

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης
Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

ΡΕΘΥΜΝΟ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	5
1. Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης	7
Προτάσεις για βελτίωση της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης	13
2. Παρουσίαση του Τμήματος	14
Γεωγραφική θέση του Τμήματος	14
Ιστορικό και φυσιογνωμία του Τμήματος	17
Σκοπός, στόχοι και εκπαιδευτικές δραστηριότητες του Τμήματος	21
Εκτιμήσεις για τους στόχους και τους σκοπούς του Τμήματος	26
Διοίκηση και λειτουργία του Τμήματος	29
Τομείς	30
3. Προγράμματα Σπουδών	36
Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών	36
Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)	41
Εντοπισμός προβλημάτων στη λειτουργία των ΠΜΣ	57
Προοπτική και εξέλιξη των ΠΜΣ	58
Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών	59
4. Διδακτικό έργο	61
Διδάσκοντες – μαθήματα	61
Αίθουσες διδασκαλίας	63
Αριθμός φοιτητών και παρακολούθηση των μαθημάτων από τους φοιτητές	65
Ενημέρωση των φοιτητών για τα μαθήματα και το περιεχόμενό τους	67
Βιβλιογραφική υποστήριξη των μαθημάτων	68
Χρήση εργαστηρίων για τις ανάγκες των μαθημάτων	71
Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	72
Εκπαιδευτικές επισκέψεις φοιτητών, διαλέξεις ειδικών και άλλες δραστηριότητες στο πλαίσιο των μαθημάτων	74
Αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στα μαθήματα	76
Αξιολόγηση των μαθημάτων από τους φοιτητές	77
5. Ερευνητικό έργο	80
Ερευνητικά προγράμματα και ερευνητικό έργο	80
Ερευνητικές υποδομές	83
6. Σχέσεις με κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς και δραστηριότητες που απευθύνονται στο ευρύ κοινό	85

7. Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης	92
Γενικά	92
Προσωπικό και φοιτητές (2009-2013)	94
Νέες υποδομές (2009-2013)	95
Οικονομικά στοιχεία (2009-2013)	95
Νέες δραστηριότητες, κατευθύνσεις	95
8. Διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές	96
Υπηρεσίες που προσφέρει η Γραμματεία και το υπόλοιπο προσωπικό του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας	96
Υπηρεσίες που προσφέρει η κεντρική διοίκηση του Πανεπιστημίου Κρήτης	98
Υπηρεσίες που προσφέρει ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης	99
Υπηρεσίες που προσφέρει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο	100
Κτηριακές υποδομές και εξοπλισμός Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας	102
Κατάσταση χώρων Πανεπιστημίου εκτός Τμήματος	104
9. Συμπεράσματα	106

ΠΙΝΑΚΕΣ

<i>Πίνακας 1:</i> Εξέλιξη του προσωπικού του Τμήματος	112
<i>Πίνακας 2:</i> Εξέλιξη των εγγεγραμμένων φοιτητών του Τμήματος σε όλα τα επίπεδα σπουδών	113
<i>Πίνακας 3:</i> Εξέλιξη των εισερχομένων προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος	113
<i>Πίνακας 4:</i> Κατ' έτος εξέλιξη του αριθμού εισακτέων (εγγραφών) και αποφοίτων στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)	114
<i>Πίνακας 5:</i> Εξέλιξη του αριθμού εισακτέων (εγγραφών) και αποφοίτων στο Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών	115
<i>Πίνακας 6:</i> Κατανομή βαθμολογίας και μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών	115
<i>Πίνακας 7:</i> Εξέλιξη του αριθμού των αποφοίτων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών και διάρκεια σπουδών.	115

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

<i>Παράρτημα 1:</i> Δημοσιεύσεις διδασκόντων Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (2004-2008)	117
<i>Παράρτημα 2:</i> Επιστημονικά προγράμματα τα οποία συντονίζουν ή στα οποία συμμετέχουν διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (μέλη ΔΕΠ και διδάσκοντες με βάση το π.δ. 407/80 κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009) (2004-2008)	146
<i>Παράρτημα 3:</i> Συμμετοχή διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στις οργανωτικές επιτροπές συνεδρίων (2004-2008)	158
<i>Παράρτημα 4:</i> Συμμετοχή διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στις συντακτικές, επιστημονικές και συμβουλευτικές επιτροπές ακαδημαϊκών περιοδικών	161
<i>Παράρτημα 5:</i> Προσκλήσεις διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας ως κριτές σε επιστημονικά περιοδικά	162

<i>Παράρτημα 6: Διαλέξεις και διδασκαλία διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας σε πανεπιστήμια και άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα του εξωτερικού (2004-2008)</i>	163
<i>Παράρτημα 7: Συμμετοχή των διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας σε διεθνείς ακαδημαϊκές ενώσεις, διεθνή επιστημονικά δίκτυα και διεθνή επιστημονικά συμβούλια</i>	165
<i>Παράρτημα 8: Βραβεία – διακρίσεις των διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (2004-2008)</i>	167
<i>Παράρτημα 9: Διαλέξεις, συνέδρια, σεμινάρια που οργάνωσε το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας (2004-2009)</i>	168
<i>Παράρτημα 10: Απογραφικά δελτία και ερωτηματολόγιο μαθήματος</i>	175
<i>Παράρτημα 11: Ενδεικτικά προγράμματα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας</i>	190
<i>Παράρτημα 12: Κατάλογος προσφερομένων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (ακαδημαϊκά έτη 2007-2008 και 2008-2009)</i>	196

Πρόλογος

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης ολοκλήρωσε τον Σεπτέμβριο 2009 και καταθέτει την πρώτη Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης, στην οποία καταγράφηκαν και αποτιμήθηκαν κριτικά και συστηματικά το διδακτικό, ερευνητικό και άλλο επιστημονικό έργο που επιτέλεσαν τα μέλη του κατά τη διάρκεια της πενταετίας 2004-2008, η δραστηριότητα του Τμήματος κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009, καθώς και οι υπάρχουσες υποδομές και οι παρεχόμενες υπηρεσίες.

Η διαδικασία αξιολόγησης οδήγησε στην κοινή διαπίστωση ότι το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας λειτουργεί με διαφάνεια, συλλογικότητα και σεβασμό προς τις δημοκρατικές διαδικασίες και ότι προάγει και καλλιεργεί τις επιστήμες της Ιστορίας και της Αρχαιολογίας με συνέπεια και με υψηλά επιστημονικά κριτήρια. Συγχρόνως έδωσε τη δυνατότητα να καταγραφούν με σαφήνεια οι κύριες αρετές και ο δυναμισμός του Τμήματος, καθώς επίσης και τα σημεία στα οποία υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης.

Τα μέλη του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας καταθέτουν ωστόσο τον έντονο προβληματισμό τους ως προς τον τρόπο με τον οποίο η ΑΔΙΠ έχει οργανώσει τα πρότυπα των εκθέσεων αξιολόγησης, ο οποίος δεν επιτρέπει να διαφανούν ούτε να αναδειχθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της διδακτικής, ερευνητικής και εν γένει ακαδημαϊκής δραστηριότητας των μελών της κρινόμενης ακαδημαϊκής μονάδας, καθώς η έμφαση δίνεται κυρίως ή και αποκλειστικά στα ποσοτικά στοιχεία.

Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί επίσης το γεγονός ότι στη διαδικασία αξιολόγησης δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη η σχεδόν πλήρης έλλειψη αυτονομίας των Πανεπιστημίων και η ασφυκτική εξάρτησή τους από το ΥΠΕΠΘ, την πολιτική και τις προτεραιότητές του, οι οποίες συχνά είναι πρόχειρες αν όχι ψηφοθηρικές, όπως φαίνεται για παράδειγμα από τη συνεχή αύξηση του αριθμού των εισαγόμενων φοιτητών στα ΑΕΙ χωρίς αντίστοιχη ενίσχυση του προσωπικού και των υποδομών των τελευταίων.

Ειδικά το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει υποστεί και συνεχίζει να υφίσταται με ιδιαίτερα οδυνηρό τρόπο τις συνέπειες της πολλαπλής αυτής εξάρτησης, με την υπόθεση των οικονομικών καταλογισμών. Πρόκειται για το αποτέλεσμα οικονομικών ελέγχων που καταλογίζουν ατομικά σε μεγάλο αριθμό μελών ΔΕΠ του ιδρύματος, τα οποία συμμετείχαν στην Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου ως εκπρόσωποι των

Τμημάτων τους, μεγάλα ποσά για διαχείριση κονδυλίων του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) εκτός του σκοπού συγκρότησής του. Οι συνάδελφοι, μεταξύ των οποίων και μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, είναι υπόλογοι για μεγάλα ποσά που αποδεδειγμένα διατέθηκαν μέσω του ΕΛΚΕ για την ανάπτυξη και την εύρυθμη λειτουργία του Πανεπιστημίου Κρήτης. Έτσι, μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου καλούνται εντέλει να αναλάβουν προσωπικά το κόστος ανάπτυξης του τελευταίου (βλ. σχετικά ψηφίσματα διαμαρτυρίας του ΕΛΚΕ και της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Κρήτης, καθώς και τη σχετική ενότητα στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου Κρήτης [www.uoc.gr]).

Παρά τους έντονους προβληματισμούς και τις επιφυλάξεις που κυριαρχούν ως προς τη χρήση των αποτελεσμάτων των αξιολογήσεων, τα μέλη του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας εκφράζουν την ελπίδα η διαδικασία αξιολόγησης να οδηγήσει σε ένα γόνιμο διάλογο τόσο στο εσωτερικό των ίδιων των Πανεπιστημίων όσο και μεταξύ των Πανεπιστημίων και του ΥΠΕΠΘ και κυρίως σε μια ορθή και ουσιαστική χρήση των αποτελεσμάτων από την Πολιτεία, με στόχο την ενίσχυση και τη βελτίωση της δημόσιας Παιδείας.

1. Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης

Το ζήτημα της αξιολόγησης αποτέλεσε αντικείμενο μακρόχρονων συζητήσεων και αντιπαραθέσεων στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, τόσο για τη σκοπιμότητα όσο και για τον τρόπο διεξαγωγής της. Οι αντιδράσεις και αντιρρήσεις προήλθαν εξίσου από φοιτητές και διδάσκοντες. Ο σχετικός νόμος 3374/2005 θεωρήθηκε από τα περισσότερα μέλη του Τμήματος ότι εισάγει μια διαδικασία γραφειοκρατική, που δεν λαμβάνει υπόψη της τις ιδιαιτερότητες κάθε επιστημονικού κλάδου, με αδιαφανή στόχευση και αμφίβολα αποτελέσματα. Δεν ήταν η ιδέα μιας εσωτερικής αξιολόγησης αυτής καθαυτή που προκαλούσε και εξακολουθεί να προκαλεί προβληματισμούς, όσο η αξιολόγηση που επικεντρώνεται μόνο στα ποσοτικά-στατιστικά στοιχεία και παραθεωρεί τα ποιοτικά, η χρήση ενιαίων κριτηρίων για πανεπιστημιακά τμήματα με ριζικά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και παιδαγωγικές ανάγκες, η ασφυκτική εξάρτηση από το ΥΠΕΠΘ και η χρόνια κρατική υποχρηματοδότηση των πανεπιστημίων με αρνητικές συνέπειες στην εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα των τμημάτων, ιδίως στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, αλλά και η δυσκολία να αποτυπωθούν στο πλαίσιο της αξιολόγησης τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα περιφερειακά πανεπιστήμια. Κατά κοινή εκτίμηση, η διαδικασία που προβλέπει ο νόμος -με τη συμπλήρωση πληθώρας απογραφικών δελτίων από όλους τους διδάσκοντες για κάθε τους δραστηριότητα, την επεξεργασία ποσοτικών δεδομένων και τη σύνταξη εκθέσεων κάθε χρόνο- είναι ακραία γραφειοκρατική σε ένα ήδη επιβαρυνμένο με φόρτο εργασίας περιβάλλον με ανεπαρκή μέσα και προσωπικό. Πρόκειται δηλαδή για μια διαδικασία που καλούνται να διεξαγάγουν οι διδάσκοντες, σε βάρος της έρευνας και της διδασκαλίας, των κατεξοχήν δραστηριοτήτων τους, στις οποίες προστίθενται φυσικά και οι υποχρεωτικές από το νόμο διοικητικές δραστηριότητες. Από ορισμένους συναδέλφους υποστηρίζεται επιπλέον ότι η διαδικασία αυτή επιτρέπει τη σταδιακή χειραγωγή των διδασκόντων και ως εκ τούτου συνιστά απειλή για την ακαδημαϊκή ελευθερία.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την ασφυκτική εξάρτηση από το ΥΠΕΠΘ, το Τμήμα θεωρεί ότι της αξιολόγησης θα έπρεπε να προηγηθεί η λύση χρονιζόντων προβλημάτων που προκύπτουν από αυτή την εξάρτηση. Ένα από τα βασικά προβλήματα αυτού του είδους είναι, όπως θα αναφερθεί και παρακάτω, το γεγονός

ότι το Τμήμα δεν έχει λόγο (πλην της τυπικής ερώτησης που του υποβάλλει κάθε χρόνο το ΥΠΕΠΘ, χωρίς ποτέ να λαμβάνει υπόψη την απάντηση) στον καθορισμό του αριθμού των εισακτέων προπτυχιακών φοιτητών, γεγονός αδιανόητο για οποιαδήποτε προηγμένη χώρα.

Την αρνητική στάση του Τμήματος απέναντι στην αξιολόγηση επέτεινε και το γεγονός ότι η Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Κρήτης εμφανιζόταν για πολύ καιρό αδρανής απέναντι στο ζήτημα της αξιολόγησης, δεν συγκρότησε τη ΜΟΔΙΠ παρά πολύ πρόσφατα και δεν φρόντισε να δημιουργήσει βοηθητικούς μηχανισμούς για τη συγκέντρωση και επεξεργασία των απαραίτητων στοιχείων. Τα προηγούμενα χρόνια επίσης πολλές φορές το Τμήμα αντιμετώπισε την έντονη αντίδραση φοιτητών όποτε προσπάθησε να αποφασίσει για ζητήματα που αφορούσαν την εφαρμογή του νέου νόμου-πλαίσιο, όπως το στρατηγικό σχεδιασμό, τις πιστωτικές μονάδες, τα συγγράμματα και άλλα.

Τα διαδοχικά βήματα που οδήγησαν στην αξιολόγηση είναι συνοπτικά τα εξής:

Η απόφαση να ξεκινήσει η εσωτερική αξιολόγηση στο Τμήμα και να συγκροτηθεί η ΟΜΕΑ πάρθηκε στη Γενική Συνέλευση (ΓΣ) του Τμήματος στις 25.2.2009, μετά από έντονο προβληματισμό και εκτενή συζήτηση τόσο ως προς την σκοπιμότητα της συγκρότησής της ΟΜΕΑ όσο και ως προς το περιεχόμενο της αξιολόγησης στην οποία θα προβεί. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλά μέλη του Τμήματος συναίνεσαν στο να προχωρήσει η διαδικασία της αξιολόγησης όχι επειδή πείστηκαν για την ορθότητα και τη χρησιμότητα της διαδικασίας της ΑΔΙΠ, αλλά λόγω της εκβιαστικής πίεσης που άσκησε στα Τμήματα το ΥΠΕΠΘ, το οποίο έθεσε ως προϋπόθεση για να ανανεωθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών των ελληνικών πανεπιστημίων, όπως απαιτεί ο τελευταίος νόμος για τις μεταπτυχιακές σπουδές, το σχέδιο υπουργικής απόφασης να συνοδεύεται από την έκθεση αξιολόγησης του Τμήματος.

Σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις της ΓΣ του Τμήματος, η ΟΜΕΑ απαρτίζεται από την καθηγήτρια Έφη Αβδελά, Πρόεδρο του Τμήματος, την αναπληρώτρια καθηγήτρια Παυλίνα Καραναστάση, και έναν εκπρόσωπο του συλλόγου των προπτυχιακών φοιτητών. Συγχρόνως, η ΓΣ ανέθεσε σε μια διευρυμένη επιτροπή να διαμορφώσει τα κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνει η εσωτερική αξιολόγηση και να τα παρουσιάσει σε επόμενη ΓΣ προς επικύρωση. Εκτός από τα μέλη της ΟΜΕΑ, στη διευρυμένη επιτροπή συμμετέχουν ο αναπληρωτής καθηγητής Σωκράτης Πετμεζάς, ο επίκουρος καθηγητής Αντώνης Αναστασόπουλος, ο επίκουρος

καθηγητής Δημήτρης Κυρίτσης και ένας εκπρόσωπος του συλλόγου μεταπτυχιακών φοιτητών. Παρότι υπήρξε συστηματική ενημέρωση, δεν προσήλθαν στις συνεδριάσεις της επιτροπής ούτε εκπρόσωπος των προπτυχιακών φοιτητών ούτε εκπρόσωπος των μεταπτυχιακών φοιτητών.

Η διευρυμένη επιτροπή παρουσίασε στη ΓΣ της 1.4.2009 τις προτάσεις της για μια διαδικασία αξιολόγησης προσαρμοσμένη κατά το δυνατό στη φυσιογνωμία και στις ανάγκες του Τμήματος και επίσης ανέλυσε τα κριτήρια και το σκεπτικό με βάση τα οποία αναδιαμόρφωσε τα πρότυπα απογραφικά δελτία και ερωτηματολόγια της ΑΔΙΠ. Πιο συγκεκριμένα, στο Απογραφικό Δελτίο Έργου και στο Απογραφικό Δελτίο Μαθήματος υιοθετήθηκε μια πολύ λιγότερο ποσοτική προσέγγιση στις απαντήσεις, ώστε να μπορέσουν τα μέλη του Τμήματος να διατυπώσουν όσο το δυνατό πιο αναλυτικά τις απόψεις τους. Αποτυπώθηκε επίσης ο προβληματισμός που είχε επανειλημμένα κατατεθεί αναφορικά με τα ανεφάρμοστα για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες κριτήρια για τον μηχανιστικό διαχωρισμό των δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές ή χωρίς κριτές, ανάλογα με το δείκτη απήχησης κ.ά., ο οποίος δεν λαμβάνει υπόψη την αυτοτελή αξία του περιεχομένου της κάθε δημοσίευσης, αλλά την κρίνει μόνο βάσει του πού έχει δημοσιευτεί. Για το λόγο αυτό υιοθετήθηκε ως συμβιβαστική λύση ένας διαχωρισμός ανάμεσα σε ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες δημοσιεύσεις, και ανάμεσα σε μονογραφίες, επιμέλειες έκδοσης, άρθρα σε συλλογικούς τόμους, άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και άλλες δημοσιεύσεις. Ορισμένες ερωτήσεις απαλείφθηκαν, ενώ προστέθηκαν άλλες. Αντίστοιχες προσαρμογές έγιναν και στο ερωτηματολόγιο που απευθύνεται στους φοιτητές. Τέλος, εκτός από τα πρότυπα έντυπα της ΑΔΙΠ, η επιτροπή θεώρησε αναγκαία την προσθήκη ενός επιπλέον εντύπου, του «Απογραφικού δελτίου υποδομών, διοικητικών ζητημάτων και προσφερόμενων υπηρεσιών». Μολονότι η τυπική διαδικασία της αξιολόγησης ξεκίνησε τον Απρίλιο 2009, αποφασίστηκε να αφορά ολόκληρη την ακαδημαϊκή χρονιά 2008-2009, δηλαδή να συμπεριληφθεί στα απογραφικά δελτία μαθήματος και το χειμερινό εξάμηνο. Μετά από εκτενή συζήτηση στη ΓΣ και κάποιες διαφωνίες που εκφράστηκαν, προέκυψαν επιπλέον αλλαγές και προσθήκες στα προτεινόμενα απογραφικά δελτία και το ερωτηματολόγιο των φοιτητών και η επιτροπή ανέλαβε να τα αναπροσαρμόσει αναλόγως.

Τα τελικά έντυπα στάλθηκαν σε όλους τους συναδέλφους, μέλη ΔΕΠ, διδάσκοντες με το π.δ. 407/80, ΕΕΔΙΠ, ΕΤΕΠ και τη γραμματέα του Τμήματος,

ζητώντας τους να τα συμπληρώσουν ως τις 30 Απριλίου 2009. Οι διδάσκοντες ανέλαβαν να μοιράσουν στα μαθήματά τους τα ερωτηματολόγια των φοιτητών. Ας σημειωθεί πάντως ότι τα ερωτηματολόγια των φοιτητών προκάλεσαν μεγάλη συζήτηση στη ΓΣ καθώς αρκετά μέλη της διατύπωσαν προβληματισμούς ως προς την πιθανή κανονιστική και ελεγκτική χρήση τους μελλοντικά, ιδίως για τα χαμηλόβαθμα μέλη ΔΕΠ. Για το λόγο αυτό η ΓΣ αποφάσισε ότι στα ερωτηματολόγια των φοιτητών θα έχει πρόσβαση μόνο ο εκάστοτε διδάσκων που θα αποφασίσει να τα μοιράσει στο μάθημά του.

Σε όλη τη διαδικασία της αξιολόγησης η ΟΜΕΑ συνεργάστηκε στενά με τους συναδέλφους της διευρυμένης επιτροπής, οι οποίοι συνέβαλαν αποφασιστικά στην αναδιαμόρφωση των ερωτηματολογίων, στη συγκέντρωση στοιχείων και στην επεξεργασία των δεδομένων. Το Τμήμα θεωρεί ότι η διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης είναι μια ευκαιρία για μεγαλύτερη συνεργασία των μελών του σε όλα τα επίπεδα και όχι μια διαδικασία την οποία μόνο τα υψηλόβαθμα μέλη του τμήματος πρέπει να διεκπεραιώσουν· γι' αυτό διαφωνεί με τη διάταξη που ορίζει ότι μέλη της ΟΜΕΑ μπορούν να είναι μόνο αναπληρωτές και πρωτοβάθμιοι καθηγητές.

Πληροφορίες για την Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης αντλήθηκαν από τις παρακάτω πηγές:

- τα έντυπα της ΑΔΙΠ
- τα συμπληρωμένα απογραφικά δελτία μαθημάτων, έργου και υποδομών
- τους οδηγούς προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών του Τμήματος
- στατιστικά στοιχεία από το ηλεκτρονικό αρχείο του Τμήματος
- προφορικά στοιχεία από συζητήσεις με μέλη του Τμήματος και εκπροσώπους φοιτητών.

Το προσχέδιο της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης διανεμήθηκε στα μέλη του Τμήματος στα τέλη Ιουνίου, τα οποία κλήθηκαν να καταθέσουν τις παρατηρήσεις τους. Η τελική Έκθεση συζητήθηκε και εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στις 16 Σεπτεμβρίου 2009.

Όπως προαναφέρθηκε, τα απογραφικά δελτία που απευθύνονται στους διδάσκοντες (μέλη ΔΕΠ, ΕΕΔΙΠ, συμβασιούχους διδάσκοντες βάσει του π.δ. 407/80) καλύπτουν τρεις σημαντικές θεματικές ενότητες: 1) το διδακτικό έργο, 2) το ερευνητικό έργο και 3) τις διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές. Έχουν διαμορφωθεί με βάση τα πρότυπα της ΑΔΙΠ, έχουν ωστόσο αφαιρεθεί τα κεφάλαια που αφορούν

τα προγράμματα σπουδών, τις σχέσεις με κοινωνικούς, πολιτιστικούς, παραγωγικούς φορείς και τη στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης. Η τελευταία ενότητα θεωρούμε ότι καλύπτεται από τον τετραετή προγραμματισμό που κατάρτισε το Τμήμα το 2008. Επιλέχθηκε επίσης στα απογραφικά δελτία μια κατά το δυνατόν ποιοτική προσέγγιση, καθώς θεωρήθηκε ότι οι ποσοτικές μετρήσεις δεν αποδίδουν το ουσιαστικό περιεχόμενο ούτε του έργου που συντελείται στο Τμήμα ούτε των προβλημάτων που αντιμετωπίζει. Σε αυτό το πλαίσιο προστέθηκε το απογραφικό δελτίο για τις διοικητικές υπηρεσίες, τις υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες, μετά από πρόταση της διευρυμένης επιτροπής, και αποφασίστηκε από τη ΓΣ να συμπληρωθεί και από το διοικητικό προσωπικό.

Από την άλλη, μια καταφανής αδυναμία της διαδικασίας αξιολόγησης, την οποία το Τμήμα δεν κατόρθωσε να αντιμετωπίσει επαρκώς, είναι η παράβλεψη του χρόνου και του κόπου που οι διδάσκοντες δαπανούν για την εκπλήρωση των διοικητικών τους καθηκόντων και τη συμμετοχή τους σε επιτροπές και συλλογικά όργανα· αυτή η έλλειψη είναι ίσως ενδεικτική και του πνεύματος με το οποίο διεξάγεται η αξιολόγηση στα ελληνικά πανεπιστήμια. Από τα πρότυπα έντυπα αξιολόγησης της ΑΔΙΠ απουσιάζουν ενότητες που αφορούν τη συμμετοχή των μελών ΔΕΠ σε ποικίλες επιτροπές και συλλογικά σώματα που επιτελούν ακαδημαϊκό έργο και αναπαράγουν τους θεσμούς, όπως, για παράδειγμα, στη Γενική Συνέλευση του Τμήματος και στη Σύγκλητο ή την Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Κρήτης. Άλλο παράδειγμα αποτελεί η συμμετοχή μελών ΔΕΠ σε εκλεκτορικά σώματα σε πανεπιστημιακά τμήματα ανά την Ελλάδα· και αυτή αποτελεί ακαδημαϊκό έργο και επίσης χρονοβόρο, ιδίως όταν το μέλος ΔΕΠ συμμετέχει και στην τριμελή εισηγητική επιτροπή. Είναι έργο εξίσου ακαδημαϊκό και υπεύθυνο, τουλάχιστον όσο και η συμμετοχή σε συντακτικές ή επιτροπές κρίσης επιστημονικών περιοδικών· μπορεί μάλιστα να έχει πιο μακροπρόθεσμα αποτελέσματα για τους ακαδημαϊκούς θεσμούς.

Η τελική μορφή των απογραφικών δελτίων παρουσιάζεται στο Παράρτημα 10 της παρούσας έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το Τμήμα οδηγήθηκε στην εσωτερική αξιολόγηση εξαναγκασμένο κυρίως από την απόφαση του ΥΠΕΠΘ να θέσει ως όρο για τις ερευνητικές και μεταπτυχιακές δραστηριότητες των ακαδημαϊκών τμημάτων

την ένταξή τους στη διαδικασία της αξιολόγησης. Τα περισσότερα μέλη του Τμήματος δεν έχουν πειστεί ότι υπάρχουν σήμερα οι αναγκαίοι όροι και οι προϋποθέσεις για μια ουσιαστική αξιολόγηση. Για τους παραπάνω λόγους ορισμένοι συνάδελφοι δεν θέλησαν να συμπληρώσουν τα απογραφικά δελτία έργου και μαθημάτων και έστειλαν στην επιτροπή μόνο τον κατάλογο των επιστημονικών τους δημοσιεύσεων για την τελευταία πενταετία. Επίσης, η απουσία εκπροσώπου φοιτητών από τις συναντήσεις της επιτροπής εμπόδισε να καταγραφούν στην έκθεση με κάποια πληρότητα οι απόψεις των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών φοιτητών, που στο παρελθόν είχαν εκφραστεί στις σχετικές συζητήσεις στη ΓΣ του Τμήματος.

Η διαδικασία αξιολόγησης συνέπεσε επίσης με μια περίοδο (η οποία συνεχίζεται ακόμη) κατά την οποία το Τμήμα έχασε ένα μέλος του γραμματειακού στελεχικού του δυναμικού λόγω προαγωγής. Η αδυναμία της Πρυτανείας του Πανεπιστημίου Κρήτης να αντικαταστήσει το στέλεχος που αποχώρησε και να εξασφαλίσει έτσι το αναγκαίο δυναμικό για την ικανοποιητική λειτουργία της Γραμματείας επιβάρυνε τόσο τα μέλη της επιτροπής όσο και τα μέλη της γραμματείας και τα μέλη ΕΤΕΠ του Τμήματος με δυσβάσταχτο επιπλέον φόρτο εργασίας.

Από την άλλη πλευρά, η διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης έδωσε τη δυνατότητα να αποτυπωθεί πιο παραστατικά από ό,τι μέχρι τώρα η δυναμική επιστημονική φυσιогνωμία του Τμήματος, τόσο από την άποψη της έρευνας και των δημοσιεύσεων όσο και από εκείνη της διδασκαλίας, αλλά και η συνεπής εκπλήρωση εκ μέρους των μελών του των διοικητικών καθηκόντων τους (η οποία, όπως προαναφέρθηκε, είναι άλλη μια πτυχή την οποία η προβλεπόμενη από την ΑΔΙΠ διαδικασία μάλλον υποτιμά). Επίσης συνέβαλε σε μια συνολικότερη καταγραφή και αποτίμηση των προβλημάτων και ελλείψεων στην λειτουργία του Τμήματος, στις υποδομές και στις υπηρεσίες που αυτό παρέχει, και οδήγησε σε γόνιμες σκέψεις ως προς τις δυνατότητες βελτίωσης της λειτουργίας του και την επίτευξη των στρατηγικών του στόχων. Τέλος, η ανάλυση των απογραφικών δελτίων και οι συζητήσεις για την έκθεση έδειξαν την κατεύθυνση για τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στη διαδικασία για την επόμενη εσωτερική αξιολόγηση.

Προτάσεις για βελτίωση της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης

Προκειμένου να μπορέσει να συνεχιστεί η διαδικασία αξιολόγησης στα επόμενα χρόνια, θα πρέπει να προβλεφθεί η συγκρότηση μιας σχετικής υπηρεσίας στο Πανεπιστήμιο, η οποία να λειτουργεί υποβοηθητικά προς τα Τμήματα, με ρόλο συμβουλευτικό και την έστω «εποχιακή» παροχή ειδικευμένου προσωπικού για τη βελτίωση ή την κατάρτιση ηλεκτρονικών προγραμμάτων καταγραφής των δεδομένων που, κατά την ΑΔΙΠ, πρέπει να αξιολογηθούν, και τη στατιστική αποτίμησή τους. Τα προτεινόμενα απογραφικά δελτία της ΑΔΙΠ θα πρέπει να απλοποιηθούν και να διαφοροποιηθούν τουλάχιστον ως προς τις θετικές και τις θεωρητικές επιστήμες. Βασικό αίτημα είναι επίσης η αξιολόγηση να μην αφορά μηχανιστικές προσεγγίσεις στη βάση τυποποιημένων ερωτήσεων, οι οποίες, δίνοντας έμφαση στα ποσοτικά δεδομένα και συγκεκριμένες ταξινομικές κατηγορίες, υποβιβάζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και την ανάδειξη της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του κάθε Τμήματος και ωθούν τις ακαδημαϊκές μονάδες μονοσήμαντα στην επιδίωξη της ικανοποίησης τυποποιημένων κριτηρίων.

Κυρίως πρέπει όμως να δοθεί μακροπρόθεσμα η δυνατότητα στα ίδια τα δημόσια Πανεπιστήμια, τις Σχολές και τα Τμήματά τους μέσω της αξιολόγησης να βελτιωθούν και να προβούν σε αλλαγές μόνα τους βάσει διεθνώς αποδεκτών αρχών ακαδημαϊκής δεοντολογίας, χωρίς την ασφυκτική εξάρτηση από το ΥΠΕΠΘ και την εκάστοτε πολιτική που αυτό ακολουθεί. Μόνον έτσι θα γίνει η αξιολόγηση ουσιαστικό κομμάτι των ελληνικών δημόσιων Πανεπιστημίων και μια διαδικασία αποδεκτή από το σύνολο των απασχολούμενων σε αυτά.

2. Παρουσίαση του Τμήματος

Γεωγραφική θέση του Τμήματος

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχει την έδρα του στο Ρέθυμνο, μια παραθαλάσσια, αρκετά ζωντανή (κυρίως λόγω της παρουσίας των φοιτητών) επαρχιακή πόλη περίπου 30.000 κατοίκων, στο νομό Ρεθύμνης. Το Τμήμα ανήκει στη Φιλοσοφική Σχολή, στην οποία ανήκουν επίσης άλλα δύο τμήματα, το Τμήμα Φιλολογίας και το Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών. Τα κτήρια του Τμήματος, όπως όλων των Τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο, βρίσκονται στην πανεπιστημιούπολη του Γάλλου, τρία χιλιόμετρα δυτικά της πόλης του Ρεθύμνου. Η πανεπιστημιούπολη, με την κεντρική βιβλιοθήκη, το εστιατόριο και τις άλλες υπηρεσίες συγκεντρωμένες σε ένα χώρο, δημιουργεί μια εστία που καταρχήν θα μπορούσε να λειτουργεί θετικά για τη συγκέντρωση των διδακτικών λειτουργιών. Όμως η πανεπιστημιούπολη έχει σοβαρά κτηριακά προβλήματα. Ιδίως τα κτήρια γραφείων των Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής είναι σε μεγάλο βαθμό ακατάλληλα, χωρίς πρόβλεψη για την πρόσβαση σε άτομα με αναπηρία, με σχεδιασμό που τα κάνει ευάλωτα στις καιρικές συνθήκες και χωρίς συστηματική συντήρηση.¹ Επιπλέον, ο χώρος της πανεπιστημιούπολης δεν φυλάσσεται ούτε φωτίζεται επαρκώς, με αποτέλεσμα η νυχτερινή κυκλοφορία, ιδίως το χειμώνα, να είναι προβληματική. Τέλος, η λεωφορειακή σύνδεση της πανεπιστημιούπολης με την πόλη του Ρεθύμνου είναι αραιή και σταματάει σχετικά νωρίς τις βραδινές ώρες, με συνέπεια να δυσχεραίνονται βραδινές εκδηλώσεις στο χώρο, όπως διαλέξεις, προβολές, κ.ά. Το πρόβλημα της συχνότητας των δρομολογίων εντείνεται κατά τις περιόδους κατά τις οποίες δεν διεξάγονται μαθήματα, ενώ και το εισιτήριο του λεωφορείου είναι αρκετά ακριβό.

Η πόλη του Ρεθύμνου αντιμετώπισε με ενθουσιασμό την ίδρυση του Πανεπιστημίου Κρήτης και το στήριξε στα πρώτα του βήματα. Διαθέτει φορείς, όπως, για παράδειγμα, οι Εφορείες Αρχαιοτήτων, με τους οποίους το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας συνεργάζεται ικανοποιητικά. Ωστόσο η πόλη παρουσιάζει σοβαρές ανεπάρκειες για τη στήριξη ενός πανεπιστημιακού τμήματος: είναι εξαιρετικά ακριβή για τη στέγαση φοιτητών και διδασκόντων -απαραίτητη, καθώς οι προσφερόμενες

¹ Τα ζητήματα αυτά τίγονται αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 8 της παρούσας έκθεσης (Διοικητικές Υπηρεσίες και Υποδομές).

θέσεις στις εστίες του Πανεπιστημίου είναι ανεπαρκείς (π.χ. οι θέσεις της φοιτητικής εστίας δεν ξεπερνούν τις 170 για περίπου 6.000 φοιτητές), ενώ οι υποδομές που διαθέτει και οι υπηρεσίες που προσφέρει δεν είναι ικανοποιητικές, ιδίως σε ό,τι αφορά ζητήματα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης. Επίσης, μολονότι η πόλη διαθέτει μια πολύ καλή δημόσια βιβλιοθήκη, παράρτημα των Γενικών Αρχείων του Κράτους και Αρχαιολογικό Μουσείο, αυτά δεν είναι, παρά την εκ μέρους τους καλή διάθεση, επαρκή για να υποστηρίξουν ένα εύρος μαθημάτων αρχαιολογίας, ιστορίας τέχνης και ιστορίας, ούτε και την έρευνα των διδασκόντων και των διδασκομένων, ενώ παράλληλα η πόλη βρίσκεται μακριά από τα αντίστοιχα ιδρύματα της ηπειρωτικής Ελλάδας. Εμφανής είναι εξάλλου η έλλειψη επαρκούς αριθμού και σταθερού ρυθμού πολιτιστικών δραστηριοτήτων, ενώ στην πόλη δεν υπάρχει ούτε ένα εξειδικευμένο ακαδημαϊκό βιβλιοπωλείο. Τέλος, η πόλη και ο νομός Ρεθύμνου παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας, ιδίως σε ό,τι έχει να κάνει με εγκλήματα βίας.

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι η σύνδεση της πόλης του Ρεθύμνου με την ηπειρωτική χώρα. Το Ρέθυμνο δε διαθέτει αεροδρόμιο, ενώ από το 2007 δε διαθέτει ούτε σταθερή ακτοπολική σύνδεση με τον Πειραιά. Κατά συνέπεια όλες οι μετακινήσεις πρέπει να πραγματοποιούνται μέσω Ηρακλείου και Χανίων. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί, μεταξύ άλλων, μεγάλες δυσχέρειες τόσο στις αναγκαίες μετακινήσεις των μελών ΔΕΠ, όσο και στις προσκλήσεις συναδέλφων για διαλέξεις, μαθήματα, συνεδριάσεις εκλεκτορικών σωμάτων, συνέδρια κλπ., αφού αυτοί πρέπει, πλην της πτήσης, να μετακινηθούν με λεωφορείο ΚΤΕΛ προς και από το Ρέθυμνο (όταν οι διδάσκοντες του Τμήματος δεν χρησιμοποιούν τα ιδιωτικά τους αυτοκίνητα για να τους μεταφέρουν από και προς τα αεροδρόμια), καθώς η μετακίνηση με ταξί στις περισσότερες περιπτώσεις απαγορεύεται από το νόμο για λόγους κόστους.

Παρά τις προσπάθειες και των δύο πλευρών, το Πανεπιστήμιο εξακολουθεί να είναι σχετικά αποκομμένο από την πόλη και οι διδάσκοντες, ιδίως στα αντικείμενα του Τμήματος, χρειάζονται να υποστηρίξουν την ερευνητική τους δραστηριότητα με συχνές αποστολές μακριά από την πόλη. Η έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ μερίδας τουλάχιστον της πόλης, όπως αυτή εκφράζεται από τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς της, και του Πανεπιστημίου αντικατοπτρίζεται και σε άλλα ζητήματα. Για παράδειγμα, επανειλημμένως στο πρόσφατο παρελθόν η πόλη έχει αντιμετωπίσει την πανεπιστημιούπολη του Ρεθύμνου ως έναν ακάλυπτο χώρο κατάλληλο για παραχώρηση προς οικοδόμηση οποιασδήποτε

εγκατάστασης η πόλη κρίνει απαραίτητη για τους κατοίκους της, χωρίς να αντιλαμβάνεται πως με αυτή τη στάση υπονομεύει τη μεσομακροπρόθεσμη αναπτυξιακή πορεία του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Το Τμήμα διαθέτει ένα κτήριο στην παλιά πόλη του Ρεθύμνου, το «Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης», το οποίο στεγάζει το εργαστήριο συντήρησης ανασκαφικών ευρημάτων και στο οποίο επίσης γίνονται αρκετές διαλέξεις. Με καλύτερη συντήρηση και αξιοποίηση των χώρων του, το «Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης» θα μπορούσε να συμβάλει πιο ουσιαστικά στη σύνδεση των δραστηριοτήτων του Τμήματος με την πόλη του Ρεθύμνου.

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει την έδρα του στο Ρέθυμνο, αλλά τα Τμήματά του μοιράζονται μεταξύ των πόλεων του Ρεθύμνου και του Ηρακλείου. Κατά την εκτίμηση των διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, η χωρική διάσπαση σε δύο πόλεις ενός ενιαίου οργανισμού, όπως θα έπρεπε να είναι το Πανεπιστήμιο Κρήτης, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία του.

Πρώτον, προκαλεί σπατάλη δυνάμεων και πόρων, καθώς οι διοικητικές υπηρεσίες υποχρεώνονται να διατηρούν «διπλά» γραφεία, ένα στο Ρέθυμνο και ένα στο Ηράκλειο. Μάλιστα, ενώ η έδρα του Πανεπιστημίου επισήμως βρίσκεται στο Ρέθυμνο, όπως ήδη αναφέρθηκε, ιδίως κατά τα τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες του Ηρακλείου είναι πολύ πιο καλά στελεχωμένες, ενώ στο Ρέθυμνο παρουσιάζεται σοβαρό πρόβλημα έλλειψης προσωπικού, γεγονός που έχει αντίκτυπο και στο Τμήμα με τη μη αντικατάσταση επί μήνες της υπαλλήλου της Γραμματείας που μετακινήθηκε λόγω προαγωγής. Επιπλέον, η παρουσία των μελών της πρυτανικής αρχής στο Ρέθυμνο δεν είναι τακτική, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση στη διεκπεραίωση πολλών διοικητικών πράξεων και γενικότερα τη σοβαρή αρρυθμία της λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών.

Δεύτερον, η απόσταση εντείνει τις διαφορές νοοτροπίας ανάμεσα στα Τμήματα που έχουν την έδρα τους στο Ρέθυμνο και σε εκείνα που εδρεύουν στο Ηράκλειο και δημιουργεί ανταγωνισμό στη βάση γεωγραφικών κριτηρίων ως προς το ποια πανεπιστημιούπολη έχει πιο επείγουσες ή πιο καλά καλυμμένες ανάγκες (π.χ., σε

κτήρια ή προσωπικό). Εξάλλου, η απόσταση δυσχεραίνει τη γνωριμία και την επικοινωνία των μελών του Πανεπιστημίου, διδασκόντων, φοιτητών και διοικητικού προσωπικού· έτσι, δεν μπορεί, για παράδειγμα, να αναπτυχθεί κοινή ακαδημαϊκή πολιτική ούτε να γίνονται συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων για γενικά εκπαιδευτικά και άλλα θέματα. Δύσκολη είναι, τέλος, η συστηματική παρακολούθηση ακαδημαϊκών, κοινωνικών, πολιτιστικών, συνδικαλιστικών και άλλων δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη μια ή στην άλλη πόλη από το σύνολο των μελών του Πανεπιστημίου, με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται ακαδημαϊκές κοινότητες δύο ταχυτήτων.

Κόρια ζητήματα:

- Είναι επιθυμητή η ουσιαστικότερη επικοινωνία μεταξύ των φορέων της πόλης του Ρεθύμνου και του Πανεπιστημίου.
- Σοβαρό πρόβλημα στη σύνδεση του Ρεθύμνου με την ηπειρωτική χώρα.
- Ανεπαρκείς οι υποδομές και οι υπηρεσίες που προσφέρει η πόλη του Ρεθύμνου.
- Σοβαρά κτηριακά προβλήματα στην Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου και δυσχέρειες στη λεωφορειακή της σύνδεση με την πόλη.
- Η διάσπαση του Πανεπιστημίου Κρήτης σε δύο πόλεις συνεπάγεται προβλήματα επικοινωνίας, σπατάλη δυνάμεων και πόρων, δυσλειτουργίες και εντέλει τη διαμόρφωση ακαδημαϊκών κοινοτήτων δύο ταχυτήτων

Ιστορικό και φυσιογνωμία του Τμήματος

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης λειτουργεί ως αυτόνομο Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής από το ακαδημαϊκό έτος 1983-1984 (ΦΕΚ 48/15-4-1983) και είναι το τέταρτο κατά σειρά στα ελληνικά πανεπιστήμια. Από την ίδρυσή του χωρίζεται σε τέσσερις τομείς: στον Τομέα Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, στον Τομέα Νεότερης Ιστορίας, στον Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης και στον Τομέα Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών.

Στη διδασκαλία δύο υπήρξαν οι σημαντικές καινοτομίες που εισήγαγε το πρόγραμμα του Τμήματος στα ελληνικά πανεπιστημιακά πράγματα: Αφενός η θέσπιση όλων των μαθημάτων ως υποχρεωτικών κατ' επιλογή και η υποχρέωση των διδασκόντων να μην επαναλαμβάνουν ένα θέμα που δίδαξαν πριν από την πάροδο τριών ετών, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό στους φοιτητές μεγάλη ποικιλία

θεμάτων και πολλαπλές δυνατότητες επιλογών παρά το σχετικά μικρό -συγκρίνοντας ιδίως με τα κεντρικά ελληνικά πανεπιστήμια- αριθμό όσων διδάσκουν σε αυτό. Αφετέρου η εισαγωγή του θεσμού των σεμιναρίων, τα οποία προορίζονται για έναν μικρό αριθμό φοιτητών (15-20) και ως βασικό στόχο έχουν την εξοικείωση των φοιτητών με τις αρχές της επιστημονικής έρευνας, τη διαδικασία επιλογής βιβλιογραφίας, τη σύνθεση με βάση ένα επιστημονικό ερώτημα και εν γένει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.

Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι ο Τομέας Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών είναι ο παλαιότερος αντίστοιχος ανεξάρτητος Τομέας σε ελληνικό Πανεπιστήμιο, γεγονός που δηλώνει την εξαρχής διάθεση του Τμήματος να μην περιοριστεί σε μια ελληνοκεντρική θεώρηση της ιστορίας. Η διάθεση αυτή ενισχύθηκε στην πορεία με την έμφαση που έδωσε το Τμήμα στην ευρωπαϊκή μεσαιωνική ιστορία, ένα γνωστικό αντικείμενο που θεραπεύουν δύο μέλη ΔΕΠ, γεγονός επίσης μοναδικό στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Η ίδια διάθεση αντανακλάται εξάλλου στο γεγονός ότι η ερευνητική δραστηριότητα των διδασκόντων και τα προσφερόμενα μαθήματα των περισσότερων γνωστικών αντικειμένων του Τμήματος δεν περιορίζονται σε θέματα ελληνικής ιστορίας και αρχαιολογίας ή ιστορίας και αρχαιολογίας του ελλαδικού χώρου.

Ιδιαίτερο βάρος έδωσε το Τμήμα και στις μεταπτυχιακές σπουδές. Από το 1993 και μέχρι το 1998 οργανώθηκαν και λειτουργούν έκτοτε με υπουργικές αποφάσεις πέντε Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών, τα οποία αντανakλούν την ποικιλία των κλάδων που αντιπροσωπεύονται στο Τμήμα, αλλά και τις διατμηματικές και διεπιστημονικές του συνεργασίες (βλ. εκτενέστερα παρακάτω). Ωστόσο άτυπα λειτουργούσαν Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών ήδη από το 1991-92 στην Κλασική Αρχαιολογία, στη Νεότερη Ιστορία και στην Ιστορία της Τέχνης, ενώ διδάσκοντες του Τμήματος λειτουργούσαν από το 1988 μεταπτυχιακό πρόγραμμα επιμόρφωσης και εξειδίκευσης στην Τουρκολογία στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, το οποίο υπάγεται στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας. Το 1993 θεσπίστηκαν με υπουργική απόφαση τα Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών στην Ιστορία της Τέχνης, στην Τουρκολογία -τα πρώτα στα συγκεκριμένα αντικείμενα σε ελληνικό Πανεπιστήμιο-, στη Νεότερη Ιστορία και στην Κλασική Αρχαιολογία (το Πρόγραμμα στην Τουρκολογία σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας). Το 1996 και το 1997 το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών της Κλασικής Αρχαιολογίας διευρύνθηκε

αρχικά με την ενσωμάτωση της Αρχαίας Ιστορίας και στη συνέχεια της Προϊστορικής Αρχαιολογίας και από το 1997 λειτουργεί οριστικά υπό τον τίτλο «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία» και καλύπτει τους τρεις αυτούς επιστημονικούς κλάδους. Επίσης από το ακαδημαϊκό έτος 1997-1998 το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία» εντάχθηκε σε πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ και λειτουργεί ως διατμηματικό πρόγραμμα με το Τμήμα Κοινωνιολογίας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η διατμηματική συνεργασία συνεχίστηκε και μετά τη λήξη των προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ. Τέλος, το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 θεσπίστηκε μέσω των προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Βυζαντινές Σπουδές», το οποίο οργανώθηκε από τα Τμήματα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλολογίας και Φυσικής του Πανεπιστημίου Κρήτης σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο Κρήτης και το οποίο συνεχίζει να λειτουργεί με κάποιες διαφοροποιήσεις και μετά την κατάργηση των προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ. Το πρόγραμμα καλύπτει τη Βυζαντινή Ιστορία, τη Δυτική Μεσαιωνική Ιστορία, τη Βυζαντινή Αρχαιολογία και την Ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης, καθώς και τη Βυζαντινή Φιλολογία.

Στο πλαίσιο του θεσμού των ΕΠΕΑΕΚ λειτούργησαν επίσης:

- Ένα διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών πρώτου κύκλου σε συνεργασία με το Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης («Προηγμένες μέθοδοι και συστήματα πληροφοριών στην Αρχαιολογία: έρευνα και διαχείριση των υλικών καταλοίπων των πολιτισμών του Αιγαίου») (ακαδημαϊκά έτη 2001-2002 έως 2003-2004 [παράταση προθεσμίας κατάθεσης διπλωματικών εργασιών των φοιτητών έως 30/9/2005]· ΦΕΚ 186/19-2-2003, συντονισμός: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας).

- Ένα προπτυχιακό διεπιστημονικό πρόγραμμα στην Αρχαιολογία («Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στις σύγχρονες εφαρμογές προσέγγισης των τεχνέργων και οικοδομημένων») (1999-2000, συντονισμός: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας).

- Ένα προπτυχιακό διατμηματικό πρόγραμμα σπουδών σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνιολογίας και το Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης («Το φύλο στις κοινωνικές επιστήμες») (2002-2008, συντονισμός: Τμήμα Κοινωνιολογίας).

Σημαντική θέση στην ιστορία και τη δραστηριότητα του Τμήματος κατέχουν τέλος οι αρχαιολογικές έρευνες που αυτό συντονίζει, από τις οποίες η παλαιότερη και μεγαλύτερη είναι η ανασκαφή στο χώρο της Αρχαίας Ελεύθερνας (από το 1985). Ανασκαφές ή/και επιφανειακές έρευνες πεδίου διεξάγονται επίσης στη νήσο Γαύδο (από το 1992/93), στο όρος Βρύσινα (από το 2004) και στη νήσο Θηρασία (από το 2007) (περισσότερα βλ. παρακάτω).

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009, το Τμήμα απαρτιζόταν από 27 μέλη ΔΕΠ (βλ. την ενότητα «Τομείς» παρακάτω για παρουσίασή τους κατά Τομέα, καθώς και τον πίνακα 1 για στατιστικά στοιχεία και σχετικές παρατηρήσεις). Κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος, στο Τμήμα ήταν εγγεγραμμένοι 890 προπτυχιακοί φοιτητές, 274 μεταπτυχιακοί φοιτητές α' κύκλου και 95 υποψήφιοι διδάκτορες (βλ. τον πίνακα 2 της παρούσας έκθεσης για την εξέλιξη του αριθμού των εγγεγραμμένων φοιτητών του Τμήματος, καθώς και τους πίνακες 3-7 για άλλα συναφή στοιχεία).

Ομότιμοι Καθηγητές και Επίτιμοι Διδάκτορες του Τμήματος

<u>Ομότιμοι Καθηγητές</u>
Άννα Αβραμέα, Καθηγήτρια Βυζαντινής Ιστορίας (25/10/2002) †
Νικόλας Φαράκλας, Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας (10/6/2005)
Νίκος Χατζηνικολάου, Καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης (10/3/2006)
<u>Επίτιμοι Διδάκτορες</u>
Νικόλαος Πλάτων, Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης (21/5/1986) †
Φίλιππος Ηλιού, Ιστορικός (25/10/1994) †
Jean-Pierre Vernant, Καθηγητής Ιστορίας της Αρχαίας Ελλάδας, Collège de France (23/9/2002) †
Henri van Effenterre, Καθηγητής Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Paris I, Σορβόννη (25/9/2002) †
(στην παρένθεση, η ημερομηνία ανακήρυξης)

Σκοπός, στόχοι και εκπαιδευτικές δραστηριότητες του Τμήματος

Σύμφωνα με το ιδρυτικό του ΦΕΚ (ΦΕΚ 48/15-4-1983), το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχει σκοπό τη διδασκαλία και την έρευνα στο παρελθόν των ανθρωπίνων κοινωνιών με τις μεθόδους της ιστορίας και της αρχαιολογίας. Η έμφαση δίνεται στις κοινωνίες που έδρασαν στον ελλαδικό χώρο, αντικείμενο όμως της διδασκαλίας και της έρευνας είναι επίσης η ιστορία των άλλων ευρωπαϊκών κοινωνιών, καθώς και των λαών της Ανατολικής Μεσογείου. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην εξοικείωση των φοιτητών και των φοιτητριών με τις θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στους επιστημονικούς χώρους της ιστορίας και της αρχαιολογίας, με στόχο την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης.

Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος δομείται με μαθήματα κατ' επιλογή υποχρεωτικά, προσφέροντας στους φοιτητές και τις φοιτήτριές του τη δυνατότητα να έχουν πολλαπλές επιλογές από ένα ευρύ φάσμα μαθημάτων, μέσα στα όρια που επιβάλλει το γεγονός ότι το πτυχίο αποτελεί και επαγγελματικό τίτλο. Η διδασκαλία και η έρευνα στο Τμήμα γίνεται μέσα από πολλαπλές θεματικές, θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις.

Οι τρεις κατευθύνσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος (Αρχαία και Μεσαιωνική Ιστορία – Α1, Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων – Α2 και Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης – Β) έχουν στόχο να προσφέρουν στους φοιτητές και τις φοιτήτριες ειδίκευση στους επιστημονικούς χώρους της ιστορίας της αρχαιότητας και του μεσαίωνα, της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας και της αρχαιολογίας και ιστορίας της τέχνης αντίστοιχα. Σε συνεργασία με τα άλλα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής, το πρόγραμμα σπουδών προβλέπει τη δυνατότητα να προετοιμαστούν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες για επαγγελματική σταδιοδρομία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγχρόνως, μέσα από τις συνεργασίες του με συγγενή τμήματα στο πλαίσιο προγραμμάτων ευρωπαϊκών ανταλλαγών, το Τμήμα προσφέρει στους φοιτητές και τις φοιτήτριές του τη δυνατότητα να μετακινηθούν για ένα εξάμηνο σε κάποιο άλλο πανεπιστήμιο της Ευρώπης.

Το Τμήμα πραγματοποιεί αρχαιολογικές έρευνες που καλύπτουν όλο το φάσμα της προϊστορίας και των ιστορικών χρόνων στον ελλαδικό χώρο. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του Τμήματος που ειδικεύονται στην Αρχαιολογία εκπαιδεύονται στις μεθόδους της με τη συμμετοχή τους στις εξής ανασκαφές:

- Αρχαία Ελεύθερνα (από το 1985 μέχρι σήμερα).

- Νήσος Γαύδος (επιφανειακή έρευνα από το 1992 ως το 2000, ανασκαφή από το 2003 μέχρι σήμερα).
- Μινωικό ιερό κορυφής του Βρύσινα (μελέτη υλικού ανασκαφής Κ. Δαβάρα [1973] από το 1999, ανασκαφή από το 2004 μέχρι σήμερα).
- Θηρασία (από το 2007 μέχρι σήμερα).

Περισσότεροι από εκατό φοιτητές και φοιτήτριες εκπαιδεύονται κάθε χρόνο στις παραπάνω ανασκαφές, από μία εβδομάδα έως ένα μήνα, καθώς και στη μελέτη των αρχαιολογικών ευρημάτων που προκύπτουν. Οι ανασκαφές αυτές αποτελούν αξιόλογα ερευνητικά επιτεύγματα του Πανεπιστημίου Κρήτης με θετικές επιπτώσεις στην πνευματική και οικονομική ζωή του τόπου και διεθνή απήχηση. Εξαιτίας της θετικής εμπειρίας από αυτές τις δραστηριότητες, το Τμήμα αποφάσισε να τις αναβαθμίσει θεσμικά εντάσσοντάς τες ως υποχρεωτική δραστηριότητα στο πρόγραμμα σπουδών με στόχο να επιτρέψει σε ακόμα μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών από ό,τι μέχρι σήμερα να επωφεληθούν από τη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση που συνδέεται με τις ανασκαφές. Εκτός από τις ανασκαφές, φοιτητές συμμετέχουν επίσης σε αρχαιολογικές αποστολές και άλλες αρχαιολογικές έρευνες πεδίου.

Συμμετοχή φοιτητών σε ανασκαφές και επιφανειακές έρευνες (2002-2009)
Αρχαία Ελεύθερνα – Νεκρόπολη Ορθής Πέτρας. 30 φοιτητές περίπου (3-5 αλλοδαποί), κάθε Ιούλιο, 30-40 μέρες. Υπεύθυνος: Καθηγητής Νίκος Σταμπολίδης.
Αρχαία Ελεύθερνα, Τομέας II. 25 περίπου φοιτητές, κάθε καλοκαίρι, για 2 έως 4 εβδομάδες. Υπεύθυνος: Καθηγητής Θανάσης Καλπαξής.
Γαύδος. 30 φοιτητές περίπου κάθε καλοκαίρι, 12-15 μέρες. Υπεύθυνη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κατερίνα Κόπακα.
Βρύσινας. 30 φοιτητές περίπου, μία εβδομάδα το χρόνο. Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Ίρις Τζαχίλη.
Θηρασία. 8 φοιτητές, δύο εβδομάδες κάθε χρόνο. Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Ίρις Τζαχίλη.

Συμμετοχή φοιτητών σε μελέτη υλικού (2002-2009)
2002/3 – 2008 Εκπαιδευτικές αποστολές στο Αιγαίο, την Κύπρο, τη Μ. Ασία, την Ανατολική Μεσόγειο (Συρία, Λίβανο κτλ.) στο πλαίσιο του Προγράμματος «Πλόες», 2-3 μεταπτυχιακοί φοιτητές, διάρκεια 10-30 μέρες. Υπεύθυνος: Καθηγητής Νίκος Σταμπολίδης.
2006 και 2007 Στρωματογραφικό μουσείο Κνωσού, στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος του «Κατσαμπά», 7 φοιτητές, διάρκεια 3 εβδομάδες. Υπεύθυνη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νένα Γαλανίδου.
2006 και 2007 Ερευνητικό πρόγραμμα της «Προϊστορικής κατοίκησης της λεκάνης της Λίμνης της Καστοριάς», 2 φοιτητές, διάρκεια 15 μέρες. Υπεύθυνη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νένα Γαλανίδου.
2008 – 2009 Ερευνητικό πρόγραμμα της μελέτης της «Προϊστορικής κατοίκησης της λεκάνης του Ποταμού Αχέροντα στη Θεσπρωτία», 3 μεταπτυχιακοί φοιτητές, διάρκεια 4 εβδομάδες. Υπεύθυνη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νένα Γαλανίδου.
1993 – 2009 Μελέτη αρχαιολογικού υλικού από την επιφανειακή και την ανασκαφική έρευνα στη Γαύδο· Ρέθυμνο, Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης, 7-15 φοιτητές, διάρκεια 7-10 μέρες. Υπεύθυνη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κατερίνα Κόπακα.
2004 – 2009 Μελέτη αρχαιολογικού υλικού από την επιφανειακή και την ανασκαφική έρευνα στο Βρύσινα, Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου, 15 φοιτητές καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Ίρις Τζαχίλη.

Για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που ειδικεύονται στην Ιστορία οργανώνονται κάθε χρόνο επιτόπιες αποστολές ώστε να ασκηθούν στην ταξινόμηση αρχείων. Περίπου είκοσι προπτυχιακοί και σαράντα πέντε μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες εκπαιδεύονται κάθε χρόνο στην ταξινόμηση αρχείων στις αποστολές αυτές, οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Αποστολές του Τομέα Νεότερης Ιστορίας για ταξινομήσεις ιστορικών αρχείων, 2004-2009 (Υπεύθυνος: Καθηγητής Χρήστος Λούκος)	
<i>Αμοργός:</i>	
2004-2009:	16-30 Αυγούστου, 12 μεταπτυχιακοί φοιτητές.
2004-2007:	Δημοτικό αρχείο Αμοργού (19 ^{ος} -20 ^{ος} αι.).
2008:	Δημοτικό αρχείο Αιγιάλης (19 ^{ος} -20 ^{ος} αι.).
2009:	Δημοτικό αρχείο Αιγιάλης, αρχείο Ειρηνοδικείου Αμοργού.
<i>Αίγιο:</i>	
2005:	10 μέρες Ιουλίου, 12 περίπου μεταπτυχιακοί φοιτητές. Δημοτικό αρχείο Αιγίου (20 ^{ος} αι.). Συγκέντρωση αρχειακού υλικού από εργοστάσιο χαρτοποιίας Αιγίου.
<i>Βίλια:</i>	
2006-2009:	20-30 Ιουλίου (10 μεταπτυχιακοί φοιτητές· το 2008 και ένας προπτυχιακός). Δημοτικό αρχείο Βιλίων (20 ^{ος} αι.). Ειρηνοδικείο Βιλίων (19 ^{ος} -20 ^{ος} αι.).
<i>Σύμη:</i>	
2006-2009:	1-12 Σεπτεμβρίου, 12 περίπου μεταπτυχιακοί φοιτητές. Αρχείο Δημογεροντίας-Δήμου Σύμης (τέλη 18 ^{ου} -20 ^{ος} αι.).
<i>Σύρος:</i>	
<i>Ερμούπολη:</i>	
2004-2009:	1-15 Αυγούστου, 20 περίπου προπτυχιακοί φοιτητές.
2004-2006:	ποικίλα αρχεία: ΠΙΚΠΑ, Νοσοκομείο, Υγεία-Πρόνοια, Λιμεναρχείο, Δημοτική Μουσική, Ορφανοτροφείο Θηλέων, Ερυθρός Σταυρός, Νομαρχία Κυκλάδων, Δικηγόρος Βάγιας, Ομοσπονδία Επαγγελματιών-Βιοτεχνών Κυκλάδων (20 ^{ος} αιώνας όλα).
2007-2009:	Εργατικό Κέντρο Κυκλάδων (μεταπολεμική περίοδος).
<i>Άνω Σύρος:</i>	
2009:	Δημοτικό αρχείο, 21 Ιουλίου-2 Αυγούστου, 12 μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Το Τμήμα διενεργεί επίσης σε ετήσια βάση επιτόπιες ασκήσεις των φοιτητών σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, μνημεία και πινακοθήκες της Ελλάδας και του εξωτερικού. Περισσότεροι από τριάντα προπτυχιακοί φοιτητές συμμετέχουν κάθε χρόνο στις επιτόπιες αυτές ασκήσεις, οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Επιτόπιες ασκήσεις του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης, 2004-2009
2004: 1-8 Ιουλίου, Βιέννη, 30 φοιτητές. Διδάσκοντες συνοδοί: Νίκος Χατζηνικολάου και Ευγένιος Ματθιόπουλος. Συμμετείχαν και ορισμένοι μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΜΣ στην Ιστορία της Τέχνης, χάρη σε έκτακτη επιδότηση της Πρυτανείας.
2004: 1-5 Ιουλίου, ανατολική Κρήτη, 20 φοιτητές. Διδάσκουσα συνοδός: Κατερίνα Κόπακα.
2005: 28 Ιουνίου-4 Ιουλίου, Αθήνα, 38 φοιτητές. Διδάσκοντες συνοδοί: Βασιλική Φωσκόλου και Ευγένιος Ματθιόπουλος.
2006: 1-7 Ιουνίου 2007, Ρώμη, 32 προπτυχιακοί φοιτητές και 2 μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΜΣ στην Ιστορία της Τέχνης. Διδάσκοντες συνοδοί: Παυλίνα Καραναστάση και Παναγιώτης Ιωάννου.
2008, 22-30 Ιουνίου, Θράκη, 30 προπτυχιακοί φοιτητές. Διδάσκοντες συνοδοί: Δημήτρης Κυρίτσης και Όλγα Γκράτζιου. Συμμετείχαν και 3 μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΜΣ στις Βυζαντινές Σπουδές με συνοδό την Τόνια Κιουσοπούλου, καθώς και 1 μεταπτυχιακός φοιτητής του ΠΜΣ «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος».
2009: 23-29 Μαρτίου 2009, Παρίσι, 30 προπτυχιακοί φοιτητές και 10 μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΜΣ στην Ιστορία της Τέχνης. Διδάσκοντες συνοδοί: Παναγιώτα Κορνέζου και Ευγένιος Ματθιόπουλος.

Τέλος, το Τμήμα οργανώνει κάθε χρόνο την Επιστημονική Συνάντηση του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (ΕΣΤΙΑ). Η ΕΣΤΙΑ καθιερώθηκε με πρωτοβουλία της Στέλλας Παπαδάκη-Οκλαντ, καθηγήτριας Βυζαντινής Αρχαιολογίας, όταν ήταν Πρόεδρος του Τμήματος το 1996. Πραγματοποιείται κάθε χρόνο την άνοιξη με συμμετοχή διδασκόντων, μεταπτυχιακών και προπτυχιακών φοιτητών. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης οι διδάσκοντες του Τμήματος έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν την προσωπική τους έρευνα που βρίσκεται σε εξέλιξη και προβληματισμούς πάνω σε επιστημονικά, εκπαιδευτικά και γενικότερα προβλήματα που θα ήθελαν να μοιραστούν με τους συναδέλφους τους, διδάσκοντες και φοιτητές. Το «κλίμα» της κοινότητας που δημιουργείται σε αυτές τις συναντήσεις ευνοεί την ανταλλαγή απόψεων και παρέχει πολλαπλά επιστημονικά ερεθίσματα στους συμμετέχοντες. Δίνει συγχρόνως την ευκαιρία στα μέλη του Τμήματος να γνωριστούν καλύτερα έξω από την καθημερινότητα του πανεπιστημιακού χώρου. Παραδοσιακά στις συνεδρίες προεδρεύουν φοιτητές, ενώ τα βράδια δειπνούμε και διασκεδάζουμε όλοι μαζί. Το πρόγραμμα της ΕΣΤΙΑ συνήθως περιλαμβάνει μια εκπαιδευτική επίσκεψη ιστορικού ή αρχαιολογικού χώρου, γειτονικού με τον τόπο πραγματοποίησης της συνάντησης.

Οι τόποι και οι ημερομηνίες διεξαγωγής των Επιστημονικών Συναντήσεων των ετών 2004-2009 παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Επιστημονικές Συναντήσεις του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (ΕΣΤΙΑ) 2004-2009		
9 ^η ΕΣΤΙΑ	Παλαιόχωρα	23-25 Απριλίου 2004
10 ^η ΕΣΤΙΑ	Ζαρός	8-10 Απριλίου 2005
11 ^η ΕΣΤΙΑ	Παλαιόκαστρο Σητείας	5-7 Μαΐου 2006
12 ^η ΕΣΤΙΑ	Βώροι	11-13 Μαΐου 2007
13 ^η ΕΣΤΙΑ	Χανιά	11-13 Απριλίου 2008
14 ^η ΕΣΤΙΑ	Πλακιάς	1-3 Μαΐου 2009

Το Τμήμα προετοιμάζει τους φοιτητές και τις φοιτήτριές του για την επαγγελματική ένταξή τους σε ένα ευρύ πεδίο εργασιακών επιλογών: διδασκαλία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σταδιοδρομία στους επαγγελματικούς χώρους ιστορικής και αρχαιολογικής έρευνας, σε ερευνητικά ιδρύματα, στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, σε μουσεία, σε πινακοθήκες και γενικότερα σε υπηρεσίες που έχουν σχέση με την ιστορία, τον πολιτισμό και την τέχνη, στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Επιπλέον τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προγράμματος σπουδών του Τμήματος επιτρέπουν στους αποφοίτους να διεκδικούν με επιτυχία εργασία και σε ποικίλους άλλους τομείς, όπου είναι απαραίτητη η αναλυτική ικανότητα, η συνθετική κριτική σκέψη και ο σωστός χειρισμός της γλώσσας.

Το Τμήμα δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ερευνητική ειδίκευση σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Οι απόφοιτοι και οι απόφοιτες του Τμήματος έχουν τα ουσιαστικά και τυπικά εφόδια να ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές.

Εκτιμήσεις για τους στόχους και τους σκοπούς του Τμήματος

Στις επανειλημμένες συζητήσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια στο Τμήμα για την αναθεώρηση του Προγράμματος Σπουδών ουδέποτε αμφισβητήθηκαν οι στόχοι και οι σκοποί του Τμήματος, όπως αυτοί αναφέρονται παραπάνω. Αντίθετα, οι αλλαγές που έγιναν αποσκοπούν να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ακόμη πιο αποτελεσματική εκπλήρωσή τους. Και τούτο επειδή κοινή είναι η διαπίστωση ότι τα τελευταία χρόνια οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εγγράφονται στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης

εμφανίζουν όλο και μεγαλύτερα κενά σε στοιχειώδεις εγκύκλιες γνώσεις και ακαδημαϊκές δεξιότητες. Η ακαδημαϊκή κοινότητα του Τμήματος θεωρεί ότι τα αίτια για την εξέλιξη αυτή είναι πολλαπλά. Σε κάθε περίπτωση, το υψηλό επίπεδο των παρεχόμενων σπουδών πρέπει να διατηρηθεί, καθώς σε αυτό οφείλει το Τμήμα όσο και το Πανεπιστήμιο Κρήτης στο σύνολό του την καλή του φήμη και αυτό εξακολουθεί και προσελκύει υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκό προσωπικό. Ιδίως από τη στιγμή που το σύστημα των εισαγωγικών εξετάσεων δεν επιτρέπει στο Τμήμα να έχει κανένα λόγο στην επιλογή των νέων φοιτητών και φοιτητριών που δέχεται, το Τμήμα θεωρεί πως θα ήταν λάθος να οδηγηθεί στην κατεύθυνση της μείωσης των υψηλών του απαιτήσεων από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες λόγω των κενών και αδυναμιών που μεταφέρουν αυτοί από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε αυτό το πλαίσιο, το Τμήμα μπορεί να ισχυριστεί πως η βελτίωση που παρουσιάζουν στις επιδόσεις τους οι φοιτητές και οι φοιτήτριες στη διάρκεια των σπουδών τους δικαιώνει αυτή την αυστηρή στάση των διδασκόντων και διδασκουσών του Τμήματος.

Όλα τα μέλη του Τμήματος, μέλη ΔΕΠ, διδάσκοντες με το π.δ. 407/80, μέλη ΕΕΔΙΠ και ΕΤΕΠ καθώς και μέλη της Γραμματείας συμβάλλουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ώστε να μην υπάρχει απόκλιση ανάμεσα στους επίσημα διατυπωμένους στόχους του Τμήματος και σε αυτούς που το Τμήμα συνεχίζει να επιδιώκει.

Επομένως οι στόχοι που το Τμήμα θεωρεί ότι πρέπει να επιδιώκει επιτυγχάνονται σε μεγάλο βαθμό, μολονότι με αυξανόμενες δυσκολίες, καθώς μέσα στα χρόνια λειτουργίας του έχουν ριζικά αλλάξει οι όροι διδασκαλίας. Ως ανασταλτικοί παράγοντες έχουν εντοπιστεί ενδεικτικά οι εξής:

- Το σύστημα των εισαγωγικών εξετάσεων, καθώς το βασικό κριτήριο επιλογής των υποψηφίων στις εισαγωγικές δεν είναι το επίπεδο του Τμήματος, αλλά η χιλιομετρική απόσταση από το σπίτι τους (γεγονός που δε θα αλλάξει όσο το ελληνικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αδυνατεί να χορηγεί στους φοιτητές υποτροφίες που θα συντελούν στη μείωση του κόστους διαβίωσης εκτός της οικογενειακής έδρας). Επιπλέον, το σύστημα εξετάσεων, με τον τρόπο που λειτουργεί, οδηγεί στο Τμήμα πολλούς φοιτητές που δεν είχαν ως πρώτη τους επιλογή να σπουδάσουν Ιστορία και Αρχαιολογία και δεν διαθέτουν ούτε την αναγκαία έφεση και συχνά ούτε την κατάλληλη εγκύκλια μόρφωση. Η πραγματικότητα αυτή αφενός θέτει ως επιπλέον πρόκληση στους διδάσκοντες του Τμήματος να τους πείσουν ότι το αντικείμενο που σπουδάζουν παρουσιάζει ενδιαφέρον και αφετέρου σε σημαντικό βαθμό

ευθύνεται, μεταξύ άλλων, και για την εγκατάλειψη των σπουδών από έναν αριθμό φοιτητών.

- Η ποιότητα της υποχρεωτικής και της λυκειακής εκπαίδευσης, επειδή δεν καλλιεργεί τις στοιχειωδώς απαραίτητες δεξιότητες για μια πανεπιστημιακή εκπαίδευση: κατανόηση κειμένων, συνεκτική διατύπωση ιδεών, κριτική ανάγνωση και όχι αποστήθιση, διατύπωση γνώμης κτλ. Κατά συνέπεια, τα υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκά ερεθίσματα που το Τμήμα αποσκοπεί να προσφέρει στους φοιτητές του συχνά δεν βρίσκουν ανταπόκριση ή δεν γίνονται κατανοητά από αυτούς.
- Ο υπερβολικά μεγάλος αριθμός εισακτέων που αυξάνεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια (το Τμήμα προτείνει παγίως 80 εισακτέους αλλά δέχεται πολύ περισσότερους: το 2007 150, το 2008 180 και το 2009 200) και ανατρέπει τη λειτουργική αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων (καθώς ο αριθμός των πρώτων μένει λίγο-πολύ σταθερός), ενώ επιδεινώνει τα προβλήματα που δημιουργούν οι ήδη ανεπαρκείς υποδομές.
- Η έλλειψη επαρκών και κατάλληλων υποδομών (αίθουσες διδασκαλίας, γραφεία, εργαστήρια κτλ.). Το πρόβλημα με τις αίθουσες διδασκαλίας αναμένεται να μειωθεί με την έναρξη λειτουργίας των διδακτηρίων της Φιλοσοφικής Σχολής το Σεπτέμβριο του 2009.
- Η ανεπαρκής γραμματειακή υποστήριξη την ίδια στιγμή που πολλαπλασιάζεται ο φόρτος εργασίας στη γραμματεία.
- Το απαράδεκτα χαμηλό επίπεδο αμοιβών των μελών ΔΕΠ, ιδίως σε σχέση με τον φόρτο εργασίας που καλούνται να διεκπεραιώσουν, και οι εξίσου απαράδεκτες απολαβές και συνθήκες εργασίας των διδασκόντων με το π.δ. 407/80 (ιδίως σε ό,τι αφορά την καθυστέρηση πληρωμών), το γραφειοκρατικό σύστημα οικονομικής διαχείρισης των πανεπιστημιακών κονδυλίων, οι δυσκολίες που προκαλεί η διάσπαση του Πανεπιστημίου Κρήτης ανάμεσα σε δύο πόλεις, καθώς και οι συνθήκες που επικρατούν στην πόλη του Ρεθύμνου.
- Η ανισοβαρής ανάπτυξη ανάμεσα στις σχολές του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου ως προς τη στελέχωση σε διοικητικό προσωπικό, την κτηριακή υποδομή και τη φροντίδα εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης του πανεπιστημίου.

- Η ταύτιση για πολλούς φοιτητές των επαγγελματικών προοπτικών τους ως αποφοίτων με την επιτυχία στις εξετάσεις εκπαιδευτικών του ΑΣΕΠ (λόγω των συνεπειών της για το πώς αντιμετωπίζουν τις σπουδές τους στο Τμήμα καθαρά ως επαγγελματικές σπουδές για την απόκτηση τυπικών προσόντων και όχι ως ακαδημαϊκές).
- Η συστηματική υποβάθμιση των περιφερειακών πανεπιστημίων από τη μεριά της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ, αλλά και το χαμηλό ύψος, που συνεχώς μειώνεται, των δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Διοίκηση και λειτουργία του Τμήματος

Το Τμήμα διοικείται σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου. Ο Πρόεδρος έχει σημαντικές διοικητικές ευθύνες, όπως την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία του Τμήματος και την εφαρμογή των αποφάσεων της Γενικής Συνέλευσης (ΓΣ). Ο Αναπληρωτής Πρόεδρος τον συνδράμει στο έργο του. Η ΓΣ συνέρχεται μια φορά το μήνα ή ανάλογα με τις ανάγκες.

Για τα ακαδημαϊκά έτη 2008-2009 και 2009-2010 πρόεδρος του Τμήματος είναι η καθηγήτρια Έφη Αβδελά και αναπληρώτρια πρόεδρος η καθηγήτρια Όλγα Γκράτζιου.

Κυρίαρχο όργανο σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του Τμήματος είναι η Γενική Συνέλευση (ΓΣ) των μελών του, η οποία συνεδριάζει με ειδική σύνθεση (ΓΣΕΣ) στις περιπτώσεις που προβλέπει ο νόμος. Λόγω του αριθμού των μελών ΔΕΠ του Τμήματος, όλα τα μέλη ΔΕΠ συμμετέχουν κάθε χρόνο στη ΓΣ, ενώ επίσης εκπληρώνουν με ευσυνειδησία πλήθος άλλων διοικητικών καθηκόντων στο πλαίσιο επιτροπών εντός και εκτός του Τμήματος, αλλά και υλοποίησης αποφάσεων της ΓΣ και του ΓΣΕΣ.

Στο Τμήμα λειτουργούν οι παρακάτω επιτροπές:

- Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών (μόνιμη με απόφαση της ΓΣ στις 6 Μαΐου 2009).
- Επιτροπή κατατακτηρίων εξετάσεων.
- Επιτροπή μετεγγραφών φοιτητών.
- Επιτροπή πρακτικής άσκησης .

Επίσης κάθε εξάμηνο η ΓΣ ορίζει δύο μέλη ΔΕΠ ως Συμβούλους Σπουδών με αρμοδιότητα να συμβουλεύουν τους φοιτητές για ζητήματα προγράμματος σπουδών.

Μέλος ΔΕΠ ορίζεται εξάλλου υπεύθυνος συντονιστής για ζητήματα που αφορούν τις ανταλλαγές του προγράμματος «Δια Βίου Μάθηση/Erasmus» και την εφαρμογή του συστήματος πιστωτικών διδακτικών μονάδων ECTS.

Εκπρόσωποι του Τμήματος συμμετέχουν στα συλλογικά όργανα διοίκησης και τις διατμηματικές επιτροπές του Πανεπιστημίου Κρήτης (Σύγκλητος, Επιτροπή Ερευνών, Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών κ.ά.).

Το Τμήμα λειτουργεί βάσει του εσωτερικού κανονισμού του Πανεπιστημίου Κρήτης και του δικού του εσωτερικού κανονισμού σπουδών. Εσωτερικούς κανονισμούς έχουν επίσης τα πέντε Προγράμματα Μεταπτυχιακών σπουδών (ΠΜΣ) του Τμήματος, σύμφωνα με τα αντίστοιχα ΦΕΚ θεσμοθέτησής τους, καθώς και το Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών του Τμήματος. Οι εσωτερικοί κανονισμοί των ΠΜΣ του Τμήματος αναπροσαρμόστηκαν πρόσφατα σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν3685/2008 (ΦΕΚ 148, 16/6/2008) και τον νέο Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης· η επίσημη έγκρισή τους από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης (ΓΣΕΣ) του Τμήματος ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο 2009 (ΓΣΕΣ 16/9/2009) και αναμένεται να ολοκληρωθεί στη διάρκεια του χειμερινού εξαμήνου του ακαδημαϊκού έτους 2009-2010. Οι εσωτερικοί κανονισμοί του προπτυχιακού και των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών περιλαμβάνονται στον Οδηγό Σπουδών που ενημερώνεται κάθε χρόνο και μοιράζεται στους φοιτητές στην αρχή της ακαδημαϊκής χρονιάς, ενώ είναι επίσης διαθέσιμοι και στην ιστοσελίδα του Τμήματος.

Τομείς

Το Τμήμα είναι διαρθρωμένο σε τέσσερις τομείς:

1. Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας

Ο Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας καλύπτει τη μελέτη της ιστορίας του αρχαίου μεσογειακού κόσμου -με έμφαση στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη-, της μεσαιωνικής Ευρώπης και του Βυζαντίου, καθώς και των λατινικών κυριαρχιών στον ελλαδικό χώρο. Στο πλαίσιο του Τομέα Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, κύριο βάρος δίνεται σε μαθήματα σχετικά με την ιστορία της Αρχαιότητας, του Βυζαντίου και του Δυτικοευρωπαϊκού Μεσαίωνα.

Διδάσκοντες Τομέα Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας (ακαδημαϊκό έτος 2008-2009)
Αναπληρώτριες καθηγήτριες
Κιουσοπούλου Αντωνία
Μίσιου Άννα
Επίκουροι καθηγητές
Κάσδαγλη Αγλαΐα
Κυρίτσης Δημήτριος
Σακελλαρίου Ελένη
Σεργίδου Αναστασία
Λέκτορες
Μουστάκας Κων/νος
Παναγοπούλου Αικατερίνη
Διδάσκων π.δ. 407/80
Κρητσωτάκης Δημήτριος

Ο Τομέας στελεχώνεται από 8 μέλη ΔΕΠ και 1 διδάσκοντα με το π.δ. 407/80. Στο πλαίσιο του Τομέα λειτουργούν δύο άτυπα εργαστήρια: το Εργαστήριο Αρχαίας Ιστορίας, με το οποίο είναι συνδεδεμένα τρία μέλη ΔΕΠ του Τομέα και το Εργαστήριο Βυζαντινών Σπουδών, με το οποίο είναι συνδεδεμένα τρία μέλη ΔΕΠ του Τομέα. Συνεργασία υπάρχει επίσης ανάμεσα στο δεύτερο εργαστήριο και τον Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης. Στον Τομέα λειτουργεί επίσης η εκπαιδευτική συλλογή «Φωτοθήκη» στο πλαίσιο της οποίας γίνεται διαχείριση εικονικής (φωτογραφικής) βάσης δεδομένων για διδακτικούς σκοπούς.

2. Τομέας Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων

Ο Τομέας Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων έχει ως αντικείμενο την ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου, με έμφαση στην ιστορία της ελληνικής κοινωνίας κατά τους τελευταίους αιώνες, σε σχέση με τις εξελίξεις στο παγκόσμιο σύστημα και ιδιαίτερα στην Εγγύς Ανατολή, τα Βαλκάνια και την υπόλοιπη Ευρώπη, από την Αναγέννηση ως τις μέρες μας.

Διδάσκοντες Τομέα Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων (ακαδημαϊκό έτος 2008-2009)
Καθηγητές
Αβδελά Έφη
Λούκος Χρήστος
Χατζιωσήφ Χρήστος

Αναπληρωτής καθηγητής
Πετμεζάς Σωκράτης
Λέκτορας
Κοκκινάκης Ιωάννης
Διδάσκουσες π.δ. 407/80
Ζέη Ελευθερία
Χατζιωάννου Μαρία Χριστίνα

Ο Τομέας στελεχώνεται από 5 μέλη ΔΕΠ και 2 διδάσκουσες με το π.δ. 407/80. Στο πλαίσιο του Τομέα λειτουργεί το άτυπο Εργαστήριο Σύγχρονης Ιστορίας, το οποίο δραστηριοποιείται στη συγκέντρωση και την επεξεργασία αρχειακού υλικού για ερευνητικούς σκοπούς. Οι φοιτητές έχουν επίσης τη δυνατότητα επιτόπιας άσκησης στην ταξινόμηση αρχείων, ώστε να έλθουν σε επαφή με πρωτογενές ιστορικό υλικό (βλ. παραπάνω, «Σκοπός, Στόχοι και Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες του Τμήματος»).

3. Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Ο Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης αποσκοπεί στο να εξοικειώσει τους φοιτητές με τη μελέτη και έρευνα των υλικών καταλοίπων περασμένων πολιτισμών από την προϊστορία μέχρι τον μεσαίωνα, καθώς επίσης και με την ιστορία της τέχνης, αρχαίας και σύγχρονης. Ο Τομέας καλύπτει τα γνωστικά αντικείμενα της Προϊστορικής Αρχαιολογίας, της Κλασικής Αρχαιολογίας και της Βυζαντινής Αρχαιολογίας του ελλαδικού και του ευρύτερου μεσογειακού χώρου, καθώς και εκείνο της Ιστορίας της Τέχνης της Δύσης.

Διδάσκοντες Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης (ακαδημαϊκό έτος 2008-2009)
Καθηγητές
Γκράτζιου Όλγα
Καλπαξής Αθανάσιος
Σταμπολίδης Νικόλαος
Τζαχίλη Ίρις
Αναπληρωτές καθηγητές
Γαλανίδου Παρθένα
Καραναστάση Παυλίνα
Κόπακα Αικατερίνη
Ματθιόπουλος Ευγένιος

Λέκτορες
Ζυμή Ελένη
Ιωάννου Παναγιώτης
Κορνέζου Τιτίνα
Φωσκόλου Βασιλική
Διδάσκοντες π.δ. 407/80
Κοτσώνας Αντώνης
Μυλωνά Δήμητρα
Τσιγωνάκη Χριστίνα (διορίστηκε στις 16/9/2009)
Χρηστίδου Ροζαλία

Ο Τομέας στελεγχώνεται από 12 μέλη ΔΕΠ, 4 διδάσκοντες με το π.δ. 407/80 (εκ των οποίων η μία διορίστηκε εν τω μεταξύ λέκτορας στις 16 Σεπτεμβρίου 2009) και είναι ο πολυπληθέστερος του Τμήματος. Στον Τομέα λειτουργεί το Εργαστήριο «Εκπαιδευτικές Συλλογές Εκμαγείων και Πρωτοτύπων», το μόνο επισήμως αναγνωρισμένο (ΦΕΚ 69/08-04-02). Στο πλαίσιο του Τομέα λειτουργούν επίσης τρία άτυπα εργαστήρια: α) το Εργαστήριο Προϊστορικής Αρχαιολογίας δραστηριοποιείται στην εργαστηριακή έρευνα προϊστορικού υλικού· με το Εργαστήριο είναι συνδεδεμένα τρία μέλη ΔΕΠ του Τομέα, β) το Εργαστήριο Ιστορίας της Τέχνης, με το οποίο είναι συνδεδεμένα τρία μέλη ΔΕΠ του Τομέα, και γ) η βυζαντινή εκπαιδευτική συλλογή, με την οποία συνδέονται δύο μέλη ΔΕΠ του Τομέα και η οποία περιλαμβάνει τεμάχια τοιχογραφιών και όστρακα χρονολογούμενα από την πρωτοβυζαντινή έως τη νεότερη εποχή. Εκτός από τα θεωρητικά μαθήματα, ο Τομέας διενεργεί ανασκαφές, έρευνες επιφάνειας, αποτυπώσεις μνημείων και επιτόπιες ασκήσεις, προκειμένου να ασκήσει τους φοιτητές του στην έρευνα πεδίου αλλά και να προαγάγει την αρχαιολογική έρευνα (βλ. παραπάνω, «Σκοπός, Στόχοι και Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες του Τμήματος»).

4. Τομέας Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών

Ο Τομέας Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών έχει ως αντικείμενο την ιστορία της Ασίας, με έμφαση στην τουρκική και αραβική ιστορία, καθώς και της Αφρικής από την εμφάνιση του ισλάμ και εξής. Στόχος του είναι να εξοικειώσει τους φοιτητές με τη μελέτη και την έρευνα των αντίστοιχων πολιτισμών.

Διδάσκοντες Τομέα Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών (ακαδημαϊκό έτος 2008-2009)
Επίκουροι καθηγητές
Αναστασόπουλος Αντώνιος
Κολοβός Ηλίας
Διδάσκων π.δ. 407/80
Miotto Marco

Ο Τομέας στελεχώνεται από 2 μέλη ΔΕΠ και έναν διδάσκοντα με το π.δ. 407/80.

Σύμφωνα με την κοινή διαπίστωση των μελών του Τμήματος, η παραπάνω διάρθρωση καλύπτει -οριακά όμως- τους στόχους που το Τμήμα θέτει. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται άμεσα να αναπτυχθεί ο Τομέας Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών, ιδιαίτερη καινοτομία του Τμήματος, καθώς είναι ο πρώτος αυτόνομος τομέας με το σχετικό αντικείμενο που λειτούργησε σε ελληνικό πανεπιστήμιο. Ανάπτυξη χρειάζονται και οι υπόλοιποι τομείς, ιδιαίτερα όμως αισθητή είναι η έλλειψη επαρκούς αριθμού διδασκόντων στην αρχαιολογία και την αρχαία ιστορία, η οποία οφείλεται σε πρόσφατες και επικείμενες συνταξιοδοτήσεις διδασκόντων, καθώς επίσης και σε γνωστικά αντικείμενα όπως η ευρωπαϊκή μεσαιωνική ιστορία, που επίσης αποτελεί ιδιαιτερότητα του Τμήματος. Ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός εισακτέων φοιτητών κάνει ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη να αυξηθούν αναλογικά τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος σε όλους τους τομείς. Ας σημειωθεί μάλιστα ότι το Τμήμα δεν έχει λάβει καμία νέα θέση μέλους ΔΕΠ από το Υπουργείο Παιδείας τα τελευταία πέντε χρόνια, παρά τον ετήσιο προγραμματισμό που καταθέτει συστηματικά. Επιπλέον, η υπερβολική καθυστέρηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στο διορισμό εκλεγμένων μελών ΔΕΠ (για παράδειγμα, η εκλογή της Χριστίνας Τσιγωνάκη σε θέση λέκτορα έγινε τον Φεβρουάριο 2008 και ο διορισμός της μόλις τον Σεπτέμβριο 2009, δηλαδή 19 μήνες αργότερα), παράλληλα με τη συνεχή μείωση των κονδυλίων για την πρόσληψη διδασκόντων με το π.δ. 407/80, δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Τα μέλη ΔΕΠ που υπηρετούν αντιμετωπίζουν συχνά υπέρογκα

ακροατήρια, ενώ οι διατάξεις του νόμου για περιορισμένο αριθμό φοιτητών στις παραδόσεις είναι αδύνατο να τηρηθούν.

3. Προγράμματα Σπουδών

Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών

Ο Κανονισμός και το Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος τροποποιήθηκε (προγράμματα Α1, Α2 και Β) στη σημερινή του μορφή στην Τακτική Γενική Συνέλευση του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της 28ης Μαΐου 2008.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών του Τμήματος στηρίζεται σε δύο βασικές για τη φιλοσοφία του αρχές: πέρα από τη θέσπιση των σεμιναρίων ως ουσιαστικού συστατικού στοιχείου της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όλα τα μαθήματα που προσφέρονται είναι υποχρεωτικά κατ' επιλογή, ανάλογα με την κατεύθυνση που επιλέγει ο φοιτητής ή η φοιτήτρια. Επίσης (ή συγχρόνως) τα προσφερόμενα μαθήματα αλλάζουν κάθε χρόνο, ενώ οι διδάσκοντες έχουν την υποχρέωση να μην επαναλάβουν ένα θέμα που δίδαξαν αν δεν περάσουν τρία χρόνια. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται στους φοιτητές μεγάλη ποικιλία θεμάτων και πολλαπλές δυνατότητες επιλογών (βλ. Παράρτημα 11 με ενδεικτικά προγράμματα σπουδών και Παράρτημα 12 με κατάλογο μαθημάτων της τελευταίας διετίας). Η φιλοσοφία του Τμήματος αυτή στηρίζεται στην κοινή πεποίθηση ότι η ακαδημαϊκή διδασκαλία δεν αφορά ένα corpus γνώσεων που οι φοιτητές οφείλουν να αποκτήσουν, αλλά είναι μια διαδικασία στη διάρκεια της οποίας οι διδασκόμενοι μαθαίνουν κατά κύριο λόγο *πώς να μαθαίνουν και να καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη*, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γνωστικού αντικειμένου, της μεθοδολογικής προσέγγισης και του ιστορικού ή αρχαιολογικού θέματος που πραγματεύεται το εκάστοτε μάθημα.

Με βάση τις αρχές αυτές, οι πρωτοετείς φοιτητές/ήτριες, όπως και εκείνοι των μεγαλύτερων ετών, καλούνται να επιλέξουν μόνοι τους τα μαθήματα στα οποία επιθυμούν να εγγραφούν, στο πλαίσιο της δομής του προγράμματος σπουδών. Σε κάθε μία από τις κατευθύνσεις προσφέρονται κάθε χρόνο εισαγωγικά μαθήματα, τα οποία όμως δεν είναι υποχρεωτικά για τους πρωτοετείς, μολονότι τους συστήνεται να τα παρακολουθήσουν κατά προτεραιότητα. Από το δεύτερο έτος οι φοιτητές και οι φοιτήτριες καλούνται να επιλέξουν κατεύθυνση στις σπουδές τους και να ακολουθήσουν την αντίστοιχη κατανομή μαθημάτων. Οι σύμβουλοι σπουδών είναι στη διάθεσή τους για να τους συνδράμουν στις επιλογές τους. Με τον τρόπο αυτό, έχοντας ως οδηγό τα ενδεικτικά προγράμματα σπουδών στις τρεις κατευθύνσεις (Α1:

αρχαία και μεσαιωνική ιστορία, Α2: νεότερη ιστορία, Β: αρχαιολογία και ιστορία της τέχνης), οι φοιτητές και οι φοιτήτριες έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν το δικό τους πρόγραμμα μαθημάτων ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, τους στόχους και τις περιέργειές τους (βλ. Παράρτημα 11 για ενδεικτικά προγράμματα σπουδών στις τρεις κατευθύνσεις του Τμήματος).

Οι βασικές αυτές αρχές έχουν γίνει αντικείμενο επανειλημμένων συζητήσεων τα τελευταία χρόνια και τροφοδότησαν προβληματισμούς που οδήγησαν στις πρόσφατες αλλαγές του Προγράμματος Σπουδών. Στο πλαίσιο αυτών των συζητήσεων, έχουν διατυπωθεί από αρκετά μέλη ΔΕΠ σκέψεις για την ενδεχόμενη εισαγωγή υποχρεωτικών μαθημάτων στο πρώτο έτος ή ακόμα και για τον καθορισμό του έτους σπουδών στο οποίο απευθύνεται το κάθε μάθημα, ως μέτρα για να αντιμετωπιστούν τα μεγάλα κενά που εμφανίζουν οι πρωτοετείς και η ανισότητα στο υπόβαθρο των φοιτητών που παρακολουθούν ένα μάθημα. Οι σκέψεις αυτές προκάλεσαν μακρές συζητήσεις τόσο για την αποτελεσματικότητα τέτοιων μέτρων όσο και για το είδος, για παράδειγμα, των υποχρεωτικών μαθημάτων, αν θα πρέπει δηλαδή να είναι εισαγωγικά μαθήματα, μεθοδολογικά μαθήματα ή φροντιστηριακά μαθήματα. Ωστόσο η πλειοψηφία των μελών του Τμήματος θεωρεί ότι η καθιέρωση υποχρεωτικών μαθημάτων έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση με τη βασική φιλοσοφία του Τμήματος, όπως αυτή εκτέθηκε παραπάνω.

Για την απόκτηση πτυχίου του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας οι φοιτητές οφείλουν να ολοκληρώσουν επιτυχώς 42 μαθήματα σε ένα από τα τρία Προγράμματα Σπουδών που προσφέρονται. Τα προσφερόμενα μαθήματα διακρίνονται σε παραδόσεις, σεμινάρια και προσεμινάρια.

α. Παραδόσεις

Οι φοιτητές είναι ελεύθεροι να επιλέξουν ποιες παραδόσεις του Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος θα παρακολουθήσουν και με ποια σειρά. Ωστόσο συνιστάται στους πρωτοετείς φοιτητές να επιλέξουν κατά προτεραιότητα τα μαθήματα εκείνα τα οποία από τον τίτλο τους ή τις διευκρινίσεις του διδάσκοντος δείχνουν ότι αποτελούν εισαγωγή στο διδασκόμενο αντικείμενο.

Σε κάθε παράδοση αποδίδονται πέντε (5) πιστωτικές μονάδες ECTS.

β. Σεμινάρια

Δικαίωμα εγγραφής σε σεμινάριο έχουν οι φοιτητές που έχουν ήδη παρακολουθήσει και εξεταστεί επιτυχώς σε δύο τουλάχιστον παραδόσεις του ίδιου γνωστικού αντικειμένου. Δεν επιτρέπεται η εγγραφή πρωτοετών φοιτητών σε σεμινάριο.

Τα σεμινάρια έχουν κατ' ανώτατο όριο δεκαπέντε έως είκοσι φοιτητές, με απόφαση του οικείου Τομέα. Κατά περίπτωση ο αριθμός μπορεί να αυξηθεί σε είκοσι πέντε με απόφαση της ΓΣ του Τμήματος. Προτεραιότητα στα σεμινάρια έχουν οι φοιτητές που προσέρχονται σε αυτά από την πρώτη εβδομάδα μαθημάτων, και μεταξύ αυτών οι τεταρτοετείς και οι τριτοετείς. Στα σεμινάρια η επίδοση του φοιτητή κρίνεται από την προφορική παρουσίαση της προόδου της εργασίας του, την ποιότητα της γραπτής εργασίας του και την ενεργό συμμετοχή του στο μάθημα, ενώ δεν επιτρέπονται περισσότερες από τρεις απουσίες. Είναι προφανές ότι τα σεμινάρια απαιτούν συστηματική εργασία και παρακολούθηση, είναι δηλαδή πιο απαιτητικά από τις παραδόσεις. Γι' αυτό και τους αποδίδεται διπλάσιος αριθμός πιστωτικών μονάδων ECTS (10) απ' ό,τι στις παραδόσεις.

γ. Προσεμινάρια

Σύμφωνα με το πρόσφατα εγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών, ο Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας εισήγαγε για την κατεύθυνση Α1 δύο προσεμινάρια για τους φοιτητές που την επιλέγουν στο δεύτερο έτος των σπουδών τους. Τα προσεμινάρια είναι προπαρασκευαστικά σεμινάρια, τα οποία επικεντρώνουν στη χρήση των πηγών και της βιβλιογραφίας, τη μεθοδολογία της επιστήμης της Ιστορίας και την ποικιλία των ιστοριογραφικών προσεγγίσεων. Τα προσεμινάρια προορίζονται μόνο για τους φοιτητές της κατεύθυνσης Α1 και η επιτυχής ολοκλήρωσή τους είναι προϋπόθεση για την επιλογή σεμιναρίων στη συνέχεια.

Σε κάθε προσεμινάριο αποδίδονται πέντε (5) πιστωτικές μονάδες ECTS.

Όπως αναλύθηκε παραπάνω, τα σεμινάρια αποτελούν ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής φυσιογνωμίας του Τμήματος. Το Τμήμα τα θεωρεί βασικά γιατί σε αυτά οι φοιτητές και οι φοιτήτριες εξοικειώνονται με τις στοιχειώδεις αρχές της επιστημονικής έρευνας, μαθαίνουν να επιλέγουν βιβλιογραφία, να συνθέτουν με βάση ένα επιστημονικό ερώτημα και να διατυπώνουν ένα επιστημονικό κείμενο. Οι πρόσφατες αλλαγές στο Πρόγραμμα Σπουδών και η μείωση του αριθμού των

μαθημάτων για το πτυχίο από 52 σε 42 αποσκοπεί ακριβώς στην ενίσχυση των σεμιναρίων και στην ανάδειξη της ιδιαίτερης βαρύτητάς τους στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών. Όμως η αυξανόμενη βαρύτητα των σεμιναρίων και η εισαγωγή προσεμιναρίων υπονομεύονται από την αύξηση του αριθμού των εισακτέων φοιτητών. Για να λειτουργήσουν ικανοποιητικά τα σεμινάρια είναι απαραίτητο να παραμένει χαμηλός ο αριθμός των διδασκομένων ανά σεμινάριο και αυτό συνεπάγεται την ανάγκη για αύξηση του αριθμού των διδασκόντων κατ' αναλογία της αύξησης του αριθμού των φοιτητών του Τμήματος από το Υπουργείο Παιδείας· αντ' αυτού όμως, περικόπτονται διαρκώς οι πιστώσεις για διδάσκοντες με το π.δ. 407/80 και οι νέες θέσεις ΔΕΠ είναι ανύπαρκτες. Διάχυτη είναι στα μέλη ΔΕΠ η ανησυχία για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν μελλοντικά στην ποιότητα της διδασκαλίας οι παραπάνω εξελίξεις.

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας συνεργάζεται με πολλά πανεπιστήμια του εξωτερικού στο πλαίσιο του Προγράμματος «Δια Βίου Μάθηση/Erasmus» και ενθαρρύνει τους φοιτητές και τις φοιτήτριές του να αξιοποιήσουν το πρόγραμμα και να μετακινηθούν για ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο ή έτος σε κάποιο από τα συνεργαζόμενα πανεπιστήμια.

Συνεργαζόμενα πανεπιστήμια στο πλαίσιο του Προγράμματος «Δια Βίου Μάθηση / Erasmus»
ΑΓΓΛΙΑ
University of Sheffield
ΓΑΛΛΙΑ
Université Lumière-Lyon 2
Université Denis Diderot
Université de Rouen
Université Paris X, Nanterre
Université de Provence
ΓΕΡΜΑΝΙΑ
Eberhard Karls Universität Tübingen
Freie Universität Berlin
Universität Leipzig
J. W.G. Universität Frankfurt am Main
Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg
ΙΣΠΑΝΙΑ
Universidad Complutense de Madrid
Universidad Autonoma de Madrid

ΙΤΑΛΙΑ
Università degli Studi della Tuscia
Università degli Studi di Torino
Università degli Studi Suor Orsola Benincasa
Università di Catania
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ
Universitetas Vilniaus
ΠΟΛΩΝΙΑ
Uniersytet Wroclawski
ΤΟΥΡΚΙΑ
Mersin Üniversitesi
Boğaziçi Üniversitesi

Μετακινήσεις φοιτητών και διδασκόντων με το Πρόγραμμα Erasmus

Ακαδημαϊκό έτος	Εξερχόμενοι διδάσκοντες	Εξερχόμενοι φοιτητές	Εισερχόμενοι φοιτητές
2004-05	2	12	7
2005-06	3	17	6
2006-07	1	7	11
2007-08	0	8	11
2008-09	0	11	7

Όπως αναφέρεται παραπάνω, το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας εφαρμόζει την απόδοση πιστωτικών μονάδων ECTS στα μαθήματά του ως εξής: 5 ECTS ανά παράδοση (και προσεμινάριο) και 10 ECTS ανά σεμινάριο. Ωστόσο ας σημειωθεί ότι τα άλλα δύο τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής, με διαφορετικό αριθμό μαθημάτων για το πτυχίο, αποδίδουν διαφορετικό αριθμό πιστωτικών μονάδων στα δικά τους μαθήματα (παραδόσεις και σεμινάρια). Αυτό δημιουργεί ήδη προβλήματα για όσους φοιτητές/ήτριες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας εγγράφονται σε μαθήματα των άλλων τμημάτων της Σχολής. Γενικότερα οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχουν εκφράσει σοβαρές αντιρρήσεις για τη φιλοσοφία και τη λειτουργικότητα του συστήματος πιστωτικών μονάδων ECTS, το οποίο παρουσιάζεται μεν ως «φοιτητοκεντρικό», αλλά στην πράξη υποχρεώνει τις ακαδημαϊκές μονάδες απλώς να βρουν μαθηματικούς τρόπους για να προσαρμόσουν τα προγράμματα σπουδών τους στην ενιαία και ισοπεδωτική απαίτηση περί κάλυψης 30 πιστωτικών μονάδων ECTS ανά εξάμηνο σπουδών (επιπλέον το σύστημα είναι σχεδιασμένο για πανεπιστημιακά συστήματα στα οποία ο φοιτητής αποφοιτά ακριβώς στον προβλεπόμενο από το πρόγραμμα σπουδών χρόνο· στην Ελλάδα, όπου οι

φοιτητές έχουν από το νόμο το δικαίωμα να παρατείνουν στο διπλάσιο τη διάρκεια των σπουδών τους, προκύπτουν σοβαρές στρεβλώσεις του συστήματος πιστωτικών μονάδων). Το Τμήμα υποχρεώθηκε από το νόμο να προχωρήσει στην εφαρμογή του συστήματος των μονάδων ECTS, αλλά πιστεύει ότι, με τον τρόπο που εφαρμόζεται, το σύστημα είναι αντιακαδημαϊκό και αναποτελεσματικό, μια τυπική υποχρέωση των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων που εκπληρώνεται με μηχανιστικές μεθόδους.

Στο πλαίσιο της Φιλοσοφικής Σχολής λειτουργεί Εργαστήριο Πληροφορικής, όπου προσφέρονται σχετικά μαθήματα στους προπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι έχουν επίσης τη δυνατότητα να το χρησιμοποιούν για τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Η Φιλοσοφική Σχολή προσφέρει επίσης μαθήματα ξένων γλωσσών. Το μάθημα της ξένης γλώσσας δεν είναι υποχρεωτικό για τους φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας και ο βαθμός σ' αυτό δεν προσμετράται στο βαθμό του πτυχίου. Ωστόσο συνιστάται θερμά στους φοιτητές να αξιοποιήσουν αυτή τη δυνατότητα που τους δίνεται και να μάθουν ή να βελτιώσουν μία ή και περισσότερες ξένες γλώσσες, έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται με επάρκεια στις απαιτήσεις της ξενόγλωσσας βιβλιογραφίας που είναι συχνά απαραίτητη στα μαθήματα και τα σεμινάρια. Η πλειοψηφία του Τμήματος πιστεύει ότι η γνώση ξένων γλωσσών είναι απολύτως απαραίτητη για τους φοιτητές, αλλά πως είναι θέμα δικής τους υπευθυνότητας να αξιοποιήσουν τη σχετική δυνατότητα, καθώς και πως η διδασκαλία τους δεν μπορεί να αποτελεί υποχρεωτικό μάθημα σε ένα πρόγραμμα σπουδών ιστορίας και αρχαιολογίας, αλλά πως η γνώση τους πρέπει να θεωρείται αυτονόητη για φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τον 21ο αιώνα.

Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)

Το Τμήμα προσφέρει πέντε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) που οδηγούν στην απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (ΜΔΕ). Βάσει των υπουργικών αποφάσεων έγκρισής τους, τα προγράμματα αυτά προσφέρουν και διδακτορικές σπουδές, αλλά το Τμήμα βρίσκεται στη διαδικασία προσαρμογής του στο νέο νόμο, που αποσπά τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών από τα ΠΜΣ και τα μεταφέρει στο Τμήμα. Τα προγράμματα είναι τα εξής:

1. *Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία* (με ειδικεύσεις στην Προϊστορική Αρχαιολογία, την Κλασική Αρχαιολογία και την Αρχαία Ιστορία).

2. *Βυζαντινές Σπουδές* (διατμηματικό πρόγραμμα με τα Τμήματα Φιλολογίας και Φυσικής του Πανεπιστημίου Κρήτης και με τη συνεργασία του Πολυτεχνείου Κρήτης και ειδικεύσεις στη Βυζαντινή Ιστορία, τη Βυζαντινή Αρχαιολογία και την Ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης, τη Βυζαντινή Φιλολογία και άτυπα τη Δυτική Μεσαιωνική Ιστορία).

3. *Τουρκολογία* (συνδιοργάνωση με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας [ΙΜΣ/ΙΤΕ]).

4. *Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία* (διατμηματικό πρόγραμμα με το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης).

5. *Ιστορία της Τέχνης*

Η διάρκεια σπουδών στα ΠΜΣ του Τμήματος είναι διετής με εξαίρεση τα προγράμματα «Βυζαντινές Σπουδές» και «Σύγχρονη Ελληνική Ευρωπαϊκή Ιστορία», στα οποία η διάρκεια σπουδών είναι πέντε ακαδημαϊκά εξάμηνα (και αυτά όμως θα γίνουν διετή μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία έκδοσης υπουργικής απόφασης για την ανανέωση της λειτουργίας τους).

Στο τμήμα αυτό θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα πέντε προγράμματα. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα πορίσματα από την εκτενή και συστηματική συζήτηση που έγινε κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς 2008-2009 για τα ΠΜΣ του Τμήματος εν όψει της εφαρμογής του Ν. 3685 (ΦΕΚ 148/16.6.2008) και της έκδοσης των σχετικών υπουργικών αποφάσεων ανανέωσης των προγραμμάτων.

Όπως απαιτεί ο Εσωτερικός Κανονισμός για τις Μεταπτυχιακές Σπουδές του Πανεπιστημίου Κρήτης, κάθε ΠΜΣ του Τμήματος διέπεται από εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας στον οποίο ορίζονται οι στόχοι του, οι τίτλοι και η διάρκεια σπουδών, οι προϋποθέσεις εισαγωγής, ο κανονισμός και το πρόγραμμα σπουδών, και περιλαμβάνεται στον Οδηγό Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης, ενώ αναρτάται και στην ιστοσελίδα του Τμήματος. Εδώ θα αναφερθούν περιληπτικά τα βασικότερα σημεία του κάθε ΠΜΣ.

Κανένας/μία μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/ήτρια του Τμήματος δεν πληρώνει δίδατρα ούτε για την εγγραφή ούτε για τη φοίτησή του/της. Μοναδική πηγή χρηματοδότησης των ΠΜΣ είναι η ετήσια κρατική επιχορήγηση, η οποία για το 2008-

2009 ανήλθε συνολικά στο ποσό των 77.000 ευρώ και η οποία δαπανήθηκε για την αγορά βιβλίων και εξοπλισμού, την απασχόληση μεταπτυχιακών φοιτητών και την οργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων, επιτόπιων ασκήσεων και επιστημονικών συναντήσεων.

Για τις ερευνητικές ανάγκες τους οι μεταπτυχιακοί φοιτητές/ήτριες έχουν στη διάθεσή τους τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης (<http://www.lib.uoc.gr>) στο Ρέθυμνο, μια από τις καλύτερες πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες της Ελλάδας. Η Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου στο Ρέθυμνο περιέχει πάνω από 250.000 τόμους και εμπλουτίζεται συνεχώς με βιβλία, περιοδικά (διαθέτει 1.300 τρέχουσες συνδρομές περιοδικών), μικροφίλμ, ενώ τελευταία αναπτύσσει δυναμικά και το ηλεκτρονικό της τμήμα (ψηφιακή βιβλιοθήκη, ηλεκτρονικά περιοδικά, CD-ROM). Περιλαμβάνει σημαντικές ιδιωτικές βιβλιοθήκες και συλλογές και μια καλή συλλογή από παλιά και πολύτιμα βιβλία. Στο πλαίσιο του προγραμματισμού των σεμιναρίων και των άλλων μαθημάτων όλων των ΠΜΣ του Τμήματος, γίνονται έγκαιρα νέες αγορές, ειδικά για την κάλυψη των άμεσων αναγκών τους, οι οποίες εμπλουτίζουν τη βιβλιοθήκη. Σημαντική είναι επίσης η συλλογή διαφανειών της Φωτοθήκης του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης. Η συλλογή αυτή, που συνεχώς εμπλουτίζεται και σήμερα ψηφιοποιείται, εμπεριέχει πάνω από 10.000 διαφάνειες.

1. ΠΜΣ «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία»

(Διευθυντής Προγράμματος: Καθηγητής Νικόλαος Σταμπολίδης)

Το ΠΜΣ «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος. Ιστορία και Αρχαιολογία» (B7/82802/7.10.03 ΦΕΚ 1537 τ. Β', B7/91/25.2.97 ΦΕΚ 170 τ. Β', B7/591/8.12.97, Φ.Ε.Κ. τ. Β', B1/719/23.9.93 ΦΕΚ 786 τ. Β') οδηγεί στην απονομή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ) και διευθύνεται από τριμελή συντονιστική επιτροπή συγκροτούμενη από τον Διευθυντή και δύο μέλη, με επιδίωξη να εκφράζεται η ποικιλία των διαφορετικών κατευθύνσεών του. Το ΠΜΣ έχει τρεις κατευθύνσεις:

- α. στην Κλασική Αρχαιολογία
- β. την Αρχαία Ιστορία και
- γ. την Προϊστορική Αρχαιολογία.

Στη σημερινή του μορφή το ΠΜΣ «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία» διαμορφώθηκε μετά από πολλαπλές αλλαγές και διευρύνσεις. Πρώτα ξεκίνησε να λειτουργεί το 1991 ΠΜΣ στην Κλασική Αρχαιολογία. Το 1996/7

προστέθηκε η Αρχαία Ιστορία και λίγο αργότερα η Προϊστορική Αρχαιολογία, δημιουργώντας το ΠΜΣ «Αρχαίος Κόσμος». Το ΠΜΣ μετονομάστηκε «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος» ώστε να αποτυπώσει το αυξημένο ενδιαφέρον των διδασκόντων για μια συγκριτική αρχαιολογία του μεσογειακού χώρου.

Η κατεύθυνση της Κλασικής Αρχαιολογίας επιδιώκει να διευρύνει και να εμβαθύνει τις γνώσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών για την αρχαία ελληνική κοινωνία από την αυγή του ελληνικού πολιτισμού έως και την ύστερη αρχαιότητα, όπως αυτή προκύπτει μέσα από τη μελέτη της τέχνης, της ιστορίας, της φιλολογίας, της φιλοσοφίας κ.ά. Παράλληλα, στόχος του Προγράμματος είναι να εξοικειώσει τους μεταπτυχιακούς φοιτητές με τα προβλήματα και τις μεθόδους της αρχαιολογικής και ιστορικής έρευνας. Τα μεταπτυχιακά σεμινάρια αναφέρονται κάθε φορά σε μία ή περισσότερες χρονικές περιόδους και σε ποικίλα φαινόμενα της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, καθώς και στις σχέσεις των Ελλήνων με άλλους λαούς και πολιτισμούς της Μεσογείου, επιδιώκοντας κυρίως την προαγωγή της γνώσης, την ανάπτυξη της κρίσης και της συνδυαστικής φαντασίας των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών. Παράλληλα, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές/ήτριες εξοικειώνονται με προβλήματα της ανασκαφικής μεθόδου, με πρακτικές ασκήσεις στο χώρο των πανεπιστημιακών ανασκαφών ή ανασκαφών τις οποίες επιβλέπουν ή στις οποίες συμμετέχουν διδάσκοντες του μεταπτυχιακού προγράμματος. Για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης, εκπονούνται σεμιναριακές εργασίες και διπλωματική εργασία, αντικείμενο των οποίων μπορεί να είναι εν μέρει και υλικό που προέρχεται από τις ανασκαφές.

Η κατεύθυνση της Αρχαίας Ιστορίας επιδιώκει να διευρύνει και να εμβαθύνει τις γνώσεις των φοιτητών στην αρχαία ιστορία, προσφέροντας σεμιναριακά μαθήματα σχετικά με όλες τις χρονικές περιόδους της αρχαίας ιστορίας, από την αρχαϊκή περίοδο ως την ύστερη αρχαιότητα, και να τους καθοδηγήσει στη συγγραφή επιστημονικών εργασιών (σεμιναριακών και διπλωματικής) με χρήση φιλολογικών πηγών, αρχαιολογικών δεδομένων και σύγχρονης βιβλιογραφίας. Κατά τα έτη 2003-2006 οι φοιτητές είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν ενισχυτικά μαθήματα αρχαίας ελληνικής γλώσσας για ιστορικούς, που προσέφερε ο διδάκτωρ Ηλίας Κουλακιώτης ως αποσπασμένος από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η συστηματική διοργάνωση διαλέξεων από προσκεκλημένους έλληνες και αλλοδαπούς ερευνητές αποσκοπεί να ενημερώσει τους φοιτητές για τις τρέχουσες τάσεις στην αρχαιοϊστορική έρευνα και να εμπλουτίσει τον προβληματισμό τους ως

προς τον χειρισμό των πηγών και πάνω σε ζητήματα μεθοδολογίας της αρχαίας ιστορίας. Τέλος, οι συνεργασίες του τμήματος μέσω του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης/Erasmus παρέχουν στους φοιτητές τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν επιστημονικές προσεγγίσεις και την εξέλιξη της έρευνας στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο σε διεθνές επίπεδο.

Η κατεύθυνση της Προϊστορικής Αρχαιολογίας επιδιώκει να εμπλουτίσει και να ειδικεύσει τις γνώσεις και την ερευνητική εμπειρία των μεταπτυχιακών της φοιτητών στο ευρύ γνωστικό πεδίο της Προϊστορικής Αρχαιολογίας, μέσα από τη σύγχρονη θεωρητική, διεπιστημονική και διαχρονική προοπτική. Η εκπαιδευτική διαδικασία καλύπτει όλες τις γενικές περιόδους της Προϊστορίας: την Εποχή του Λίθου (Παλαιολιθική, Μεσολιθική, Νεολιθική) και την Εποχή του Χαλκού. Δίνει έμφαση στη μελέτη των πολιτισμών του αιγαιακού/ελλαδικού χώρου και επιχειρεί συγκριτικές προσεγγίσεις με σύγχρονους τους πολιτισμούς της Μεσογείου. Περιλαμβάνει επίσης πρακτικές ασκήσεις που εξοικειώνουν τους φοιτητές με την έρευνα του πεδίου (ανασκαφές, επιφανειακές έρευνες) και με τη μελέτη αρχαιολογικού υλικού. Παρέχει τη δυνατότητα μετακίνησης των φοιτητών, κυρίως μέσω του Προγράμματος «Δια Βίου Μάθηση/Erasmus», με στόχο την επαφή τους με άλλους ευρωπαϊκούς πολιτισμούς και διαφορετικές επιστημονικές προσεγγίσεις. Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν στην ποιοτική εκπαίδευση των νέων προϊστοριολόγων που θα κληθούν να στελεχώσουν τον ακαδημαϊκό χώρο και φορείς διαχείρισης των μνημείων και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς, στο πλαίσιο του σημερινού, ανταγωνιστικού, ελληνικού και διεθνούς επιστημονικού περιβάλλοντος. Η θεσμοθετημένη διδασκαλία των πρωιμότερων περιόδων της προϊστορίας (Παλαιολιθικής/Μεσολιθικής) στο Πρόγραμμα υπήρξε ακαδημαϊκή πρωτοτυπία στην Ελλάδα.

Για το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία», προβλέπονται δύο γενικές κατηγορίες σεμιναριακών μαθημάτων. Η κατηγορία της κύριας κατεύθυνσης περιλαμβάνει εξειδικευμένα ανά κατεύθυνση σεμιναριακά μαθήματα. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τα σεμιναριακά μαθήματα των άλλων κατευθύνσεων του ΠΜΣ, ειδικά σεμιναριακά μαθήματα που προσφέρονται από το πρόγραμμα, και, ανάλογα με την κατεύθυνση, σεμινάρια που προσφέρονται από τα ΠΜΣ των άλλων Τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης. Κάθε σεμιναριακό μάθημα και των τριών κατευθύνσεων του προγράμματος διδάσκεται τρεις ώρες εβδομαδιαίως για δεκατρείς

εβδομάδες.

Για να ολοκληρώσει τις σπουδές του, ο μεταπτυχιακός φοιτητής της Κλασικής Αρχαιολογίας και της Αρχαίας Ιστορίας οφείλει να παρακολουθήσει επιτυχώς τέσσερα σεμιναριακά μαθήματα. Από τα μαθήματα αυτά τα δύο πρέπει να επιλεγούν από την κύρια κατεύθυνση, αλλά από διαφορετικούς διδάσκοντες. Τα άλλα δύο πρέπει να είναι διαφορετικού γνωστικού αντικειμένου μεταξύ τους. Εάν αυτά δεν περιλαμβάνονται στα προσφερόμενα σεμινάρια από το πρόγραμμα, η επιλογή του επιπλέον σεμιναρίου γίνεται από προσφερόμενα σεμινάρια άλλων ΠΜΣ με σύμφωνη γνώμη της τριμελούς επιτροπής. Ο μεταπτυχιακός φοιτητής της Προϊστορικής Αρχαιολογίας οφείλει να παρακολουθήσει επιτυχώς πέντε σεμιναριακά μαθήματα. Από τα μαθήματα αυτά, τα τρία πρέπει να επιλεγούν από την κύρια κατεύθυνση, αλλά από διαφορετικούς διδάσκοντες. Τα υπόλοιπα δύο πρέπει να είναι διαφορετικού γνωστικού αντικειμένου μεταξύ τους και μπορούν να επιλέγονται εναλλακτικά είτε από τα προσφερόμενα μαθήματα του ΠΜΣ είτε από ειδικά βοηθητικά σεμιναριακά μαθήματα από άλλες, συναφείς με την Αρχαιολογία, επιστημονικές κατευθύνσεις. Κάθε ένα από τα τέσσερα σεμιναριακά μαθήματα των κατευθύνσεων της Κλασικής Αρχαιολογίας και της Αρχαίας Ιστορίας αντιστοιχεί σε δεκαπέντε πιστωτικές μονάδες ECTS, ενώ κάθε ένα από τα πέντε σεμιναριακά μαθήματα της κατεύθυνσης της Προϊστορικής Αρχαιολογίας αντιστοιχεί σε δώδεκα πιστωτικές μονάδες ECTS.

Στο τέλος των σπουδών του, ο μεταπτυχιακός φοιτητής κάθε κατεύθυνσης, υπό την επίβλεψη καθηγητή (επόπτη) της κατεύθυνσής του, συντάσσει και παρουσιάζει τελική εργασία, η επάρκεια της οποίας κρίνεται από τριμελή επιτροπή. Η εκπόνηση και η επιτυχής υποστήριξη της διπλωματικής εργασίας για τους φοιτητές όλων των κατευθύνσεων του ΠΜΣ αντιστοιχεί σε εξήντα πιστωτικές μονάδες. Συνολικά, για την απόκτηση του ΜΔΕ στην Κλασική Αρχαιολογία, στην Αρχαία Ιστορία και στην Προϊστορική Αρχαιολογία ο φοιτητής συγκεντρώνει εκατόν είκοσι πιστωτικές μονάδες ECTS.

Στους χώρους του Τμήματος φιλοξενούνται Εργαστήρια Κλασικής Αρχαιολογίας, Αρχαίας Ιστορίας και Προϊστορικής Αρχαιολογίας, τα οποία είναι στη διάθεση των φοιτητών. Τα Εργαστήρια είναι εξοπλισμένα με ικανό αριθμό ηλεκτρονικών υπολογιστών και άλλων εποπτικών μέσων απαραίτητων στη λειτουργία του ΠΜΣ. Το Εργαστήριο Προϊστορικής Αρχαιολογίας, που συγκροτήθηκε στο πλαίσιο του προπτυχιακού ΕΠΕΑΕΚ του Τμήματος, το οποίο αναφέρθηκε παραπάνω, διαθέτει επιπλέον εξοπλισμό, καθώς και μικρή εκπαιδευτική

συλλογή από αρχαία και πειραματικά κατασκευασμένα τέχνηρα, μακέτες κ.λπ. Εκκρεμεί ωστόσο η οριστική εγκατάσταση της συλλογής αυτής σε κατάλληλο χώρο. Πλούσια συλλογή διαφανειών, πολύ χρήσιμη για την ενημέρωση των φοιτητών του Προγράμματος, περιέχει η Φωτοθήκη του Τμήματος.

2. ΠΜΣ «Βυζαντινές Σπουδές»

(Διευθύντρια Προγράμματος: Καθηγήτρια Όλγα Γκράτζιου)

Το ΠΜΣ «Βυζαντινές Σπουδές» λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 (Β7/302/12.7.98 ΦΕΚ 848/12.8.98 και Β7/848/6.11.2002 ΦΕΚ 1465, τ.Β'/21.11.2002), αρχικά ως ΕΠΕΑΕΚ. Το ΠΜΣ οργανώνεται από τα Τμήματα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλολογίας και Φυσικής του Πανεπιστημίου Κρήτης, ενώ συνεργάζεται και το Πολυτεχνείο Κρήτης. Αντικείμενο του Προγράμματος είναι η μελέτη της ιστορίας και του πολιτισμού του Βυζαντίου, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς τόσο στις περιοχές της Βαλκανικής και της Ανατολικής Μεσογείου, όσο και στη Μεσαιωνική Ευρώπη. Στους στόχους του περιλαμβάνεται επίσης η αξιοποίηση των σύγχρονων φυσικοχημικών μεθόδων στην έρευνα των υλικών καταλοίπων και η εξοικείωση των φοιτητών, κυρίως της Αρχαιολογίας, με τις μεθόδους αυτές.

Η σύμπραξη των Τμημάτων ενθαρρύνθηκε από την προκήρυξη του ΕΠΕΑΕΚ. Αρχικά στην πρώτη, χρηματοδοτούμενη φάση, η συμμετοχή φοιτητών ήταν ισόρροπα κατανομημένη προς όλες τις κατευθύνσεις. Στη συνέχεια η προσέλευση φοιτητών για την κατεύθυνση της Φιλολογίας μειώθηκε επειδή στο Τμήμα Φιλολογίας δημιουργήθηκε μεταπτυχιακό πρόγραμμα που προσφέρει επίσης κατεύθυνση Βυζαντινής Φιλολογίας. Οι φοιτητές της κατεύθυνσης Βυζαντινής Ιστορίας συνεχίζουν να παίρνουν από το Τμήμα Φιλολογίας παράπλευρα σεμινάρια ή/και την άσκηση Παλαιογραφίας. Ας σημειωθεί, επίσης, εδώ ότι το πρόγραμμα προσφέρει τη δυνατότητα άσκησης και στη Λατινική Παλαιογραφία.

Στους ευρύτερους στόχους του Προγράμματος περιλαμβάνεται η κατά το δυνατόν πληρέστερη εκπροσώπηση σε αυτό των σύγχρονων ερευνητικών σχολών και τάσεων, καθώς και η δυνατότητα εξοικείωσης των φοιτητών με τη σύγχρονη τεχνολογία. Ιδιαίτερα οι φοιτητές της Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης καταρτίζονται σε αναλυτικές μεθόδους και τεχνικές των φυσικών επιστημών. Για τούτο, το Τμήμα Φυσικής συμπράττει δια του Ινστιτούτου Ηλεκτρονικής Δομής και Λείξερ του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ), που διευθύνεται από τον

καθηγητή της Φυσικής Κ. Φωτάκη, και προσφέρει κατά καιρούς ασκήσεις στους φοιτητές της κατεύθυνσης Βυζαντινής Αρχαιολογίας. Οι φοιτητές αυτοί αξιοποιούν, εξάλλου, ερευνητικά την Εκπαιδευτική Συλλογή Κεραμικής που έχει συγκροτηθεί στο πλαίσιο του Προγράμματος στο Τμήμα και έχει συσχετιστεί γόνιμα με άλλες ασκήσεις των φοιτητών που το παρακολουθούν. Στην αρχική, χρηματοδοτούμενη, φάση προσφέρθηκαν ασκήσεις για τους φοιτητές της κατεύθυνσης Αρχαιολογίας και από το Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Ορυκτών Πόρων. Οι ασκήσεις αυτές υπήρξαν επιτυχείς και για ένα εξάμηνο τις παρακολούθησαν και φοιτητές της Προϊστορικής Αρχαιολογίας. Με το Πρόγραμμα επίσης συνεργάζονται καθηγητές των συγγενών ιστορικών, φιλολογικών και αρχαιολογικών κλάδων από άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ελληνικά και του εξωτερικού.

Το πρόγραμμα έχει τρεις κατευθύνσεις, οι οποίες αποτελούν και επιμέρους τομείς ειδίκευσης στους οποίους το πρόγραμμα απονέμει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ):

- Βυζαντινή Ιστορία.
- Βυζαντινή Αρχαιολογία και Ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης.
- Βυζαντινή Φιλολογία.

Σε κάθε κατεύθυνση προσφέρονται σεμινάρια και ασκήσεις/εργαστήρια υποχρεωτικά και επιλεγόμενα. Τα σεμινάρια της κάθε κατεύθυνσης μπορούν να επιλέγονται ως παράπλευρα από τους φοιτητές των άλλων κατευθύνσεων. Ως παράπλευρα σεμινάρια, υπάρχει η δυνατότητα να επιλέγονται και σεμινάρια μεταπτυχιακών προγραμμάτων άλλων, συγγενικών, κατευθύνσεων που προσφέρονται στη Φιλοσοφική Σχολή.

Κάθε σεμιναριακό μάθημα διδάσκεται τρεις ώρες εβδομαδιαίως επί δεκατρείς εβδομάδες. Η συμμετοχή των φοιτητών στα σεμινάρια ολοκληρώνεται με την εκπόνηση γραπτής σεμιναριακής εργασίας.

Για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στις «Βυζαντινές Σπουδές» οι μεταπτυχιακοί φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να συγκεντρώσουν 150 πιστωτικές μονάδες ECTS, οι οποίες προέρχονται από την επιτυχή συμμετοχή σε πέντε μεταπτυχιακά σεμινάρια και σε δύο εργαστήρια ή ασκήσεις και από την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας. Ειδικότερα οφείλουν να συμμετάσχουν επιτυχώς:

- σε τρία σεμινάρια της κύριας κατεύθυνσης, ένα από τα οποία μπορεί να είναι σεμινάριο δυτικής μεσαιωνικής ιστορίας (13 πιστωτικές μονάδες το καθένα),
- σε δύο παράπλευρα σεμινάρια, τα οποία μπορούν να επιλέξουν από τα προσφερόμενα στις άλλες κατευθύνσεις (13 πιστωτικές μονάδες το καθένα),
- σε δύο τουλάχιστον ασκήσεις/εργαστήρια κατ' επιλογήν (5 πιστωτικές μονάδες το καθένα), και
- να συντάξουν, να παραδώσουν και να παρουσιάσουν διπλωματική εργασία. Η σύνταξη της εργασίας αυτής εποπτεύεται από καθηγητή της κατεύθυνσης και η επάρκειά της κρίνεται από τριμελή επιτροπή αποτελούμενη από τον επόπτη και δύο ακόμη καθηγητές που ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης, μετά από πρόταση του επιβλέποντος καθηγητή. Αντιστοιχεί με 75 πιστωτικές μονάδες.

Από το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004 χορηγείται στο πλαίσιο του ΠΜΣ στις «Βυζαντινές Σπουδές» βραβείο στη μνήμη της Στέλλας Παπαδάκη-Okland, καθηγήτριας Βυζαντινής Αρχαιολογίας του Τμήματος.

Το αρχείο μικροφίλμ βυζαντινών χειρογράφων του Εργαστηρίου Παλαιογραφίας του Τμήματος Φιλολογίας και η Φωτοθήκη του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας περιέχουν πλούσιο υλικό για την ενημέρωση και άσκηση των φοιτητών. Στη διάθεση επίσης των φοιτητών βρίσκονται ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων με βυζαντινολογική βιβλιογραφία, ενώ τους παρέχεται η δυνατότητα να ασκηθούν οι ίδιοι στη δημιουργία βάσεων δεδομένων για τα βυζαντινά μνημεία της Κρήτης, για βυζαντινές επιγραφές, για την ηλεκτρονική αποθήκευση εικονογραφικού υλικού.

Το Πρόγραμμα επωφελείται από την ύπαρξη Εκπαιδευτικής Συλλογής. Τη δυνατότητα για τη συγκρότησή της έδωσε το ΕΠΕΑΕΚ. Η πρόθεση τότε της Στέλλας Παπαδάκη που την πρότεινε ήταν όχι τόσο να συγκροτηθεί μια μουσειακή συλλογή, αλλά υλικά που θα επέτρεπαν στους φοιτητές την εξοικείωση με την υλική υπόσταση των αντικειμένων: πετρώματα, κονιάματα, σπαράγματα τοιχογραφιών, όστρακα, αλλά και ένα μεγάλο φωτογραφικό αρχείο κυρίως από μνημεία της Κρήτης. Στόχος ήταν εξ αρχής η συλλογή αυτή να αποτελέσει στο μέλλον μέρος της ευρύτερης Συλλογής που είχε αρχίσει να συγκροτείται από παλιά στο Τμήμα με τα γύψινα εκμαγεία, μια δωρεά νεολιθικών εργαλείων, αλλά και τη συλλογή πρωτότυπου υλικού, μακετών και απομιμημάτων που συγκεντρωνόταν την ίδια εποχή από το προπτυχιακό πρόγραμμα «Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στις σύγχρονες εφαρμογές

προσέγγισης των τεχνέργων και οικοδοεδομένων»», το οποίο έδινε ένα ιδιαίτερο βάρος και στην Πειραματική Αρχαιολογία. Η κοινή τους στέγαση εκκρεμεί όμως ακόμα.

Η βυζαντινή εκπαιδευτική συλλογή πλουτίστηκε στη συνέχεια (το 2006) από την παραχώρηση τεμαχίων τοιχογραφιών και οστράκων χρονολογούμενων από την πρωτοβυζαντινή έως τη νεότερη εποχή εκ μέρους της 28^{ης} Εφορείας Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων. Στην επιλογή των οστράκων συνεργάστηκε η κ. Τάνια Γιαγκάκη, η οποία την εποχή της παραχώρησης δίδασκε με σύμβαση του π.δ. 407/80 στο Τμήμα και προσέφερε επίσης το σεμινάριο κεραμικής. Έκτοτε η κ. Γιαγκάκη επιβλέπει την ταξινόμηση, καταγραφή και ταύτιση των οστράκων και τη συγκρότηση σχετικής βάσης δεδομένων. Το Πρόγραμμα προβλέπει κάθε χρόνο τη δαπάνη των μετακινήσεών της στο Ρέθυμνο. Όλες οι εργασίες γίνονται από μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες. Συμμετέχουν όχι μόνο φοιτητές της κατεύθυνσης Βυζαντινής Αρχαιολογίας, αλλά και άλλων αρχαιολογικών κατευθύνσεων. Η καταγραφή έχει έτσι μετατραπεί σε μια διαρκή άσκηση κεραμικής. Στόχος είναι η συλλογική δημοσίευση καταλόγου των οστράκων.

Ειδικά για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές της Βυζαντινής Αρχαιολογίας η γειτνίαση με τα μνημεία της Κρήτης εξασφαλίζει την επαφή με πρωτότυπο υλικό και τη δυνατότητα της επιτόπιας άσκησης. Η συνεργασία του ΠΜΣ με τις Εφορείες Αρχαιοτήτων Κρήτης για την ταξινόμηση, τεκμηρίωση και μελέτη της μεσαιωνικής κεραμικής από ανασκαφές και για τη μελέτη των βυζαντινών εκκλησιών αποτελεί βασικό χώρο εξοικείωσης για τους φοιτητές της Αρχαιολογίας.

Στους χώρους του Τμήματος φιλοξενείται Εργαστήριο το οποίο είναι στη διάθεση των φοιτητών. Το Εργαστήριο είναι εξοπλισμένο με ικανό αριθμό Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και άλλων εποπτικών μέσων απαραίτητων στη λειτουργία του ΠΜΣ.

3. ΠΜΣ «Τουρκολογία»

(Διευθυντής Προγράμματος: Επίκουρος καθηγητής Αντώνιος Αναστασόπουλος)

Το ΠΜΣ στην «Τουρκολογία» λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1993-1994 (Β7/88/4.5.1994, ΦΕΚ 362/τ.β'/17.5.94· Β7/284/3.9.1999, ΦΕΚ 1817/29.9.99, τ.β'· Β7/44166/23.06.2005, Φ.Ε.Κ. 901/τ.β'/01.07.2005). Το Πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια του «Προγράμματος Επιμόρφωσης και Εξειδίκευσης στην Τουρκολογία»

που λειτουργούσε στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΜΣ/ΙΤΕ) από το 1988.

Το Πρόγραμμα διεξάγεται σε συνεργασία με το ΙΜΣ/ΙΤΕ, η οποία επισημοποιήθηκε βάσει σχετικών πρωτοκόλλων που συνυπέγραψαν το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας το 2004 και το 2005. Το ΙΜΣ διαθέτει στο Πρόγραμμα τους χώρους και την υλικοτεχνική υποδομή του περιλαμβανομένης της εξειδικευμένης βιβλιοθήκης του σε θέματα Τουρκολογίας και Ισλαμολογίας. Επίσης χορηγεί δύο υποτροφίες σε μεταπτυχιακούς φοιτητές του προγράμματος βάσει της επίδοσής τους στις εισαγωγικές εξετάσεις, ενώ υποστηρίζει οικονομικά και τη μετάβασή τους στην Τουρκία με στόχο να βελτιώσουν τη γνώση της τουρκικής γλώσσας που το ΠΜΣ τους προσφέρει. Διαθέτει ακόμη τον ερευνητή στις τουρκικές σπουδές που υπηρετεί στο ΙΜΣ για τις διδακτικές ανάγκες του Προγράμματος.

Το ΠΜΣ στην Τουρκολογία αποσκοπεί στην προαγωγή της γνώσης και την ανάπτυξη της έρευνας μέσω της διαμόρφωσης ερευνητών της τουρκικής ιστορίας. Το Πρόγραμμα επικεντρώνεται πρωταρχικά στην εξέταση της ιστορίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά μπορεί να καλύψει και άλλες περιόδους της τουρκικής ιστορίας, περιλαμβανομένης της ιστορίας της Τουρκικής Δημοκρατίας. Στόχοι του Προγράμματος είναι να εξοικειώσει τους φοιτητές με τα προβλήματα και τις μεθόδους της ιστορικής έρευνας και να τους προετοιμάσει για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στο χώρο της ιστορίας. Σε αυτό το πλαίσιο, αποβλέπει στην κατάρτιση ερευνητών ικανών να επιδοθούν στη μελέτη και επιστημονική αξιοποίηση των οθωμανικών και των τουρκικών ιστορικών πηγών. Για να καταστεί αυτό δυνατό, διδάσκονται, στο πλαίσιο του Προγράμματος, η οθωμανική γλώσσα, διπλωματική και παλαιογραφία, καθώς και η σύγχρονη τουρκική γλώσσα, ως εργαλεία απαραίτητα για τη διεξαγωγή έρευνας στο πεδίο της οθωμανικής και της τουρκικής ιστορίας.

Το ΠΜΣ απονέμει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στην Τουρκολογία.

Η χρονική διάρκεια για την ολοκλήρωση των σπουδών του φοιτητή και την απονομή του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ) είναι τέσσερα διδακτικά εξάμηνα κατ' ελάχιστον και έξι κατ' ανώτατο όριο. Αυτός ο χρόνος μπορεί να παραταθεί για δύο ακόμη εξάμηνα μετά από απόφαση της ΓΣΕΣ του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Για να αποκτήσει το ΜΔΕ στην Τουρκολογία, ο μεταπτυχιακός φοιτητής πρέπει να ολοκληρώσει με επιτυχία πέντε ειδικά μεταπτυχιακά σεμινάρια ιστορίας. Τα

τέσσερα από αυτά πρέπει να είναι από το ΠΜΣ στην Τουρκολογία. Κάθε ένα από τα σεμινάρια διαρκεί τρεις ώρες εβδομαδιαίως επί δεκατρείς εβδομάδες και αντιστοιχεί σε 6 πιστωτικές μονάδες ECTS. Το πέμπτο σεμινάριο ο μεταπτυχιακός φοιτητής οφείλει να το πάρει από άλλο ΠΜΣ του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, και συγκεκριμένα από τα Προγράμματα «Βυζαντινές Σπουδές», «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία» και «Ιστορία της Τέχνης»: αυτό το σεμινάριο αντιστοιχεί σε 12 πιστωτικές μονάδες. Επίσης, ο μεταπτυχιακός φοιτητής πρέπει να παρακολουθήσει επιτυχώς για τέσσερα εξάμηνα α) μαθήματα οθωμανικής γλώσσας, διπλωματικής και παλαιογραφίας και β) μαθήματα σύγχρονης τουρκικής γλώσσας. Κάθε ένα από αυτά τα μαθήματα διδάσκεται τρεις τουλάχιστον ώρες εβδομαδιαίως επί δεκατρείς εβδομάδες. Κάθε ένα από τα οκτώ μαθήματα οθωμανικής γλώσσας, διπλωματικής και παλαιογραφίας και σύγχρονης τουρκικής γλώσσας αντιστοιχεί σε τρεις πιστωτικές μονάδες ECTS. Τέλος, ο μεταπτυχιακός φοιτητής πρέπει να συντάξει, να παραδώσει και να υποστηρίξει δημοσίως στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας τελική μεταπτυχιακή εργασία: η σύνταξη της εργασίας εποπτεύεται από τριμελή επιτροπή αποτελούμενη από τον επόπτη και δύο ακόμα καθηγητές, οι οποίοι ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης και συνιστούν και την εξεταστική επιτροπή της εργασίας. Η μεταπτυχιακή εργασία αντιστοιχεί σε 60 πιστωτικές μονάδες. Συνολικά ο φοιτητής οφείλει να συγκεντρώσει 120 πιστωτικές μονάδες.

Το Πρόγραμμα αποσκοπεί στην ιστορική κατάρτιση των φοιτητών του, τους οποίους επιδιώκει να εξοικειώσει με τα προβλήματα και τις μεθόδους της ιστορικής έρευνας, καθώς και με τις σύγχρονες κατευθύνσεις της ιστοριογραφίας. Παράλληλα, δίνεται μεγάλη βαρύτητα στην εκμάθηση της τουρκικής γλώσσας και της οθωμανικής παλαιογραφίας ως εργαλείων για την προσπέλαση τουρκικών και οθωμανικών πηγών και βιβλιογραφίας. Οι διπλωματικές εργασίες των μεταπτυχιακών φοιτητών στηρίζονται συνήθως σε αδημοσίευτες οθωμανικές πηγές. Σε αυτό το πλαίσιο, οι φοιτητές του Προγράμματος μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις συλλογές οθωμανικού αρχειακού υλικού που διαθέτει το ΙΜΣ σε μικροφίλμ και σε ψηφιακή μορφή, καθώς και τις συλλογές οθωμανικού αρχειακού και επιγραφικού υλικού που υπάρχουν στο Ρέθυμνο, το Ηράκλειο και τα Χανιά. Οι φοιτητές του Προγράμματος έχουν επίσης την ευκαιρία να ασκηθούν συμμετέχοντας σε ερευνητικά προγράμματα του ΙΜΣ.

Το ΠΜΣ στην Τουρκολογία αποτέλεσε το πρώτο σχετικό οργανωμένο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών σε ελληνικό πανεπιστήμιο και παραμένει ακόμα

και σήμερα μοναδικό από τη σκοπιά της έμφασης στην εκμάθηση της οθωμανικής παλαιογραφίας, της υποδομής και του αριθμού του προσωπικού που διδάσκει σε αυτό.

4. ΠΜΣ «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία»

(Διευθυντής Προγράμματος: Καθηγητής Χρήστος Χατζηιωσήφ)

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία» (Β1/720/23.9.93, ΦΕΚ 786/6-10-1993· Β7/235/29.7.98 ΦΕΚ 848 τ.Β'/12.8.1998· Β7/679/6.11.2002, ΦΕΚ 1465 τ.Β'/21.11.2002) λειτουργεί ως διατμηματικό πρόγραμμα με το Τμήμα Κοινωνιολογίας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης από το ακαδημαϊκό έτος 1997-1998 (Β7/235/29-6-98, ΦΕΚ 848/12.8.98, τ.Β'). Τη διοικητική υποστήριξη του προγράμματος έχει αναλάβει το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Το πρόγραμμα άρχισε να λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1991-92, αρχικά άτυπα χωρίς θεσμική κάλυψη, και αναγνωρισμένο με υπουργική απόφαση από τον Οκτώβριο 1993. Τον Αύγουστο 1998 το ΠΜΣ εντάχθηκε σε πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ και μετατράπηκε σε διατμηματικό σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνιολογίας. Με το καθεστώς αυτό εξακολούθησε να λειτουργεί και μετά τη λήξη του προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ.

Το ΠΜΣ στη «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία» επιδιώκει να βοηθήσει τους μεταπτυχιακούς φοιτητές να διεκδικούν και να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους για την ευρωπαϊκή και τη νεοελληνική κοινωνία του 19ου και του 20ού αιώνα, να τους εξοικειώσει με τα προβλήματα και τις μεθόδους της ιστορικής έρευνας, καθώς και με τις σύγχρονες κατευθύνσεις της ιστοριογραφίας, και να τους προετοιμάσει για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στη σύγχρονη ιστορία.

Τα μαθήματα έχουν οργανωθεί με στόχο μια πολυεδρική προσέγγιση της σύγχρονης περιόδου της ιστορίας των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Το πρόγραμμα δεν αποβλέπει στην πλήρη κάλυψη της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστορίας, αλλά στην ανάδειξη της ευρωπαϊκής διάστασης φαινομένων που μελετώνται συνήθως μέσα στο πλαίσιο των συνόρων των σημερινών εθνικών κρατών. Παράλληλα, επιδιώκεται να τοποθετηθεί η ελληνική ιστορία της περιόδου μέσα στο γενικό πλαίσιο της ιστορίας της Ευρώπης και των γειτονικών με τους Έλληνες μεσογειακών λαών. Σημασία δίνεται επίσης στην εξοικείωση με τις σύγχρονες τάσεις και θεματικές της ιστοριογραφίας σε διεθνές επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό οι νέοι ιστορικοί θα

αποκτήσουν μια κοινή γλώσσα με τους ευρωπαίους συναδέλφους τους και θα μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα στις διεθνείς επιστημονικές συζητήσεις.

Η χρονική διάρκεια για την απονομή του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ) είναι πέντε διδακτικά εξάμηνα. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές πρέπει να εκπονήσουν εργασίες σε πέντε σεμινάρια, καθώς και τη διπλωματική τους εργασία. Οι φοιτητές καλούνται επίσης στη διάρκεια των σπουδών τους να συμμετάσχουν σε επιτόπια άσκηση σε έναν από τους ακόλουθους φορείς: τοπικά αρχεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, μουσεία κ.ά. πολιτιστικά κέντρα, ή σε ερευνητικά προγράμματα, υπό την εποπτεία ενός διδάσκοντος του ΠΜΣ. Η επιτόπια αυτή άσκηση είναι μέρος της έρευνας των μεταπτυχιακών φοιτητών για την προετοιμασία της τελικής διπλωματικής εργασίας τους.

Κάθε σεμινάριο αντιστοιχεί σε 15 πιστωτικές μονάδες ECTS και η τελική διπλωματική εργασία σε 75. Το σύνολο των απαιτούμενων πιστωτικών μονάδων ανέρχεται σε 150.

Η σύνταξη της διπλωματικής εργασίας εποπτεύεται από τριμελή επιτροπή αποτελούμενη από τον επόπτη και δύο ακόμα καθηγητές, οι οποίοι ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης. Κάθε φοιτητής οφείλει να υποβάλει γραπτή πρόταση στην οποία θα αναλύει τους στόχους και τη μέθοδο της εργασίας, να συμμετάσχει σε επιτόπια άσκηση, να παρουσιάσει προφορικά την πορεία συγγραφής της διπλωματικής εργασίας και τέλος να καταθέσει την εργασία αυτή προς κρίση στην τριμελή επιτροπή.

Στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Σύγχρονη Ευρωπαϊκή και Ελληνική Ιστορία» λειτουργεί διαρκές σεμινάριο υποψηφίων διδασκόντων στη νεότερη και σύγχρονη ελληνική και ευρωπαϊκή ιστορία. Το ΠΜΣ προσφέρει κάθε χρόνο στους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την πορεία των ερευνητικών εργασιών των υποψηφίων διδασκόντων στη νεότερη ιστορία του Τμήματος και άλλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Ελλάδας και του εξωτερικού. Οι υποψήφιοι διδάκτορες, από την πλευρά τους, απευθύνονται έτσι σ' ένα ευρύτερο κοινό το οποίο καθιστούν κοινωνό των ενδιαφερόντων και προβληματισμών τους και συζητούν με τους συναδέλφους τους και τους διδάσκοντες τα μεθοδολογικά και ευρύτερα επιστημολογικά ζητήματα

που τίθενται κατά τη διάρκεια της δουλειάς τους. Στο πλαίσιο του Διαρκούς Σεμιναρίου οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματος έχουν επιπλέον τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν διαλέξεις κοινωνικών επιστημόνων και ερευνητών από πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Επίσης το ΠΜΣ «Σύγχρονη Ευρωπαϊκή και Ελληνική Ιστορία» οργανώνει κάθε καλοκαίρι στην Πανεπιστημιούπολη του Ρεθύμνου συνάντηση μεταπτυχιακών φοιτητών Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας. Η πρόσκληση απευθύνεται σε μεταπτυχιακούς φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες στην Ελλάδα και το εξωτερικό που θα ήθελαν να συμμετάσχουν με ανακοινώσεις από το ερευνητικό τους έργο. Μετά από κάθε ανακοίνωση παρέχεται άφθονος χρόνος για διάλογο και συζήτηση. Τελικός στόχος των ετησίων αυτών συναντήσεων είναι να φέρουν σε επικοινωνία και ερευνητική αλληλεπίδραση τους μεταπτυχιακούς φοιτητές νεότερης ιστορίας από διαφορετικά πανεπιστήμια και ιστοριογραφικές παραδόσεις και να ενισχύσουν το αίσθημα ότι ανήκουν σε μία επιστημονική κοινότητα. Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας προσφέρει κατά τη διάρκεια της συνάντησης δωρεάν διαμονή στην Πανεπιστημιακή Εστία.

5. ΠΜΣ «Ιστορία της Τέχνης»

(Διευθυντής Προγράμματος: Αναπληρωτής καθηγητής Ευγένιος Ματθιόπουλος)

Από το ακαδημαϊκό έτος 1993-1994 λειτουργεί Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην «Ιστορία της Τέχνης» (68944/B7/6.9.2006, ΦΕΚ 1393, τ. Β'/14.9.2006· B7/254/22.6.2000, ΦΕΚ/30.6.00· B7/58/26.1.1994, ΦΕΚ 87, τ. Β'). Το ΠΜΣ στην Ιστορία της Τέχνης άρχισε να λειτουργεί σε πρώτη φάση πειραματικά-άτυπα από το εαρινό εξάμηνο του 1992, και επισήμως με υπουργική απόφαση από το ακαδημαϊκό έτος 1993-1994. Ανανεώθηκε μία φορά το 2000 και ξανά το 2006.

Το ΠΜΣ στην Ιστορία της Τέχνης έχει ως σκοπό τη διαμόρφωση ειδικών στο χώρο της ευρωπαϊκής και νεότερης ελληνικής τέχνης. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα επιτρέπει την απόκτηση ειδικευμένων γνώσεων και την εξοικείωση με τις ερμηνευτικές μεθόδους και τις τεχνικές ανάλυσης του έργου τέχνης. Ανώτατο στάδιο δοκιμασίας, όσον αφορά την εκμάθηση των παραπάνω, είναι η εκπόνηση και η επιτυχής δημόσια υποστήριξη διδακτορικής διατριβής.

Αποτελεί κοινή πεποίθηση των διδασκόντων ότι η ιστορία της τέχνης δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως μια απλή διαδοχή των μορφών μέσα στο χρόνο, αλλά

ότι απαιτείται μια διεπιστημονική προσέγγιση (ιστορία της λογοτεχνίας και της μουσικής, ιστορία των ιδεολογιών, ιστορία της φιλοσοφίας και της αισθητικής, πολιτική και οικονομική ιστορία), όπου το καλλιτεχνικό φαινόμενο διακρίνεται ως ένα από τα στοιχεία που συναπαρτίζουν την ιστορία του πολιτισμού. Η νεότερη ελληνική τέχνη εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της ιστορίας της ευρωπαϊκής τέχνης. Το πρόγραμμα φιλοδοξεί, με παραδείγματα μεγάλης ιστορικής εμβέλειας, να αναδείξει την πολυεδρικότητα τόσο των ίδιων των καλλιτεχνικών φαινομένων όσο και της μεθόδου προσέγγισής τους.

Το ΠΜΣ στην Ιστορία της Τέχνης απονέμει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στην Ιστορία της Τέχνης. Η χρονική διάρκεια για την απονομή του τίτλου είναι τέσσερα διδακτικά εξάμηνα κατ' ελάχιστο και πέντε κατ' ανώτατο όριο.

Για την κτήση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης ο φοιτητής είναι υποχρεωμένος:

- να συμμετάσχει επιτυχώς σε τέσσερα τουλάχιστον ειδικά μεταπτυχιακά σεμινάρια. Τα σεμινάρια διακρίνονται σε κύρια και συγγενή. Τα τρία από τα τέσσερα πρέπει υποχρεωτικά να είναι της κύριας γνωστικής κατεύθυνσης. Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα, μετά από σύμφωνη γνώμη του επιβλέποντος καθηγητή τους, να επιλέξουν άλλο ένα σεμινάριο από τα μεταπτυχιακά σεμινάρια του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών της Κλασικής Αρχαιολογίας (Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος), της Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας και της Φιλοσοφίας. Η διάρκεια διδασκαλίας των σεμιναρίων είναι τρεις ώρες εβδομαδιαίως επί 13 εβδομάδες και το καθένα αντιστοιχεί σε δεκαπέντε πιστωτικές μονάδες ECTS. Ο μεταπτυχιακός φοιτητής οφείλει να συγκεντρώσει εξήντα πιστωτικές μονάδες από την επιτυχή παρακολούθηση και εξέταση στα ειδικά μεταπτυχιακά σεμινάρια.

- να συντάξει, να παραδώσει και να παρουσιάσει δημόσια τελική εργασία της οποίας η σύνταξη και η παρουσίαση θα κριθούν επαρκείς από τριμελή επιτροπή, στην οποία συμμετέχει ο καθηγητής που επέβλεψε την εκπόνησή της και δυο μέλη που ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης, ύστερα από πρόταση του επιβλέποντος καθηγητή. Η εκπόνηση και η επιτυχής υποστήριξη της τελικής εργασίας αντιστοιχεί σε εξήντα πιστωτικές μονάδες. Το θέμα της εργασίας αυτής μπορεί να δίνεται και μετά την επιτυχή ολοκλήρωση δυο σεμιναρίων.

Συνολικά οι φοιτητές του ΠΜΣ στην «Ιστορία της Τέχνης» οφείλουν να συγκεντρώσουν 120 πιστωτικές μονάδες ECTS.

Εκτός από τις συλλογές της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης, στο Ρέθυμνο υπάρχει επίσης για τις ανάγκες των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών η βιβλιοθήκη του «Κέντρου Δομήνικος Θεοτοκόπουλος» που λειτουργεί στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (ΙΜΣ/ΙΤΕ). Η βιβλιοθήκη αυτή είναι εξειδικευμένη στην ισπανική τέχνη του 16ου, 17ου και 18ου αιώνα, όπως και στην ιταλική τέχνη του 16ου αιώνα.

Στους χώρους του Τμήματος φιλοξενείται Εργαστήριο το οποίο είναι στη διάθεση των φοιτητών. Το Εργαστήριο είναι εξοπλισμένο με ικανό αριθμό ηλεκτρονικών υπολογιστών και άλλων εποπτικών μέσων απαραίτητων στη λειτουργία του ΠΜΣ. Στο πλαίσιο του Προγράμματος οργανώνονται ακόμα ασκήσεις σε μουσεία και εκθέσεις, οι οποίες συνδέονται άμεσα με σεμινάρια αφιερωμένα στην «Ευρωπαϊκή και νεοελληνική τέχνη» και στις «Τεχνοτροπίες της ευρωπαϊκής τέχνης».

Πέντε τουλάχιστον μεταπτυχιακοί φοιτητές εργάζονται κάθε χρόνο, με ετήσιες συμβάσεις, σε ερευνητικά προγράμματα Ιστορίας της Τέχνης του ΙΜΣ/ΙΤΕ στο Ρέθυμνο. Οι φοιτητές του ΠΜΣ μπορούν επίσης να επωφεληθούν από υποτροφίες που χορηγούνται από το Ίδρυμα Ιωάννου Φ. Κωστόπουλου (μία υποτροφία εξωτερικού σε ετήσια βάση από το 1997 μέχρι σήμερα), το Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχελή (δυο υποτροφίες εξωτερικού σε ετήσια βάση από το 2000 μέχρι σήμερα) και σποραδικά από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, το Ίδρυμα Αναστασίου Γ. Λεβέντη, το Βαρδινογιάννειον Ίδρυμα κ.ά.

Εντοπισμός προβλημάτων στη λειτουργία των ΠΜΣ

Το εν πολλοίς μηχανιστικό στην εφαρμογή του σύστημα πιστωτικών μονάδων ECTS δημιουργεί δυσλειτουργίες όχι μόνο στο προπτυχιακό αλλά και στο μεταπτυχιακό επίπεδο, καθώς ο μόνος τρόπος για να δίνουν όλα τα ΠΜΣ τις ίδιες πιστωτικές μονάδες ανά δραστηριότητα είναι να εξομοιώσουν τα προγράμματα σπουδών τους, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε προγράμματος. Οι δυσλειτουργίες προκύπτουν από το γεγονός ότι τα ΠΜΣ του Τμήματος δίνουν τη δυνατότητα ή απαιτούν από τους φοιτητές τους να συμμετάσχουν σε σεμινάρια άλλων ΠΜΣ, των οποίων όμως οι πιστωτικές μονάδες δεν ταυτίζονται με τις δικές τους.

Η ετήσια χρηματοδότηση του ΥΠΕΠΘ, αν και σημαντική, δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των ΠΜΣ, ιδίως σε ό,τι αφορά δραστηριότητες, όπως επιτόπιες και πρακτικές ασκήσεις από τις οποίες έχουν να ωφεληθούν πολλά οι μεταπτυχιακοί φοιτητές. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα των ΠΜΣ που λειτούργησαν ως ΕΠΕΑΕΚ για κάποιο χρονικό διάστημα. Όταν τα ΕΠΕΑΕΚ έληξαν, τα προγράμματα αναγκάστηκαν να μειώσουν ή να καταργήσουν κάποιες από τις δραστηριότητές τους.

Επίσης, διαπιστώνεται πως τα διατμηματικά προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών ατόνησαν σε βάθος χρόνου.

Τέλος, άλλη μια διαπίστωση είναι πως στην πράξη πολλοί μεταπτυχιακοί φοιτητές (καθώς και υποψήφιοι διδάκτορες) υποχρεώνονται -ελλείψει υποτροφιών- να εργάζονται παράλληλα με τις σπουδές τους, προκειμένου να είναι σε θέση να καλύψουν τα έξοδα διαβίωσής τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να αφοσιωθούν πλήρως στις σπουδές τους και να καθυστερούν την ολοκλήρωσή τους σε σχέση με τον προβλεπόμενο από τα προγράμματα σπουδών χρόνο.

Προοπτική και εξέλιξη των ΠΜΣ

Κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς 2008-2009 οργανώθηκε στο Τμήμα συστηματική συζήτηση για τα παραπάνω ΠΜΣ και την προοπτική τους. Στόχος ήταν να αποτιμηθεί η ως τώρα λειτουργία τους, να αποφασιστούν τυχόν αλλαγές και να προσαρμοστούν οι εσωτερικοί τους κανονισμοί σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3685/2008, τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις και τον Εσωτερικό Κανονισμό για τις Μεταπτυχιακές Σπουδές του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η επεξεργασία αυτή κράτησε όλο το ακαδημαϊκό έτος. Δύο ιδιαίτερα θέματα που συζητήθηκαν ήταν, αφενός, αν μπορούν να εξομοιωθούν μεταξύ τους οι υποχρεώσεις των φοιτητών στο πλαίσιο όλων των ΠΜΣ του Τμήματος και, αφετέρου, πώς θα συντομευθεί ο χρόνος αποφοίτησης των φοιτητών των ΠΜΣ χωρίς να θιγεί το υψηλό και απαιτητικό επίπεδο σπουδών που το Τμήμα κρίνει ότι παρέχει. Οι διευθυντές των ΠΜΣ κατέθεσαν αναλυτικές εκθέσεις όπου συγκέντρωσαν στοιχεία για την αριθμητική εξέλιξη υποψηφίων και φοιτητών, τη σχέση με αντίστοιχα προγράμματα άλλων πανεπιστημίων στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, εντόπισαν τυχόν προβλήματα και διατύπωσαν προτάσεις για τη βελτίωσή τους. Η συζήτηση αυτή οδήγησε στην υιοθέτηση κοινών ρυθμίσεων στους κανονισμούς εσωτερικής λειτουργίας, που θα αποτυπωθούν στα νέα σχέδια υπουργικών αποφάσεων που θα

κατατεθούν στο ΥΠΕΠΘ στο τέλος του 2009 ώστε να εγκριθεί η εκ νέου λειτουργία τους.

Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών

Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς λειτουργίας τους, όλα τα ΠΜΣ του Τμήματος περιλαμβάνουν δεύτερο κύκλο σπουδών για την απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος (ΔΔ). Οι προϋποθέσεις και οι όροι για την απόκτηση ΔΔ περιγράφονται στις ρυθμίσεις με βάση τις οποίες έχουν θεσμοθετηθεί. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το Τμήμα βρίσκεται σε διαδικασία προσαρμογής στις απαιτήσεις του Ν. 3685/2008. Σε αυτό το πλαίσιο, διαμορφώνεται ενιαίο Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών (ΠΔΣ), με ενιαίο εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος εγκρίθηκε από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στις 16 Σεπτεμβρίου 2009. Το ΠΔΣ του Τμήματος οδηγεί στην απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος στις παρακάτω εξειδικεύσεις, οι οποίες αντιστοιχούν στα γνωστικά αντικείμενα που θεραπεύουν τα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος:

- Προϊστορική Αρχαιολογία
- Κλασική Αρχαιολογία
- Αρχαία Ιστορία
- Ευρωπαϊκή Μεσαιωνική Ιστορία
- Βυζαντινή Ιστορία
- Βυζαντινή Αρχαιολογία και Ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης
- Οθωμανική Ιστορία
- Ιστορία της Τέχνης
- Σύγχρονη Ευρωπαϊκή και Ελληνική Ιστορία.

Ο/Η ενδιαφερόμενος/η, σε συνεννόηση με ένα μέλος ΔΕΠ του Τμήματος, υποβάλλει αίτηση-ερευνητική πρόταση για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης (ΓΣΕΣ) του Τμήματος. Αφού εγκρίνει την αίτηση, η ΓΣΕΣ ορίζει τον επιβλέποντα καθώς και τα άλλα δύο μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής. Και τα τρία μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής πρέπει να είναι ερευνητές που το αντικείμενό τους έχει σχέση με το θέμα της υπό εκπόνηση διατριβής. Την ευθύνη για την περάτωση της διδακτορικής διατριβής μέσα σε λογικά όρια έχει ο μεταπτυχιακός φοιτητής σε συνεργασία με τον επιβλέποντα καθηγητή.

Την πρόοδο της εργασίας παρακολουθεί η πιο πάνω τριμελής συμβουλευτική επιτροπή. Η ελάχιστη διάρκεια εκπόνησης της διδακτορικής διατριβής είναι τριετής.

Όταν επίκειται η ολοκλήρωση της διδακτορικής διατριβής ορίζεται από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος εξεταστική επιτροπή, η οποία συμπληρώνει την τριμελή συμβουλευτική επιτροπή. Η διδακτορική διατριβή υποστηρίζεται προφορικά σε δημόσια συνεδρίαση της επταμελούς εξεταστικής επιτροπής που ορίζει η ΓΣΕΣ μετά την παρέλευση τουλάχιστον τριών ημερολογιακών ετών από την ημερομηνία καθορισμού του θέματός της. Για την έγκρισή της απαιτείται η σύμφωνη γνώμη πέντε τουλάχιστον μελών της Εξεταστικής Επιτροπής. Ο απονεμόμενος τίτλος έχει τρεις διαβαθμίσεις (καλώς, λίαν καλώς, άριστα).

4. Διδακτικό έργο

Διδάσκοντες – μαθήματα

Κύρια σημεία:

- Οι διδάσκοντες του Τμήματος διδάσκουν τέσσερα μαθήματα κάθε ακαδημαϊκό έτος, δύο ανά εξάμηνο.
- Τα προσφερόμενα μαθήματα ανανεώνονται κάθε ακαδημαϊκό έτος.
- Προβλήματα προκύπτουν από την καθυστερημένη ενημέρωση των διδασκόντων βάσει του π.δ. 407/80 σχετικά με την πρόσληψή τους, καθώς και από την εγγραφή φοιτητών των άλλων Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής σε μαθήματα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας διακρίνονται από την άποψη του καθεστώτος εργασίας τους σε μέλη ΔΕΠ (μόνιμα και μη) και σε διδάσκοντες με συμβάσεις ορισμένου χρόνου βάσει του π.δ. 407/80. Κάθε διδάσκων του Τμήματος διδάσκει τέσσερα μαθήματα κάθε ακαδημαϊκό έτος (δύο ανά εξάμηνο), από τα οποία το ένα σε μεταπτυχιακό επίπεδο (για όσους διδάσκουν σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών)· τα μαθήματα διακρίνονται σε παραδόσεις, σεμινάρια και προσεμινάρια (βλ. παραπάνω, κεφ. 3). Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι βασική αρχή του Τμήματος, η οποία γίνεται σεβαστή στην πράξη, οι διδάσκοντες να μην επαναλαμβάνουν μαθήματα που έχουν προσφέρει πριν από την παρέλευση τριετίας. Πιο συγκεκριμένα, από τα απογραφικά δελτία μαθημάτων των διδασκόντων προκύπτει ότι σε σύνολο 67 μαθημάτων (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών) τα 44 προσφέρθηκαν για πρώτη φορά κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009, ενώ μόλις 23 είχαν προσφερθεί ξανά σε προηγούμενα εξάμηνα και πάντως όχι πρόσφατα (σε μια περίπτωση το μάθημα είχε προσφερθεί ξανά το 1991), ενώ κάποια από αυτά επικαλύπτονται μόνο μερικώς με τα παλιότερα μαθήματα.²

Στην περίπτωση των διδασκόντων βάσει του π.δ. 407/80, ένα πρόβλημα που ενίοτε προκύπτει είναι πως, καθώς συνήθως ο αριθμός των διαθέσιμων θέσεων γνωστοποιείται στα Τμήματα αρκετά αργά, ορισμένοι διδάσκοντες αυτής της κατηγορίας ειδοποιούνται πως θα διδάξουν στο Τμήμα την τελευταία στιγμή με

² Ο αριθμός των 67 μαθημάτων δεν είναι το σύνολο των προσφερθέντων από το Τμήμα μαθημάτων, αλλά όσα διδάχτηκαν από διδάσκοντες που συμπλήρωσαν και κατέθεσαν το σχετικό απογραφικό δελτίο.

συνέπεια να μην έχουν επαρκή χρόνο για να προετοιμάσουν το θέμα και το περιεχόμενο των μαθημάτων τους. Επίσης, διδάσκοντες βάσει του π.δ. 407/80 διαμαρτύρονται πως δεν είχαν ενημερωθεί συστηματικά από το Τμήμα πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους σχετικά με τις υιοθετημένες από αυτό αρχές οργάνωσης του προγράμματος σπουδών και διδασκαλίας, με συνέπεια να είναι απροετοίμαστοι για φαινόμενα όπως η εγγραφή στα μαθήματά τους φοιτητών διαφορετικών εξαμήνων σπουδών.

Το γεγονός ότι τα μαθήματα του καθενός από τα τρία Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής είναι ανοιχτά στους φοιτητές και των άλλων Τμημάτων της Σχολής είναι καταρχήν θετικό. Ωστόσο στην πράξη προκύπτουν δύο σημαντικά προβλήματα. Το πρώτο πηγάζει από το γεγονός ότι συχνά οι φοιτητές των άλλων δύο Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής εγγράφονται μαζικά -άλλοτε γιατί υποχρεώνονται από τα Τμήματά τους και άλλοτε από παρανόηση- σε συγκεκριμένα μαθήματα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας· εξαιτίας αυτού, δημιουργείται πρόβλημα συνωστισμού φοιτητών σε αυτά τα μαθήματα με δυσμενείς συνέπειες για την εκπαιδευτική διαδικασία. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, έχει προταθεί από διδάσκοντες του Τμήματος να τεθεί όριο ανά μάθημα στον αριθμό των εγγεγραφόμενων φοιτητών από άλλα Τμήματα, χωρίς όμως να έχει ληφθεί καμία σχετική απόφαση.

Το δεύτερο πρόβλημα είναι ότι οι φοιτητές των άλλων Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής έχουν διαφορετικό υπόβαθρο και επίπεδο κατάρτισης από τους φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν και να κατανοήσουν τα μαθήματα που προσφέρει το Τμήμα. Αυτό αντανakλάται στα αποτελέσματα των εξετάσεων αυτών των φοιτητών, καθώς το ποσοστό αποτυχίας τους είναι πολύ υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των φοιτητών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Τα παραπάνω δεν σημαίνουν πως οι διδάσκοντες δεν συναντούν αντίστοιχα προβλήματα και με τους φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, έστω και σε μικρότερη κλίμακα. Σημαντική μερίδα φοιτητών στερείται βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων που θα τους επέτρεπαν να αξιοποιήσουν επαρκώς τα ερεθίσματα και τις γνώσεις που τους προσφέρονται στη διάρκεια των μαθημάτων (δεν διαβάζουν άλλη γλώσσα εκτός των ελληνικών, δεν γνωρίζουν να χρησιμοποιούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, δεν μπορούν να αποκρυπτογραφήσουν τις βιβλιογραφικές παραπομπές ούτε να συντάξουν τέτοιες οι ίδιοι κ.ά.). Επίσης, δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο

υψηλού ποσοστού αποτυχίας των φοιτητών στις εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου, γεγονός για το οποίο πολλοί διδάσκοντες αποδίδουν σημαντικό μερίδιο ευθύνης στην ανεπάρκεια των δομών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στην αδιαφορία των φοιτητών για τις σπουδές τους, δεδομένου ότι αρκετοί από αυτούς επιθυμούσαν να σπουδάσουν κάτι άλλο, αλλά κατέληξαν στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας λόγω του συστήματος των εισαγωγικών εξετάσεων. Γενικότερα, παρατηρείται σε κάποιο βαθμό μια αναντιστοιχία ανάμεσα στις υψηλές απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος και το επίπεδο, το ενδιαφέρον και τις προσδοκίες αξιολογής μερίδας των φοιτητών που εισέρχονται σε αυτό. Σε καμία περίπτωση πάντως οι διδάσκοντες του Τμήματος δεν θεωρούν πως λύση αυτού του ζητήματος μπορεί να αποτελέσει η υποβάθμιση του επιπέδου των μαθημάτων που προσφέρουν και η μείωση των απαιτήσεών τους από τους φοιτητές (σε αυτό το πλαίσιο ας ληφθεί υπόψη και το ζήτημα της μη προσέλευσης των φοιτητών στα μαθήματα, το οποίο θίγεται εκτενέστερα στις ενότητες «Αριθμός φοιτητών και παρακολούθηση των μαθημάτων από τους φοιτητές» και «Βιβλιογραφική υποστήριξη των μαθημάτων»).

Αίθουσες διδασκαλίας

Κύριο σημείο:

- Σημαντικά προβλήματα σε ό,τι αφορά τον αριθμό, το μέγεθος και κυρίως την κατάσταση των διαθέσιμων αιθουσών διδασκαλίας.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας θεωρούν πως οι τρεις σεμιναριακές αίθουσες που αυτό διαθέτει (αίθ. 57, 65, 65^A) είναι μικρές, σε μέτρια κατάσταση και με ελλείψεις στον εξοπλισμό τους (για παράδειγμα, έλλειψη μόνιμων προβολέων και ανεπαρκής συσκότιση), ενώ οι δύο από τις τρεις δεν είναι πολύ λειτουργικές για τη διεξαγωγή μαθημάτων. Σε πολύ καλύτερη κατάσταση είναι η αίθουσα συνεδριάσεων (αίθ. 56), η οποία χρησιμοποιείται επίσης ως σεμιναριακή. Το μέτρο του κλειδώματος των αιθουσών το οποίο εισήχθη κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 έχει αποτρέψει την απώλεια καρεκλών και άλλου εξοπλισμού, φαινόμενο που είχε παρατηρηθεί στο παρελθόν. Η θέρμανση των αιθουσών με κλιματιστικά μηχανήματα κάνει ανθυγιεινές τις συνθήκες μέσα στις οποίες διεξάγονται τα μαθήματα.

Η κατάσταση είναι πολύ χειρότερη σε ό,τι αφορά τις αίθουσες διδασκαλίας και τα αμφιθέατρα που βρίσκονται εκτός των κτηριακών εγκαταστάσεων του Τμήματος. Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας κρίνουν πως οι χώροι των διδακτηρίων που χρησιμοποιήθηκαν μέχρι και το τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2008-2009 είναι ανεπαρκείς από άποψη αριθμού και μεγέθους (οι φοιτητές σε κάποια μαθήματα παρακολουθούν όρθιοι ή καθισμένοι στο πάτωμα), αλλά και απαράδεκτοι από την άποψη της κατάστασής τους, καθώς συχνά τους λείπουν ακόμα και τα στοιχειώδη (έδρανο, καθίσματα, σταθερή ηλεκτρονική υποδομή, στόρια για συσκότιση, σφουγγάρι για τον πίνακα κτλ.). Το πρόβλημα οξύνεται από το γεγονός ότι οι αίθουσες δεν κλειδώνονται μετά το πέρας των μαθημάτων και των άλλων προγραμματισμένων εκδηλώσεων και δεν υπάρχει αρμόδιος υπάλληλος για να παρακολουθεί συστηματικά την κατάστασή τους.

Γενικότερα, οι απαράδεκτες συνθήκες που επικρατούν στις αίθουσες διδασκαλίας και τα αμφιθέατρα προσβάλλουν και υποβαθμίζουν την ακαδημαϊκή διδασκαλία, δημιουργούν την αίσθηση έσχατης εξαθλίωσης, προδιαθέτουν αρνητικά τόσο τους φοιτητές όσο και τους διδάσκοντες και καλλιεργούν την περιφρόνηση των φοιτητών προς το Πανεπιστήμιο. Πλήττουν την αξιοπρέπεια όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας και δεν ταιριάζουν σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα που περηφανεύεται για το υψηλό επίπεδο διδασκαλίας που προσφέρει στους φοιτητές του. Η αδυναμία ή ανικανότητα της διοίκησης του Πανεπιστημίου να λύσει το πρόβλημα της κατάστασης των αιθουσών, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη αδιαφορία των φοιτητών που δεν επέλεξαν από προτίμηση αυτό που σπουδάζουν και που δεν ελπίζουν να πετύχουν επαγγελματική αποκατάσταση από τις σπουδές τους, δημιουργεί εκρηκτικό μείγμα αδιαφορίας και περιφρόνησης για τις όποιες ακαδημαϊκές διαδικασίες. Το Πανεπιστήμιο δεν μπορεί έτσι να υπερασπιστεί το έργο του ούτε να πείσει τους φοιτητές του για τη χρησιμότητα της γνώσης.

Η έναρξη λειτουργίας των νέων διδακτηρίων της Φιλοσοφικής Σχολής κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2009-2010 δημιουργεί βάσιμες ελπίδες βελτίωσης της κατάστασης, αν και η διαρκής αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων φοιτητών θα προκαλέσει αργά ή γρήγορα και πάλι προβλήματα χωρητικότητας.

Η ανεπάρκεια του αριθμού των αιθουσών διδασκαλίας τόσο κεντρικά όσο και στο Τμήμα, καθώς και το γεγονός ότι στη διαχείριση των περισσότερων αιθουσών εμπλέκονται ουσιαστικά όλα τα Τμήματα, δημιουργούν συχνά ασφυκτικά

προβλήματα στην εξεύρεση αιθουσών για την αναπλήρωση μαθημάτων, ενώ καθιστούν αδύνατη την έγκαιρη έκδοση του προγράμματος των εξεταστικών περιόδων, έτσι ώστε οι φοιτητές να γνωρίζουν από νωρίς πότε εξετάζονται τα μαθήματα που έχουν δηλώσει και να κάνουν αναλόγως τον προγραμματισμό τους.

Αριθμός φοιτητών και παρακολούθηση των μαθημάτων από τους φοιτητές

Κύρια σημεία:

- Ως συνέπεια της αλματώδους αύξησης του αριθμού των εισαγόμενων στο Τμήμα φοιτητών, έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανά μάθημα φοιτητών, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα ανεπάρκειας του αριθμού των προσφερόμενων κατ' έτος σεμιναρίων, αλλά και ευρύτερα προβλήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Οι διδάσκοντες πληροφορούνται τον αριθμό των φοιτητών που έχουν εγγραφεί στα μαθήματά τους μετά την έναρξη του εξαμήνου.
- Οι φοιτητές που παρακολουθούν τις παραδόσεις είναι συνήθως λιγότεροι από τους μισούς όσων έχουν εγγραφεί στο μάθημα. Στην περίπτωση των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σεμιναρίων, η παρακολούθηση των φοιτητών είναι πολύ πιο συστηματική.

Λόγω του ότι όλα τα μαθήματα είναι ανοιχτά σε φοιτητές όλων των ετών (και όλων των Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής) και του ότι οι δηλώσεις των φοιτητών για την εγγραφή τους στα μαθήματα γίνονται μετά την έναρξη των μαθημάτων, είναι αδύνατος ο εκ των προτέρων υπολογισμός του αριθμού των φοιτητών που θα εγγραφούν σε ένα μάθημα. Πάντως τα τελευταία χρόνια, η αύξηση του αριθμού των εισαγόμενων στο Τμήμα φοιτητών έχει αυξήσει πολύ τον αριθμό των εγγεγραμμένων ανά μάθημα φοιτητών με συνέπεια μεγαλύτερα ακροατήρια και ανεπάρκεια των διαθέσιμων αιθουσών και άλλων υποδομών (ας τονιστεί όμως εδώ πως αν τα μαθήματα τα παρακολουθούσαν όλοι οι εγγεγραμμένοι σε αυτά φοιτητές, η χωρητικότητα των διαθέσιμων και κατασκευαζόμενων αιθουσών και υποδομών θα αποδεικνυόταν απολύτως ανεπαρκής). Η εισαγωγή του συστήματος της ηλεκτρονικής εγγραφής των φοιτητών στα μαθήματα έχει επιταχύνει τα τελευταία χρόνια αισθητά τον χρόνο κατά τον οποίο ο αριθμός των εγγεγραμμένων στο μάθημά του φοιτητών γνωστοποιείται στο διδάσκοντα.

Δεδομένου ότι η παρακολούθηση των μαθημάτων δεν είναι υποχρεωτική, συνήθως στις παραδόσεις προσέρχονται λιγότεροι από τους μισούς εγγεγραμμένους στο

μάθημα φοιτητές· η πλημμελής παρακολούθηση των μαθημάτων συνεπάγεται ατελή κατανόηση του μαθήματος, γεγονός που συχνά αντανάκλαται βραχυπρόθεσμα στα αποτελέσματα των εξετάσεων στο τέλος του εξαμήνου και μακροπρόθεσμα στην ικανότητα αυτών των αποφοίτων του Τμήματος να ανταποκριθούν επαρκώς στις επιστημονικές απαιτήσεις της δουλειάς του ιστορικού, του αρχαιολόγου ή του ιστορικού τέχνης. Η παρακολούθηση παρουσιάζει επιπλέον κάμψη την πρώτη εβδομάδα του εξαμήνου, όταν πλησιάζουν αργίες (π.χ., Χριστούγεννα, Πάσχα), καθώς προχωρά το εξάμηνο με εξαίρεση ενίοτε τα τελευταία μαθήματα, όταν οι καιρικές συνθήκες είναι δυσμενείς (βροχή και κρύο) ή, αντιθέτως, όταν ανεβαίνει η θερμοκρασία και ο καιρός σιγά-σιγά γίνεται καλοκαιρινός.

Η ραγδαία αύξηση του αριθμού των φοιτητών του Τμήματος κατά τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργήσει προβλήματα ανεπάρκειας του αριθμού των προσφερόμενων προπτυχιακών σεμιναρίων, αφού ο αριθμός των φοιτητών που επιτρέπεται να εγγραφούν σε ένα σεμινάριο κυμαίνεται από 15 έως 25, ανάλογα με τη σχετική απόφαση του κάθε Τομέα του Τμήματος και την απαιτούμενη έγκριση της Γενικής Συνέλευσης. Ορισμένες φορές πάντως το πρόβλημα σχετίζεται όχι με ανεπάρκεια των συνολικών διαθέσιμων θέσεων ανά εξάμηνο, αλλά με την άνιση κατανομή των φοιτητών ανάμεσα στα προσφερόμενα σεμινάρια. Από την άλλη, αυτό το φαινόμενο αποτελεί συνέπεια του δικαιώματος των φοιτητών να επιλέγουν ελεύθερα τα μαθήματα στα οποία επιθυμούν να εγγραφούν. Δεδομένου ότι αυτή είναι μια βασική αρχή της φιλοσοφίας του προγράμματος σπουδών, όπως εκτέθηκε παραπάνω, η ανισοκατανομή δεν μπορεί να αποκλειστεί ούτε να καταπολεμηθεί με την υποχρεωτική άνωθεν (από το Τμήμα) κατανομή των φοιτητών στα σεμινάρια. Σύμφωνα με τον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος, όταν οι υποψήφιοι φοιτητές υπερβαίνουν αριθμητικά τις προσφερόμενες θέσεις, προτεραιότητα έχουν οι φοιτητές που προσέρχονται στο σεμινάριο κατά την πρώτη εβδομάδα του εξαμήνου και μεταξύ αυτών οι τεταρτοετείς και οι τριτοετείς.

Στα σεμινάρια η παρουσία των φοιτητών είναι υποχρεωτική και πολλοί διδάσκοντες σημειώνουν παρουσίες ή απουσίες. Ο Οδηγός Σπουδών του Τμήματος προβλέπει πως περισσότερες από τρεις απουσίες επιφέρουν αυτομάτως τη διαγραφή του φοιτητή. Οι περισσότεροι φοιτητές παραμένουν εντός του ορίου των απουσιών, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως συμμετέχουν δραστήρια στα μαθήματα.

Στα μεταπτυχιακά σεμινάρια η παρουσία των φοιτητών είναι αρκετά συστηματική, αν και σε αυτά επίσης εμφανίζεται η ανάγκη ο διδάσκων να βρει τρόπους να παρακινήσει τους φοιτητές σε ζωνρή συμμετοχή.

Ενημέρωση των φοιτητών για τα μαθήματα και το περιεχόμενό τους

Κύρια σημεία:

- Έγκαιρη ενημέρωση των φοιτητών για τα προσφερόμενα μαθήματα με ανάρτηση των τίτλων τους έξω από τη Γραμματεία και με ανάρτηση των τίτλων και περίληψης του περιεχομένου τους στην ιστοσελίδα του Τμήματος.
- Ανάλυση του περιεχομένου, της δομής και της βιβλιογραφίας των μαθημάτων από τους διδάσκοντες κατά τα πρώτα μαθήματα κάθε εξαμήνου.
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων της ψηφιακής πλατφόρμας e-learn Moodle.
- Λειτουργία θεσμού σύμβουλου σπουδών φοιτητή.
- Ετήσια συνάντηση γνωριμίας των διδασκόντων του Τμήματος με τους πρωτοετείς φοιτητές στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους.

Οι φοιτητές ενημερώνονται για τους τίτλους των προσφερόμενων μαθημάτων από την ιστοσελίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, καθώς και από ανακοίνωση που αναρτάται έξω από τη Γραμματεία του Τμήματος πριν από την έναρξη κάθε ακαδημαϊκού εξαμήνου. Κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2008-2009 αναρτήθηκαν επιπλέον στην ιστοσελίδα του Τμήματος περιλήψεις των προσφερόμενων προπτυχιακών μαθημάτων (συνοδευόμενες κατά περίπτωση από τη συνιστώμενη βιβλιογραφία και το διάγραμμα του μαθήματος) για την καλύτερη ενημέρωση των φοιτητών. Το Τμήμα κρίνει ότι πρόκειται για μια χρήσιμη καινοτομία που θα πρέπει να καθιερωθεί. Αρκετοί διδάσκοντες αναρτούν επίσης τις περιλήψεις των μαθημάτων που προσφέρουν στους πίνακες ανακοινώσεων έξω από τη Γραμματεία του Τμήματος. Τέλος, οι διδάσκοντες στα πρώτα δύο μαθήματα κάθε εξαμήνου αναλύουν στους φοιτητές το περιεχόμενο, τη δομή και τη βιβλιογραφία του μαθήματός τους, ενώ κάποιοι διδάσκοντες αξιοποιούν και τις δυνατότητες της ψηφιακής πλατφόρμας e-learn Moodle για την ενημέρωση των φοιτητών τους σχετικά με το περιεχόμενο του μαθήματος.

Σε ό,τι αφορά τα μεταπτυχιακά μαθήματα, οι τίτλοι τους ανακοινώνονται και αυτοί στην ιστοσελίδα του Τμήματος και στον πίνακα ανακοινώσεων της Γραμματείας. Καθώς οι αριθμοί των μεταπτυχιακών φοιτητών είναι μικρότεροι, πολλές φορές υπάρχει η δυνατότητα να ενημερωθούν για τα νέα μαθήματα και με άλλα μέσα, όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή προσωπικές συναντήσεις.

Γενικότερα, το Τμήμα εδώ και πολλά χρόνια έχει καθιερώσει κατά την έναρξη του χειμερινού εξαμήνου μια συνάντηση γνωριμίας των διδασκόντων του με τους πρωτοετείς φοιτητές, έτσι ώστε οι πρώτοι να ενημερώνουν αυτοπροσώπως τους δεύτερους για το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος και τα προσφερόμενα μαθήματα του ακαδημαϊκού έτους και οι δεύτεροι να θέτουν τα ερωτήματά τους. Επίσης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, το Τμήμα ορίζει κάθε χρόνο δύο μέλη ΔΕΠ ως συμβούλους σπουδών, που είναι στη διάθεση των φοιτητών για ζητήματα που αφορούν τις σπουδές τους.

Βιβλιογραφική υποστήριξη των μαθημάτων

Κύρια σημεία:

- Η διδασκαλία όλων των μαθημάτων που προσφέρονται από το Τμήμα στηρίζεται σε βιβλιογραφία που προτείνεται στους φοιτητές και όχι σε ένα μοναδικό σύγγραμμα.
- Πρόβλημα αποτελεί η περιορισμένη και ατελής γνώση ξένων γλωσσών εκ μέρους των φοιτητών του Τμήματος.
- Επιφυλάξεις μερίδας των διδασκόντων του Τμήματος για το θεσμό του «δωρεάν συγγράμματος».

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας προτείνουν βιβλιογραφία, έντυπη και ηλεκτρονική (περιλαμβανομένου εποπτικού εικονογραφικού υλικού όπου είναι απαραίτητο), στους φοιτητές για να μελετήσουν στο πλαίσιο των προσφερόμενων μαθημάτων. Κανένας διδάσκων δε στηρίζει το μάθημά του σε ένα μοναδικό σύγγραμμα, αλλά σε συνδυασμό βιβλιογραφικών πηγών.

Επίσης, οι διδάσκοντες του Τμήματος εξοικειώνονται σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό με την ηλεκτρονική πλατφόρμα e-learn Moodle μέσω της οποίας διαθέτουν στους φοιτητές εκπαιδευτικό υλικό χρήσιμο για το μάθημα (π.χ., διάγραμμα μαθήματος, βιβλιογραφία, περιλήψεις ή σχεδιαγράμματα παραδόσεων, πηγές, εικονογραφικό υλικό κλπ.).

Οι φοιτητές ενημερώνονται τις πρώτες εβδομάδες των μαθημάτων από τους διδάσκοντες για τη βιβλιογραφία και τον τρόπο εξέτασής τους. Οι διδάσκοντες διανέμουν φωτοαντίγραφα με τη συνιστώμενη βιβλιογραφία και, όσοι χρησιμοποιούν την πλατφόρμα Moodle, την «αναρτούν» ηλεκτρονικά. Στη διάρκεια των παραδόσεων οι διδάσκοντες επισημαίνουν στους φοιτητές εξειδικευμένη ή συμπληρωματική

βιβλιογραφία που αναφέρεται σε επιμέρους ζητήματα. Στο τελευταίο μάθημα οι διδάσκοντες αναλύουν ξανά στους φοιτητές ζητήματα που σχετίζονται με τη βιβλιογραφία που τους έχει δοθεί και τον τρόπο εξέτασης του μαθήματος.

Σε σχέση με τη συνιστώμενη βιβλιογραφία, σημαντικό πρόβλημα αποτελεί για τους διδάσκοντες -όπως έχει ήδη αναφερθεί- η περιορισμένη και ατελής γνώση ξένων γλωσσών εκ μέρους των φοιτητών του Τμήματος, καθώς η διαθέσιμη στα ελληνικά βιβλιογραφία δεν είναι πάντα επαρκής.

Οι διδάσκοντες συνιστούν στους φοιτητές να παρακολουθούν συστηματικά τις παραδόσεις έτσι ώστε να έχουν ίδια αντίληψη του περιεχομένου του μαθήματος στο οποίο έχουν εγγραφεί, αλλά, όπως αναφέρθηκε στην ενότητα «Αριθμός φοιτητών και παρακολούθηση των μαθημάτων από τους φοιτητές», οι φοιτητές που προσέρχονται και παρακολουθούν συστηματικά ένα μάθημα συχνά δεν είναι ούτε οι μισοί από εκείνους που έχουν εγγραφεί σε αυτό (το φαινόμενο αυτό είναι τόσο εκτεταμένο στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση που είναι φανερό πως δεν συνδέεται αποκλειστικά ούτε κύρια με το αν οι διδάσκοντες βρίσκουν τρόπους για να καταστήσουν το μάθημά τους ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους φοιτητές). Πολλοί φοιτητές προσέρχονται στις εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου μετά από πλημμελή (ή και καθόλου) παρακολούθηση του μαθήματος και έχοντας μελετήσει μόνο σημειώσεις που άλλοι συνάδελφοί τους έχουν κρατήσει στη διάρκεια των παραδόσεων, με συνέπεια παρανοήσεις, που κάποιες φορές είναι τραγελαφικές.

Οι διδάσκοντες αξιοποιούν τη δυνατότητα που τους δίνει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης να δεσμεύουν τους τίτλους της βιβλιογραφίας που συστήνουν σε ειδικό ράφι περιορισμένου δανεισμού, έτσι ώστε τα βιβλία να είναι πάντα διαθέσιμα και ο δανεισμός τους ελεγχόμενος. Από την άλλη, η διαρκής κατ' έτος αύξηση του αριθμού των εισαγόμενων στο Τμήμα φοιτητών δημιουργεί προβλήματα ανεπάρκειας του ενός αντιτύπου του κάθε βιβλίου που διαθέτει η Βιβλιοθήκη.

Σε ό,τι αφορά την κάλυψη των βιβλιογραφικών αναγκών των μαθημάτων από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης, το προσωπικό της κάνει με μεγάλη προθυμία ό,τι είναι δυνατό για να τις ικανοποιήσει, παρότι η χρόνια υποχρηματοδότηση και υποστελέχωση της Βιβλιοθήκης έχουν αντίκτυπο στην παρακολούθηση εκ μέρους του προσωπικού της των νέων εκδόσεων και στην έγκαιρη παραγγελία τους, καθώς και στην ταχεία επεξεργασία και τοποθέτηση στο ράφι των νέων παραλαβών. Ένα άλλο πρόβλημα αποτελεί η εσκεμμένη ή μη παρατοποθέτηση βιβλίων στα ράφια, καθώς και η απώλειά τους, που είναι φαινόμενα που έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία

χρόνια· πολύ μικρός είναι εξάλλου ο αριθμός των φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων στο χώρο της Βιβλιοθήκης και κακή η συντήρησή τους με αποτέλεσμα να είναι κακή η ποιότητα των φωτοαντιγράφων που παράγουν. Θα ήταν ασφαλώς χρήσιμο να υπήρχαν ο χώρος και οι οικονομικές δυνατότητες που θα επέτρεπαν στη Βιβλιοθήκη να διαθέτει περισσότερα αντίτυπα τουλάχιστον κάποιων ευρέως χρησιμοποιούμενων βιβλίων, να διεύρυνε περαιτέρω τις ψηφιακές συλλογές της και τον αριθμό των ηλεκτρονικών της συνδρομών, καθώς και να διέθετε μεγαλύτερο χώρο αναγνωστηρίου. Γενικώς πάντως η Βιβλιοθήκη καλύπτει με αρκετή επάρκεια τις βιβλιογραφικές ανάγκες των μαθημάτων και οπωσδήποτε είναι από τις καλύτερα οργανωμένες πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα – αν όχι η καλύτερη. Ιδιαίτερα χρήσιμα κρίνονται τα σεμινάρια που οργανώνει η Βιβλιοθήκη με δική της πρωτοβουλία ή μετά από αίτηση των διδασκόντων για εξοικείωση των φοιτητών με τους χώρους της και τη χρήση των ψηφιακών δυνατοτήτων και ηλεκτρονικών πηγών που τους παρέχει.

Όταν οι διδάσκοντες μοιράζουν στους φοιτητές κάποιο βιβλίο στο πλαίσιο του θεσμού του «συγγράμματος», πρόκειται για βιβλίο χρήσιμο για την κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου του προσφερόμενου μαθήματος, για βιβλίο που εν μέρει καλύπτει τις βιβλιογραφικές ανάγκες της παράδοσης ή για βιβλίο που κρίνεται χρήσιμο για την προσωπική βιβλιοθήκη των φοιτητών χωρίς να καλύπτει άμεσα τις ανάγκες του μαθήματος. Επομένως, σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται για «σύγγραμμα» στο οποίο στηρίζεται η δομή και το περιεχόμενο του μαθήματος.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 δεν μοιράστηκε δωρεάν κανένα βιβλίο σε κανένα μάθημα με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος, η οποία εξέφρασε επιφυλάξεις για τις σχετικές διατάξεις του νέου νόμου. Κάποια μέλη της συνέλευσης θεωρούν πως ο θεσμός των συγγραμμάτων, με τον τρόπο που εφαρμόζεται, αποτελεί σπατάλη του δημόσιου χρήματος και μέθοδο έμμεσης οικονομικής επιχορήγησης των συγγραφέων και των εκδοτών από το κράτος σε βάρος της ουσιαστικής ενίσχυσης των δημόσιων και των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, που θα αποτελούσε έναν πιο ορθολογικό τρόπο διαχείρισης των σχετικών κονδυλίων και διάχυσης της γνώσης. Νεότερη απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος, που ελήφθη την άνοιξη του 2009 κατά πλειοψηφία, επιτρέπει πάντως σε όσους διδάσκοντες το επιθυμούν, να διανείμουν βιβλία στους φοιτητές των μαθημάτων τους μέσω του θεσμού του «συγγράμματος».

Χρήση εργαστηρίων για τις ανάγκες των μαθημάτων

Κύρια σημεία:

- Στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας λειτουργεί το επισήμως αναγνωρισμένο εργαστήριο «Εκπαιδευτικές Συλλογές Εκμαγείων και Πρωτοτύπων», εργαστήριο συντήρησης ανασκαφικών ευρημάτων, καθώς και άτυπα εργαστήρια που καλύπτουν άλλα γνωστικά πεδία.
- Μέσω των ανασκαφών, των επιφανειακών ερευνών, της ταξινόμησης αρχείων και των επιτόπιων ασκήσεων οι φοιτητές ασκούνται στην έρευνα πεδίου και εξοικειώνονται με το αντικείμενο των σπουδών τους.
- Η συλλογή της «Φωτοθήκης» έχει πρωτίστως εκπαιδευτική χρήση.

Τα σχετικά με τα εργαστήρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας εκτίθενται αναλυτικότερα σε άλλα σημεία της έκθεσης. Εδώ οι σχετικές πληροφορίες θα επαναληφθούν συνοπτικά υπό το πρίσμα της χρήσης των εργαστηρίων για την κάλυψη διδακτικών αναγκών.

Στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας λειτουργεί ένα επισήμως αναγνωρισμένο εργαστήριο (ΦΕΚ 69/08.04.02), το Εργαστήριο «Εκπαιδευτικές Συλλογές Εκμαγείων και Πρωτοτύπων». Παρότι η λειτουργία του είναι εξαιρετικά κρίσιμη για τη βέλτιστη διεξαγωγή των μαθημάτων αρχαιολογίας και ιστορίας της τέχνης, η συνεχιζόμενη έλλειψη κατάλληλα διαμορφωμένου χώρου αποτελεί σοβαρό εμπόδιο στην αξιοποίηση του Εργαστηρίου για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Οι ανασκαφές και οι επιφανειακές έρευνες του Τμήματος (Ελεύθερνα, Γαύδος, Βρύσινας, Θηρασία), η ταξινόμηση αρχαιολογικών συλλογών (Αίγιο, Αμοργός, Βίλια, Σύμη, Σύρος) και οι ετήσιες επιτόπιες ασκήσεις αποτελούν δραστηριότητες που δίνουν την ευκαιρία στους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές να ασκηθούν στην έρευνα πεδίου και να εξοικειωθούν με το αντικείμενο των σπουδών τους. Στο «Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης» στεγάζεται εξάλλου το εργαστήριο συντήρησης ανασκαφικών ευρημάτων, το οποίο χρησιμοποιείται και για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Κατά περίπτωση υπάρχει συνεργασία με τις τοπικές Εφορείες Αρχαιοτήτων, προκειμένου φοιτητές να ασκούνται στο υλικό που φυλάσσεται στις αποθήκες τους.

Στο Τμήμα λειτουργούν επίσης άτυπα εργαστήρια (Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Κλασικής Αρχαιολογίας, Αρχαίας Ιστορίας, Βυζαντινών Σπουδών, Ιστορίας της Τέχνης, Σύγχρονης Ιστορίας), τα οποία εξυπηρετούν διδακτικές και ερευνητικές

ανάγκες κυρίως των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών και του προγράμματος διδακτορικών σπουδών.

Στο πλαίσιο του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης λειτουργεί η εκπαιδευτική συλλογή «Φωτοθήκη»· η συλλογή ψηφιακών εικόνων της Φωτοθήκης, της οποίας η οργάνωση χρειάζεται να επιταχυνθεί, όπως επισημαίνουν κάποιοι διδάσκοντες, χρησιμοποιείται πρωτίστως για διδακτικούς σκοπούς.

Τέλος, η Φιλοσοφική Σχολή λειτουργεί Εργαστήριο Πληροφορικής, στο οποίο προσφέρονται σεμινάρια κατάρτισης των φοιτητών στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών· οι φοιτητές μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν τον εξοπλισμό του Εργαστηρίου για τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Κύρια σημεία:

- Χρήση ΤΠΕ: ιστοσελίδα Τμήματος, ηλεκτρονική εισαγωγή βαθμολογίας εξετάσεων, ψηφιακή πλατφόρμα e-learn Moodle, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, Powerpoint, προβολή ψηφιακών εικόνων.
- Αναγκαία η ενημέρωση των φοιτητών για τις ηλεκτρονικές υποδομές που τους διατίθενται, καθώς και η διεύρυνση αυτών των υποδομών.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας χρησιμοποιούν, όπως έχει ήδη αναφερθεί, την ιστοσελίδα του Τμήματος για την ανακοίνωση των τίτλων και του περιεχομένου των μαθημάτων τους. Με ηλεκτρονικό τρόπο κατατίθεται εξάλλου η βαθμολογία των φοιτητών από τους διδάσκοντες (πρόγραμμα Class Web).

Σε κάποιο ποσοστό, που είναι ακόμα σχετικά μικρό αλλά σταδιακά ενισχύεται, οι διδάσκοντες χρησιμοποιούν επίσης την ηλεκτρονική πλατφόρμα e-learn Moodle μέσω της οποίας καθιστούν προσβάσιμο στους φοιτητές εκπαιδευτικό υλικό σχετικό με τα μαθήματά τους· εναλλακτικά κάποιοι διδάσκοντες διαθέτουν στους φοιτητές τους CD με εποπτικό υλικό του μαθήματος. Ανάλογα με τις ανάγκες των μαθημάτων τους και τον τρόπο της διδασκαλίας τους, οι διδάσκοντες προβάλλουν ψηφιακές εικόνες στα μαθήματά τους (συστηματικά στα μαθήματα αρχαιολογίας και ιστορίας της τέχνης, λιγότερο συστηματικά στα μαθήματα ιστορίας) ή χρησιμοποιούν κατά τη διδασκαλία το πρόγραμμα Powerpoint. Κάποιοι διδάσκοντες προτείνουν εξάλλου στους φοιτητές τους ιστοσελίδες, όπου μπορούν να βρουν κυρίως εποπτικό υλικό για

τη μελέτη τους ή τους εκπαιδεύουν σε ζητήματα βιβλιογραφικής έρευνας στο διαδίκτυο.

Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και η πλατφόρμα Moodle χρησιμοποιούνται από τους διδάσκοντες και τους φοιτητές για τη μεταξύ τους επικοινωνία (σε μια περίπτωση, η διδάσκουσα χρησιμοποιεί και την αποστολή μηνυμάτων μέσω κινητού τηλεφώνου), ενώ το Τμήμα και οι διδάσκοντές του ενθαρρύνουν διαρκώς τους φοιτητές να εξοικειωθούν με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και τις ηλεκτρονικές δυνατότητες που τους δίνονται. Αρκετοί διδάσκοντες δέχονται, τέλος, την υποβολή των σεμιναριακών και άλλων εργασιών των φοιτητών (τουλάχιστον στην πρώτη τους μορφή) ηλεκτρονικά.

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση των φοιτητών σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο για τις ανάγκες των μαθημάτων, οι διδάσκοντες του Τμήματος γενικά εκτιμούν που ο συνδυασμός των κοινόχρηστων ηλεκτρονικών υπολογιστών που είναι διαθέσιμοι στο εργαστήριο της Φιλοσοφικής Σχολής, στη Βιβλιοθήκη και στα εργαστήρια των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών αποτελεί μια βάση, αλλά ο αριθμός των φοιτητών του Τμήματος επιβάλλει οπωσδήποτε την αύξησή τους. Οι φοιτητές που έχουν δικούς τους υπολογιστές μπορούν να χρησιμοποιούν και τις περιοχές στις οποίες το Πανεπιστήμιο Κρήτης προσφέρει ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο και οι οποίες διαρκώς επεκτείνονται.

Επισημαίνεται ότι, σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται πιο συστηματική πληροφόρηση των φοιτητών για τις διαθέσιμες υποδομές, καθώς και επιπλέον προσωπικό για τη διδασκαλία της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου στους φοιτητές.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις φοιτητών, διαλέξεις ειδικών και άλλες δραστηριότητες στο πλαίσιο των μαθημάτων

Κύρια σημεία:

- Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας οργανώνουν στο πλαίσιο των μαθημάτων τους δραστηριότητες όπως εκπαιδευτικές επισκέψεις των φοιτητών σε μουσεία, μνημεία, πινακοθήκες, αρχαιολογικούς χώρους κ.ά, διαλέξεις ειδικών επιστημόνων και ασκήσεις και επιδείξεις.
- Το Τμήμα οργανώνει συστηματικά δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν και ασκούνται οι φοιτητές: ετήσια επιτόπια άσκηση, ανασκαφές και αρχαιολογικές αποστολές, ταξινόμηση αρχείων και ετήσια Επιστημονική Συνάντησή του (ΕΣΤΙΑ).
- Υπάρχουν προβλήματα που συνδέονται κυρίως με τη νησιωτική γεωγραφική θέση του Τμήματος, το κόστος μετακίνησης των φοιτητών και την απροθυμία των τελευταίων να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που τους προσφέρονται.

Το Τμήμα οργανώνει, όπως εκτέθηκε αναλυτικότερα παραπάνω (ενότητα «Σκοπός, στόχοι και εκπαιδευτικές δραστηριότητες του Τμήματος»), α. ετήσια επιτόπια άσκηση των φοιτητών του, β. ανασκαφές και αρχαιολογικές αποστολές με τη συμμετοχή φοιτητών, γ. ταξινόμηση αρχείων με τη συμμετοχή φοιτητών, και δ. ετήσια Επιστημονική Συνάντηση του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας (ΕΣΤΙΑ) με τη συμμετοχή φοιτητών.

Επιπλέον, οι διδάσκοντες του Τμήματος οργανώνουν στο πλαίσιο των μαθημάτων τους διάφορες δραστηριότητες:

1) Εκπαιδευτικές επισκέψεις φοιτητών σε μουσεία, μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, πινακοθήκες, ανασκαφές, οικισμούς κλπ.

Ορισμένες από τις επισκέψεις οργανώνονται σε συνεργασία με τις τοπικές Εφορείες Αρχαιοτήτων.

Παραδείγματα

- Επισκέψεις στο Νομισματικό και Επιγραφικό Μουσείο Αθηνών για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές αρχαίας ιστορίας.
- Περιήγηση στην πόλη του Ρεθύμνου και τα μνημεία της στο πλαίσιο των μαθημάτων Τουρκολογίας.
- Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου για τους φοιτητές του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης.
- Επισκέψεις σε βυζαντινά μνημεία της Κρήτης στο πλαίσιο μαθημάτων βυζαντινής αρχαιολογίας και ιστορίας της τέχνης.

- Επίσκεψη στο Ιστορικό Μουσείο Κρήτης στο Ηράκλειο για έκθεση χαρτογραφίας στο πλαίσιο παράδοσης για την Οθωμανική Αυτοκρατορία και τη θάλασσα (TOY 134).

2) *Διαλέξεις ειδικών*

Αυτή η δραστηριότητα είναι πιο έντονη στο μεταπτυχιακό επίπεδο (για τις διαλέξεις, τα συνέδρια και τα σεμινάρια που οργανώθηκαν στο Τμήμα, βλ. Παράρτημα 9).

Παραδείγματα

- Οργάνωση διάλεξης της Ναταλίας Βογκέικοφ (Αρχείο Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα) με θέμα «Η αρχαιολογία του νοικοκυριού στην Κρήτη των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων» τον Νοέμβριο 2006 στο πλαίσιο σεμιναρίου κλασικής αρχαιολογίας.
- Οργάνωση διάλεξης της καθηγήτριας Berit Wells (Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο) με θέμα το Ιερό του Ποσειδώνα στην Καλαυρεία στο πλαίσιο μαθήματος με θέμα «Θυσίες, προσφορές και ιερά γεύματα».
- Δύο διαλέξεις με θέμα την υφαντική και τα υφάσματα στην αρχαιότητα (Γιούλη και Στέλλα Σπαντιδάκη) στο πλαίσιο του προπτυχιακού σεμιναρίου: «Αρχαία ελληνική τεχνολογία: υφαντική και υφάσματα στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους» (Μάρτιος 2009).
- Πρόσκληση ειδικών για διαλέξεις στο πλαίσιο μεταπτυχιακού μαθήματος για τις πόλεις στην Ανατολική Μεσόγειο (19^{ος}-20^{ός} αιώνας).
- Επίσκεψη μεταπτυχιακών φοιτητών στο Ηράκλειο για την παρακολούθηση διάλεξης που αφορούσε στην κρητική νομισματοκοπία με βάση τη νομισματική συλλογή της Alpha Bank.
- Ιδιαίτερα έντονη δραστηριότητα με την πρόσκληση ειδικών για διαλέξεις από όλα τα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος (οι διαλέξεις συνήθως οργανώνονται μετά την ώρα λήξης των μαθημάτων, έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να τις παρακολουθήσουν όσο το δυνατό περισσότεροι φοιτητές).

3) *Ασκήσεις και επιδείξεις*

Παραδείγματα

- Μεταφορά πειραματικών εργαλείων από το Wiener Laboratory, American School of Classical Studies at Athens για μακροσκοπική εξέταση από τους φοιτητές στο πλαίσιο μαθήματος για την πειραματική αρχαιολογία και τη μελέτη της χρήσης των οστών.
- Άσκηση των φοιτητών παράδοσης σχετικά με την εικονογραφία των μύθων στο θέμα με υλικό από το Μουσείο Ρεθύμνου.

- Πρακτική άσκηση μεταπτυχιακών φοιτητών κλασικής και προϊστορικής αρχαιολογίας στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Ρεθύμνου.

Προβλήματα που συνδέονται με την οργάνωση δραστηριοτήτων όπως οι παραπάνω:

1. Έλλειψη μεταφορικού μέσου για επισκέψεις εκτός Ρεθύμνου· το Πανεπιστήμιο διαθέτει μόνο ένα λεωφορείο, το οποίο δεν είναι πάντα διαθέσιμο.
2. Έλλειψη ενδιαφέροντος από τους φοιτητές, οι οποίοι δεν εκμεταλλεύονται επαρκώς τις ευκαιρίες που τους δίνονται, ιδίως όταν αυτές δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα (για παράδειγμα, στην εξέταση πειραματικών εργαλείων, που αναφέρθηκε παραπάνω [Ασκήσεις και επιδείξεις], προσήλθαν μόνο δύο φοιτητές).
3. Τα περισσότερα ενδιαφέροντα μνημεία και μουσεία βρίσκονται εκτός Κρήτης και το ταξίδι δια θαλάσσης, βασική προϋπόθεση για οποιαδήποτε επίσκεψή τους, σε συνδυασμό με την απροθυμία των φοιτητών, καθιστά τις περισσότερες σχετικές απόπειρες άκαρπες.
4. Συχνά αδυναμία κάλυψης του κόστους των εκπαιδευτικών επισκέψεων από το Πανεπιστήμιο Κρήτης στο επίπεδο μεμονωμένων μαθημάτων (σε αντίθεση με την ετήσια επιτόπια άσκηση του Τμήματος).

Αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στα μαθήματα

Κύριο σημείο:

- Οι περισσότεροι διδάσκοντες αξιολογούν την επίδοση των φοιτητών στις παραδόσεις τους με γραπτή εξέταση και στα σεμινάρια βάσει της συμμετοχής τους στη διάρκεια του εξαμήνου και της τελικής γραπτής εργασίας τους.

Η αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στις παραδόσεις γίνεται από την πλειονότητα των διδασκόντων με γραπτή, και πολύ πιο σπάνια προφορική, εξέταση στο τέλος του εξαμήνου· η εξέταση συνήθως γίνεται με άγνωστα θέματα και κλειστά βιβλία και σημειώσεις, αλλά κάποιοι διδάσκοντες διεξάγουν εξετάσεις είτε με ανοιχτά βιβλία και σημειώσεις είτε έχοντας ανακοινώσει πριν από την εξέταση στους φοιτητές κάποια θέματα για να τα προετοιμάσουν. Ορισμένοι διδάσκοντες λαμβάνουν επίσης υπόψη το σχολιασμό πηγών και άλλες μικρές ασκήσεις ή γραπτές εργασίες που αναθέτουν στους φοιτητές στη διάρκεια του εξαμήνου σε υποχρεωτική ή, συνηθέστερα, εθελοντική βάση. Κάποιοι διδάσκοντες πραγματοποιούν εξάλλου «προόδους» στο μέσο του

εξαμήνου ή αναθέτουν εργασίες και προφορικές παρουσιάσεις που διεξάγονται σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Απαλλακτικές εργασίες, αυτές δηλαδή που συνεπάγονται την απαλλαγή του φοιτητή από την υποχρέωση να προσέλθει στην εξέταση του μαθήματος στο τέλος του εξαμήνου, ανατίθενται σπάνια, κυρίως όταν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι, όπως λόγοι υγείας.

Η αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στα σεμινάρια γίνεται βάσει της συμμετοχής τους στη διάρκεια του εξαμήνου (π.χ., συζητήσεις, σχολιασμός πηγών, μικρές εργασίες, μελέτη και κριτική παρουσίαση άρθρων, κεφαλαίων βιβλίων ή βιβλίων), της προφορικής παρουσίασης της εργασίας που έχουν αναλάβει να συντάξουν και της τελικής γραπτής εργασίας τους.

Στα μεταπτυχιακά σεμινάρια η αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών γίνεται με κριτήρια ανάλογα με αυτά που ισχύουν για τα προπτυχιακά σεμινάρια. Στα μαθήματα τουρκικής γλώσσας και οθωμανικής γλώσσας και παλαιογραφίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Τουρκολογία η αξιολόγηση των φοιτητών γίνεται με γραπτή -στην περίπτωση της τουρκικής γλώσσας και προφορική- εξέταση.

Ένα δομικό πρόβλημα που υφίσταται στο ελληνικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ότι, κυρίως στα προπτυχιακά μαθήματα, η αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών είναι μια «τυφλή», ποσοτικοποιημένη διαδικασία, αφού οι φοιτητές πληροφορούνται το βαθμό τους χωρίς να γνωρίζουν τα ποιοτικά κριτήρια από τα οποία προέκυψε η βαθμολογία τους με βάση το γραπτό ή την εργασία τους. Ακόμα και όταν οι διδάσκοντες αναρτούν ανακοινώσεις για να προσέλθουν οι φοιτητές στο γραφείο τους και να δουν τα διορθωμένα γραπτά και τις εργασίες τους, ελάχιστοι είναι οι φοιτητές που ανταποκρίνονται.

Αξιολόγηση των μαθημάτων από τους φοιτητές

Κύριο σημείο:

- Περιορισμένη εφαρμογή του θεσμού της αξιολόγησης των μαθημάτων από τους φοιτητές μέσω ερωτηματολογίων και αντιδράσεις διδασκόντων.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το Τμήμα κατέληξε κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2008-2009 σε πρότυπο έντυπο αξιολόγησης των μαθημάτων από τους φοιτητές, το οποίο θα υπόκειται σε περιοδικές αναθεωρήσεις ανάλογα με τις ανάγκες και την πείρα από τη χρησιμοποίησή του· οι διδάσκοντες που το επιθυμούν

έχουν εξάλλου τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν εναλλακτικά άλλο, δικό τους, ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του μαθήματος, που κατά την κρίση τους ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες αξιολόγησης του μαθήματός τους από τους φοιτητές. Η εφαρμογή του μέτρου του τυποποιημένου ερωτηματολογίου είχε εξαιρετικά περιορισμένη απήχηση κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009.

Αρκετοί διδάσκοντες αντιδρούν στη χρήση των ερωτηματολογίων για διάφορους λόγους και γι' αυτό δεν τα χρησιμοποίησαν. Ορισμένοι από τους λόγους που προβάλλουν είναι οι εξής: α) διότι τα ερωτηματολόγια, ιδιαίτερα αυτά που έχει συντάξει η ΑΔΙΠ, στοχοποιούν, ως κρινόμενο, ατομικά τον διδάσκοντα και δεν αποσκοπούν στην αξιολόγηση του μαθήματος ως ενιαίας συλλογικής-διαδραστικής διαδικασίας μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, β) οι περισσότεροι φοιτητές δεν έχουν το υπόβαθρο, το ενδιαφέρον, τη συνέπεια και την ωριμότητα να αντιληφθούν την αξία ενός μαθήματος πέρα από τα δίπολα «εύκολο-απαιτητικό», «ευχάριστο-κουραστικό», γ) οι φοιτητικές παρατάξεις μπορεί να δώσουν «γραμμή» στους φοιτητές για την ομαδική επικρότηση ή απόρριψη της αξίας ενός μαθήματος από τους φοιτητές, ανάλογα με τη στάση που τηρούν απέναντι στο συγκεκριμένο διδάσκοντα, δ) τα ερωτηματολόγια που έχουν συνταχθεί με βάση τα πρότυπα της ΑΔΙΠ δεν προσφέρουν κάτι ιδιαίτερο που οι διδάσκοντες δεν γνωρίζουν ήδη σε σχέση με την αντίληψη των φοιτητών για το μάθημά τους, ε) είναι τουλάχιστον υποκριτικό να δίνουν ερωτηματολόγια για να κριθεί το μάθημά τους και η διδασκαλία τους, τη στιγμή που το κράτος και το πανεπιστήμιο δεν μπορούν να διασφαλίσουν ούτε καν τις στοιχειώδεις απαραίτητες συνθήκες για να γίνει το μάθημα (π.χ. άρτιες αίθουσες), στ) θεωρούν πως το αποτέλεσμα του μαθήματος ως προς τη δική τους απόδοση φαίνεται επαρκώς στις εξετάσεις.

Αρκετοί διδάσκοντες προτιμούν, αντί για ερωτηματολόγια, να συζητούν στην αίθουσα με τους φοιτητές σχετικά με την εντύπωση των τελευταίων για το μάθημα κατά τη διάρκεια κάποιου από τα τελευταία μαθήματα του εξαμήνου.

Ας σημειωθεί, από την άλλη, ότι μικρός αριθμός διδασκόντων του Τμήματος χρησιμοποιούσαν ή είχαν πειραματιστεί με ερωτηματολόγια για να λαμβάνουν τη γνώμη των φοιτητών για το μάθημά τους και πριν από την επιβολή του μέτρου αυτού από το νόμο.

Στην περίπτωση των μεταπτυχιακών μαθημάτων, η αντίληψη των διδασκόντων του Τμήματος είναι πως διεξάγονται σε ένα πνεύμα ακαδημαϊκής ελευθερίας που

επιτρέπει στους φοιτητές να διατυπώνουν τη γνώμη τους για το μάθημα και έξω από την τυπική διαδικασία συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου.

5. Ερευνητικό έργο

Ερευνητικά προγράμματα και ερευνητικό έργο

Κύρια σημεία:

- Η ερευνητική δραστηριότητα των διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας είναι ζωηρή και πολυεπίπεδη. Διευθύνουν και συμμετέχουν σε πολλά εθνικά και διεθνή ερευνητικά προγράμματα και δίκτυα, ενώ εκτεταμένο είναι και το ανασκαφικό έργο που διεξάγει το Τμήμα.
- Η διεθνής παρουσία των μελών του Τμήματος είναι αρκετά έντονη και εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους (οργάνωση και συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια, δημοσιεύσεις σε διεθνή περιοδικά και συλλογικούς τόμους, συμμετοχή στη συντακτική ή την επιστημονική επιτροπή διεθνών περιοδικών κ.ά.).
- Η προβλεπόμενη από την ΑΔΙΠ διαδικασία παραβλέπει το εκτός χρηματοδοτούμενων εξωτερικών προγραμμάτων διεξαγόμενο ερευνητικό έργο και κατ' αυτόν τον τρόπο αδικεί την ερευνητική δραστηριότητα των διδασκόντων. Στο ίδιο πνεύμα, οι δημοσιεύσεις των διδασκόντων αντιμετωπίζονται μόνο ποσοτικά.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχουν σοβαρή ερευνητική δραστηριότητα είτε ως επιστημονικοί υπεύθυνοι ερευνητικών προγραμμάτων είτε ως μέλη ερευνητικών ομάδων, με σημαντική συμμετοχή και σε διεθνή ερευνητικά προγράμματα (βλ. Παράρτημα 2 για αναλυτική παράθεση των προγραμμάτων τα οποία διευθύνουν ή στα οποία συμμετέχουν οι διδάσκοντες του Τμήματος). Ιδιαίτερης βαρύτητας ερευνητική δραστηριότητα αποτελούν εξάλλου οι ανασκαφές και οι επιφανειακές έρευνες -του Τμήματος ή άλλες- τις οποίες συντονίζουν ή στις οποίες συμμετέχουν οι αρχαιολόγοι διδάσκοντες του Τμήματος (βλ. λεπτομέρειες σε άλλες ενότητες της έκθεσης). Η οικονομική διαχείριση αρκετών από τα ερευνητικά προγράμματα στα οποία είναι υπεύθυνοι διδάσκοντες του Τμήματος γίνεται από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Κάποιοι διδάσκοντες του Τμήματος –κυρίως στην ιστορία και την ιστορία της τέχνης- αναπτύσσουν την ερευνητική τους δραστηριότητα μέσω του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΜΣ/ΙΤΕ) ως επιστημονικοί υπεύθυνοι ερευνητικών προγραμμάτων του Ινστιτούτου. Το Τμήμα

Ιστορίας και Αρχαιολογίας συνεργάζεται εξάλλου συχνά με το ΙΜΣ/ΙΤΕ για τη διοργάνωση συνεδρίων και άλλων επιστημονικών εκδηλώσεων. Διευθυντής του ΙΜΣ/ΙΤΕ ήταν μέχρι το τέλος του 2008 ο καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας του Τμήματος Θανάσης Καλπαξής, ενώ νέος διευθυντής έχει εκλεγεί ο καθηγητής νεότερης ιστορίας του Τμήματος Χρήστος Χατζηιωσήφ.

Παρενθετικά, ας σημειωθεί εδώ σε ό,τι αφορά τη διεύθυνση από μέλη του Τμήματος άλλων θεσμών στο πλαίσιο των οποίων διεξάγεται ερευνητικό και ευρύτερο επιστημονικό έργο, ότι ο Νικόλαος Σταμπολίδης είναι διευθυντής του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης στην Αθήνα και η Ίρις Τζαχίλη διευθύντρια του Κέντρου Έρευνας και Συντήρησης Αρχαιολογικού Υφάσματος.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, ο ΕΛΚΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης και το ΙΜΣ/ΙΤΕ αποτελούν δύο σημαντικούς φορείς χρηματοδότησης των ερευνητικών δραστηριοτήτων των διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, αλλά σε καμία περίπτωση τους μόνους. Οι διδάσκοντες του Τμήματος διευθύνουν ή συμμετέχουν σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται και από διάφορες άλλες πηγές, ελληνικές ή διεθνείς.

Στα προγράμματα που διεξάγονται υπό την επιστημονική ευθύνη διδασκόντων του Τμήματος απασχολούνται μεταπτυχιακοί φοιτητές α' κύκλου, υποψήφιοι διδάκτορες, μεταδιδακτορικοί ερευνητές, εξωτερικοί συνεργάτες (όπως, για παράδειγμα, αρχαιολόγοι της αρχαιολογικής υπηρεσίας και διδάσκοντες άλλων πανεπιστημίων) και, σπανιότερα, προπτυχιακοί φοιτητές (κυρίως στις ανασκαφές του Τμήματος και στην ταξινόμηση αρχείων). Στο πλαίσιο εξάλλου των ερευνητικών προγραμμάτων, αλλά και άλλων επιστημονικών δραστηριοτήτων, όπως η διοργάνωση συνεδρίων, αναπτύσσονται συνεργασίες μεταξύ των μελών του Τμήματος, τόσο στο εσωτερικό των Τομέων, όσο και ευρύτερα μεταξύ συναδέλφων διαφορετικών Τομέων.

Τέλος, όλοι οι διδάσκοντες του Τμήματος διενεργούν με συνέπεια την προσωπική τους έρευνα, η οποία παραδοσιακά είναι ατομική και συχνά δεν απαιτεί χρηματοδότηση στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων. Η προβλεπόμενη από την ΑΔΙΠ διαδικασία αξιολόγησης δείχνει να αγνοεί αυτή τη σημαντική πτυχή της ερευνητικής δραστηριότητας των διδασκόντων και κατ' αυτό τον τρόπο αδικεί και υποτιμά τον ερευνητικό τους μόχθο.

Έστω και έτσι όμως, ο αριθμός των δημοσιεύσεων των μελών του Τμήματος κατά την πενταετία 2004-2008, αλλά και η παράθεση των τίτλων τους στο

Παράρτημα 1, αντανακλούν -ατελώς σε κάθε περίπτωση- τον όγκο και το εύρος της ερευνητικής τους δραστηριότητας. Ας σημειωθεί εδώ πως το συγγραφικό έργο των διδασκόντων του Τμήματος κρίνεται με πολύ πιο ουσιαστικό, αναλυτικό και ποιοτικό τρόπο κατά τις διαδικασίες εκλογής και εξέλιξής τους σε θέσεις μελών ΔΕΠ.

Τέλος, οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχουν δραστηριοποιηθεί επίσης στη μετάφραση στα ελληνικά επιστημονικών βιβλίων και άρθρων από διάφορες γλώσσες, ενώ έχουν δημοσιεύσει αρκετές βιβλιοκρισίες σε ελληνικά και ξένα περιοδικά, οι οποίες όμως δεν καταγράφονται στον πίνακα δημοσιεύσεων.

Αριθμός δημοσιεύσεων διδασκόντων Τμήματος (2004-2008)

[βλ. και Παράρτημα 1]

	Ελληνόγλωσσες					Ξενόγλωσσες				
	Βιβλία (μονογραφίες)	Επιμέλεια εξ συλλογικών ή άλλων τόμων	Άρθρα σε συλλογικούς τόμους	Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά	Άλλες εργασίες / δημοσιεύσεις	Βιβλία (μονογραφίες)	Επιμέλειες συλλογικών ή άλλων τόμων	Άρθρα σε συλλογικούς τόμους	Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά	Άλλες εργασίες / δημοσιεύσεις
2008	3	2	20	4	8	3	3	12	5	-
2007	2	3	15	4	1	2	6	20	8	2
2006	4	3	19	1	1	1	2	12	6	1
2005	3	4	15	6	-	-	2	22	11	4
2004	1	2	19	6	2	-	2	8	5	4
Σύνολο	13	14	88	21	12	6	15	74	35	11

Γενικό σύνολο δημοσιεύσεων μελών Τμήματος (2004-2008): 289

Όπως προκύπτει και από τις δημοσιεύσεις των διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, η συμμετοχή τους σε επιστημονικά συνέδρια αποτελεί για αυτούς μια σημαντική δραστηριότητα μέσω της οποίας έρχονται σε επαφή με συναδέλφους τους από την Ελλάδα και το εξωτερικό, παρουσιάζουν και συζητούν την έρευνα που διεξάγουν ατομικά ή στο πλαίσιο ευρύτερων ερευνητικών προγραμμάτων, επωφελούμενοι από τα σχόλια και την κριτική των συναδέλφων τους· κατά την πενταετία 2004-2008, οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έλαβαν μέρος με ανακοινώσεις σε περισσότερα από 100 διεθνή

συνέδρια, καθώς και σε πολλά εθνικά και τοπικά συνέδρια, ημερίδες και επιστημονικές συναντήσεις. Οι διδάσκοντες του Τμήματος δεν συμμετέχουν απλώς σε συνέδρια, αλλά είναι δραστήριοι και ως διοργανωτές ή μέλη οργανωτικών επιτροπών συνεδρίων, που στη συντριπτική τους πλειονότητα είναι διεθνή· κατά την πενταετία 2004-2008 οργάνωσαν ή συμμετείχαν στη διοργάνωση περισσότερων από είκοσι συνεδρίων (δεν έδωσαν όλοι οι συνάδελφοι σχετικά στοιχεία) (βλ. Παράρτημα 3).

Η διεθνής παρουσία των μελών του Τμήματος δεν εξαντλείται στη συμμετοχή τους σε συνέδρια και διεθνή ερευνητικά προγράμματα ή στη διοργάνωση συνεδρίων. Εκδηλώνεται και με διάφορους άλλους τρόπους, όπως με τη συγγραφή και έκδοση ξενόγλωσσων βιβλίων, την επιμέλεια ξενόγλωσσων συλλογικών τόμων, τις δημοσιεύσεις τους σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και ξενόγλωσσους συλλογικούς τόμους, τη συμμετοχή τους σε διεθνείς ακαδημαϊκές ενώσεις και διεθνή επιστημονικά δίκτυα, τη συμμετοχή τους με βιβλιογραφικά λήμματα σε διεθνή περιοδικά (π.χ. συνεργασία της Βασιλικής Φωσκόλου με το περιοδικό *Byzantinische Zeitschrift*), τις προσκλήσεις για διδασκαλία σε πανεπιστήμια και άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα και θεσμούς του εξωτερικού (βλ. σχετικά Παραρτήματα στο τέλος της παρούσας έκθεσης).

Τα μέλη του Τμήματος συμμετέχουν επίσης στις συντακτικές και επιστημονικές επιτροπές ελληνικών και ξένων περιοδικών, ενώ προσκαλούνται και ως κριτές άρθρων που υποβάλλονται προς δημοσίευση σε επιστημονικά περιοδικά (βλ. Παραρτήματα 4-5).

Για την ερευνητική και εν γένει επιστημονική τους δράση οι διδάσκοντες του Τμήματος έχουν βραβευτεί και έχουν λάβει υποτροφίες και άλλες τιμητικές διακρίσεις (βλ. Παράρτημα 8).

Ερευνητικές υποδομές

Κύρια σημεία:

- Εργαστήρια χρησιμοποιούν κυρίως οι αρχαιολόγοι του Τμήματος.
- Ο διαθέσιμος ηλεκτρονικός εξοπλισμός και η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης αποτελούν τις βασικές ερευνητικές υποδομές για τους περισσότερους διδάσκοντες του Τμήματος.

Οι ιστορικοί και πολλοί από τους αρχαιολόγους του Τμήματος δεν χρησιμοποιούν κάποιο εργαστήριο για τις ανάγκες της έρευνάς τους. Σημαντικές ερευνητικές υποδομές για τη διεξαγωγή της έρευνάς τους αποτελούν ο διαθέσιμος ηλεκτρονικός εξοπλισμός και η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης με τις έντυπες και ψηφιακές συλλογές και βάσεις δεδομένων της. Θα ήταν επιθυμητό ο μεν πρώτος να ανανεώνεται συχνότερα και με λιγότερο χρονοβόρες διαδικασίες προμήθειάς του, η δε δεύτερη να έχει μεγαλύτερες οικονομικές δυνατότητες, μεγαλύτερους χώρους και περισσότερο προσωπικό· αρκετοί συνάδελφοι θεωρούν, για παράδειγμα, επιτακτική την ανάγκη ανανέωσης και διεύρυνσης της συλλογής επιστημονικών περιοδικών της Βιβλιοθήκης. Σε αυτό το επίπεδο άλλωστε, η χρηματοδότηση των ερευνητικών υποδομών κρίνεται ανεπαρκής.

Στο πλαίσιο της διεξαγωγής ανασκαφών και επιφανειακών ερευνών, καθώς και των εξειδικευμένων ερευνητικών τους ενδιαφερόντων, οι αρχαιολόγοι του Τμήματος χρησιμοποιούν υποδομές, όπως το εργαστήριο συντήρησης ανασκαφικών ευρημάτων που στεγάζεται στο «Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης», το εργαστήριο Προϊστορικής Αρχαιολογίας, το οίκημα του Δυτικού Τομέα ΙΙ της ανασκαφής της Ελεύθερας, το εργαστήριο του Κέντρου Έρευνας και Συντήρησης Αρχαιολογικού Υφάσματος ή το εργαστήριο αρχαιο-περιβάλλοντος του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ. Σε κάθε περίπτωση πάντως, κρίνεται απαραίτητος ο εμπλουτισμός των υποδομών των εργαστηρίων του Τμήματος, έτσι ώστε να μη χρειάζεται οι ενδιαφερόμενοι να προσφεύγουν σε εργαστήρια εκτός αυτού για τις ερευνητικές τους ανάγκες. Θα ήταν χρήσιμα, για παράδειγμα, έργα υποδομής και εξοπλισμού για τη συντήρηση έργων διαφόρων υλικών (λίθου, μετάλλων, φαγεντιανής κλπ.), ανθρωπολογικού (forensics) υλικού αλλά και παλαιοβοτανολογικού (Gas Chromatography), καθώς και για την ολοκληρωμένη φωτογραφική και σχεδιαστική (αρχιτεκτονικές αποτυπώσεις, σχεδίαση ευρημάτων) κάλυψη των αναγκών και γενικότερα την τεκμηρίωση των αρχαιολογικών ανασκαφών.

Άλλοι διδάσκοντες θα επιθυμούσαν το Τμήμα να διέθετε εξοπλισμό, όπως συσκευές GPS και ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές υψηλής ευκρίνειας, ή να πρόσφερε υπηρεσίες, όπως την εισαγωγή και αρχειοθέτηση στατιστικών δεδομένων σε ηλεκτρονικές βάσεις, που σήμερα δεν υπάρχουν και που θα διευκόλυναν την έρευνά τους.

6. Σχέσεις με κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς και δραστηριότητες που απευθύνονται στο ευρύ κοινό

Τα μέλη του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχουν συνεργασίες με κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς, ενώ επίσης αναπτύσσουν διάφορες δραστηριότητες που δεν απευθύνονται αποκλειστικά στους «ειδικούς», αλλά στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, αποσκοπώντας να το ευαισθητοποιήσουν σε ζητήματα ιστορίας, αρχαιολογίας και γενικότερα πολιτισμού. Για παράδειγμα:

- Δίνουν διαλέξεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό.
- Αρθρογραφούν και παρουσιάζουν βιβλία στον ημερήσιο και τον περιοδικό τύπο.
- Δημοσιεύουν άρθρα σε πολιτιστικού και ιστορικού περιεχομένου περιοδικά που απευθύνονται στο ευρύ κοινό.
- Συμμετέχουν σε τηλεοπτικές εκπομπές που αναφέρονται σε θέματα ιστορίας και αρχαιολογίας.
- Συμμετέχουν ως ομιλητές σε εκδηλώσεις παρουσίασης νέων εκδόσεων.
- Οργανώνουν εκθέσεις.
- Συμμετέχουν κάθε χρόνο ως εξεταστές στις εξετάσεις του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) και ως επιβλέποντες υποτρόφων του ή είναι μέλη των επιτροπών χορήγησης υποτροφιών άλλων ιδρυμάτων (π.χ., Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης).
- Είναι μέλη συμβουλίων και επιτροπών που διαχειρίζονται μνημεία και εν γένει την πολιτιστική κληρονομιά.
- Συμμετέχουν στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.
- Συνεργάζονται με Εφορείες Αρχαιοτήτων, μουσεία, αρχεία, δήμους, νομαρχίες και περιφέρειες.

Εξάλλου, το ερευνητικό και επιστημονικό έργο που αφορά την ανάδειξη του χώρου της αρχαίας Ελεύθερνας, αλλά και του αρχαιολογικού της υλικού, καθώς και του υλικού των ανασκαφών και επιφανειακών ερευνών στο Βρύσινα, τη Γαύδο, τη Θηρασία και αλλού, όπως και η διοργάνωση διεθνών συνεδρίων σε αντικείμενα που άπτονται αρχαιολογικών θεμάτων έχουν δημιουργήσει μια εξαιρετικά μεγάλη κίνηση σε ερευνητικό και επιστημονικό καθώς και σε επίπεδο δημοσιεύσεων που ευνοεί τις σπουδές γύρω από τη Μεσόγειο και τους λαούς της και καταδεικνύει τη συμμετοχή της Ελλάδας, τις ομοιότητες ή τις διαφορές της σε πραγματικό, ιδεολογικό κ.ά. επίπεδο. Η επιστημονική αυτή παραγωγή δεν παραμένει στο στενό, κλειστό

ακαδημαϊκό πλαίσιο, αλλά η διάχυσή της γίνεται στην εκπαίδευση και την κοινωνία με προγράμματα, εκθέσεις και παρουσιάσεις σε βιβλία ελληνικά και αγγλικά με CD και κινηματογραφικές ταινίες, video, τρισδιάστατες αναπαραστάσεις κλπ., που φέρνουν την πληροφόρηση σε νέες μουσειολογικές/μουσειογραφικές, ιδίως στην περίπτωση της Ελεύθερας.

Το ίδιο ισχύει και για τις αποστολές ταξινόμησης τοπικών αρχείων, οι οποίες δεν αποσκοπούν μόνο στην άσκηση των φοιτητών που συμμετέχουν σε αυτές, αλλά και στο να ευαισθητοποιήσουν τις τοπικές κοινωνίες σε ζητήματα ιστορικής συνείδησης και αντίληψης σχετικά με το παρελθόν τους.

Τέλος, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης μέσα από την εκπαιδευτική δραστηριότητα των διδασκόντων του Τμήματος στο πλαίσιο των μαθημάτων και των άλλων σχετικών ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων έχει -όπως ελπίζουμε- αντίκτυπο στους αποφοίτους του Τμήματος μέσω των οποίων διαχέεται στην υπόλοιπη κοινωνία.

Παραδείγματα δραστηριοτήτων που απευθύνονται στο ευρύ κοινό:

Διαλέξεις

- 1) Αντώνης Αναστασόπουλος, «Η Βέροια της οθωμανικής περιόδου: μια δυναμική κοινωνία»· διάλεξη που δόθηκε στη Βέροια μετά από πρόσκληση του τοπικού δήμου στο πλαίσιο των εκδηλώσεων με γενικό τίτλο «Εις μνήμην ...» (Βέροια, 15 Οκτωβρίου 2007).
- 2) Νένα Γαλανίδου, «Η βιογεωγραφία του ανθρώπινου είδους»· ομιλία στο συμπόσιο για τη Γεωγραφία που οργάνωσε το Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών στο πλαίσιο των Γιορτών της Γης στη Βλάστη Κοζάνης (Ιούλιος 2004).
- 3) Νένα Γαλανίδου, «Η γεωγραφία του ανθρώπινου είδους»· μάθημα στο Θερινό Οικολογικό Πανεπιστήμιο στην Ίο (Ιούλιος 2005).
- 4) Νένα Γαλανίδου, παρέμβαση για τη συμβολή του καθηγητή Αυγούστου Σορδίνια στην Πρώιμη Προϊστορική Έρευνα στο Αιγαίο στην τιμητική εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε από την Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών στην Κέρκυρα (Απρίλιος 2008).
- 5) Όλγα Γκράτζιου, «Με γράμματα και με εικόνες. Τα εικονογραφημένα βυζαντινά χειρόγραφα και οι δημιουργοί τους»· διάλεξη στο Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας (Ιανουάριος 2007).
- 6) Όλγα Γκράτζιου, «Η έρευνα των βενετσιάνικων μνημείων της Κρήτης και η σημασία της»· διάλεξη στην Ημερίδα του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (Οκτώβριος 2007).
- 7) Ελευθερία Ζέη, «Ο Κωνσταντίνος Κοζύρης στο Μεγάλο Κάστρο (1831-1845): οι κρυφές όψεις ενός εκσυγχρονισμού»· διάλεξη στο Ηράκλειο (2008).

- 8) Ηλίας Κολοβός, «Τα οθωμανικά μνημεία του Ρεθύμνου»· διάλεξη στο Δημαρχείο Ρεθύμνου στο πλαίσιο των ανοιχτών διαλέξεων προβληματισμού και παρέμβασης που συνδιοργάνωσαν η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Δίκτυο Εθελοντών του Δήμου Ρεθύμνου (1 Δεκεμβρίου 2008).
- 9) Κατερίνα Κόπακα, επιμορφωτικά σεμινάρια Συλλόγου Ξεναγών Ηρακλείου («Γυναίκες στη μινωική Κρήτη», 2006· «Πρώιμα θαλάσσια ταξίδια στο Αιγαίο και την Κρήτη», 2007).
- 10) Κατερίνα Κόπακα, «Μινωικός πολιτισμός»· επιμορφωτική διάλεξη στη Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Ηρακλείου (ΣΕΑΠ), 2006.
- 11) Κατερίνα Κόπακα, «Γυναίκες στη μινωική Κρήτη»· εναρκτήρια ομιλία στο Διεθνές Ιατρικό Συνέδριο Ογκολογίας Μαστού, Ηράκλειο 2007.
- 12) Δήμητρα Μυλωνά, «Η διατροφή στην Εποχή του Ομήρου: το έπος και η αρχαιολογία»· διάλεξη στο Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου στο πλαίσιο του μαθήματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- 13) Δήμητρα Μυλωνά, «Ο Ποσειδώνας των ψαράδων»· διάλεξη στο Γυμνάσιο Πόρου στο πλαίσιο του μαθήματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- 14) Νικόλαος Σταμπολίδης: σειρές διαλέξεων και σεμινάρια σε πανεπιστήμια, πολυτεχνεία, μουσεία, πολιτιστικούς φορείς, μη αρχαιολογικά συνέδρια (ιατρικά κ.ά.) με αντικείμενο την Αρχαιολογία και τις αρχαιολογικές έρευνες.
- 15) Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, «Ο Πάρνωνας κατά τα νεώτερα χρόνια», στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα της Αναπτυξιακής Εταιρείας Πάρνων Α.Ε. και ΠΙΟΠ με θέμα: *Πολιτιστική διαδρομή στον Πάρωνα* (Λεωνίδιο, Γεράκι, Σπάρτη 1-3 Απριλίου 2005).
- 16) Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, «Ιστορίες για το μετάξι στη Μεσόγειο»· διάλεξη στο πλαίσιο του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2005, με θέμα *Μουσεία γέφυρες πολιτισμών*, Λύκειο των Ελληνίδων (Αθήνα, 23 Μαΐου 2005).

Δημοσιεύσεις

- 1) Αντώνης Αναστασόπουλος, «Η Βέροια στα χρόνια των Οθωμανών: μια δυναμική κοινωνία», *Πολιτιστικά Δρώμενα*, 47 (Μαρ.-Απρ.-Μάιος 2008), 21-30.
- 2) Όλγα Γκράτζιου, «Η ανανέωση των μουσείων, οι ανακατατάξεις στην ανώτατη εκπαίδευση και οι μουσειακές σπουδές στην Ελλάδα», *Ilissia*, 2 (2008), 24-31.
- 3) Ηλίας Κολοβός, «Μη μουσουλμάνοι και οθωμανική κοινωνία», στο ένθετο «Ιστορικά», εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», 12 Μαΐου 2005, 38-43.
- 4) Δημήτρης Κυρίτσης: συγγραφή ηλεκτρονικών άρθρων για την *Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού* του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, στο δικτυακό τόπο <http://constantinople.ehw.gr/forms/fmain.aspx>.
- 5) Κατερίνα Παναγοπούλου: δημοσίευση, το 2007, εκτενούς κειμένου, πενήντα περίπου σελίδων, σχετικά με την οικονομία των ελληνιστικών χρόνων σε ειδικό τόμο που εξέδωσε η εγκυκλοπαίδεια «Δομή», σε συνεργασία με την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία».

- 6) Κατερίνα Παναγοπούλου: συγγραφή ηλεκτρονικών άρθρων για τη *Μικρασιατική Εγκυκλοπαίδεια* του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού στο δικτυακό τόπο <http://asiaminor.ehw.gr>.
- 7) Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου (επιμ.), *Ελληνική ραπτική με υπογραφή: οικογένεια Γιαννέτου (1907-2007)*, Αθήνα 2008.
- 8) Rosalia Christidou, 'Fabrication d'outils en os. Exemples d'opérations de raclage et d'abrasion', *Dossiers d'Archéologie*, 290 (février 2004), 'La Tribologie', 56-57.

Παρουσιάσεις βιβλίων σε εκδηλώσεις

- 1) Νένα Γαλανίδου, παρουσίαση του βιβλίου *Ζαγόρι, εικονογραφία* (Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας, Δεκέμβριος 2006).
- 2) Νένα Γαλανίδου, παρουσίαση του βιβλίου *Σπηλαιολογικές περιηγήσεις στην Κρήτη I: υπόγεια ποτάμια* (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Απρίλιος 2009).
- 3) Όλγα Γκράτζιου, «Ηράκλειο, η άγνωστη πόλη»: παρουσίαση του βιβλίου *Ηράκλειο, η άγνωστη ιστορία της αρχαίας πόλης*, Απρίλιος 2008.
- 4) Ελευθερία Ζέη: παρουσίαση του βιβλίου Radclyffe Hall, *Το πηγάδι της μοναξιάς*, Αθήνα, 2004.
- 5) Ελευθερία Ζέη: παρουσίαση του βιβλίου Molly Greene, *Κρήτη: ένας κοινός κόσμος. Χριστιανοί και μουσουλμάνοι στη Μεσόγειο των πρώιμων νεότερων χρόνων*, Αθήνα 2006.
- 6) Παυλίνα Καραναστάση, «Ηράκλειο, νέα αρχαιολογικά στοιχεία για την αρχαία πόλη»: παρουσίαση του βιβλίου *Ηράκλειο, η άγνωστη ιστορία της αρχαίας πόλης*, Απρίλιος 2008.
- 7) Κατερίνα Κόπακα: παρουσίαση του βιβλίου Jacques Cauvin, *Γέννηση των θεοτήτων. Γέννηση της γεωργίας. Η επανάσταση των συμβόλων στη Νεολιθική Εποχή*, Ηράκλειο, 2004.
- 8) Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου: συμμετοχή στην παρουσίαση του βιβλίου Γ. Τόλιας, *Ιστορία της χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου, 1420-1800. Χάρτες της Συλλογής Μαργαρίτας Σαμούρκα* (Κοζάνη, 14 Δεκεμβρίου 2008).

Βιβλιοκρισίες-βιβλιοπαρουσιάσεις σε εφημερίδες

- 1) Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου, «Μαυροβούνιο»: παρουσίαση του βιβλίου της Αγγελικής Κωνσταντακοπούλου, *Πολιτική και μνήμη στα Βαλκάνια. Οι ελληνικές εικόνες του Μαυροβουνίου (19^{ος} αιώνας – Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος)*, Γιάννενα 2004, *Η Αυγή-Αναγνώσεις*, 18 Ιουλίου 2006.

Συμμετοχή σε τηλεοπτικές εκπομπές

- 1) Κατερίνα Κόπακα: συμμετοχές σε τηλεοπτικές εκπομπές για την αιγαιακή προϊστορία, τον μινωικό πολιτισμό, τον Μίνωα Καλοκαιρινό και την Κνωσό.

Αρθρογραφία στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο

- 1) Ελευθερία Ζέη, «Υπέρ αδυνάτων: ο Μπρονισλάβ Γκερεμέκ και η ιστορία του κοινωνικού περιθωρίου», εφημερίδα «Η Αυγή» (2008).

- 2) Ελευθερία Ζέη, «“Εξέγερση” και “μελαγχολία” στον Ανδρέα Κάλβο: κάποιες σκέψεις», εφημερίδα «Η Αυγή» (2008).

Οργάνωση εκθέσεων

- 1) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Κυπριακές αρχαιότητες της Συλλογής Θάνου Ζιντίλη», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα (την έκθεση εγκαινίασε ο τότε Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος και ο τότε Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας) (2004).
- 2) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Μεγάλη Ελλάς: αθλητισμός και ολυμπισμός στην περιφέρεια του ελληνικού κόσμου», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα (την έκθεση εγκαινίασε η Πρόεδρος του ΑΘΗΝΑ 2004 κ. Γιάννα Αγγελοπούλου) (2004).
- 3) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Ελεύθερνα: πόλη – ακρόπολη – νεκρόπολη», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα (την έκθεση εγκαινίασε ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος) (2004).
- 4) Νικόλαος Σταμπολίδης: ‘Cicladì: capolavori di una civiltà egea’, Musei Capitolini, Ρώμη, Ιταλία (την έκθεση εγκαινίασε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας) (2006).
- 5) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Ο Καραβάτζιο και ο 17^{ος} αιώνας», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα (την έκθεση εγκαινίασε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας) (2006).
- 6) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Η μορφή της αρχής. Καλλιτέχνες του 20^{ού} αιώνα και η αρχαία ανατολική Μεσόγειος», Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα (την έκθεση εγκαινίασε ο Πρωθυπουργός κύριος Κώστας Καραμανλής) (2006).
- 7) Νικόλαος Σταμπολίδης: ‘Cyclades: Masterpieces of an Aegean Culture from the Museum of Cycladic Art and the National Archaeological Museum at Athens’, Art Museum of the Imperial City, Πεκίνο, Κίνα (την έκθεση εγκαινίασαν ο Υπουργός Εξωτερικών της Κίνας, ο Πρέσβης της Ελλάδος στην Κίνα και ο κ. Νικόλαος Σταμπολίδης) (2008).
- 8) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Από τον Tiziano στον Pietro da Cortona: το ιερό, ο μύθος, η ποίηση ...», Αθήνα, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης (την έκθεση εγκαινίασαν ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας και ο Πρόεδρος της Ιταλικής Δημοκρατίας κ. Giorgio Napolitano) (2008).
- 9) Νικόλαος Σταμπολίδης: «Σκηνές από την καθημερινή ζωή στην αρχαιότητα», μόνιμη έκθεση στον τέταρτο όροφο του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης (2008).

Οργάνωση κύκλων ομιλιών

- 1) Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου και Ευριδίκη Σιφναίου: οργάνωση κύκλου ομιλιών (4 συναντήσεις) στο πλαίσιο των «Ειδικών Μορφωτικών Εκδηλώσεων ΕΙΕ», με θέμα: «Δρομολόγια και χώρες υποδοχής της ελληνικής Διασποράς (19ος-20ός αιώνας)» (2006).

Συμμετοχή σε αρχαιολογικές επιτροπές και συμβούλια και συνεργασία με μουσεία

- 1) Όλγα Γκράτζιου: μέλος της επιτροπής για τις βενετικές οχυρώσεις των Χανίων του Υπουργείου Πολιτισμού.
- 2) Όλγα Γκράτζιου: μέλος του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Κρήτης της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού.
- 3) Παυλίνα Καραναστάση: αναπληρωματικό μέλος του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (Κ.Α.Σ.).
- 4) Παυλίνα Καραναστάση: μέλος ολιγομελούς ομάδας κλασικών αρχαιολόγων ειδικευμένων στην πλαστική με στόχο τη δημοσίευση του συνόλου των γλυπτών του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου.
- 5) Κατερίνα Κόπακα: αναπληρωματικό μέλος του Τοπικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου Μνημείων Κρήτης (2004-2007).
- 6) Κατερίνα Κόπακα: αναπληρωματικό μέλος του Τοπικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου Μνημείων Δωδεκανήσου (2008-σήμερα).
- 7) Ευγένιος Ματθιόπουλος: επιστημονικός συνεργάτης-ερευνητής του Μουσείου Μπενάκη για έρευνα και δημοσίευση των συλλογών του έργων νεοελληνικής τέχνης.
- 8) Νικόλαος Σταμπολίδης: τακτικό μέλος του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (Κ.Α.Σ.).
- 9) Ίρις Τζαχίλη: μέλος του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Κρήτης της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού.

Συνεργασία με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και περιφερειακής διοίκησης

- 1) Κατερίνα Κόπακα, σεμινάρια στο Εργαστήρι Ελευθέρων Σπουδών της Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ηρακλείου («Βίκτωρ Σαρηγιαννίδης, Ο αρχαιολόγος και ο άνθρωπος», 2006· «Πολιτισμικές προσεγγίσεις της νήσου Γαύδου. Η κρητική τοπική ιστορία από την άλλη πλευρά του Λιβυκού», 2009).
- 2) Χρήστος Λούκος: επικεφαλής ομάδων οργάνωσης και ταξινόμησης αρχείων σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (Αίγιο, Αμοργός, Βίλια, Σύμη, Σύρος).
- 3) Νικόλαος Σταμπολίδης: συνεργασία με Δήμους, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ρεθύμνου, Περιφέρεια Κρήτης κλπ. κυρίως για το σύνολο της συντήρησης, προστασίας, ανάδειξης και γενικά προσφοράς προς την κοινωνία (σε επίπεδο δήμου, νομού, πανελληνίως αλλά και πανευρωπαϊκώς κλπ.) του αρχαιολογικού πάρκου της αρχαίας Ελεύθερας.

Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού

- 1) Δήμητρα Μυλωνά: συμμετοχή στο Πρόγραμμα Αλιευτικού Τουρισμού «Πilotική εφαρμογή αλιευτικού τουρισμού για την ανάδειξη της αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και παράδοσης». *ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑ 2000-2006, ΜΕΤΡΟ 4.6* (συντονισμός: ΤΕΙ Ιχθυοκομίας και Αλιείας Ηγουμενίτσας)· ως αποτέλεσμα της συνεργασίας της στο Πρόγραμμα δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό υλικό για τους ψαράδες που

συμμετέχουν σε αυτό, ένα πόστερ για τους επισκέπτες, ένα ενημερωτικό CD και μια ιστοσελίδα με σχετικό υλικό (<http://customers.weblogic.gr/teiep/index.cfm?AreaId=1>).

7. Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης

Γενικά

Από το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 εισήχθησαν στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας σημαντικές καινοτομίες με βάση τις εμπειρίες της 25ετούς λειτουργίας του και τις ανάγκες που προκύπτουν από τις επιστημονικές εξελίξεις και τις αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της ανώτατης εκπαίδευσης. Τα μέλη του Τμήματος θεωρούν ότι η υλοποίηση αυτών των καινοτομιών θα είναι ατελής χωρίς την αύξηση της επιχορήγησής του. Ανεξάρτητα από τις προτεινόμενες αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών και στη διάρθρωση του Τμήματος, είναι γεγονός ότι σήμερα αυτό λειτουργεί στα όρια των υλικών και ανθρωπίνων δυνατοτήτων του, καθώς οι υποδομές και το στελεχιακό του δυναμικό έχουν παραμείνει σταθερά ή έχουν πολύ λίγο αυξηθεί, ενώ έχει πολλαπλασιασθεί ο αριθμός των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, και των διαφόρων επιστημονικών και εκπαιδευτικών του δραστηριοτήτων.

Παράλληλα με τις αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών και την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, το Τμήμα σκοπεύει να συνεχίσει να ενισχύει τους υπάρχοντες τομείς και εργαστήρια.

Οι ανασκαφικές και επιφανειακές έρευνες στην Ελεύθερνα, τη Γαύδο, το Βρύσινα και τη Θηρασία αποτελούν αξιόλογα ερευνητικά επιτεύγματα του Πανεπιστημίου Κρήτης με θετικές επιπτώσεις στην πνευματική και οικονομική ζωή του τόπου και διεθνή απήχηση. Λόγω της θετικής εμπειρίας από αυτές τις δραστηριότητες, το Τμήμα αποφάσισε να τις αναβαθμίσει θεσμικά εντάσσοντάς τις πληρέστερα στην εκπαιδευτική διαδικασία με στόχο να επιτρέψει σε ακόμα μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών από ό,τι μέχρι σήμερα να επωφεληθούν από τη συνδεδεμένη με τις έρευνες πεδίου θεωρητική και πρακτική κατάρτιση. Η αναβάθμιση αυτή αποτυπώνεται στην απόδοση μονάδων ECTS στη συμμετοχή των φοιτητών στις ανασκαφές και στα συναφή θεωρητικά μαθήματα. Η αναβάθμιση του ρόλου των ανασκαφών στην εκπαιδευτική διαδικασία συνεπάγεται την ανάγκη ενίσχυσης της χρηματοδότησης των τρεχουσών δαπανών μέσω του τακτικού προϋπολογισμού και την ανάπτυξη των υποδομών (αποθηκευτικοί χώροι και εργαστήρια συντήρησης) μέσω του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων.

Με το ίδιο σκεπτικό αναβαθμίζονται θεσμικά και λειτουργικά οι επιτόπιες ασκήσεις που διεξάγει το Τμήμα σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και αρχαία.

Επόμενο είναι ότι και στην περίπτωση αυτή θα χρειασθεί αύξηση του τακτικού προϋπολογισμού, αναγκαία εξάλλου και λόγω των μεγάλων αυξήσεων στις τιμές των εισιτηρίων και ξενοδοχείων τα τελευταία χρόνια, καθώς και της αύξησης του αριθμού των φοιτητών του Τμήματος.

Το Τμήμα έχει αποφασίσει -και προωθεί τη σχετική απόφαση στην Πρυτανεία για τα περαιτέρω- την ίδρυση Εργαστηρίου Έρευνας και Τεκμηρίωσης της Πρόσφατης Ιστορίας. Το εργαστήριο αυτό πρόκειται να καλύψει υπαρκτές ανάγκες της ελληνικής επιστημονικής κοινότητας και της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η λειτουργία του είναι δυνατή χάρη στις διαθεσιμότητες του Τομέα Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων και θα συνεχίσει την παράδοση καινοτομίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας και του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Στο Τμήμα λειτουργεί ήδη θεσμοθετημένο εργαστήριο «Εκπαιδευτικές Συλλογές Εκμαγείων και Πρωτοτύπων». Λειτουργεί επίσης εργαστήριο Προϊστορικής Αρχαιολογίας το οποίο πρόκειται να θεσμοθετηθεί. Η λειτουργία και των δύο όμως αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα λόγω έλλειψης χώρων. Ας σημειωθεί ότι, χάρη στις ανασκαφές, δωρεές και αγορές, οι αρχαιολογικές συλλογές του Τμήματος διαρκώς αυξάνονται και παίζουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, επιτρέποντας την πρακτική κατάρτιση των φοιτητών. Έχουν δε πολύ ευνοϊκές προοπτικές να εμπλουτιστούν στο εγγύς μέλλον. Απαιτείται σήμερα η λύση του στεγαστικού αυτού προβλήματος στο πλαίσιο των κτηρίων του ΚΕΜΕ ή/και με την κίνηση των ενεργειών για την κατασκευή ειδικού κτηρίου που θα μπορούσε να στεγάσει ένα πρότυπο πανεπιστημιακό μουσείο, όπως αυτά που υπάρχουν σε έγκριτα πανεπιστήμια του εξωτερικού. Η λειτουργία των εργαστηρίων καθιστά, επιπλέον, απολύτως αναγκαία την ενίσχυση του Τμήματος με νέα μέλη ΕΤΕΠ.

Οι υπάρχοντες Τομείς του Τμήματος προτείνεται να ενισχυθούν με την κατά προτεραιότητα προκήρυξη θέσεων ΔΕΠ και ΕΕΔΙΠ (οθωμανική παλαιογραφία) σε γνωστικά αντικείμενα που θα ενισχύσουν το επιστημονικό προφίλ τους (αραβική ιστορία, ιστορία της ύστερης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της νεότερης Τουρκίας, ιστορία τέχνης της Δύσης, ευρωπαϊκή ιστορία, κλασική αρχαιολογία κλπ.) και θα μειώσουν τον φόρτο εργασίας των ήδη υπαρχόντων μελών ΔΕΠ.

Το Τμήμα προτίθεται να αναπτύξει διεθνείς συνεργασίες στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών προγραμμάτων του αξιοποιώντας τις μακροχρόνιες διεθνείς επαφές

του, όπως αυτές αποτυπώνονται στη συμμετοχή του στο πρόγραμμα Δια Βίου Μάθηση/Erasmus.

Προσωπικό και φοιτητές (2009-2013)

		2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Σύνολο φοιτητών ανά έτος		Ζητάμε 80 νέους εισακτέους κάθε χρόνο (αντίστοιχους με τον κατά μέσο όρο αριθμό αποφοίτων).			
Μέλη Δ.Ε.Π.:	Α' Βαθ.	6	Η εξειδίκευση ανά βαθμίδα ανά έτος δεν είναι εφικτή, καθώς δεν είναι γνωστό ποιοι συνάδελφοι πρόκειται να εξελιχθούν. Σημειώνεται μόνο ο επιθυμητός αριθμός νέων θέσεων, πέραν εκείνων οι οποίες αναμένεται να προκηρυχθούν σε αντικατάσταση αποχωρούντων συναδέλφων.		+2 θέσεις (Α' ή Β' βαθμίδα)
	Β' Βαθ.	5			
	Γ' Βαθ.	7			+7 θέσεις (Γ' ή Δ' βαθμίδα)
	Δ' Βαθ.	11			
ΠΑ 407/80		9	9	9	9
ΕΕΔΙΠ		1	3	3	3
ΕΤΕΠ		4	7	7	7
Διοικητικό Προσωπικό		2	4	4	4
ΠΤΥΧΙΑ		80	80	80	80
MASTER	Τμήματος	15-20	15-20	15-20	15-20
Διατμηματικά /Διδρυματικά					
Διεθνή					
Μέλη		29	32	35	38
Πόροι					
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΑ		2	2	2	2

Νέες υποδομές (2009-2013)

Κτήρια (τετρ. μέτρα, θέση)	-Φιλοσοφική σχολή, κτήρια Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Εκπαιδευτική συλλογή Φωτοθήκη -Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης στην πόλη του Ρεθύμνου -Νέα διδακτήρια: 1 μεγάλο αμφιθέατρο 1 μικρό αμφιθέατρο 1 αίθουσα σεμιναρίων Ανάγκες για νέους χώρους πέραν των ανωτέρω: 1. Νέα γραφεία (περ. 60 m² συνολικά) 2. Δύο χώροι για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές στην Τουρκολογία και την Ιστορία Τέχνης της Δύσης (περ. 35 m² έκαστος) 3. Χώροι για τη στέγαση του εργαστηρίου εκπαιδευτικών συλλογών και τη μεταστέγαση του εργαστηρίου προϊστορικής αρχαιολογίας (στο ΚΕΜΕ ή σε άλλους χώρους, τουλάχιστον 70 m²) 4. Χώρος για προτεινόμενο εργαστήριο νομισματικής (30 m²) 5. Χώροι αποθηκών-εργαστηρίων για την ανασκαφή στην Ελεύθερνα (500 m²) 6. Χώρος για προτεινόμενο εργαστήριο έρευνας και τεκμηρίωσης για την πρόσφατη ιστορία (30 m²)
Μεγάλες υποδομές (ΚΕΜΕ, Βιβλιοθήκες, Αναψυχή):	Προτείνεται να ξεκινήσουν οι διαδικασίες (μελέτη, εξεύρεση χώρου, χρηματοδότησης, κλπ.) για τη δημιουργία πανεπιστημιακού μουσείου/χώρου εκθέσεων στην Πανεπιστημιούπολη Γάλλου. Αυτό θα στέγαζε και τα 3 και 4 της προηγούμενης παραγράφου. Υπολογιζόμενη έκταση: περ. 1.500 m².

Οικονομικά στοιχεία (2009-2013)

Τακτικός προϋπολογισμός:	-2009-10: <u>130.000</u>, εκ των οποίων: 74.000 για τρέχουσες δαπάνες 6.000 για ανανέωση και συντήρηση εξοπλισμού 50.000 για την επιτόπια άσκηση (2010-11: 136.500 2011-12: 143.000 2012-13: 150.000) Για ανασκαφές: 2009-10: 200.000 με ανάλογες ετήσιες αυξήσεις ως το 2012.
Δημόσιες επενδύσεις:	40.000 για αγορά βιβλίων και εποπτικού υλικού (το ποσό σήμερα καλύπτεται από τα ΠΜΣ μέσω της επιχορήγησής τους από το ΥΠΕΠΘ).

Νέες δραστηριότητες, κατευθύνσεις

Δημιουργία εργαστηρίου έρευνας και τεκμηρίωσης για την πρόσφατη ιστορία.

Δημιουργία εργαστηρίου για τη μελέτη της αρχαίας οικονομίας.

Θεσμοθέτηση του εργαστηρίου προϊστορικής αρχαιολογίας.

8. Διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές

Υπηρεσίες που προσφέρει η Γραμματεία και το υπόλοιπο προσωπικό του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Κύρια σημεία:

- Απολύτως ελλιπής στελέχωση της Γραμματείας του Τμήματος: απαραίτητοι τουλάχιστον άλλοι δύο υπάλληλοι.
- Η απόδοση του υφιστάμενου προσωπικού του Τμήματος κρίνεται γενικά ικανοποιητική από τους διδάσκοντες του Τμήματος.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος, αν και αναγνωρίζουν την ευσυνειδησία και τη φιλοτιμία με τις οποίες εκτελούν τα καθήκοντά τους η Γραμματεία και το υπόλοιπο προσωπικό του Τμήματος (3 μέλη ΕΤΕΠ), ωστόσο εκτιμούν ότι οι αυξημένες ανάγκες έγκαιρης και αποτελεσματικής λειτουργίας του Τμήματος επιβάλλουν την άμεση ενίσχυση της Γραμματείας με προσωπικό· μερικά μέλη ΔΕΠ επισημαίνουν αδυναμίες σε ζητήματα συντονισμού, μεθοδικότητας, κατάρτισης στις νέες τεχνολογίες και γνώσης ξένων γλωσσών. Εκεί όπου εντοπίζεται ένα πρόβλημα από κάποιους διδάσκοντες είναι εξάλλου στην οργάνωση και τη διαρκή ενημέρωση της ιστοσελίδας του Τμήματος.

Σε κάθε περίπτωση, οι διδάσκοντες του Τμήματος κρίνουν πως το Τμήμα χρειάζεται οπωσδήποτε να ενισχυθεί με περισσότερους υπαλλήλους. Για παράδειγμα, αυτή τη στιγμή (Σεπτέμβριος 2009) υπηρετούν στη Γραμματεία μόνο δύο υπάλληλοι, οι οποίες εξυπηρετούν περίπου 30 διδάσκοντες και πάνω από 1.000 προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές· είναι απολύτως απαραίτητος ο διορισμός τουλάχιστον ενός ακόμα υπαλλήλου που θα αναλάβει αποκλειστικά τη διαχείριση των υποθέσεων των πέντε μεταπτυχιακών προγραμμάτων του Τμήματος, καθώς και γραμματέα του/της Προέδρου του Τμήματος που θα ασχολείται και με τα οικονομικά του Τμήματος. Η σημερινή έλλειψη προσωπικού συνεπάγεται εξαιρετικά μεγάλο φόρτο εργασίας για τις δύο υπαλλήλους της Γραμματείας και επικουρική απασχόληση του υπόλοιπου προσωπικού του Τμήματος στη Γραμματεία σε βάρος των κύριων καθηκόντων τους· ενίοτε μάλιστα ακόμα και διδάσκοντες υποχρεώνονται - προκειμένου να διευκολύνουν τη Γραμματεία- να ασχοληθούν με εργασίες που θα έπρεπε κανονικά να διεκπεραιώνονται από διοικητικούς υπαλλήλους. Καθώς ο αριθμός των φοιτητών του Τμήματος και ο γραφειοκρατικός φόρτος εργασίας

διαρκώς διογκώνονται, η επαρκής στελέχωση της Γραμματείας είναι εξαιρετικά κρίσιμη για την εύρυθμη λειτουργία του Τμήματος και την παροχή ικανοποιητικών υπηρεσιών στους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές. Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται σκόπιμο το όποιο νέο διοικητικό προσωπικό του Τμήματος να έχει εμπειρία στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και να γνωρίζει ξένες γλώσσες, τουλάχιστον αγγλικά. Επίσης, θεωρείται απαραίτητη η ευρύτερη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και η συστηματική ψηφιοποίηση των αρχείων και των μητρώων του Τμήματος.

Η ελλιπής στελέχωση της Γραμματείας συνδέεται εν μέρει με τη γενικότερη έλλειψη προσωπικού στις διοικητικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο, γεγονός για το οποίο οι διδάσκοντες του Τμήματος καταλογίζουν σοβαρή ευθύνη όχι μόνο στο ΥΠΕΠΘ και τις περιορισμένες προσλήψεις προσωπικού που επιτρέπει στα ελληνικά πανεπιστήμια, αλλά και στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η τελευταία θα πρέπει να αναλάβει να καλύψει με ισότιμο τρόπο τις ανάγκες των Τμημάτων σε γραμματειακή υποστήριξη με βάση μια αναλογία που θα προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των διδασκόντων και των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών κάθε Τμήματος.

Σε ό,τι αφορά το ωράριο λειτουργίας της γραμματείας, αρκετοί διδάσκοντες πιστεύουν πως αν υπήρχε περισσότερο προσωπικό, θα ήταν επιθυμητό η Γραμματεία να λειτουργεί περισσότερες ώρες καθημερινά. Είναι παράδοξο το Πανεπιστήμιο, από τη μια, να προσφέρει μαθήματα έως τις 8.30' το βράδυ και συχνά διαλέξεις ακόμα πιο αργά και, από την άλλη, να μην υπάρχει διοικητικό προσωπικό ασφαλείας διαθέσιμο μετά τις 2.30' το μεσημέρι. Κάποιοι προβληματισμοί διατυπώνονται από διδάσκοντες του Τμήματος για το αν οι έξι ώρες εβδομαδιαίως κατά τις οποίες η Γραμματεία εξυπηρετεί τους φοιτητές είναι επαρκείς. Οι διαθέσιμες ηλεκτρονικές υπηρεσίες εξυπηρέτησης των φοιτητών μειώνουν σε σχέση με τα παλαιότερα χρόνια την ανάγκη των φοιτητών να προσέρχονται στη Γραμματεία, αλλά αυτό εξουδετερώνεται σε κάποιο βαθμό από τη μεγάλη αύξηση του αριθμού τους.

Υπηρεσίες που προσφέρει η κεντρική διοίκηση του Πανεπιστημίου Κρήτης

Κύρια σημεία:

- Σοβαρά προβλήματα που αποδίδονται στην έλλειψη προσωπικού, την αδυναμία σωστού συντονισμού του υφιστάμενου προσωπικού και την αδιαφορία της Πρυτανείας του Πανεπιστημίου Κρήτης για τις διοικητικές υπηρεσίες του Ρεθύμνου.
- Ο ελληνικός νόμος επιβάλλει εξαιρετικά γραφειοκρατικές διαδικασίες.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας αναγνωρίζουν πως η μεγάλη πλειονότητα του διοικητικού προσωπικού του Πανεπιστημίου προσφέρει τις υπηρεσίες του πρόθυμα και αποτελεσματικά, αλλά επισημαίνουν πως υπάρχουν μεγάλα προβλήματα που οφείλονται κυρίως στην έλλειψη προσωπικού, την απουσία επαρκούς συντονισμού του υφιστάμενου προσωπικού, αλλά και τον παροπλισμό κάποιων, κατά την κρίση μελών του Τμήματος, εμπειρών και ικανών διοικητικών στελεχών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η σημερινή Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Κρήτης φέρει μεγάλο μέρος της ευθύνης για την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί, καθώς έχει αποδυναμώσει τις διοικητικές υπηρεσίες της πανεπιστημιούπολης του Ρεθύμνου υπέρ εκείνων του Ηρακλείου· από αυτή τη σκοπιά, η κατάσταση που επικρατεί ιδιαίτερα στην οικονομική υπηρεσία του Πανεπιστημίου στο Ρέθυμνο συνεπάγεται μεγάλες καθυστερήσεις, για παράδειγμα, στη διεκπεραίωση των πληρωμών προς τρίτους, γεγονός που καταλήγει ενίοτε στην απώλεια κονδυλίων στο τέλος του έτους. Και σε γενικότερο επίπεδο όμως, η αραιή παρουσία των μελών της Πρυτανείας στο Ρέθυμνο, το οποίο σημειωτέον είναι η επίσημη έδρα του Πανεπιστημίου Κρήτης, συνεπάγεται σοβαρές δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις στη διεκπεραίωση διοικητικών πράξεων κάθε είδους, από την υπογραφή ενός εγγράφου μέχρι την ορκωμοσία των μελών ΔΕΠ.

Συμβασιούχοι διδάσκοντες με βάση το π.δ. 407/80 δικαίως, κατά την άποψη του Τμήματος, εντοπίζουν προβλήματα που προκύπτουν από την μη έγκαιρη λήψη αποφάσεων σχετικά με την κατανομή θέσεων αυτού του είδους στα Τμήματα, καθώς και τη μη έγκαιρη καταβολή του μισθού τους, ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα ιδίως για νέους συναδέλφους, οι οποίοι για μεγάλο χρονικό διάστημα στην ουσία αυτοχρηματοδοτούν την εργασία τους στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Άλλο πρόβλημα που επισημαίνουν οι διδάσκοντες του Τμήματος και το οποίο έχει σοβαρές επιπτώσεις στην κατάσταση των κτηρίων του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο είναι πως τελικά η φύλαξη των χώρων δεν είναι αρμοδιότητα κανενός. Απουσιάζει επίσης ένας συστηματικός -ηλεκτρονικός ή έντυπος- οδηγός των εγγράφων και ενεργειών που απαιτούνται από τα μέλη ΔΕΠ ανά διοικητική διαδικασία. Ενστάσεις διατυπώθηκαν εξάλλου για την εικόνα της ιστοσελίδας του Πανεπιστημίου, η οποία αποτελεί στις μέρες μας τη «βιτρίνα» του προς τα έξω.

Ένα ευρύτερο σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά πανεπιστήμια είναι οι ιδιαίτερα γραφειοκρατικές διαδικασίες που επιβάλλει ο ελληνικός νόμος ακόμα και για απλές ακαδημαϊκές πρωτοβουλίες, όπως η πρόσκληση συναδέλφων από το εξωτερικό για να δώσουν διαλέξεις στο Τμήμα. Ενίοτε τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος υποχρεώνονται να λάβουν χρηματικά εντάλματα προπληρωμής (ΧΕΠ) προκειμένου να είναι σε θέση να πληρώσουν τα ίδια εγκαίρως δαπάνες που προκύπτουν από τις ακαδημαϊκές τους δραστηριότητες· πρόκειται όμως για μια διαδικασία που συνεπάγεται σημαντική προσωπική ευθύνη για τα μέλη ΔΕΠ και που εξάλλου απαιτεί από τον δικαιούχο του ΧΕΠ να συλλέξει έναν ολόκληρο φάκελο παραστατικών και εγγράφων για την απόδοσή του. Γενικότερα, η γραφειοκρατία συχνά είναι τέτοια που μπορεί να αποθαρρύνει την ανάληψη πρωτοβουλιών, αν και η ιδιαίτερα έντονη ακαδημαϊκή δραστηριότητα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, όπως προκύπτει και από την παρούσα έκθεση, μάλλον δείχνει πως τα μέλη του διατηρούν το δυναμισμό τους.

Υπηρεσίες που προσφέρει ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης

Κύριο σημείο:

- Ικανοποίηση με τις υπηρεσίες που προσφέρει ο ΕΛΚΕ.

Γενικά οι διδάσκοντες του Τμήματος έχουν πολύ θετική γνώμη για τις υπηρεσίες που τους προσφέρει ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης. Οι διδάσκοντες μάλιστα εξαίρουν την κατάρτιση, την προθυμία και το πνεύμα συνεργασίας των στελεχών του ΕΛΚΕ.

Από την άλλη, μέλος ΔΕΠ του Τμήματος διαμαρτύρεται πως η αιτιολόγηση της κατά περιπτώσεις χαμηλής βαθμολογίας προτάσεων για χρηματοδότηση ερευνητικών

δραστηριοτήτων μελών ΔΕΠ είναι από ανεπαρκής έως ανύπαρκτη, ενώ άλλο μέλος ΔΕΠ θεωρεί πως η βοήθεια προς τα μέλη ΔΕΠ για τη διεκδίκηση προγραμμάτων είναι σημαντική αλλά θα μπορούσε να είναι πιο συστηματική.

Ιδιαίτερα χρήσιμος για τους συναλλασσόμενους με τον ΕΛΚΕ είναι ο ηλεκτρονικός «Οδηγός χρηματοδότησης και διαχείρισης του Ειδικού Λογαριασμού Πανεπιστημίου Κρήτης» και γενικότερα η ιστοσελίδα του ΕΛΚΕ.

Στο Παράρτημα 2 περιλαμβάνονται τα ερευνητικά προγράμματα των μελών ΔΕΠ που έχουν χρηματοδοτηθεί ή χρηματοδοτούνται από τον ΕΛΚΕ.

Υπηρεσίες που προσφέρει η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο

Κύρια σημεία:

- Αντιμετώπιση της Βιβλιοθήκης με απάθεια και αδιαφορία από τις πρυτανικές αρχές, με συνέπεια την ελλιπή στελέχωση και τη γενικότερη υποχρηματοδότησή της.
- Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης εργάζεται φιλότιμα για να διατηρήσει το υψηλό επίπεδο της συλλογής και των υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης.

Η Βιβλιοθήκη αποτελεί κρίσιμη και βασική υπηρεσία του Πανεπιστημίου Κρήτης για τους διδάσκοντες και τους φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, καθώς χωρίς αυτή δεν είναι δυνατό να διεξαχθεί ικανοποιητικά ούτε το ερευνητικό ούτε το εκπαιδευτικό έργο.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας πιστεύουν πως η Βιβλιοθήκη δυστυχώς αντιμετωπίζεται με απάθεια ή και αδιαφορία από τις αρχές του Πανεπιστημίου Κρήτης και πως διατηρείται στο επίπεδο μιας από τις καλύτερες πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα αποκλειστικά χάρη στην πολύ καλή υποδομή της από το παρελθόν και το πείσμα του προσωπικού της. Η χρηματοδότησή της σήμερα είναι εξαιρετικά ανεπαρκής και αυτό έχει δυσμενείς συνέπειες σε όλα τα επίπεδα: αριθμός προσωπικού, ώρες λειτουργίας, εμπλουτισμός της συλλογής της με την αγορά νέων βιβλίων και περιοδικών, τακτοποίηση βιβλίων στα ράφια, ταχύτητα ένταξης στα ράφια νέων βιβλίων που έχουν παραληφθεί κτλ. Επιπλέον, εδώ και χρόνια εκκρεμεί η προκήρυξη της θέσης του διευθυντή της Βιβλιοθήκης· η προκήρυξη και η πλήρωσή της θα μπορούσε να οδηγήσει σε καλύτερο συντονισμό των τμημάτων της Βιβλιοθήκης, μεγαλύτερη μαχητικότητα στη διεκδίκηση

κονδυλίων και προσωπικού για τη Βιβλιοθήκη και γενικότερα στην ανάληψη περισσότερων πρωτοβουλιών.

Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Βιβλιοθήκη, όπως τα επισημαίνουν διδάσκοντες του Τμήματος, είναι η απώλεια και η παρατοποθέτηση βιβλίων στα ράφια, που δεν αποτελούν καθόλου ασυνήθιστα φαινόμενα. Ο εξοπλισμός (π.χ., σαρωτής, φωτοτυπικά) που διαθέτει η βιβλιοθήκη είναι προβληματικός και προσβάσιμος για περιορισμένο αριθμό ωρών μέσα στη μέρα. Η ηλεκτρονική αναζήτηση των ταξινομημένων δεδομένων των βιβλίων και των περιοδικών από τους υπολογιστές που είναι εγκατεστημένοι μέσα στη Βιβλιοθήκη ήταν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 εξαιρετικά αργή, αν και αυτό το πρόβλημα λύθηκε με την εγκατάσταση νέου εξοπλισμού τον Ιούνιο του 2009.

Η ψηφιοποίηση του υλικού που διαθέτει η Βιβλιοθήκη και η εγγραφή της σε διεθνείς ηλεκτρονικές βάσεις είναι εξαιρετικά θετικές εξελίξεις και πρέπει να συνεχιστούν και να ενταθούν· σε ό,τι αφορά τις βάσεις, θα πρέπει να εμπλουτιστούν και με άλλες που δεν είναι κυρίως ή αποκλειστικά αγγλόγλωσσες.

Ιδιαίτερα χρήσιμο θα ήταν να υπάρχει για κάθε Τμήμα του Πανεπιστημίου ένας υπάλληλος που θα είναι υπεύθυνος για τη συστηματική και αυτόματη ενημέρωση της Βιβλιοθήκης με νέες ελληνόγλωσσες εκδόσεις στα γνωστικά αντικείμενα του Τμήματος, καθώς και για να ενημερώνει τα μέλη ΔΕΠ για καταλόγους ξενόγλωσσων βιβλίων. Μέχρι πρόσφατα αυτό ίσχυε στην πράξη για το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, αλλά η αποχώρηση του συγκεκριμένου υπαλλήλου από τη Βιβλιοθήκη έχει αφήσει ένα ουσιώδες κενό.

Σε ό,τι αφορά το ωράριο λειτουργίας της Βιβλιοθήκης, μέχρι πριν από λίγα χρόνια ήταν ανοιχτή έως τις 10 το βράδυ, αλλά τα τελευταία χρόνια κλείνει στις οκτώ. Αν μη τι άλλο, το σημερινό ωράριο είναι σε αναντιστοιχία με το ωράριο των μαθημάτων, που συνεχίζονται μέχρι τις 8.30'. Ειδικά όσα σεμινάρια διεξάγονται στις σεμιναριακές αίθουσες της Βιβλιοθήκης αναγκαστικά σταματούν στις 7.50' αντί να τελειώνουν κανονικά στις 8.30'.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας γενικά θεωρούν ότι η Βιβλιοθήκη θα έπρεπε να είναι ανοιχτή όσο το δυνατό περισσότερες ώρες μέσα στη μέρα και τουλάχιστον μέχρι την ώρα που αναχωρεί το τελευταίο λεωφορείο από την πανεπιστημιούπολη για την πόλη του Ρεθύμνου (9.30' το βράδυ)· θα έπρεπε επίσης να βρεθεί κάποιος τρόπος οι «κλειστές συλλογές» με τα παλιά και σπάνια βιβλία να μην κλείνουν τόσο νωρίς σε σχέση με την υπόλοιπη Βιβλιοθήκη (3.00' το μεσημέρι)

και οι ώρες δανεισμού να είναι ακόμα περισσότερες από τις σημερινές. Κάποιοι διδάσκοντες επισημαίνουν εξάλλου πως το ωράριο της Βιβλιοθήκης δε θα έπρεπε να μειώνεται πολύ σε σχέση με το κανονικό κατά τη διάρκεια των διακοπών, ιδίως των θερινών κατά τις οποίες το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας διεξάγει εκτενείς αρχαιολογικές έρευνες, οι οποίες έχουν ενίοτε άμεση ανάγκη βιβλιογραφικής υποστήριξης.

Κτηριακές υποδομές και εξοπλισμός Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Κύρια σημεία:

- Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός των κτηρίων προκαλεί πολλά λειτουργικά προβλήματα.
- Η συντήρηση και η καθαριότητα των χώρων του Τμήματος δεν είναι ικανοποιητικές, κυρίως λόγω οργανωτικών αδυναμιών του Πανεπιστημίου Κρήτης σε κεντρικό επίπεδο.
- Δύσκολη έως αδύνατη η πρόσβαση ατόμων με κινητικά προβλήματα στους χώρους του Τμήματος.
- Γενικά ικανοποιητικός ο διαθέσιμος εξοπλισμός, αν και οι διαδικασίες ανανέωσής του είναι κάποιες φορές πολύ χρονοβόρες.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος έχουν γενικά την αίσθηση πως, ανεξάρτητα από τις διαρκείς βελτιωτικές παρεμβάσεις που το Τμήμα πραγματοποιεί στις κτηριακές του εγκαταστάσεις, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός των κτηρίων είναι τέτοιος που προκαλεί πολλά δυσεπίλυτα λειτουργικά προβλήματα. Επιπλέον, οι χώροι (τα γραφεία, τα εργαστήρια των μεταπτυχιακών προγραμμάτων, οι σεμιναριακές αίθουσες διδασκαλίας, ακόμα και ο χώρος στάθμευσης) δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες του Τμήματος και δείχνουν να μην επιδέχονται επέκταση. Πρόβλημα αποτελεί εξάλλου το γεγονός πως δεν υπάρχουν χώροι αποθήκευσης και αυτοί που υπάρχουν είναι δεσμευμένοι με άχρηστα υλικά του Πανεπιστημίου. Τέλος, διδάσκουσα του Τμήματος επισημαίνει την απουσία από το Τμήμα χώρου κοινωνικής συνάντησης (εντευκτηρίου) των διδασκόντων και των μεταπτυχιακών φοιτητών, που θα μπορούσε να λειτουργεί και ως χώρος για μικρής κλίμακας συναντήσεις και συζητήσεις.

Η συντήρηση των χώρων του Τμήματος δεν είναι η ενδεδειγμένη, λόγω αδυναμιών που πρέπει να αναζητηθούν στο επίπεδο της κεντρικής διοίκησης του

Πανεπιστημίου, και γι' αυτό η εικόνα των κτηρίων σε κάποια σημεία είναι αποκαρδιωτική. Επιπλέον, η έλλειψη επιστασίας συνεπάγεται σπατάλες, από χρονοδιακόπτες που δεν ρυθμίζονται καταλλήλως κατά την αλλαγή από τη χειμερινή στη θερινή ώρα και αντιστρόφως έως προβληματικά υδραυλικά· στην πράξη, οι διδάσκοντες του Τμήματος καθίστανται σχεδόν αποκλειστικά υπεύθυνοι να παρακολουθούν και να αναφέρουν στις αρμόδιες υπηρεσίες οποιοδήποτε πρόβλημα των κτηρίων του Τμήματος.

Σε ό,τι αφορά τα γραφεία τους, πολλοί διδάσκοντες δεν είναι ικανοποιημένοι. Τα κύρια προβλήματα που επισημαίνουν είναι πως τα γραφεία είναι στενά, από γυμνό τσιμέντο, χωρίς κεντρική θέρμανση (θερμαίνονται με κλιματιστικά με συνέπεια ανθυγιεινές συνθήκες και σπατάλη ενέργειας), με λίγα και μικρά ανοίγματα για να μπαίνει το φως (ανεπαρκής φυσικός φωτισμός).

Σε διάφορα σημεία των κτηρίων του Τμήματος έχουν παρουσιαστεί προβλήματα υγρασίας. Η βροχή δημιουργεί εξάλλου διαφόρων ειδών προβλήματα: εισροή υδάτων στα γραφεία και στους διαδρόμους, ολισθηρότητα των μαρμάρινων δαπέδων των εξωτερικών χώρων του Τμήματος με κίνδυνο σοβαρών ατυχημάτων, αδυναμία μετάβασης στις αίθουσες 65 και 65^A χωρίς να βραχεί ο μετακινούμενος και ο εξοπλισμός του (το τελευταίο πρόβλημα αναμένεται να βρει κάποια λύση με το στέγαστρο που το Τμήμα εγκατέστησε πρόσφατα). Γενικότερα, αποτελεί πρόβλημα το γεγονός πως μεγάλο ποσοστό των χώρων είναι εξωτερικοί, ασκέπαστοι και απροστάτευτοι, και κατά συνέπεια εκτεθειμένοι στα καιρικά φαινόμενα.

Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει, δεν έχει βρεθεί λύση για τη συστηματική φροντίδα και το συστηματικό πότισμα του συνόλου του κήπου και του πράσινου που το Τμήμα έχει φυτέψει στους υπαίθριους χώρους του και γύρω από αυτούς.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος γενικά συμφωνούν πως το Σπίτι του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης στην παλιά πόλη του Ρεθύμνου χρειάζεται άμεση επισκευή γιατί ορισμένοι χώροι του είναι επικίνδυνοι για τους χρήστες του. Επισημαίνουν επίσης πως απαιτείται συνεχής συντήρηση και περιποίηση του κήπου του και καλύτερο επίπεδο καθαριότητας των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων του.

Η προσβασιμότητα του Τμήματος σε άτομα με κινητικές δυσκολίες είναι κακή, λόγω της αρχιτεκτονικής σχεδίασης των κτηρίων και της απουσίας οποιασδήποτε σχετικής πρόβλεψης. Τα κτήρια είναι γεμάτα σκαλοπάτια και ανισόπεδες επιφάνειες, χωρίς ανελκυστήρες ούτε ράμπες.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος γενικά κρίνουν την καθαριότητα των χώρων του Τμήματος από μέτρια ως κακή, καθώς η μία καθαρίστρια που του διατίθεται δεν επαρκεί, ενώ το φαινόμενο των πεταμένων οπουδήποτε αποτσίγαρων και πλαστικών ποτηριών και μπουκαλιών μαρτυρεί και μια έλλειψη παιδείας εκ μέρους των χρηστών των χώρων του Τμήματος, η οποία επιδεινώνει τα πράγματα. Αρκετοί διδάσκοντες διαμαρτύρονται επίσης για τη χωρίς όρια αφισοκόλληση και αναγραφή συνθημάτων στους χώρους του Τμήματος, θεωρώντας το θέαμα που παρουσιάζουν οι χώροι του Τμήματος (και) από αυτή την άποψη ακαλαίσθητο, ενώ κάποιοι επισημαίνουν και την αντιοικολογική διάσταση της ανεξέλεγκτης αφισοκόλλησης. Αδυνατούν όμως οι ίδιοι να αποτρέψουν αυτό το φαινόμενο χωρίς τη συναίνεση και συνεργασία των φοιτητών.

Για την κατάσταση των σεμιναριακών αιθουσών διδασκαλίας που βρίσκονται στο Τμήμα, βλ. την ενότητα «Αίθουσες διδασκαλίας» στο Κεφάλαιο 4 παραπάνω.

Ο τεχνικός εξοπλισμός του Τμήματος κρίνεται επαρκής από τους περισσότερους διδάσκοντες με βάση τις οικονομικές δυνατότητες του Τμήματος. Ορισμένοι όμως επισημαίνουν πως ανανεώνεται με χρονοβόρες διαδικασίες λόγω του ότι σε πολλές περιπτώσεις οι νέες αγορές εξοπλισμού γίνονται υποχρεωτικά μέσω μειοδοτικών διαγωνισμών που οργανώνει κεντρικά το Πανεπιστήμιο και ως εκ τούτου καθυστερούν, κάποιες φορές υπερβολικά (αναφέρεται περίπτωση παραγγελίας που έγινε τον Οκτώβριο 2007 και εκτελέστηκε τον Απρίλιο 2009 και μόνο μερικώς).

Κατάσταση χώρων Πανεπιστημίου εκτός Τμήματος

Κύρια σημεία:

- Κακό το επίπεδο συντήρησης και καθαριότητας των εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Μέτρια έως ανύπαρκτη η δυνατότητα των ατόμων με κινητικά προβλήματα να έχουν πρόσβαση στα κτήρια του Πανεπιστημίου.
- Απαράδεκτη η κατάσταση των αιθουσών διδασκαλίας (βλ. Κεφάλαιο 4).

Για την απαράδεκτη κατάσταση των αιθουσών διδασκαλίας και των αμφιθεάτρων που βρίσκονται εκτός των εγκαταστάσεων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας και χρησιμοποιούνταν από το Τμήμα μέχρι και το τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2008-2009, βλ. την ενότητα «Αίθουσες διδασκαλίας» στο Κεφάλαιο 4 παραπάνω.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας κρίνουν το επίπεδο καθαριότητας και συντήρησης των αιθουσών διδασκαλίας και των υπόλοιπων χώρων του Πανεπιστημίου από κακό έως απαράδεκτο. Η ανεξέλεγκτη αφισοκόλληση και αναγραφή συνθημάτων καταγράφονται και εδώ ως πρόβλημα.

Πρόβλημα εντοπίζεται εξάλλου στην τήρηση της απαγόρευσης εισόδου αυτοκινήτων στον κεντρικό δρόμο του Πανεπιστημίου, όπως δηλώνουν τα παρκαρισμένα σε αυτόν αυτοκίνητα. Σε ό,τι αφορά γενικότερα το θέμα των χώρων στάθμευσης, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται πρόβλημα συνωστισμού αυτοκινήτων, ιδίως στη νότια πλευρά της πανεπιστημιούπολης.

Η δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με κινητικά προβλήματα στους χώρους του Πανεπιστημίου κρίνεται γενικά από μέτρια έως κακή, παρά τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει κατά καιρούς.

Οι διδάσκοντες του Τμήματος θεωρούν εξάλλου ελλιπέστατη τη συντήρηση και τη φροντίδα για τον εξαιρετικά λειτουργικό και απαραίτητο ξενώνα του Πανεπιστημίου «Σπίτι της Ευρώπης», ο οποίος βρίσκεται κοντά στο βενετικό λιμάνι του Ρεθύμνου.

Ένα ευρύτερο πρόβλημα που παρατηρείται στο Πανεπιστήμιο Κρήτης είναι, τέλος, η ανεπάρκεια των δομών ανακύκλωσης και γενικότερα η έλλειψη οικολογικής συνείδησης εκ μέρους πολλών μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας.

9. Συμπεράσματα

Το Τμήμα στο Ρέθυμνο είναι το τέταρτο κατά σειρά Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας που ιδρύθηκε στην Ελλάδα. Παρά τη σχετικά νεαρή ηλικία του, τον περιφερειακό του χαρακτήρα, και τους περιορισμούς του σε διδακτικό και διοικητικό προσωπικό και σε υποδομές, το Τμήμα διατηρεί στο χρόνο ορισμένα θετικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν την ιδιαίτερη ακαδημαϊκή του ταυτότητα στον ελληνικό και το διεθνή χώρο. Ανάμεσά τους, πρωτεύουσα σημασία έχουν:

1. Η παροχή υψηλού επιπέδου επιστημονικής γνώσης.

Οι σπουδές στο Τμήμα εγγράφονται καλά στο πλαίσιο του σύγχρονου διεθνούς επιστημονικού γίνεσθαι και δίνουν έμφαση στη διεπιστημονική, τη διαχρονική και τη διαπολιτισμική διάσταση των κοινωνικών και ιστορικών φαινομένων. Την ποιότητα αυτή διασφαλίζουν αφενός η σημαντική εκπαιδευτική και ερευνητική δυναμική του υπάρχοντος διδακτικού προσωπικού και η προσεκτική και αυστηρά αξιοκρατική επιλογή νέων διδασκόντων και αφετέρου μια ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των τομέων της Ιστορίας, της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης, που επιδιώκεται και ενισχύεται, π.χ. μέσα από τις ετήσιες Επιστημονικές Συναντήσεις διδασκόντων και φοιτητών/τριών του Τμήματος (ΕΣΤΙΑ), που αποτελούν μια ελληνική καινοτομία. Η ακαδημαϊκή εξάλλου γειτνίαση και η συνεργασία του με άλλα Τμήματα του Πανεπιστημίου Κρήτης και με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, αλλά και με άλλα Ινστιτούτα, του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας εγγυώνται τη διεπιστημονικότητα των προσεγγίσεων και τη διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύονται στο Τμήμα με τις προηγμένες τεχνολογίες και με τομείς αιχμής στις ανθρωπιστικές και τις κοινωνικές επιστήμες.

2. Η έμφαση στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης.

Τα μαθήματα του Τμήματος στοχεύουν στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των φοιτητών, καθώς είναι σαφές πως η πανεπιστημιακή εκπαίδευση δεν μπορεί ούτε πρέπει να εξαντλείται στην παροχή εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα γνώσεων και τεχνικών δεξιοτήτων. Οι φοιτητές καλούνται συστηματικά να αντιμετωπίσουν κριτικά τα θέματα που μελετούν, τις σχετικές ιστοριογραφικές παραδόσεις, αλλά και τους ίδιους τους διδάσκοντές τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα φανερό στα σεμινάρια, στα οποία οι φοιτητές καλούνται να συνθέσουν επιστημονικές εργασίες με τεκμηριωμένη

επιχειρηματολογία, αλλά ακόμα και στις παραδόσεις όπου ενθαρρύνεται ο διάλογος διδασκόντων-φοιτητών.

3. Ο σεβασμός της πολυφωνίας.

Σε συνάρτηση με το παραπάνω, το Τμήμα παραμένει προσηλωμένο στο σεβασμό της πολυφωνίας και της δημοκρατικής λειτουργίας του, όπως αυτή εκδηλώνεται σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων του, από το ρόλο της Γενικής Συνέλευσης ως κυρίαρχου οργάνου ελεύθερου και ισότιμου διαλόγου των μελών του ως τη διαρκή, ανοιχτή και ειλικρινή ανταλλαγή απόψεων μεταξύ διδασκόντων, διοικητικού προσωπικού και φοιτητών.

4. Μια εξισορρόπηση της θεωρητικής και της εφαρμοσμένης γνώσης στις παρεχόμενες σπουδές.

Οι ποικίλες έρευνες πεδίου, οι πρακτικές ασκήσεις, επισκέψεις κ.λπ. όλων των Τομέων του Τμήματος, και κυρίως οι αρχαιολογικές επιτόπιες έρευνες και η μελέτη μνημειακού και ιστορικού/αρχαιακού υλικού, παρέχουν πολύπλευρες ειδικευμένες εμπειρίες στους εκπαιδευόμενους, που είναι πολύτιμες για τη μετέπειτα σταδιοδρομία και επαγγελματική τους αποκατάσταση.

5. Η εμβάθυνση και η διεύρυνση της επιστημονικής γνώσης μέσα από πρωτότυπες και καινοτόμες για τα ελληνικά και διεθνή δεδομένα δράσεις, όπως:

- η «εμπλοκή» των, προπτυχιακών ήδη, φοιτητών στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία, μέσα κυρίως από τον καινοτόμο θεσμό των σεμιναρίων.
- η, επίσης καινοτόμος, υποχρέωση των διδασκόντων να μην επαναλαμβάνουν τα θέματα των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών παραδόσεων και σεμιναρίων πριν από την πάροδο τριών ετών, εξασφαλίζοντας έτσι μεγάλη ποικιλία μαθημάτων και επιλογών.
- το έντονο ενδιαφέρον για τις μεταπτυχιακές σπουδές, ήδη από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990.
- η πρώιμη έμφαση σε μια ευρεία θεώρηση της Ιστορίας και της Αρχαιολογίας, απαλλαγμένης από τον στείρο «ελληνοκεντρισμό» και ανοιχτής σε άλλους πολιτισμούς και κοινωνίες, όπως αυτή εκδηλώθηκε, για παράδειγμα, μέσα από την ίδρυση του παλαιότερου ελληνικού ακαδημαϊκού Τομέα Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών, τη λειτουργία του Π.Μ.Σ. «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος», αλλά και τη συστηματική διδασκαλία θεματικών που αφορούν τη Μεσόγειο, την Ευρώπη και τις άλλες ηπείρους.

- οι καινοτόμες γνωστικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, που αναφέρονται για παράδειγμα στις κοινωνικές και οικονομικές δομές, την υλική παραγωγή και την καθημερινότητα, το κοινωνικό φύλο, την ιστορία της ιστορικής και αρχαιολογικής σκέψης, τη μελέτη της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη συμβολή των προηγμένων τεχνολογιών στις ανθρωπιστικές επιστήμες κ.λπ., όπως δείχνουν και τα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Τμήματος. Να σημειωθεί εδώ και το πρωτότυπο για τα ελληνικά δεδομένα αρχαιολογικό ενδιαφέρον για τις πρωιμότερες περιόδους της προϊστορίας (π.χ. την Παλαιολιθική), για τη διερεύνηση περιφερειακών και ακριτικών τομέων (π.χ. ορεινών όγκων και νησιωτικών περιοχών· βλ. Ελεύθερνα, Γαύδος, Βρύσινας, Θηρασία), όσο και για σύγχρονες εναλλακτικές και διεπιστημονικές μεθοδολογίες (π.χ. της επιφανειακής έρευνας, των περιβαλλοντικών σπουδών, της χρήσης πολυμεσικών εργαλείων, γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών κ.λπ.).

6. Ο ανοικτός προς την ελληνική και τη διεθνή επιστημονική κοινότητα χαρακτήρας της εκπαίδευσης και της έρευνας.

Τον ακαδημαϊκό διάλογο και την ανταλλαγή της γνώσης, που είναι στοιχεία ζωτικά για κάθε, περιφερειακό κυρίως, πανεπιστήμιο, υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ο μεγάλος αριθμός:

- συνεργασιών στο πλαίσιο του δικτύου Erasmus -για τις οποίες το Τμήμα έδειξε ενδιαφέρον από τα πρώτα βήματα αυτής της πρωτοβουλίας (βλ. Οδηγό Σπουδών στα αγγλικά, με μονάδες ECTS, ήδη από τη δεκαετία του 1990),
- ελληνόγλωσσων και ξενόγλωσσων δημοσιεύσεων του διδακτικού προσωπικού και της ευρύτερης διεθνούς παρουσίας ικανής μερίδας του,
- επιστημονικών συναντήσεων και διαλέξεων που διοργανώνονται κάθε χρόνο - με μεγαλύτερη ίσως συχνότητα από ό,τι σε άλλα αντίστοιχα ελληνικά τμήματα- και φέρνουν σε επικοινωνία φοιτητές και διδάσκοντες με έναν σημαντικό αριθμό έγκριτων ελλήνων και ξένων ειδικών.

Από τα παραπάνω προκύπτουν:

- Αρκετά ενθαρρυντικά αποτελέσματα, το βασικότερο από τα οποία είναι η σοβαρή γενική και ειδική επιστημονική κατάρτιση και συγκρότηση και η επάρκεια των αποφοίτων του Τμήματος -πτυχιούχων και μεταπτυχιακών-, που τους κάνουν κατά κανόνα ανταγωνιστικούς στις ενδεχόμενες περαιτέρω

σπουδές τους και στους μετέπειτα εργασιακούς τους χώρους. Το πτυχίο του Τμήματος έχει ιδιαίτερα καλό επίπεδο αναγνώρισης σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και του εσωτερικού. Πολύ ικανοποιητική είναι και η επαγγελματική απορρόφηση των αποφοίτων του Τμήματος: αρκετοί στελεχώνουν τον ελληνικό όσο και το διεθνή ακαδημαϊκό χώρο· άλλοι προσλαμβάνονται σε οικείους φορείς και υπηρεσίες, από όπου συμβάλλουν θετικά στην ανάδειξη και αναβάθμιση των ιστορικών, αρχαιολογικών και πολιτισμικών δρωμένων της χώρας.

- Αλλά και κάποιες αδυναμίες, που είναι συνάρτηση παραγόντων, όπως ο περιορισμένος αριθμός του διδακτικού προσωπικού, η ανεπαρκής χρηματοδότηση των δημόσιων πανεπιστημίων και το συχνά χαμηλό πλέον γνωστικό επίπεδο και περιορισμένο ενδιαφέρον των εισαγόμενων φοιτητών. Εξαιτίας των χρονοβόρων και περίπλοκων γραφειοκρατικών διαδικασιών που επιβάλλει ο ελληνικός νόμος, της διαρκούς υποστελέχωσης των διοικητικών υπηρεσιών του πανεπιστημίου, αλλά και του μικρού αριθμού των διδασκόντων σε σχέση με τα κεντρικά πανεπιστήμια της ηπειρωτικής Ελλάδας, οι διδάσκοντες χρειάζεται να αφιερώνουν πολύ χρόνο για τη διεκπεραίωση διοικητικού χαρακτήρα καθηκόντων, γεγονός που λειτουργεί σε βάρος της αφοσίωσής τους στα διδακτικά και ερευνητικά τους καθήκοντα. Μια άλλη αδυναμία είναι μια καθυστέρηση στους χρόνους αποφοίτησης των προπτυχιακών, αλλά κυρίως των μεταπτυχιακών, φοιτητών του Τμήματος σε σχέση κυρίως με ξένα πανεπιστήμια· αυτό το γεγονός αντανακλάται, για παράδειγμα, και στον μικρό αριθμό διδακτόρων του Τμήματος. Εξάλλου, στο επίπεδο κυρίως των μεταπτυχιακών κύκλων, παρατηρείται μια σημαντική αποδυνάμωση του φοιτητικού πληθυσμού, αφού -ελλείψει υποτροφιών- οι ανάγκες παράπλευρης βιοποριστικής εργασίας των φοιτητών τείνουν ολοένα και περισσότερο να τους «αποσπών» από το Ρέθυμνο προς τα μεγάλα κέντρα της χώρας, όπου υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης. Σημειώνεται, τέλος, ότι, αυξάνονται δραστικά με τα χρόνια οι πρωτοετείς φοιτητές από την Κρήτη ως προς αυτούς από άλλες περιοχές της Ελλάδας -φαινόμενο που οφείλεται σε πολλούς παράγοντες και ενισχύται ίσως και εξαιτίας της σημερινής οικονομικής κρίσης-, με τον εν δυνάμει κίνδυνο ενός περισσότερο «κρητοκεντρικού» μελλοντικού προσανατολισμού των σπουδών στο Τμήμα.

Από την περίοδο συγκρότησής του, το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης είναι ένα καινοτόμο και ιδιαίτερα δυναμικό τμήμα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης. Εάν διασφαλιστούν, διευρυνθούν και αναδειχθούν περισσότερο τα θετικά στοιχεία της ακαδημαϊκής του ταυτότητας, όπως αυτά παρουσιάζονται και αναλύονται στην παρούσα έκθεση, το Τμήμα είναι σε θέση να συνεχίσει να διεκδικεί με επιτυχία και στο μέλλον μια πρωτοπορία ακόμη και σε διεθνές επίπεδο.

Αντίθετα ο δυναμισμός και οι δυνατότητες του Τμήματος θα ανασταλούν ουσιαστικά, εάν δεν θεραπευθούν αδυναμίες και δεν προβλεφθούν έγκαιρα βασικοί μελλοντικοί κίνδυνοι, οι οποίοι είναι κυρίως εξωτερικοί, με την έννοια ότι το Τμήμα δεν έχει ούτε την αρμοδιότητα ούτε τους πόρους να τους αντιμετωπίσει. Ως τέτοιοι αναφέρονται ενδεικτικά ο μη καθορισμός του αριθμού των εισακτέων προπτυχιακών φοιτητών από το Τμήμα, η μη αναλογική εξέλιξη του αριθμού των προπτυχιακών κυρίως φοιτητών του σε σχέση με τη στελέχωσή του σε διδακτικό κυρίως αλλά και σε διοικητικό και άλλο προσωπικό, καθώς και η παρεμπόδιση των ερευνητικών και εκπαιδευτικών οραματισμών του, και της ενίσχυσής του σε χώρους και υποδομές κ.λπ. λόγω των οργανωτικών, γραφειοκρατικών και οικονομικών εμποδίων που συχνά συνεπάγεται η εκάστοτε κυβερνητική πολιτική και ο μη σεβασμός των ακαδημαϊκών αναγκών και του αυτοδιοίκητου των ελληνικών πανεπιστημίων.

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Εξέλιξη του προσωπικού του Τμήματος

		2008-2009	2007-2008	2006-2007	2005-2006	2004-2005
Καθηγητές	Σύνολο	7	6	5	5	7
	Από εξέλιξη*	1	1			1
	Νέες προσλήψεις*				1	
	Συνταξιοδοτήσεις *				2	
	Παραιτήσεις*				1	
Αναπληρωτές Καθηγητές	Σύνολο	5	5	5	4	4
	Από εξέλιξη*	1	1	1		
	Νέες προσλήψεις*					1
	Συνταξιοδοτήσεις *					
	Παραιτήσεις*					
Επικουροι Καθηγητές	Σύνολο	6	6	6	6	6
	Από εξέλιξη*	1	1			
	Νέες προσλήψεις*			1		
	Συνταξιοδοτήσεις *					
	Παραιτήσεις*					
Λέκτορες	Σύνολο	9	9	10	9	8
	Νέες προσλήψεις*	1		1	1	3
	Συνταξιοδοτήσεις *					
	Παραιτήσεις*					
Σύνολο μελών ΔΕΠ		27	26	26	24	25
Διδάσκοντες επί συμβάσει**	Σύνολο	15	18	16	20	17
Μέσος όρος διδασκόντων ανά εξάμηνο		34,5	35	34	34	33,5
Μέλη ΕΕΔΙΠ/ΕΔΠ	Σύνολο	1	1	1	1	1
Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό	Σύνολο	4	4	4	3	3

Διοικητικό προσωπικό	Σύνολο	1	2	2	2	2
----------------------	--------	---	---	---	---	---

* Αναφέρεται στο τελευταίο έτος.

** Αναφέρεται σε αριθμό συμβάσεων – όχι διδασκόντων (π.χ. αν ένας διδάσκων έχει δύο συμβάσεις, χειμερινή και εαρινή, τότε μετρώνται δύο συμβάσεις).

Παρατηρήσεις στον πίνακα 1: Ως προς την κατανομή των μελών ΔΕΠ ανά βαθμίδες, παρατηρούμε πως αριθμητικά κυριαρχούν οι δύο χαμηλότερες βαθμίδες. Χαρακτηριστικό είναι πως οι πρωτοβάθμιοι καθηγητές αντιπροσωπεύουν το 25,9% του συνόλου. Χάριν σύγκρισης, στο αντίστοιχο τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών οι πρωτοβάθμιοι αντιπροσωπεύουν το 43,1%. Δεύτερη παρατήρηση είναι ο αρκετά μεγάλος αριθμός των διδασκόντων με σύμβαση. Αντίστοιχα, στο τμήμα δεν απασχολούνται βοηθοί. Ο μέσος όρος των διδασκόντων ανά εξάμηνο δεν έχει μεταβληθεί ουσιαστικά τα τελευταία χρόνια. Ο πραγματικός αριθμός είναι κατά τι μικρότερος, αν δεν υπολογιστούν τα αδειούχα μέλη ΔΕΠ, και αν ληφθεί υπόψη ότι κάποιες συμβάσεις αντιστοιχούν σε εκλεγμένους διδάσκοντες οι οποίοι διορίζονται ως μέλη ΔΕΠ στη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους (συνεπώς μετριοούνται δύο φορές). Η στασιμότητα αυτή παρατηρείται σε μια πενταετία κατά την οποία οι νεοεισαγόμενοι φοιτητές και το σύνολο των φοιτητών αυξήθηκαν θεαματικά. Αντίστοιχα παρατηρείται πως το διοικητικό προσωπικό (γραμματεία) όχι μόνο δεν αυξήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες του υψηλότερου αριθμού φοιτητών, αλλά κατά το τρέχον έτος μειώθηκε από δύο σε ένα άτομο. Ας επισημανθεί επίσης ότι σημαντικές υπηρεσίες στο Τμήμα παρείχαν κατά καιρούς αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί από τη Μέση Εκπαίδευση, των οποίων το ενδιαφέρον ωστόσο δεν είναι πάντα σταθερό και ούτε η ανταπόκριση στις απαιτήσεις του Τμήματος πάντα η επιθυμητή.

Πίνακας 2. Εξέλιξη των εγγεγραμμένων φοιτητών του Τμήματος σε όλα τα επίπεδα σπουδών

	2008-2009	2007-2008	2006-2007	2005-2006	2004-2005
Προπτυχιακοί	890	823	801	708	695
Μεταπτυχιακοί	274	291	276	324	280
Διδακτορικοί	95	95	83	95	77

Παρατηρήσεις στον πίνακα 2: Ο συνολικός αριθμός των προπτυχιακών φοιτητών αυξήθηκε κατά 28% μέσα σε πέντε χρόνια. Ο αριθμός των μεταπτυχιακών φοιτητών και των υποψηφίων διδακτόρων δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη μεταβολή. Οι απότομες μειώσεις οφείλονται και σε διαγραφές ανενεργών μεταπτυχιακών φοιτητών.

Πίνακας 3. Εξέλιξη των εισερχομένων προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος

	2006-2007	2005-2006	2004-2005	2003-2004	2002-2003
Από πανελλαδικές	144	129	126	123	135
Μεταγραφές	-40	-13	-11	-15	-25
Κατατακτήριες	1	1	2	2	3
Άλλες κατηγορίες	14	10	9	9	12
Σύνολο	119	127	126	119	125

Παρατηρήσεις στον πίνακα 3: Το «σύνολο» αναφέρεται στον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητών στο τέλος των μαθημάτων του 4^{ου} έτους σπουδών και πριν από τις πτυχιακές εξετάσεις.

Πίνακας 4. Κατ' έτος εξέλιξη του αριθμού εισακτέων (εγγραφών) και αποφοίτων στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)

	2008-2009	2007-2008	2006-2007	2005-2006	2004-2005
Τίτλος ΠΜΣ:	Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία				
Εγγραφέντες	12	15	11	9	24
Απόφοιτοι	5	9	17	5	13

Τίτλος ΠΜΣ:	Βυζαντινές Σπουδές				
Εγγραφέντες	5	5	5	1	6
Απόφοιτοι	4	5	2	2	2

Τίτλος ΠΜΣ:	Τουρκολογία				
Εγγραφέντες	4	-	5	-	5
Απόφοιτοι	1	4	1	-	2

Τίτλος ΠΜΣ:	Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία				
Εγγραφέντες	4	5	3	9	5
Απόφοιτοι	-	3	7	1	2

Τίτλος ΠΜΣ:	Ιστορία της Τέχνης				
Εγγραφέντες	2	12	5	8	3
Απόφοιτοι	4	-	3	1	1

Παρατηρήσεις στον πίνακα 4: Σε όλα τα ΠΜΣ υπάρχει μια δυσαναλογία ανάμεσα στον αριθμό των νεοεισερχόμενων και τον μικρότερο αριθμό των αποφοίτων. Εν μέρει εικονογραφεί το γεγονός πως ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό φοιτητών καθυστερούν να ολοκληρώσουν τις μεταπτυχιακές σπουδές τους ή δεν τις ολοκληρώνουν.

Πίνακας 5. Εξέλιξη του αριθμού εισακτέων (εγγραφών) και αποφοίτων στο Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών

	2008-2009	2007-2008	2006-2007	2005-2006	2004-2005
Εγγραφέντες	15	6	6	5	9
Απόφοιτοι*	2	2	1	4	2

* Απόφοιτοι: Αριθμός διδασκόντων που ανακηρύχθηκαν στο έτος που αφορά η στήλη.

Πίνακας 6. Κατανομή βαθμολογίας και μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών

Έτος	5 – 5,9	6 – 6,9	7 – 8,4	8,5 – 10	Σύνολο	Μέσος βαθμός
2008-2009	5%	71%	23%	2%	62	6,7
2007-2008	2%	60%	37%	1%	93	6,8
2006-2007	4%	63%	28%	4%	46	6,9
2005-2006	1%	49%	47%	3%	106	7,0
2004-2005	1%	49%	47%	2%	89	7,0
Σύνολο	2%	57%	39%	2%	396	6,9

Παρατηρήσεις στον πίνακα 6: Κατά το έτος 2006-2007, λόγω απεργιακών κινητοποιήσεων πολλοί φοιτητές έχασαν την εξεταστική περίοδο ή έδωσαν μαθήματα με ασφυκτικές προθεσμίες.

Πίνακας 7. Εξέλιξη του αριθμού των αποφοίτων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών και διάρκεια σπουδών

Έτος εισαγωγής	Αποφοίτησαν μετά έτη σπουδών (κ=4) (ποσοστό %)							Δεν έχουν αποφοιτήσει ακόμα	Σύνολο	Απόλυτος αριθμός φοιτητών
	κ	κ+1	κ+2	κ+3	κ+4	κ+5	κ+6			
1999-2000	15	50	19	5	1		2	8	100	103
2000-2001	20	48	21	3	1			7	100	112
2001-2002	10	51	12	7	3			17	100	115
2002-2003	14	20	25	8				33	100	125
2003-2004	3	39	14					45	100	119
2004-2005	6	21						73	100	126
2005-2006	2							98	100	127

Παρατηρήσεις στον πίνακα 7: Ο απόλυτος αριθμός των φοιτητών αφορά τον αριθμό των εγγεγραμμένων στην αρχή του τέταρτου έτους σπουδών (δηλαδή μετά την αποχώρηση φοιτητών λόγω μετεγγραφής και την εγγραφή φοιτητών από μετεγγραφή και μετά από κατατακτήριες εξετάσεις).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1
ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
(2004-2008)

Ελληνόγλωσσες μονογραφίες

2004

1. Νίκος Σταμπολίδης και Γιώργος Τασούλας (κείμενα και επιμ.), *Ολυμπιονίκες της αρχαιότητας*, Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής, Αθήνα 2004.

2005

2. Ελευθερία Ζέη, *Χώρος και φωτογραφία. Το Ηράκλειο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Κρητική Πολιτεία. Συλλογή Μιχάλη Σάλα*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2005.
3. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, *Η τέχνη περοφυεί εν οδύνη. Η πρόσληψη του νεορομαντισμού στο πεδίο της ιδεολογίας, της θεωρίας της τέχνης και της τεχνοκριτικής, στην Ελλάδα*, εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2005.
4. Χρήστος Χατζιωσήφ, *Συνασός. Ιστορία ενός τόπου χωρίς ιστορία*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005.

2006

5. Ηλίας Κολοβός, *Η νησιωτική κοινωνία της Άνδρου στο οθωμανικό πλαίσιο: Πρώτη προσέγγιση με βάση τα οθωμανικά έγγραφα της Καϊρείου Βιβλιοθήκης*, Καϊρείος Βιβλιοθήκη, Άνδρος 2006.
[Βιβλιοκρισίες: 1. *Μνήμων*, 28 (2006/2007), 313-317 (Δημήτρης Δημητρόπουλος), 2. *Τα Ιστορικά*, 23/45 (Δεκέμβριος 2006), 505-511 (Σία Αναγνωστοπούλου), 3. εφημ. *Η Θεσσαλία*, 22/10/2006 (Κώστας Δ. Πατρίκος).]
6. Χρήστος Λούκος (σε συνεργασία με την Εύη Καρούζου και τον Φίλιππο Γλύτση), *Επιτομές εγγράφων του Βρετανικού Υπουργείου των Εξωτερικών. Γενική Αλληλογραφία/Ελλάς, τ. Ε': 1840-1841*, εκδ. ΚΕΙΝΕ Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 2006.
7. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, *J. Mita. Η ζωή και το έργο του Γιάννη Μηταράκη (1898-1962)*, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2006.
8. Ίρις Τζαχίλη, *Οι αρχές της Αιγαιακής Προϊστορίας. Ανασκαφές του 19ου αι. στη Θήρα και τη Θηρασία*, Εκδόσεις Καθημερινή, 2006.

2007

9. Τόνια Κιουσοπούλου, *Βασιλεύς ή Οικονόμος: Πολιτική εξουσία και ιδεολογία πριν την Άλωση*, εκδ. Πόλις, Αθήνα 2007.
10. Marco Miotto, *Η ισλαμική κατάκτηση της Συρίας. Πώς το Βυζάντιο έχασε την Ανατολή του*, Αθήνα 2007.

2008

11. Θανάσης Καλπαξής, Ναταλία Πούλου-Παπαδημητρίου, Αναστασία Γ. Γιαγκάκη, Μαρία Ξανθοπούλου, Λένα Μανταλάρα και Δήμητρα Μυλωνά, *Ελεύθερα, Τομέας II. 3. Το Βυζαντινό Σπίτι στην Αγία Άννα*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Κρήτης, Ρέθυμνο 2008.
12. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, *C. Parthénis. Η ζωή και το έργο του Κωστή Παρθένη*, εκδόσεις Κ. Αδάμ, Αθήνα 2008.
13. Marco Miotto, *Ο ανταγωνισμός Βυζαντίου και Χαλιφάτου των Φατιμιδών στην Εγγύς Ανατολή και η δράση των ιταλικών πόλεων στην περιοχή κατά τον 10^ο και τον 11^ο αιώνα*, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, Θεσσαλονίκη 2008.

Ξενόγλωσσες μονογραφίες

2006

1. Efi Avdela, *Le genre entre classe et nation : essai d'historiographie grecque*, Editions Sillepse, Παρίσι 2006, 208 σελ.
[Βιβλιοκρισίες: 1. «Αναγνώσεις», *Αυγή της Κυριακής*, 23.9.2007 (Ειρήνη Ριζάκη)· 2. *Historien*, 8 (2008) (Yiannis Yiannitsiotis)· 3. *Questions Féministes*, 27/1 (2008) (Séverine Rey)· *Aspasia*, 3 (2009) (Anne Cova).]

2007

2. Anna Missiou, *The Subversive Oratory of Andokides: Politics, Ideology and Decision-making in Democratic Athens*, Cambridge Classical Studies, Cambridge University Press, Κέιμπριτζ 1992 και επανέκδοση (ψηφιοποιημένο κείμενο) 2007.
3. Nicholas Chr. Stampolidis και Peggy Sotirakopoulou, *Aegean Waves. Artworks of the Early Cycladic Culture in the Museum of Cycladic Art*, Skira – Cycladic Art Museum, Μιλάνο – Αθήνα 2007 (σε αγγλική και σε ελληνική έκδοση).

2008

4. Antonis Kotsonas, *The Archaeology of tomb AIK1 of Orthi Petra in Eleutherna: The Early Iron Age Pottery*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Κρήτης, Αθήνα 2008.
5. Demetra Mylona, *Eating Fish in Greece from 500 BC to AD 700: A Story of Impoverished Fishermen of Lavish Fish Banquets?*, BAR International Series 1754, Archaeopress, Οξφόρδη 2008.
[Βιβλιοκρισία: *Nyt fra Historien*, LVIII/1 (2009), 231 (T. Bekker-Nielsen).]
6. Nicholas Chr. Stampolidis, *Cyclades. Masterpieces of an Aegean Culture from the Museum of Cycladic Art and the National Archaeological Museum at Athens*. Catalogue of the Exhibition held in the Art Museum of the Imperial City, Beijing, 3 April-15 May 2008 (στα αγγλικά και τα κινεζικά).

Επιμέλεια ελληνόγλωσσων συλλογικών ή άλλων τόμων

2004

1. Κατερίνα Κόπακα και Νικήτας Λιανέρης (επιμ.), Jacques Cauvin, *Γέννηση των θεοτήτων. Γέννηση της γεωργίας. Η επανάσταση των συμβόλων στη Νεολιθική Εποχή*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2004 (μετάφραση Σ. Πρέβε).
2. Νικόλαος Χ. Σταμπολίδης και Α. Γιαννικουρή (επιμ.), *Το Αιγαίο στην πρόιμη εποχή του σιδήρου. Πρακτικά του διεθνούς συμποσίου. Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002*, Πανεπιστήμιο Κρήτης-ΥΠ.ΠΟ-Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αιγαϊακών Σπουδών, Αθήνα 2004 (συμβολές στα ελληνικά, αγγλικά και ιταλικά).

2005

3. Όλγα Γκράτζιου (επιμ.-εισαγωγή-σχόλια): Δ.Ι. Πάλλας, *Ορθοδοξία και παράδοση*, Ηράκλειο 2005.
4. Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεότερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005.
5. Μαρία Α. Στασινοπούλου και Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου (επιμ.), *Διασπορά – Δίκτυα – Διαφωτισμός (Τετράδια εργασίας 28)*, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2005, 167 σελ.

2006

6. Όλγα Γκράτζιου και Αναστασία Λαζαρίδου (επιμ.), *Από τη χριστιανική συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο. Κατάλογος Έκθεσης*, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2006.
7. Σωκράτης Πετμεζάς (σε συνεργασία με τον Κώστα Κωστή) (επιμ.), *Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά τον 19^ο αιώνα (1830-1914)*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006.
8. Νικόλαος Χ. Σταμπολίδης (επιμ.), *Γενέθλιον: αναμνηστικός τόμος για τη συμπλήρωση είκοσι χρόνων λειτουργίας του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης*, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα 2006.

2007

9. Όλγα Γκράτζιου (επιμ.), *Γλυπτική και λιθοξοϊκή στη λατινική Ανατολή*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2007.
10. Χρήστος Λούκος (επιμ.), *Κοινωνικοί αγώνες και Διαφωτισμός. Μελέτες αφιερωμένες στον Φίλιππο Ηλιού*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2007.
11. Χρήστος Χατζηιωσήφ και Προκόπης Παπαστράτης (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ού} αιώνα. Τόμοι Γ1 και Γ2*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2007.

2008

12. Χρήστος Λούκος (επιμ.), *Βιομηχανίες χάρτου στην Ελλάδα (19ος -20ός αι.)*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2008.

13. Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος (επιστημονική επιμέλεια-εισαγωγή) – Αλίνα Χατζησπύρου (έρευνα-τεκμηρίωση-εργογραφία), Γιώργος Πετρήs. *Επιθεώρηση Τέχνης. Τεχνοκριτικά κείμενα, 1953-1986*, AICA-Ελλάς – Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης Αθήνα – Ηράκλειο 2008.

Επιμέλεια ξενόγλωσσων συλλογικών ή άλλων τόμων

2004

1. Nicholas Chr. Stampolidis και Yorgos Tassoulas (επιμ.), *Magna Graecia: Athletics and the Olympic Spirit on the Periphery of the Hellenic World*, Museum of Cycladic Art - Organising Committee for the Olympic Games Athens 2004, Αθήνα 2004 (σε ελληνική, σε αγγλική και σε γαλλική έκδοση).
2. Nicholas Chr. Stampolidis (επιμ.), *Eleutherna: Polis – Acropolis – Necropolis. Catalogue of the Exhibition*, Cycladic Art Museum, Αθήνα 2004 (σε αγγλική και σε ελληνική έκδοση).

2005

3. Anagnostis Pan. Agelarakis, *The Anthropology of the Tomb AIK1 of Orthi Petra in Eleutherna. A Narrative of the Bones: Aspects of the Human Condition in Geometric-Archaic Eleutherna*, foreword by Nicholas Chr. Stampolidis, publisher: N. Chr. Stampolidis, University of Crete, Ρέθυμνο 2005.
4. Antonis Anastasopoulos (επιμ.), *Provincial Elites in the Ottoman Empire. Halcyon Days in Crete V. A Symposium Held in Rethymno, 10-12 January 2003*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο 2005.
[Βιβλιοκρισίες: 1. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 96 (2006), 588-589 (Gisela Procházka-Eisl) [παρουσίαση περιεχομένου τόμου και σύντομο σχόλιο για τον τόμο] · 2. *Journal of Early Modern History*, 11 (2007), 549-551 (Svetla Ianeva) · 3. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 51/4 (2008), 680-684 (A. Teyfur Erdoğan) · 4. *Études Balkaniques*, 43/1 (2007), 171-174 (Gergana Georgieva) · 5. *International Journal of Middle East Studies*, 41/1 (2009), 131-132 (Robert Zens).]
5. Tonio Hölscher, *Κλασική αρχαιολογία. Βασικές γνώσεις*, μτφρ. Π. Παπαγεωργίου, επιστημονική επιμέλεια Παυλίνα Καραναστάση, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2005

2006

6. Maria Christina Chatziioannou και Gelina Harlaftis (επιμ.), *Following the Nereids: Sea Routes and Maritime Business, 16th - 20th Centuries*, Kerkyra publ., Αθήνα 2006.
7. Nicholas Chr. Stampolidis (επιμ.), *Cycladi: capolavori di una civiltà egea dal Museo d'Arte Cicladica e dal Museo Archeologico Nazionale di Atene: Musei Capitolini. Palazzo dei Conservatori, Sala degli Orazi e Curiazi, 26 gennaio - 26 febbraio 2006 / Κυκλάδες: αριστουργήματα ενός αιγαιακού πολιτισμού από το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ΥΠ.ΠΟ. – Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης – Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα 2006.*

2007

8. Antonis Anastasopoulos και Elias Kolovos (επιμ.), *Ottoman Rule and the Balkans, 1760-1850: Conflict, Transformation, Adaptation. Proceedings of an International Conference Held in Rethymno, Greece, 13-14 December 2003*, Πανεπιστήμιο Κρήτης – Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ρέθυμνο 2007.
[Βιβλιοκρισίες: 1. *International Journal of Turkish Studies*, 14/1&2 (2008), 139-141 (Kemal H. Karpat), 2. *International Journal of Middle East Studies*, 41/3 (2009), 494-496 (İpek K. Yosmaoğlu).]
9. Nena Galanidou και L. H. Dommasnes (επιμ.), *Telling Children about the Past: An Interdisciplinary Perspective*, International Monographs in Prehistory, Αν Άρμπορ 2007.
[Βιβλιοκρισία: *Visitor Studies*, 12/1 (2009), 82-85 (R. Melo).]
10. Elias Kolovos, Phokion Kotzageorgis, Sophia Laiou, Marinos Sariyannis (επιμ.), *The Ottoman Empire, the Balkans, the Greek Lands: Toward a Social and Economic History. Studies in Honor of John C. Alexander*, The Isis Press, Κωνσταντινούπολη 2007.
[Βιβλιοκρισία: *Insight Turkey*, 10/2 (2008), 160 (Fatma Sel Turhan).]
11. I. Malkin, C. Constantakopoulou και K. Panagopoulou (επιμ.), *Networks in the Ancient Mediterranean*, τόμ. 1-2, *Mediterranean Historical Review Special Issue* (2007) [επανεκδόθηκε ως I. Malkin, C. Constantakopoulou και K. Panagopoulou (επιμ.), *Greek and Roman Networks in the Ancient Mediterranean*, Routledge, Λονδίνο 2008].
12. Socrates Petmezas (σε συνεργασία με τον Gilles Grivaud) (επιμ.), *Byzantina et Moderna. Mélanges en l'honneur d'Hélène Antoniadis-Bibicou*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2007.
13. Anastasia Serghidou (επιμ.), *Fear of Slaves – Fear of Enslavement in the Ancient Mediterranean. Actes du 29e colloque international du GIREA, Rethymnon, 4-7 Novembre, 2004*, Presses Universitaires de Franche-Comté, Μπεςανσόν 2007.

2008

14. Antonis Anastasopoulos (επιμ.), *The Eastern Mediterranean under Ottoman Rule: Crete, 1645-1840. Halcyon Days in Crete VI. A Symposium Held in Rethymno, 13-15 January 2006*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο 2008.
15. G. Morello και Nicholas Chr. Stampolidis (επιμ.), *From Titian to Pietro da Cortona. Myth, Poetry, and the Sacred ... Exhibition Catalogue*, Cycladic Art Museum, Αθήνα 2008 (τρίγλωσσος κατάλογος στα ελληνικά, τα αγγλικά και τα ιταλικά).
16. Iris Tzachili (επιμ.), *Metallurgy in the Aegean Bronze Age. Proceedings of an International Symposium held at the University of Crete, Rethymnon, Greece, on November 19-21, 2004*, Εκδόσεις Τα Πράγματα και Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2008.
[Βιβλιοκρισία: *Bryn Mawr Classical Review* (Φεβρουάριος 2009).]

Ελληνόγλωσσες δημοσιεύσεις σε συλλογικούς τόμους

2004

- 1) Έφη Αβδελά, «Η ιστορία των γυναικών και του φύλου στη σύγχρονη ελληνική ιστοριογραφία: αποτιμήσεις και προοπτικές», στο Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης – Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης (επιμ.), *Δ' Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας. Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας 1833-2002. Πρακτικά*, τόμος Β', Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2004, 123-138.
- 2) Ελευθερία Ζέη, «Το αγροτικό πείραμα στη Νότια Μεσόγειο και το παράδειγμα του Κωνσταντίνου Κοζύρη στο Μεγάλο Κάστρο», στο Αστ. Αργυρίου (επιμ.), *Η Ελλάδα των νησιών από τη Φραγκοκρατία ως σήμερα. Πρακτικά του Β' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών. Ρέθυμνο, 10-12 Μαΐου 2002*, τ. 2, Αθήνα 2004, 415-421.
- 3) -----, «Ξυλεία και κάρβουνο στο Αιγαίο, 16ος-18ος αιώνας: ελλείψεις των νησιών και συμπληρωματικότητες του Αρχιπελάγους», στο Αλεξάνδρα Σφοίνη (επιμ.), *Καλοκαιρινές Σαμιακές Συναντήσεις. Α'. Η μεσογειακή διάσταση ενός αιγαιακού νησιού. Β' Πέτρα, πηλός, ξύλο... Παραδοσιακά υλικά και επαγγέλματα στο Αιγαίο*, Αθήνα 2004, 167-193.
- 4) -----, «Όψεις της νύχτας στο νησιωτικό κόσμο (15ος-αρχές 19ου αιώνα)», στο Σπ. Ασδραχάς, Αντ. Τζαμτζής, Τζ. Χαρλάφτη (επιμ.), *Ελλάδα και θάλασσα*, Μέλισσα, Αθήνα 2004, 87-92.
- 5) -----, «Ζητήματα της οθωμανικής κυριαρχίας στην περιοχή του Χάνδακα (17^{ος}-αρχές 19^{ου} αιώνα)», στο Νίκος Μ. Γιγουρτάκης (επιμ.), *Το Ηράκλειο και η περιοχή του. Διαδρομή στο χρόνο. Ιστορία, αρχαιολογία, λογοτεχνία, κοινωνία*, Ηράκλειο 2004, 349-376.
- 6) Παυλίνα Καραναστάση, «Ο τύπος του θωρακοφόρου και η εικονογραφία των Ρωμαίων αυτοκρατόρων στην Κρήτη», στο Α. di Vita, Μ. Livadioti και Ι. Simiakaki (επιμ.), *Creta romana e protobizantina. Atti del congresso internazionale organizzato dalla Scuola Archeologica Italiana di Atene (Iraklion, 23-30 settembre 2000)*. Vol. III.2, Πάδοβα 2004, 1049-1064.
- 7) Αγλαΐα Κάσδαγλη, «Εγγραμματοσύνη και παιδεία στο Αιγαίο κατά τον 'σκοτεινό' 17^ο αιώνα από τις μαρτυρίες των νοταριακών εγγράφων: μία πρώτη προσέγγιση», στο Αστέριος Αργυρίου (επιμ.), *Η Ελλάδα των νησιών από τη Φραγκοκρατία ως σήμερα*, τ. 2, Αθήνα 2004, 535-548.
- 8) Τόνια Κιουσοπούλου, «Στοιχεία της βυζαντινής ενδυμασίας κατά την ύστερη εποχή: τα καπέλλα», στο Χριστίνα Γ. Αγγελίδη (επιμ.), *Το Βυζάντιο ώριμο για αλλαγές. Επιλογές, ευαισθησίες και τρόποι έκφρασης από τον ενδέκατο στον δέκατο πέμπτο αιώνα*, Αθήνα 2004, 187-196.
- 9) -----, «Η μελέτη των ηλικιών και των ηλικιακών ομάδων ως αντικείμενο της νεότερης ιστοριογραφίας», στο Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης – Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης (επιμ.), *Δ' Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας. Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας 1833-2002. Πρακτικά*, τόμος Β', Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2004, 141-148.

- 10) Κατερίνα Κόπακα, «Η Κνωσός πριν τον Καλοκαιρινό: μια λησμονημένη μητρόπολη των πηγών;», στο G. Cadogan, E. Hatzaki και A. Vasilakis (επιμ.), *Knossos: Palace, City, State. Proceedings of the Conference in Herakleion Organised by the BSA and the 23rd EPKA, in November 2000, for the Centenary of Sir Arthur Evans's Excavations at Knossos, British School Annual Studies*, 12 (2004), 497-512.
- 11) Χρήστος Λούκος, «Η ελληνική πρωτεύουσα, 1890-1912», στο Χριστίνα Κουλούρη (επιμ.), *Αθήνα, πόλη των Ολυμπιακών Αγώνων, 1896-1906*, Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, Αθήνα 2004, 55-98.
- 12) -----, «Η Επανάσταση του 1821: από κυρίαρχο αντικείμενο έρευνας και διδασκαλίας, στην υποβάθμιση και σιωπή», στο *Πρακτικά του Δ' Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας. Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας, 1833-2002*, τόμος Α', Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών – Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2004, 579-594.
- 13) -----, «Καθολικοί και ορθόδοξοι στη Σύρο, 1821-1974: μια δύσκολη συγκατοίκηση», στο *Επιστημονικό συμπόσιο Μειονότητες στην Ελλάδα (7-9 Νοεμβρίου 2002)*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα 2004, 285-299.
- 14) Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, «Η ανακάλυψη ενός “μοντέρνου πριμιτίφ”», στο Γιάννης Μπόλης και Δημήτρης Παυλόπουλος (επιμ.), *Γιαννούλης Χαλεπάς. Τραγικότητα και μύθος*, έκδοση Έκπλους-Πανελλήνιον Ιερόν Ίδρυμα Ευαγγελιστρίας Τήνου, Τήνος 2004, 32-43.
- 15) Κώστας Μουστάκας, «Από τη Βυζαντινή Χριστούπολη στη νεοελληνική Καβάλα: Διερεύνηση της ιστορίας της πόλεως κατά τη «σκοτεινή περίοδο» από τα τέλη 14^{ου} έως τα μέσα του 16^{ου} αιώνα», στο *Πρακτικά Ιου διεθνούς συνεδρίου βαλκανικών ιστορικών σπουδών «Η Καβάλα και τα Βαλκάνια. Από την αρχαιότητα στο σήμερα»*, Καβάλα 2004, τ. Α', 243-260.
- 16) Κατερίνα Παναγοπούλου, «Νόμισμα και κυριαρχία στη Θεσσαλία: Η περίπτωση των Γόμφων / Φιλιπποπόλεως», στο *Το νόμισμα στο θεσσαλικό χώρο. Πρακτικά Συνεδρίου της Γ' Επιστημονικής Συνάντησης, Οβολός*, 7 (Αθήνα 2004), 541-554.
- 17) Ίρις Τζαχίλη, «Οι λέξεις της προϊστορίας. Η συμμετοχή των ονομασιών και όρων στην κατασκευή των ερμηνευτικών σχημάτων», στο Γ. Χουρμουζιάδης (επιμ.), *Η προϊστορική έρευνα στην Ελλάδα και οι προοπτικές της: Θεωρητικοί και μεθοδολογικοί προβληματισμοί. Πρακτικά του συνεδρίου προς τιμή του Δ. Θεοχάρη*, 2004, 365-372.
- 18) -----, «Θαύμα στη Σαντορίνη. Ορθόδοξοι, Καθολικοί και Ιησουίτες κατά την ηφαιστειακή έκρηξη τον 17ο αιώνα», στο Αστέριος Αργυρίου (επιμ.), *Η Ελλάδα των νησιών από τη Φραγκοκρατία ως σήμερα. Πρακτικά του Β' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Ρέθυμνο, 10-12 Μαΐου 2002*, Αθήνα 2004, 457-474.
- 19) Χρήστος Χατζιωσήφ, «Η ιστορία και οι άλλες κοινωνικές επιστήμες», στο Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης και Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης (επιμ.), *Πρακτικά του Δ' Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας. Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας, 1833-2002*, τόμος 1, Κ.Ν.Ε./ Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2004, 283-305.

- 20) Αντώνης Αναστασόπουλος, «Χατζηκατβίας, Χαριτόπουλος, Κριτόπουλος: στα ίχνη μιας παράδοσης για την οθωμανική άλωση της Βέροιας», στο Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005, 211-225.
- 21) -----, «Δερβίσηδες και δερβίσικοι τεκέδες στην Κρήτη των αρχών του 19^{ου} αιώνα: θρησκευτικές, κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες», στο *Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου. Ελούντα, 1-6 Οκτωβρίου 2001*. Τόμος Γ1 Νεότερη περίοδος: *Ιστορία*, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο 2005, 139-150.
- 22) Νένα Γαλανίδου, «Η γεωγραφία του ανθρώπινου είδους», στο Η. Ευθυμίου και Μ. Μοδινός (επιμ.), *Η φύση της γεωγραφίας*, ΔΙΠΕ, Αθήνα 2005, 205-214.
- 23) Όλγα Γκράτζιου, «Κείμενο και εικόνα στο μαρκιανό χειρόγραφο του Γεωργίου Κλόντζα», στο D.Holton, T. Λεντάρη, U.Moennig και P.Vejleskov (επιμ.), *Κωδικογράφοι, συλλέκτες, διασκευαστές και εκδότες. Χειρόγραφα και εκδόσεις της όψιμης βυζαντινής και πρώιμης νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Πρακτικά Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Ινστιτούτο της Δανίας στην Αθήνα προς τιμήν των Hans Eideneier και Arnold van Gemert, Ηράκλειο 2005, 215-241.
- 24) -----, «Μεταβυζαντινή τέχνη: χρονολογικός προσδιορισμός ή εννοιολογική κατηγορία;», στο Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005, 183-196.
- 25) Ελευθερία Ζέη, «Κυρίαρχες προσλήψεις του αγροτικού κόσμου τον 19ο αιώνα: η πολλαπλότητα των μαρτυριών», στο *Δ' Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας: Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας, 1833-2002 (ΚΝΕ/ΕΙΕ, 29 Οκτωβρίου-3 Νοεμβρίου, Αθήνα 2002)*, τ. 2., ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2005, 153-200.
- 26) -----, «Πατητήρι και πιεστήριο: διαφορετικές κοινωνικές ιστορίες του αμπελιού στα νεότερα χρόνια», στο Γ. Α. Πίκουλας (επιμ.), *Επιστημονικό συνέδριο: Οίνον ιστορώ. Θλιπτήρια και πιεστήρια. Από τους ληνούς στα προβιομηχανικά τσιπουρομάγκανα. Μέγαρο, 23 Οκτωβρίου 2004*, Αθήνα 2005, 199-213.
- 27) Τόνια Κιουσοπούλου, «Λουκάς Νοταράς: ψήγματα μιας βιογραφίας», στο Φλωρεντία Ευαγγελάτου-Νοταρά και Τριανταφυλλίτσα Μανιάτη-Κοκκίνη (επιμ.), *Κλητόριον εις μνήμην Νίκου Οικονομίδη*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005, 161-176.
- 28) -----, «Η έννοια της πατρίδας κατά τον 15ο αιώνα», στο Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005, 147-160.
- 29) Ηλίας Κολοβός, «Το Άγιον Όρος και η συγκρότηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας», στο Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η άλωση της*

Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005, 107-119.

- 30) Δημήτρης Κυρίτσης, «Η Άλωση και το τέλος του βυζαντινού πολιτισμού», στο Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005, 161-172.
- 31) Χρήστος Λούκος, «Το ερευνητικό πρόγραμμα 'Η πόλη στους νεότερους χρόνους' του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών: προτάσεις για μια συνολική μελέτη του αστικού φαινομένου», στο *Ελευθέριος Βενιζέλος και ελληνική πόλη: πολεοδομικές πολιτικές και κοινωνικοπολιτικές ανακατατάξεις*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Βενιζέλος»-Χανιά, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο-Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα 2005, σ. 195-200.
- 32) Κώστας Μουστάκας, «Όψεις της μετάβασης στο οικονομικό και στο δημογραφικό πεδίο: Παραδείγματα από το μακεδονικό χώρο», στο Τόνια Κιουσοπούλου (επιμ.), *1453: Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005, 87-105.
- 33) Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου, «Δίκτυα της διασποράς: μεθοδολογικές παρατηρήσεις», στο Μαρία Α. Στασινοπούλου και Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου (επιμ.), *Διασπορά-Δίκτυα-Διαφωτισμός. Τετράδια εργασίας 28*, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2005, 13-16.
- 34) -----, «Νέες προσεγγίσεις στη μελέτη των εμπορικών δικτύων της διασποράς. Η ελληνική κοινότητα του Μάντσεστερ», στο Μαρία Α. Στασινοπούλου και Μαρία Χριστίνα Χατζηϊωάννου (επιμ.), *Διασπορά-Δίκτυα-Διαφωτισμός. Τετράδια εργασίας 28*, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2005, 145-166.

2006

- 35) Έφη Αβδελά, «Ανάμεσα στο καθήκον και στο δικαίωμα. Το φύλο και η ιδιότητα του πολίτη στην Ελλάδα, 1864-1952», στο Θάλεια Δραγώνα – Φαρούκ Μπιρτέκ (επιμ.), *Ελλάδα και Τουρκία. Πολίτης και Έθνος-Κράτος*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006, 225-272.
- 36) Όλγα Γκράτζιου, ««...προς δόξαν της τε εκκλησίας και της πατρίδος». Το Χριστιανικόν Αρχαιολογικόν Μουσείον και ο Γεώργιος Λαμπάκης», στο Όλγα Γκράτζιου και Αναστασία Λαζαρίδου (επιμ.), *Από τη χριστιανική συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο. Κατάλογος Έκθεσης*, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2006, 37-52.
- 37) ----- και Στέλλα Παπαδάκη Oekland, «Η έρευνα της Αρχαιολογίας και Ιστορίας της τέχνης του Μεσαίωνα», στο *Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου. Ελούντα, 1-6 Οκτωβρίου 2001. Κεντρικές Εισηγήσεις*, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο 2006, 205-222.
- 38) Αглаΐα Κάσδαγλη, «Η ναξιώτικη κοινωνία στους νεότερους χρόνους (17^{ος}-18^{ος} αιώνας)», στο *Νάξος: αρμενίζοντας στο χρόνο*, Δήμος Νάξου 2006, 179-187.

- 39) Τόνια Κιουσοπούλου, «Οι βυζαντινές σπουδές στην Ελλάδα (1850-1940)», στο Όλγα Γκράτζιου και Αναστασία Λαζαρίδου (επιμ.), *Από τη χριστιανική συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο. Κατάλογος Έκθεσης*, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2006, 25-36.
- 40) -----, «Η Πηνελόπη Δέλτα και το Βυζάντιο», στο Αλ. Π. Ζάννας (επιμ.), *Π. Σ. Δέλτα. Σύγχρονες προσεγγίσεις στο έργο της*, Αθήνα 2006, 291-312.
- 41) Ηλίας Κολοβός, «Ο ναχιγιές του Μυλοποτάμου το 1671: τα νέα δεδομένα της οθωμανικής κατάκτησης», στο Ε. Γαβριλάκη και Γ. Ζ. Τζιφόπουλος (επιμ.), *Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου Ο Μυλοπόταμος από την αρχαιότητα ως σήμερα: περιβάλλον, αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία, κοινωνιολογία. Τ. VI: Βενετοκρατία-Τουρκοκρατία*, Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 2006, 151-173.
- 42) Κατερίνα Κόπακα και Γιώργος Νικολακάκης, «Διατροφή, τελετουργία και τρόποι του τραπέζιου στον ορεινό Μυλοπόταμο», στο Ε. Γαβριλάκη και Γ. Ζ. Τζιφόπουλος (επιμ.), *Ο Μυλοπόταμος από την αρχαιότητα ως σήμερα: περιβάλλον, αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία, κοινωνιολογία. Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου. Πάνορμο, 24-30 Οκτωβρίου 2003. Τόμος V.Π: Νεότεροι Χρόνοι. Περιβάλλον – Ιστορία - Κοινωνιολογία*, Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου, Ρέθυμνο, 2006, 227-239.
- 43) Κατερίνα Κόπακα και Χριστίνα Παπαδάκη, «Προϊστορική κεραμική από τη Γαύδο. Το παράδειγμα μιας μικρονησιωτικής βιοτεχνικής παραγωγής», στο *Πεπραγμένα του 9ου Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου* (Ελούντα 2001), Ηράκλειο 2006, 63-78.
- 44) Κατερίνα Κόπακα,, Δάφνη Γόντικα και Γεωργία Μοσχόβη, «Χαρτογραφική αναγνώριση της νήσου Γαύδου. Περιηγήσεις σε ένα μικρονησιωτικό γεωπολιτισμικό τοπίο», στο *Πεπραγμένα του 9ου Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου* (Ελούντα, 2001), Ηράκλειο 2006, 271-287.
- 45) Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, «Ερμηνεία της συλλογής αντιγράφων βυζαντινής τέχνης», στο Όλγα Γκράτζιου και Αναστασία Λαζαρίδη (επιμ.), *Από τη Χριστιανική Συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο, 1884-1930. Κατάλογος Έκθεσης. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα 2002*, ΤΑΠΑ, Αθήνα 2006, 77-115.
- 46) -----, «Ο Λαβύρινθος της σύγχρονης τέχνης και η Βαβέλ της τεχνοκριτικής στην Ελλάδα», στο *Χρήσεις της γλώσσας. Επιστημονικό Συμπόσιο, 3-5 Δεκεμβρίου 2004*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα 2006, 63-110.
- 47) Δήμητρα Μυλωνά, «Τα οστά ζώων από το Κτίριο Β», παράρτημα στο Ε. Γαβριλάκη, «Κτήριο των ελληνιστικών χρόνων στο Πάνορμο Μυλοποτάμου» (σ. 183-208), στο Ε. Γαβριλάκη και Γ. Ζ. Τζιφόπουλος (επιμ.), *Ο Μυλοπόταμος από την αρχαιότητα ως σήμερα. Τόμ. II: Αρχαίοι χρόνοι*, Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 2006, 209-217.
- 48) Σωκράτης Πετμεζάς (σε συνεργασία με τον Κώστα Κωστή), «Εισαγωγή», στο Κώστας Κωστής και Σωκράτης Πετμεζάς (επιμ.), *Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά τον 19^ο αιώνα (1830-1914)*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006, 21-37.

- 49) Σωκράτης Πετμεζάς, «Η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας κατά τον 19ο αιώνα», στο Κώστας Κωστής και Σωκράτης Πετμεζάς (επιμ.), *Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά τον 19^ο αιώνα (1830-1914)*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006, 103-152.
- 50) -----, «Τα ζωοληπτικά συστήματα στην ελληνική ύπαιθρο (17^{ος}-20^{ος} αιώνας): μια πρώτη προσπάθεια ταξινόμησης», στο *Πρακτικά. Επιστημονικό συνέδριο στη μνήμη του Στάθη Δαμιανάκου. Αγροτική κοινωνία και λαϊκός πολιτισμός*, έκδοση σε CD, Αθήνα 2006.
- 51) Ίρις Τζαχίλη, «Η υφαντική στην περιοχή του Πανόρμου κατά την ελληνιστική περίοδο», στο Ε. Γαβριλάκη και Γ. Τζιφόπουλος (επιμ.), *Ο Μυλοπόταμος από την αρχαιότητα έως σήμερα. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου*, Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 2006, 219-238.
- 52) -----, «Μεσομινωική κεραμεική από τον Βρύσινα. Πρώτες εκτιμήσεις», στο *Πεπραγμένα του 9^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου*, τόμ. Α΄, Ηράκλειο 2006, 25-34.
- 53) Ροζαλία Χρηστίδου, «Η μελέτη των οστέινων εργαλείων από το Αγγελοχώρι Ημαθίας», *Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και Θράκη*, 18 (2004 [2006]), 439-454.

2007

- 54) Όλγα Γκράτζιου, «Αναζητώντας τη γλυπτική των Βενετών στην Κρήτη», στο Όλγα Γκράτζιου (επιμ.), *Γλυπτική και λιθοξοϊκή στη λατινική Ανατολή*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2007, 180-195.
- 55) Παναγιώτης Ιωάννου, «Για το εργαστήριο του Γκρέκο στη Ρώμη» (ελληνικά-ισπανικά), στο Νίκος Χατζηνικολάου (επιμ.), *Ο Γκρέκο και το εργαστήριό του*. Κατάλογος έκθεσης, Αθήνα 2007, 69-95.
- 56) Παυλίνα Καραναστάση, «Η ναυμαχία του Ακτίου και η ρωμαϊκή τέχνη στην Ελλάδα», στο Κ. Ζάχος (επιμ.), *Νικόπολις Β΄ Πρακτικά του Δεύτερου Διεθνούς Συμποσίου για τη Νικόπολη (11-15 Σεπτεμβρίου 2002)*, Πρέβεζα 2007, 461-470.
- 57) Γιάννης Κοκκινάκης, «Νόμισμα και τράπεζες στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ: Το ζήτημα του νομισματικού κανόνα, 1880-1914», στο Θανάσης Καλαφάτης και Ζήσιμος Συνοδινός (επιμ.), *Η ζωή και το έργο του Ιωάννη Α. Βαλαωρίτη. Διεπιστημονικό Συνέδριο, Λευκάδα 12-15 Οκτωβρίου 2000*, Αθήνα 2007, 219-232.
- 58) Χρήστος Λούκος, «Η πείνα στην Κατοχή. Δημογραφικές και κοινωνικές διαστάσεις», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*. Τόμος Γ1: 1941-1945, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2007, 219-261.
- 59) -----, «Ένας φανατικός καποδιστριακός στη Μασσαλία της Ιουλιανής Επανάστασης: ο Ζακύνθιος Ιωάννης Μάης», στο Χρήστος Λούκος (επιμ.), *Κοινωνικοί αγώνες και Διαφωτισμός. Μελέτες αφιερωμένες στον Φίλιππο Ηλιού*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2007, 61-76.
- 60) Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, «Οι εικαστικές τέχνες κατά την περίοδο 1940-1944», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ και Προκόπης Παπαστράτης (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, τ. Γ2, εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2007.

- 61) Δήμητρα Μυλωνά, Κ. Μουστάκας και Μ. Κουτράκης, «Αλιευτικές παραδόσεις και νεωτερισμοί σε εσωτερικά και παράκτια νερά της Β. Ελλάδας», στο *Στο Πρακτικά του 13^{ου} Συνεδρίου Ελλήνων Ιχθυολόγων. Υδάτινοι βιολογικοί πόροι και οικοσυστήματα: διαχείριση, αξιοποίηση και προστασία. Μυτιλήνη 27-30 Σεπτεμβρίου 2007*, Μυτιλήνη 2007, 5-9.
- 62) Σωκράτης Πετμεζάς, Κεφάλαιο 2 (μέρος Ι και ΙΙ): «Πρωτογενής τομέας» (σελ. 29-62) και Κεφάλαιο 8: «Διεθνείς συγκρίσεις» (σελ. 179-200), στο *Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (1830-1939). Πηγές οικονομικής ιστορίας της Νεότερης Ελλάδας. Ποσοτικά στοιχεία και στατιστικές σειρές, 1830-1939*, Σειρά: *Ερευνητικές συνεργασίες Ι*, Εκδόσεις Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε. και ΚΕ.Π.Ε., Αθήνα 2007.
- 63) -----, «Η ελληνική αγροτική οικονομία στο Μεσοπόλεμο: η εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων», στο Δ. Παναγιωτόπουλος και Δ. Π. Σωτηρόπουλος (επιμ.), *Η ελληνική αγροτική οικονομία και κοινωνία κατά τη βενιζελική περίοδο. Πρακτικά Συνεδρίου*, Αθήνα 2007, 77-88.
- 64) Νικόλαος Χ. Σταμπολίδης «Ένα κλειστό σύνολο. Ανιχνεύοντας αιγυπτιακές και ανατολικές επιρροές στις μεταθανάτιες δοξασίες της γεωμετρικής-αρχαϊκής Ελεύθερνας», στο Άννα Α. Λαιμού, Εύα Σημαντώνη-Μπουρνιά, Λίνα Μενδώνη και Νότα Κούρου (επιμ.), *Αμόμονα Έργα. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Βασίλη Κ. Λαμπρινουδάκη*, περιοδικό Αρχαιογνωσία, Αθήνα 2007, 19-33.
- 65) Ίρις Τζαχίλη, «Ποικίλα», στο Χρήστος Ντούμας (επιμ.), *Ακρωτήρι Θήρας. Δυτική Οικία. Τράπεζες, λίθινα, μέταλλα, ποικίλα*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, Αθήνα 2007, 247-282.
- 66) Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, «Από την κορινθιακή σταφίδα στις ελιές Καλαμών: προϊόντα της Μεσογείου με τοπική διάσταση», στο Ελένη Μπενέκη (επιμ.), «*Ο δε τόπος ... ελαιφόρος*». *Η παρουσία της ελιάς στην Πελοπόννησο*, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2007, 133-145.
- 67) Χρήστος Χατζηιωσήφ, «Η πορεία της Ευρώπης προς τον πόλεμο», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ και Προκόπης Παπαστράτης (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα*. Τόμος Γ1, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2007, 9-47.
- 68) Χρήστος Χατζηιωσήφ, «Δεκέμβρης 1944, τέλος και αρχή», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ και Προκόπης Παπαστράτης (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα*. Τόμος Γ1, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2007, 363-391.

2008

- 69) Αντώνης Αναστασόπουλος, Ηλίας Κολοβός και Μαρίνος Σαρηγιάννης, «Η Οθωμανική Αυτοκρατορία – Ο ελλαδικός χώρος» στο Έρση Μπρούσκαρη (επιμ.), *Η οθωμανική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*, Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα 2008, 23-44 [αγγλική έκδοση: 'The Ottoman Empire and the Greek Lands' στο Έρση Μπρούσκαρη (επιμ.), *Ottoman Architecture in Greece*, Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα 2008, 23-44].
- 70) Όλγα Γκράτζιου, «Οι εικόνες στην Κρήτη κατά τη δεύτερη βυζαντινή περίοδο και αργότερα: εκκλησιαστική πολιτική και λαϊκή λατρεία», στο Ιωάννης Βάσσης, Στέφανος Κακλαμάνης, Μαρίνα Λουκάκη (επιμ.), *Παιδεία και*

πολιτισμός στην Κρήτη. Βυζάντιο – Βενετοκρατία. Μελέτες αφιερωμένες στον Θεοχάρη Δετοράκη, Ηράκλειο 2008, 43-55.

- 71) Ελευθερία Ζέη, «Michel Foucault και Pierre Vilar: σκέψεις πάνω στη διαλεκτική της διαφωνίας», στο: Paul Veyne, Pierre Vilar, Ελευθερία Ζέη, Θεοδόσης Νικολαΐδης, Δημήτρης Σωτηρόπουλος, *Ο Michel Foucault και οι ιστορικοί*, επιμ.-διορθώσεις Θεοδόσης Νικολαΐδης, Νήσος, Αθήνα 2008, 41-56.
- 72) -----, «Κτηνοτροφικές δομές του ορεινού νησιωτικού χώρου στα νεότερα χρόνια: Κυκλάδες, 17ος-18ος αιώνας», στο *Η ιστορία του γάλακτος και των προϊόντων του (Γ' τριήμερο εργασίας, Ξάνθη 7-9 Οκτωβρίου 2005)*, ΠΙΟΠ, Αθήνα 2008.
- 73) -----, «Τα όρια του νόμιμου και του παράνομου: κρασιά και πορνεία στις ταβέρνες της Βενετίας και του Χάνδακα (14ος-15ος αιώνας)», στο Ηλίας Αναγνωστάκης (επιμ.), *Διεθνές συμπόσιο: Μονεμβάσιος οίνος, Μονοβασιά-Malvazia (19-20 Μαΐου 2006)*, ΚΒΕ-ΕΙΕ, Αθήνα 2008.
- 74) Παναγιώτης Ιωάννου, «Γύρω από την προϊστορία, την επώαση και την υποδοχή της πρώτης έκδοσης της *Πραγματείας περί Ζωγραφικής* του Leonardo da Vinci (1651)», στο Πρακτικά Β' Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης: *Προσεγγίσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας από την Αναγέννηση έως τις μέρες μας*, Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, Αθήνα 2008, 297-319.
- 75) Παυλίνα Καραναστάση, «Τα ημερολόγια του W. Dörpfeld από τις ανασκαφές στη δυτική κλιτύ της Ακρόπολης και το ρωμαϊκό "Βακχείον"», στο Σταύρος Βλίζος (επιμ.), *Η Αθήνα κατά τη ρωμαϊκή εποχή. Πρόσφατες ανακαλύψεις, νέες έρευνες*, Μουσείο Μπενάκη 4^ο Παράρτημα, Αθήνα 2008, 269-290.
- 76) -----, «Ένα πιθανό πορτρέτο του Γερμανικού στο Ermitage και η προέλευσή του», στο *Amicitiae Gratia. Τόμος στη μνήμη Αλκμήνης Σταυρίδη*, Αθήνα 2008, 133-148.
- 77) Τιτίνα Κορνέζου, «Η Βασιλική Ακαδημία Ζωγραφικής στη Γαλλία τον 17^ο αιώνα: ζητήματα ιστορίας και ιστοριογραφίας», στο Πρακτικά Β' Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης. *Προσεγγίσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας από την Αναγέννηση έως τις μέρες μας*, Νεφέλη, Αθήνα 2008, 399-418.
- 78) Χρήστος Λούκος, «Η Επανάσταση του 1821», στο Αντώνης Λιάκος και Έφη Γαζή (επιμ.), *Η συγκρότηση του ελληνικού κράτους. Διεθνές πλαίσιο, εξουσία και πολιτική τον 19^ο αιώνα*, Νεφέλη, Αθήνα 2008, 53-68.
- 79) -----, «Μερικές επισημάνσεις για τους κατοίκους της Ερμούπολης τον 19^ο αιώνα: γεωγραφική προέλευση, εγκατάσταση στο χώρο, επαγγέλματα, κοινωνικές σχέσεις», στο Χριστίνα Αγριαντώνη και Δημήτρης Δημητρόπουλος (επιμ.), *Σύρος και Ερμούπολη. Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ός αι.*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών/ΕΙΕ, Αθήνα 2008, 105-124.
- 80) -----, «Οι βιομηχανίες χάρτου στην Ελλάδα (19ος-20ός αι.)», στο Χρήστος Λούκος (επιμ.), *Βιομηχανίες χάρτου στην Ελλάδα (19ος-20ός αι.)*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2008, 11-28.

- 81) -----, «Αντιτιθέμενες απόψεις για το κυβερνητικό έργο του Ιω. Καποδίστρια», *Η Αιγιναία*, τχ. 15, Ιούλιος-Δεκέμβριος 2008 (αφιέρωμα στο επιστημονικό συνέδριο για τον Καποδίστρια), 12-21.
- 82) Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, «Η διαμάχη για την “καθαρή τέχνη”», στο Νατάσα Καραγγέλου (επιμ.), *Γεράσιμος Στέρης. Συλλογή Κουτουλάκη. Κατάλογος έκθεσης*, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2008, 65-108.
- 83) -----, «Η πρόσληψη της αφηρημένης τέχνης στην Ελλάδα (1945-1960), στο πεδίο της θεωρίας και της κριτικής της τέχνης», στο Νίκος Δασκαλοθανάσης (επιμ.), *Προσεγγίσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας από την Αναγέννηση έως τις μέρες μας. Πρακτικά Β' Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης, 25-27 Νοεμβρίου 2005. ΑΣΚΤ*, Νεφέλη, Αθήνα 2008, 67-108.
- 84) Κώστας Μουστάκας, «Ζητήματα της μεσαιωνικής ιστορίας της Τροιζηνίας», στο Ε. Κονσολάκη-Γιαννοπούλου (επιμ.), *Αργοσαρωνικός. Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού*, τ. Γ', Αθήνα 2008, 33-43.
- 85) Δήμητρα Μυλωνά, «Αλιεία στο προϊστορικό Αιγαίο. Θεωρητικές προσεγγίσεις και αρχαιολογικές μαρτυρίες: η περίπτωση του Ακρωτηρίου», στο Χρήστος Ντούμας (επιμ.), *Ακρωτήρι Θήρας. Τριάντα χρόνια έρευνας, 1967-1997*, Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα 2008, 130-134.
- 86) -----, «Η αλιεία στην αρχαία Ελλάδα», στο Η. Ευθυμίουπουλος και Μ. Μοδινός (επιμ.), *Το θαλάσσιο περιβάλλον, ΔΙΠΕ-Ελληνικά Γράμματα*, Αθήνα 2008, 23-37.
- 87) Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου, «Σύρος, το «Λίβερπουλ της Ελλάδος». Συγκρότηση και ανάπτυξη δύο εμπορικών λιμανιών του 19ου αιώνα», στο Χριστίνα Αγριαντώνη και Δημήτρης Δημητρόπουλος (επιμ.), *Σύρος και Ερμούπολη. Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος- 20ός αι.*, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008, 135-141.
- 88) Χρήστος Χατζιωσήφ, «Γιατί η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας ονομάστηκε εθνική;», στο Μαν. Αγγελίδης, Διον. Γράβαρης και Δημ. Σακκάς (επιμ.), *Κοινωνική θεωρία και πολιτική ευθύνη*, Gutenberg, Αθήνα 2008, 697-706.

Ξενόγλωσσες δημοσιεύσεις σε συλλογικούς τόμους

2004

- 1) Nena Galanidou, 'Human Presence in the Balkans during the Palaeolithic', στο H. J. Griffiths, J. Reed και B. Kristufek (επιμ.), *Balkan Biodiversity. Pattern and Process in the European Hotspot*, Kluwer Academic Publishers, Ντόρντρεχτ 2004, 157-175.
- 2) Aglaia Kasdagli, 'Dowry and Inheritance, Gender and Empowerment in the "Notarial Societies" of the Early Modern Greek World', Conference on the theme *Less favoured – more favoured in law and legal practice: Gender, power and authority, 12th-19th centuries*, organised by members of the electronic site *Gender in European Legal History, 12th-19th centuries*, Κοπεγχάγη, 27-29 Σεπτεμβρίου 2004, 7 σελ. Ηλεκτρονική έκδοση στη διεύθυνση:

<http://www.kb.dk/kb/publikationer/fundogforskning/online/artikler/lessmore.htm>

- 3) Katerina Kopaka, 'Gozo of Malta – 'Gozo' of Crete (Gavdos). Thoughts on a Twinned Mediterranean Micro-insular Toponymy and Epic Tradition', στο D. Trump, S. Stoddart, C. Malone (επιμ.), *Exploring the Maltese Prehistoric Temple Culture (EMTC). International Conference Presented by the OTS Foundation (Education, Research, Conservation). September 2003* (ηλεκτρονική δημοσίευση στο http://www.megalithic.org.uk/shop/img/maltese_intro.pdf), 2004.
- 4) ----- (σε συνεργασία με τους Martin Doerr, Δημήτρη Πλεξουσάκη, Χρυσούλα Μπεκιάρη), 'Supporting Chronological Reasoning in Archaeology', στο *Beyond the Artifact: Digital Interpretation of the Past. Computer Archaeological Applications (CAA). Proceedings of the 32nd International Conference on Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology. Prato, Italy, 13-17 April 2004* (ηλεκτρονική δημοσίευση στο http://www.ics.forth.gr/isl/publications/paperlink/caa2004_supporting_chronological_reasoning.pdf).
- 5) Evgenios D. Matthiopoulos και Katerina Koskina (editorial consultants-selection of artists), στο Elena Hamalidi (επιμ.), *Contemporary Greek Artists*, εκδόσεις Μέλισσα, Αθήνα 2004.
- 6) Anastasia Serghidou, 'Herodotus and the Rhetoric of Slavery', στο V. Karageorghis και J. Taifakos (επιμ.), *Herodotus and his World*, Leventis Foundation, Λευκωσία 2004, 179-198.
- 7) Nicholas Chr. Stampolidis, 'Siegel aus Eleutherna', στο I. Pini (επιμ.) *Corpus minoischen und mykenischen Siegel*, Band V, Suppl. 3.2, Μάιντς 2004, 447, 490-491.
- 8) Iris Tzachili, 'The Clay Cylinders of Akrotiri, Thera. A Non-Literate, Alternative Way of Accounting?', *Minos*, 2003-2004, 1-67.

2005

- 9) Antonis Anastasopoulos, 'Introduction', στο Antonis Anastasopoulos (επιμ.), *Provincial Elites in the Ottoman Empire. Halcyon Days in Crete V. A Symposium Held in Rethymno, 10-12 January 2003*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο 2005, xi-xxviii.
- 10) -----, 'The Mixed Elite of a Balkan Town: Karaferye in the Second Half of the Eighteenth Century', στο Αντώνης Αναστασόπουλος (επιμ.), *Provincial Elites in the Ottoman Empire. Halcyon Days in Crete V. A Symposium Held in Rethymno, 10-12 January 2003*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο 2005, 259-268.
- 11) Efi Avdela, 'Between Duties and Rights: Gender and Citizenship in Greece, 1864-1952', στο Faruk Birttek και Thalia Dragonas (επιμ.), *Citizenship and the Nation State: Greece and Turkey*, Routledge, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 2005, 117-143.
- 12) -----, 'Loisirs dangereux: modernité, moralité et criminalité juvénile en Grèce dans les années 1950-1960', στο Roberet Beck και Anna Madoeuf

- (επιμ.), *Divertissements et loisirs dans les sociétés urbaines à l'époque moderne et contemporaine*, Presses Universitaires François-Rabelais / Maison des Sciences de l'Homme « Villes et Territoires », Τουρ 2005, 397-406.
- 13) Maria Christina Chatziioannou, 'Greek Merchant Networks in the Age of Empires (1770-1870)', στο Ina Baghdiantz McCabe, Gelina Harlaftis, Ioanna Pepelasis Minoglou (επιμ.), *Diaspora Entrepreneurial Networks. Four Centuries of History*, Berg 2005, 371-382.
 - 14) Rosalia Chrestidou, 'Note on the Bone Artifacts from Stavroupoli', στο D.V. Grammenos και S. Kotsos (επιμ.), *Σωστικές ανασκαφές στο νεολιθικό οικισμό της Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης. Μέρος Β' (1998-2003)*, Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Βόρειας Ελλάδας, Θεσσαλονίκη 2005, 477-488.
 - 15) -----, 'Aspects of Bone Exploitation in the Neolithic Sites of Eastern Macedonia, Greece', στο H. Luik, A. Choyke, C.E. Batey, L. Lõugas (επιμ.), *From Hooves to Horns, from Mollusc to Mammoth. Manufacture and Use of Bone Artefacts from Prehistoric Times to the Present, Proceedings of the 4th Meeting of the ICAZ Worked Bone Research Group, 26-31 August 2003 Tallinn*, Muinasaja Teadus 15, Ταλίν 2005, 91-104.
 - 16) -----, 'Outillage 'expédient' en os: exemples du Néolithique de Grèce du nord', στο *Cahiers des thèmes transversaux ArScAn (2003/2004). Table ronde dans le cadre du Thème 3 'Au-delà de la notion de technologie expédiente'*, 2005, 216-227.
 - 17) ----- και A. Legrand, 'Hide Working and Bone Tools: Experimentation Design and Applications', στο H. Luik, A. Choyke, C.E. Batey, L. Lõugas (επιμ.), *From Hooves to Horns, from Mollusc to Mammoth. Manufacture and Use of Bone Artefacts from Prehistoric Times to the Present, Proceedings of the 4th Meeting of the ICAZ Worked Bone Research Group, 26-31 August 2003 Tallinn*, Muinasaja Teadus 15, Ταλίν 2005, 216-227.
 - 18) Vassiliki Foskolou, 'The Virgin, the Christ-Child and the Evil Eye', στο M. Vassilaki (επιμ.), *Images of the Mother of God. Perceptions of the Theotokos in Byzantium*, Ashgate, 2005, 251-261.
 - 19) Elias Kolovos, 'Negotiating for State Protection: Çiftlik-Holding by the Athonite Monasteries (Xeropotamou Monastery, Fifteenth-Sixteenth c.)', στο Colin Imber, Keiko Kiyotaki και Rhoads Murphey (επιμ.), *Frontiers of Ottoman Studies: State, Province, and the West*, τ. II, I. B. Tauris, Λονδίνο-Νέα Υόρκη 2005, 197-209.
 - 20) Katerina Kopaka, 'Emporoi on the Mediterranean Fringe: Trading for a Living on the Small Islands of Crete', στο R. Laffineur, E. Greco (επιμ.), *EMPORIA. Aegeans in the Central and Eastern Mediterranean. Proceedings of the 10th International Aegean Conference/10e Rencontre égéenne internationale, Athens, Italian School of Archaeology, 14-18 April 2004*, *Aegaeum* 25 (2005), 91-102.
 - 21) Demetrios Kyritses και Costas Smyrlis, 'Les villages du littoral égéen de l'Asie Mineure au moyen âge', στο J. Lefort, C. Morrisson, J. P. Sodini (επιμ.), *Les villages dans l'empire byzantin*, *Réalités Byzantines* 10, Παρίσι 2005, 437-451.

- 22) Demetrios Kyritses, 'Some Remarks about Imperial Courts of Justice in Late Byzantium', στο Φλ. Ευαγγελάτου-Νοταρά και Τρ. Μανιάτη-Κοκκίνη (επιμ.), *Κλητόριον εις μνήμην Νίκου Οικονομίδη*, Αθήνα 2005, 303-325.
- 23) Costas Moustakas, 'Les registres ottomans les plus anciens comme source pour l'histoire byzantine tardive: Le cas des villages de la région de Gynaikokastron (Avret Hisar, Macédoine septentrionale)', στο J. Lefort, C. Morrisson, J.-P. Sodini (επιμ.), *Les villages dans l'empire byzantin*, *Réalités Byzantines* 10, Παρίσι 2005, 319-328.
- 24) -----, 'Early Forms of "Capitalism" in Europe: The Mediterranean Economy from Byzantine to Italian Dominance', στο S. Flogaites και A. Pantélis (επιμ.), *The Eastern Roman Empire and the Birth of the Idea of State in Europe*, Λονδίνο 2005 (European Public Law Series, LXXX), 197-210.
- 25) Eleni Sakellariou, 'Byzantine and Modern Greek Perceptions of the Crusades', στο H. Nicholson (επιμ.), *The Palgrave Guide of the Crusades*, Λονδίνο 2005, 245-268.
- 26) Anastasia Serghidou, 'Accès aux mets, hierarchies sociales et identités culturelles dans l'œuvre d'Athénée', στο P. Doukellis και V. Anastasiades (επιμ.), *Esclavage antique et discriminations socio-culturelles. Actes du XXVIIIe Colloque International du Groupement International de Recherche sur l'Esclavage Antique (Mytilène, 5-7 Décembre 2003)*, Peter Lang, Βέρνη 2005, 287-305.
- 27) Christina Tsigonaki, 'L'ambon de Saint-Tite à Gortyne', στο *Travaux et Mémoires XV. Mélanges Jean-Pierre Sodini*, Παρίσι 2005, 499-519.
- 28) Iris Tzachili, 'A Similar Way of Counting. The Clay Cylinders from Akrotiri and their Eastern Counterparts', στο R. Laffineur και E. Greco (επιμ.), *Emporia. Aegeans in the Central and Eastern Mediterranean. Proceedings of the 10th International Aegean Conference. Athens, Italian School of Archaeology, 14-18 April 2004 [Aegaeum, 25 (2005)]*.
- 29) -----, 'Anthodokoi Talaroi: The Baskets of the Crocus-gatherers from Xeste 3, Akrotiri, Thera', στο L. Morgan (επιμ.), *Studies in Memory of Mark Cameron. BSA Supplement*, 113-117.
- 30) -----, 'Ferdinand Fouqué á Santorin', στο P. Darcque, M. Fotiadis, O. Polychronopoulou (επιμ.), *Mythos. La préhistoire égéenne du XIX siècle au XXI siècle après J.C. Actes de la table ronde internationale d'Athènes (21-22 novembre 2002). Bulletin de Correspondence Hellénique. Supplément 46*, Αθήνα 2005, 199-207.

2006

- 31) Efi Avdela, 'Griechische Frauen und der lange Weg zur Staatsbürgerschaft (1864-1952)', σε συνεργασία με την Αγγέλικα Ψαρρά, στο *Mit Macht zur Wahl. 100 Jahre Frauenwahlrecht in Europa*, Frauenmuseum, Βόννη 2006, 218-225.
- 32) Maria Christina Chatziioannou και Gelina Harlaftis, 'Introducing the Routes of the Nereids. Maritime History and Entrepreneurship', στο Maria Christina Chatziioannou και Gelina Harlaftis (επιμ.), *Following the Nereids: Sea Routes*

- and Maritime Business, 16th - 20th Centuries*, Kerkyra publ., Αθήνα 2006, 14-21.
- 33) Maria Christina Chatziioannou, 'Shaping Greek-Tunisian Commercial Relations in the Ottoman Mediterranean World. The Efessios Merchant House', στο Maria Christina Chatziioannou και Gelina Harlaftis (επιμ.), *Following the Nereids: Sea Routes and Maritime Business, 16th- 20th Centuries*, Kerkyra publ., Αθήνα 2006, 87-97.
 - 34) Rosalia Chrestidou, 'Patterns of Bone Tool Production and the Notions of Complex and Simple', στο L. Astruc, F. Bon, V. Lea, P.-Y. Milcent, S. Philibert (επιμ.), *Normes techniques et pratiques sociales. De la simplicité des outillages pré- et protohistoriques. XXVIe rencontres internationales d'archéologie et d'histoire d'Antibes, 20-22 octobre 2005 Antibes, Juan-les-Pins*, APDCA, Αντίμπ 2006, 333-344.
 - 35) Olga Gratziou, 'Kreta', στο *Reallexikon für Antike und Christentum*, τόμος 21, Στουτγάρδη 2006, στ. 1070-1099.
 - 36) Aglaia Kasdagli, 'Sexe et parenté dans les îles de l' Égée (1500-1800) : le témoignage des actes notariés', στο A. Bresson, M.-P. Masson, S. Perentidis και J. Wilgaux (επιμ.), *Parenté et société dans le monde grec de l'antiquité à l'âge moderne*, Ausonius – Études 12, Μπορντό 2006, 327-334.
 - 37) Antonis Kotsonas, 'A Familiar Guest from Crete', στο Νικόλαος Χ. Σταμπολίδης (επιμ.), *Γενέθλιον: Αναμνηστικός Τόμος για τη συμπλήρωση 20 χρόνων λειτουργίας του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης*, Αθήνα 2006, 107-115.
 - 38) ----- και N. Ch. Stampolidis, 'Phoenicians in Crete', S. Deger-Jalkotzy and I.S. Lemos (επιμ.), *Ancient Greece from the Mycenaean Palaces to the Age of Homer*, Εδιμβούργο 2006, 337-360.
 - 39) Anastasia Serghidou, 'H. Schliemann et L. Palma di Cesnola: Du trésor de Priam au trésor de Kourion. Jeux de miroir, itinéraires intellectuels et quêtes archéologiques', στο P. Darque, R. Treuil, O. Polychronopoulou (επιμ.), *Mythos, La Préhistoire Égéenne du XIXe au XXIe siècle après J.C.*, Ecole Française d'Athènes, Αθήνα 2006, 17-35.
 - 40) -----, 'Discours ethnographique et quêtes identitaires en Chypre ancienne', στο G.Grivaud και S. Fourier (επιμ.), *Identités croisées en un milieu méditerranéen: le cas de Chypre*, Université de Rouen, Ρουέν 2006, 164-185.
 - 41) Nicholas Chr. Stampolidis, 'Herodotean Locus and Eleuthernian Locus', στο Ε. Γαβριλάκη και Γ. Ζ. Τζιφόπουλος (επιμ.), *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ο Μυλοπόταμος από την αρχαιότητα ως σήμερα: περιβάλλον, αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία, κοινωνιολογία*. Τ. IV: *Ελεύθερνα – Αζός*, Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 2006, 54-69.
 - 42) Eleftheria Zei, 'The Proposition of the Traveller Ch. Sonnini on the Organization of French Commerce in the Greek Archipelago (Voyage in Greece and Turkey, Paris 1801): A First Theory of Economic Insularity', στο M.-Chr. Chatziioannou και G. Harlaftis (επιμ.), *Following the Nereids: Sea Routes and Maritime Business, 16th-20th Centuries*, Kerkyra Publications, Αθήνα 2006, 61-71 (και 'La proposition du voyageur Ch. Sonnini sur l'organisation du commerce français dans l'Archipel grec (Voyage en Grèce et en Turquie, Paris 1801): une première théorie d'insularité économique',

ανακοίνωση στο *Fourth International Congress of Maritime History, International Maritime History Association*, 23-27 Ιουνίου 2004, Κέρκυρα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, πρακτικά σε ηλεκτρονική μορφή).

2007

- 43) Antonis Anastasopoulos, 'Karaferye (Veroia) in the 1790s: How Much Can the *Kadı Sicilleri* Tell Us?', στο Antonis Anastasopoulos και Elias Kolovos (επιμ.), *Ottoman Rule and the Balkans, 1760-1850: Conflict, Transformation, Adaptation. Proceedings of an International Conference Held in Rethymno, Greece, 13-14 December 2003*, Πανεπιστήμιο Κρήτης – Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ρέθυμνο 2007, 45-59.
- 44) -----, 'Albanians in the Eighteenth-Century Ottoman Balkans', στο Elias Kolovos, Phokion Kotzageorgis, Sophia Laiou, Marinos Sariyannis (επιμ.), *The Ottoman Empire, the Balkans, the Greek Lands: Toward a Social and Economic History. Studies in Honor of John C. Alexander*, The Isis Press, Κωνσταντινούπολη 2007, 37-47.
- 45) Efi Avdela, 'Kulturelle Formation an der Peripherie: Die Erforschung der Griechen und ihrer Werte in den 1950er und 1960er Jahren', στο Frithjof Benjamin Schent και Martina Winler (επιμ.), *Der Süden. Neue Perspektiven auf eine europäische Geschichtsregion*, Campus Verlag, Φρανκφούρτη και Νέα Υόρκη 2007, 127-147.
- 46) L. H. Dommasnes και Nena Galanidou, 'Children and Narratives of the Past', στο N. Galanidou και L. H. Dommasnes (επιμ.), *Telling Children about the Past: An Interdisciplinary Perspective*, International Monographs in Prehistory, Av Άρμπορ 2007, 1-14.
- 47) Nena Galanidou, 'In a Child's Eyes: Human Origins and the Paleolithic in Children's Book Illustrations', στο N. Galanidou και L. H. Dommasnes (επιμ.), *Telling Children about the Past: An Interdisciplinary Perspective*, International Monographs in Prehistory, Av Άρμπορ 2007, 145-172.
- 48) Aglaia Kasdagli, 'Notarial Documents as a Source for Agrarian History', στο S. Davies και J. L. Davis (επιμ.), *Between Venice and Istanbul: Colonial Landscapes in Early Modern Greece*, The American School of Classical Studies at Athens, Πρίνστον 2007, 55-70.
- 49) Elias Kolovos, 'Beyond 'Classical' Ottoman Defterology: A Preliminary Assessment of the Tahrir Registers of 1670/71 concerning Crete and the Aegean Islands', στο Elias Kolovos, Phokion Kotzageorgis, Sophia Laiou, Marinos Sariyannis (επιμ.), *The Ottoman Empire, the Balkans, the Greek Lands: Toward a Social and Economic History; Studies in Honor of John C. Alexander*, The Isis Press, Κωνσταντινούπολη 2007, 201-235.
- 50) Christos Loukos, 'Some Suggestions for a Bolder Incorporation of Studies of the Greek Revolution of 1821 into their Ottoman Context', στο Antonis Anastasopoulos και Elias Kolovos (επιμ.), *Ottoman Rule and the Balkans, 1760-1850: Conflict, Transformation, Adaptation. Proceedings of an International Conference Held in Rethymno, 13-14 December, 2003*, University of Crete, Department of History and Archaeology, Ρέθυμνο 2007, 195-203.

- 51) Evgenios D. Matthiopoulos, 'La réception de l'expressionnisme en Grèce, dans les trois premières décennies du XXe siècle', στο Isabelle Krzykowski και Cécile Millot (επιμ.), *Expressionnisme(s) et avant-gardes*, εκδόσεις L'Improviste, Παρίσι 2007, 149-162.
- 52) Anna Missiou, 'The Hellenistic Period', στο A.-F. Christidis (επιμ.), *A History of Ancient Greek. From the Beginnings to Late Antiquity*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 2007, 325-341 & 377-379.
- 53) -----, 'The Vocabulary of Democracy', στο A.-F. Christidis (επιμ.), *A History of Ancient Greek. From the Beginnings to Late Antiquity*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 2007, 1062-1069 & 1169-1170.
- 54) -----, 'Language and Education in Antiquity', στο A.-F. Christidis (επιμ.), *A History of Ancient Greek. From the Beginnings to Late Antiquity*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 2007, 1182-1192 & 1213-1214.
- 55) -----, 'Democracy and Athenian Policy towards Sicily in Thucydides', στο E. Greco και M. Lombardo (επιμ.), *Atene e l' Occidente. I grandi temi. Atti del Convegno Internazionale, Atene 25-27 maggio 2006*, Tripodes 5, Scuola Archeologica Italiana di Atene, Αθήνα 2007, 99-116.
- 56) Demetra Mylona (σε συνεργασία με τους D. Wells, A. Penttinen, E. Savini), 'New Archaeological Research at the Sanctuary of Poseidon, Kalaureia', στο E. Konsolaki-Giannopoulou (επιμ.), *Epathlon. Archaeological Conference in Honour of Adonis K. Kyrou, Poros, 7-9 of June 2002*, Municipality of Poros, Αθήνα 2007, 385-389.
- 57) Katerina Panagopoulou (σε συνεργασία με τους I. Malkin και C. Constantakopoulou), 'Preface', στο I. Malkin, C. Constantakopoulou και K. Panagopoulou (επιμ.), *Networks in the Ancient Mediterranean*, τόμ. 1, *Mediterranean Historical Review Special Issue* (2007), 1-9 [= 'Preface: Greek and Roman Networks in the Mediterranean', στο I. Malkin, C. Constantakopoulou και K. Panagopoulou (επιμ.), *Greek and Roman Networks in the Mediterranean*, Routledge, Λονδίνο 2008].
- 58) Socrates Petmezas, 'La « commune grecque »: une tentative d'Histoire de fictions historiographiques au XIXe siècle', στο Gilles Grivaud και Socrates Petmezas (επιμ.), *Byzantina et Moderna. Mélanges en l'honneur d'Hélène Antoniadis-Bibicou*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2007, 205-230.
- 59) Anastasia Serghidou, 'Les deux temps de la peur. Servitude et remémoration dans l'œuvre d'Hérodote', στο A. Serghidou (επιμ.), *Fear of Slaves – Fear of Enslavement in the Ancient Mediterranean. Actes du 29e colloque international du GIREA, Rethymnon, 4-7 Novembre, 2004*, Presses Universitaires de Franche-Comté, Μπεςανσόν 2007, 217-230.
- 60) -----, 'Cyprus and Onesilus. An Interlude of Liberty (5.108-16)', στο E. Greenwood και L. Irwin (επιμ.), *Reading the Vth Book of Herodotus. A Historical Commentary*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 2007.
- 61) Nicholas Chr. Stampolidis, 'The 'Shields': An Eleuthernian View of the Idaean Cave', στο Philip P. Betancourt, Michael C. Nelson και Hector Williams (επιμ.), *Krinoi kai Limenes. Studies in Honor of Joseph and Maria Shaw*, INSTAP Academic Press, Φιλαδέλφεια 2007, 297-311.

- 62) Iris Tzachili, 'Weaving at Akrotiri, Thera. Defining Cloth-making Activities as a Social Process in a Late Bronze Age Aegean Town', στο C. Gillis και M.-L. Nosch (επιμ.), *Ancient Textiles. Production Craft and Society*, Oxbow books, Οξφόρδη 2007, 190-196.

2008

- 63) Antonis Anastasopoulos, 'Centre-Periphery Relations: Crete in the Eighteenth Century', στο Björn Forsén και Giovanni Salmeri (επιμ.), *The Province Strikes Back: Imperial Dynamics in the Eastern Mediterranean*, Ελσίνκι: The Finnish Institute at Athens, 2008, 123-136.
- 64) -----, 'The Islamic Gravestones of Ottoman Rethymno: Preliminary Remarks and Thoughts about Them' στο Antonis Anastasopoulos (επιμ.), *The Eastern Mediterranean under Ottoman Rule: Crete, 1645-1840. Halcyon Days in Crete VI. A Symposium Held in Rethymno, 13-15 January 2006*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο 2008, 317-329.
- 65) Rosalia Chrestidou και D. Stordeur, 'L'industrie osseuse de Mureybet: étude morpho-technique et fonctionnelle', στο J. J. Ibáñez (επιμ.), *Le site néolithique de Tell Mureybet (Syrie du Nord). En hommage à Jacques Cauvin*, British Archaeological Reports, International Series XXXX, Λυόν 2008, 439-537.
- 66) -----, 'The Use of Metal Tools in the Production of Bone Artifacts at Two Bronze Age Sites of the Southwestern Balkans: A Preliminary Assessment', στο L. Longo και N. Skakun (επιμ.), *"Prehistoric Technology" 40 Years Later: Functional Studies and the Russian Legacy. Proceedings of the International Congress, Verona (Italy), 20-23 April 2005*, British Archaeological Reports International Series 1783, Οξφόρδη 2008, 253-264.
- 67) Nena Galanidou, 'The Palaeolithic for Children: Text and Identity', στο L. H. Dommasnes και Anne Agotnes (επιμ.), *Children, Identities and the Past*, Cambridge Scholars Press, Κέμπριτζ 2008, 181-205.
- 68) ----- και Katia Mandeli, 'Neolithic Katsambas Re-visited: The Evidence from the House', στο V. Isaakidou και P. Tomkins (επιμ.), *Escaping the Labyrinth: The Cretan Neolithic in Context*, Sheffield Studies in Aegean Archaeology, Oxbow Books, Οξφόρδη 2008, 172-183.
- 69) Olga Gratziou, 'Venetian Monuments in Crete: a Controversial Heritage', στο Dimitris Damaskos και Dimitris Plantzos (επιμ.), *A Singular Antiquity. Archaeology and Hellenic Identity in Twentieth-Century Greece*, Αθήνα 2008, 209-222.
- 70) Elias Kolovos, 'A Town for the Besiegers: Social Life and Marriage in the Ottoman Candia outside Candia (1650-1669)', στο A. Anastasopoulos (επιμ.), *The Eastern Mediterranean Under Ottoman Rule: Crete, 1645-1840. Halcyon Days in Crete VI. A Symposium Held in Rethymno, 13-15 January 2006*, Crete University Press, Ρέθυμνο 2008, 103-175.
- 71) Demetra Mylona (σε συνεργασία με τους K. Birtacha, A. Devetzi, A. Sarpaki, K. Trantalidou), 'The Cooking Installations in Late Cycladic IA Akrotiri on Thera: The Case of the Kitchen in Pillar Pit 65. Preliminary Report', στο N. J. Brodie, J. Doole, G. Gavalas και C. Renfrew (επιμ.), *Ορίζων: A Colloquium on the Prehistory of the Cyclades. Cambridge, 25th-28th March 2004*,

McDonald Institute Monograph Series, McDonald Institute for Archaeological Research, Κέιμπριτζ 2008, 349-375.

- 72) Anastasia Serghidou, 'Aspects culturels de la liberté personnelle chez Hérodote', στο *La fin du statut servile? Affranchissement, libération, abolition, passage. Besançon, 15-17 décembre, 2005*, PUFC, Μπεςανσόν 2008, 439-449.
- 73) Eleftheria Zei, 'La terre et la taxe dans la Méditerranée orientale latine (XIVe-XVIIIe siècles)', στο Simonetta Cavaciocchi (επιμ.), *Istituto Internazionale di storia economica «F. Datini». Atti della XXXIX Settimana di Studi. La fiscalità nell'economia europea. Secc. XIII-XVIII, 22-26 aprile 2007*, Firenze University Press, Φλωρεντία 2008, 241-251.
- 74) -----, 'Entre la Crète ottomane, l'Égypte et la France: le cas de Konstantin Kozyris à Candie sous administration égyptienne (première moitié du XIXe siècle)', στο Bernard Heyberger και Chantal Verdeil (επιμ.), *Hommes et réseaux de la médiation en Méditerranée musulmane, XVIe-XXe siècle. Centre d'études et de recherches sur l'urbanisation du monde arabe-URBAMA. Actes, Université de Tours, 18 novembre 2003*, Τουρ 2008.

Ελληνόγλωσσες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

2004

- 1) Ηλίας Κολοβός, «Ραγιάδες και Φράγκοι στην Πύλη του σουλτάνου: Η κοινωνία της Άνδρου το 1564 και η οθωμανική κεντρική διοίκηση», *Άγκυρα*, 2 (2004), 55-88.
- 2) Κατερίνα Κόπακα, «Σύγχρονες προοπτικές στην αρχαιολογική εκπαίδευση: μια πιλοτική εφαρμογή του Πανεπιστημίου Κρήτης», *Αριάδνη*, 10 (2004), 265-274.
- 3) Χρήστος Λούκος, «Οι τυπογραφικές και εκδοτικές ευαισθησίες του Φίλιππου Ηλιού», *Τα Ιστορικά*, τχ. 41 (Δεκ. 2004), 302-307.
- 4) Κώστας Μουστάκας, «Οι μεσαιωνικές εβραϊκές κοινότητες της Ζίχνας και της Καστοριάς. Αρχειακές μαρτυρίες», *Αριάδνη. Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης*, 10 (2004), 85-100.
- 5) Ελένη Σακελλαρίου, «Σ.Ν. Ασωνίτη, *Ανδηγαυική Κέρκυρα*. Βιβλιοκρισία», *Ιστοριογεωγραφικά*, 10 (2004) 193-204 ("Review article").
- 6) Βασιλική Φωσκόλου, «Απεικονίσεις του Παναγίου Τάφου και οι συμβολικές προεκτάσεις τους κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο», *Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, Περ. Δ', τόμ. ΚΕ' (2004), 225-236.

2005

- 7) Έφη Αβδελά, «'Φθοροποιοί και ανεξέλεγκτοι απασχολήσεις': Ο ηθικός πανικός για τη νεολαία στη μεταπολεμική Ελλάδα», *Σύγχρονα Θέματα*, 90 (2005), 30-43.
- 8) Όλγα Γκράτζιου, ««Κρίκοι φρενοβλαβών» από την Μικρά Ασία. Στο περιθώριο της ιστορίας της ιατρικής και της ιστορίας των Μουσείων», *Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 26, 2005, 389-399.

- 9) Ελευθερία Ζέη, «Χρόνοι και χρόνος στις νησιωτικές κοινωνίες μέσα στα νοταριακά αρχεία», *Μνήμων*, 27 (2005), 9-26.
- 10) Παναγιώτης Ιωάννου, «Γεώργιος Κλόντζας ή Natale Bonifacio; Σχετικά με την πατρότητα της εικονογράφησης του Marc. Gr. VII 22», *Θησαυρίσματα*, 35 (2005), 213-242.
- 11) Κατερίνα Κόπακα, «Σύντομο ιστορικό της αρχαιολογικής έρευνας για το λάδι και το κρασί στη μινωική Κρήτη», *Αριάδνη*, 11 (2005), 9-38.
- 12) Ίρις Τζαχίλη, «Η υφαντική τέχνη την εποχή του Χαλκού», *Αρχαιολογία*, 94 (Μάρτιος 2005), 67-70.

2006

- 13) Έφη Αβδελά, «Το φύλο στην ιστοριογραφία. Ένα δύο πράγματα που ξέρω γι' αυτό», *Σύγχρονα Θέματα*, 94 (2006), 38-42.

2007

- 14) Marco Miotto, «Αντικρουόμενες πληροφορίες από βυζαντινές και βενετικές πηγές για τη ναυμαχία της Ρόδου (1099 ή 1100)», *Βυζαντιακά*, 26 (2007), 191-207.
- 15) -----, «Βυζάντιο και η άμυνα της Συρίας: Άραβες φοιδεράτοι, αραβικές επιδρομές και ισλαμική κατάκτηση», *Βυζαντινά*, 27 (2007), 187-214.
- 16) Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου, «Η Ιστορία των Επιχειρήσεων. Γενικευτικές αναγωγές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες», *Μνήμων*, 28 (2006-2007), 241-266.
- 17) Χρήστος Χατζηιωσήφ, «Το γέλιο του ηττημένου», *Αρχειοτάξιο*, 9 (2007), 64-66.

2008

- 18) Όλγα Γκράτζιου, «Η ανανέωση των μουσείων, οι ανακατατάξεις στην ανώτατη εκπαίδευση και οι μουσειακές σπουδές στην Ελλάδα», *Ilissia*, 2 (2008), 24-31.
- 19) Γιάννης Κοκκινάκης, «“Από την δημοκρατία χωρίς περιορισμούς” στην “εξουσία του νόμου”; Τα πολιτειακά συντάγματα και το “πολυκέφαλο τέρας” στην Αμερικανική Επανάσταση», *Τα Ιστορικά*, τχ. 49 (Δεκέμβριος 2008), 393-436.
- 20) Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, «Η θεωρία της “ελληνικότητας” του Μαρίνου Καλλιγά», *Τα Ιστορικά*, τχ. 49 (Δεκέμβριος 2008), 331-356.
- 21) Κώστας Μουστάκας, «Μαμάϊμι: Συμβολή στη μελέτη της χρησμολογικής παράδοσης κατά την εποχή της άλωσης», *Αριάδνη. Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης*, 14 (2008), 119-155.

Ξενόγλωσσες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά

2004

- 1) Vassiliki Foskolou, 'Glass Medallions with Religious Themes in the Byzantine Collection at the Benaki Museum. A Contribution to the Study of the Material', *Μουσείο Μπενάκη*, 4 (2004), 51-73.

- 2) Aglaia Kasdagli, 'Family and Inheritance in the Cyclades 1500-1800: Present Knowledge and Unanswered Questions', *Journal of Family History*, 2004/3, 257-273.
- 3) Elias Kolovos, 'A *Biti* of 1439 from the Archives of the Monastery of Xeropotamou (Mount Athos)', *Hilandarski Zbornik/Recueil de Chilandar*, 11 (2004), 295-306.
- 4) Christos Loukos, 'Families and Family Structure in a Neo-Hellenic City: Hermoupolis in the Mid-19th Century', *The History of the Family*, 9 (2004), 317-324.
- 5) Eleni Sakellariou, 'I centri minori del Regno di Napoli nel tardo medioevo. Problemi e prospettive', *Incontri Mediterranei*, έτος 5, τεύχος 1 (τόμος 9) (2004), 194-207.

2005

- 6) Antonis Anastasopoulos, 'Crisis and State Intervention in Late Eighteenth-Century Karaferye', *Princeton Papers: Interdisciplinary Journal of Middle Eastern Studies*, 13, 11-33 (ο τόμος επανεκδόθηκε ως Frederick F. Anscombe (επιμ.), *The Ottoman Balkans, 1750-1830*, Markus Wiener Publishers, Πρίνστον 2006).
[Βιβλιοκρισία του τόμου: *World History Bulletin*, 24/2 (2008), 50-51 (Craig Patton).]
- 7) -----, 'In Preparation for the Hajj: The Will of a *Serdengeçti* from Crete (1782)', *Archivum Ottomanicum*, 23 (2005-2006), 79-92.
- 8) Efi Avdela, 'Engendering 'Greekness': Women's Emancipation and Irredentist Politics in Nineteenth-Century Greece', σε συνεργασία με την Αγγέλικα Ψαππά, *Mediterranean Historical Review*, 20/1 (2005), 67-79.
- 9) Vassiliki Foskolou, "'In the Reing of the emperor of Rome...": Donor Inscriptions and Political Ideology in the Time of Michael VIII Paleologos', *Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, περ. Δ', τόμ. KZ' (2005), 455-462.
- 10) Nena Galanidou, 'The Many Faces of Hunter Gatherer Research' (βιβλιοκριτικό άρθρο για τα: 1. *Ethnoarchaeology and Hunter Gatherers: Pictures at an Exhibition*, K. J. Fewster & M. Zvelebil (επιμ.), 2. P. Jordan, *Material Culture and Sacred Landscape: The Anthropology of the Siberian Khanty*, και 3. S. Barut Kusimba, *African Foragers*), *European Journal of Archaeology*, 8/3 (2005), 289-292.
- 11) Elias Kolovos, 'The Saints in the Sultan's Dream', *Archivum Ottomanicum*, 23 (2005-2006), 205-218.
- 12) Anna Missiou, 'The Appropriation of Persian Words in Fifth-Century Athenian Politics', *Αρχαιογνωσία*, 13 (2005), 69-83.
- 13) Katerina Panagopoulou, 'Cross-reading Images: Iconographic 'Debates' between Antigonids and Ptolemies during the Third and Second Centuries BC', *Eulimene*, 6-7 (2005-2006), 163-181.
- 14) Anastasia Serghidou, 'Au-delà du corps au-delà de l'esprit: la nosos tragique. Questionnements éthico-politiques sur l'idée du nocif et de la déraison', *Historia Antigua*, Salamanque, 23 (2005), 251-268.

- 15) Iris Tzachili, 'Excavations on Thera and Therasia in the 19th Century: A Chronicle', *Journal of Mediterranean Archaeology*, 18/2 (2005), 231-257.
- 16) Eleftheria Zei, "'La lune sous la terre': contribution à l'histoire de la mesure du temps dans les sociétés rurales du monde méditerranéen (grec) moderne", *Histoire & Mesure*, XX, 1/2 (2005), 137-157.

2006

- 17) Antonis Anastasopoulos, 'Building Alliances: A Christian Merchant in Eighteenth-Century Karaferye', *Oriente Moderno* n.s., 25/1 (2006) [*The Ottomans and Trade*, επιμ. Ebru Boyar και Kate Fleet], 65-75.
- 18) Efi Avdela, 'Historia de las mujeres y de género en Grecia: ¿un factor molesto?', *Cuadernos de Historia Contemporánea*, 28 (2006), 83-95.
- 19) Nena Galanidou, 'Analytical and Ethical Issues concerning Organic Residues on Paleolithic Chipped Stone Tools from NW Greece', *Journal of Field Archaeology*, 31/4 (2006), 351-362.
- 20) Aglaia Kasdagli, 'Notarial Archives Concerning the Greek World: A Chaotic and Vastly Unexplored Wealth', *L'Homme. Europaeische Zeitschrift für Feministische Geschichtswissenschaft*, 17/2 (2006), 141-144.
- 21) Antonis Kotsonas, 'Wealth and Status in Iron Age Knossos', *Oxford Journal of Archaeology*, 25/2 (2006), 149-172.
- 22) Socrates Petmezas, 'Christian Communities in 18th and Early 19th Century Ottoman Greece: Their Fiscal Functions', *Princeton Papers: Interdisciplinary Journal of Middle Eastern Studies*, XI (2006), 71-116 [Special issue: *Parallels Meet: New Vistas of Religious Community and Empire in Ottoman Historiography*, επιμ. Molly Greene] [ο τόμος επανεκδόθηκε ως Molly Greene (επιμ.), Markus Wiener Publishers, Πρίνστον 2006].
[Βιβλιοκρισία του τόμου: ηλεκτρονικό περιοδικό *ArabStudiesJournal.org* (Fall 2005 / Spring 2006) (Isa Blumi).]

2007

- 23) Efi Avdela, 'Emotions on Trial: Judging Crimes of Honour in Post-Civil-War Greece', *Crime, Histoire & Société / Crime, History & Societies*, 10/2 (2007), 33-52.
- 24) Vassiliki Foskolou, 'Eine Reise zu den Wallfahrtsstätten des östlichen Mittelmeerraums: „Souvenirs“, Bräuche und Mentalität des Wallfahrtswesens', *Peregrinations. Journal of Medieval Art and Architecture*, vol. II/No2 (2007) (<http://peregrinations.kenyon.edu/vol2-2/FeaturedSection/Foskolou.pdf>).
- 25) -----, 'Byzantium on the Web: new technologies at the service of museums and educational institutions for the presentation of Byzantine culture', *Byzantine Zeitschrift*, 100 (2007), 629-636.
- 26) Panayotis Ioannou, 'Considerazioni introduttive sui 'pittori pratici' della prima Controriforma', *Annales d'esthétique*, 44 (2007-2008), 67-76.
- 27) Elias Kolovos, 'Insularity and Island Society in the Ottoman Context: The Case of the Aegean Island of Andros (Sixteenth to Eighteenth Centuries)', *Turcica*, 39 (2007), 49-122.

- 28) Katerina Kopaka, 'Gavdos, Siopata', *Archaeological Reports for 2006-2007*, 2007, 121.
- 29) Katerina Panagopoulou, 'Between Necessity and Extravagance: Silver as a Commodity in the Hellenistic Period', *BSA*, 102 (2007), 315-343, pl.18-21.
- 30) Christina Tsigonaki, 'Les villes crétoises aux VIIe et VIIIe siècles : l'apport des recherches archéologiques à Eleutherna', *Annuario della Scuola Archeologica Italiana di Atene*, LXXXV (2007), 263-298.

2008

- 31) Efi Avdela, "'Corrupting and Uncontrollable Activities": Moral Panic about Youth in Post-Civil-War Greece', *Journal of Contemporary History*, 43/1 (2008), 25-44.
- 32) Maria Christina Chatziioannou, 'Relations between the State and the Private Sphere: Speculation and Corruption in Nineteenth-Century Greece', *Mediterranean Historical Review*, 23/1 (2008), 1-14.
- 33) Rosalia Chrestidou, 'An Application of Micro-wear Analysis to Bone Experimentally Worked Using Bronze Tools', *Journal of Archaeological Science*, 35/3 (2008), 733-751.
- 34) Antonis Kotsonas, 'The Discovery of Eleutherna: From the Formation of the Modern Cretan State to H. Payne's Excavations (1899-1929)', *Annual of the British School at Athens*, 103 (2008), 275-298.
- 35) Eleftheria Zei, 'Relationships of Affection, Relationships of Power: Death and Family Grieving in the Islands of the Aegean, 17th-18th Century', *Historein*, 7 (2008).

Άλλες ελληνόγλωσσες εργασίες/δημοσιεύσεις

2004

- 1) Όλγα Γκράτζιου, *Πηγές για τη δυτική τέχνη στην Κρήτη και Κατάλογος γλυπτικής της βενετικής περιόδου* (ηλεκτρονική δημοσίευση: www.ims.forth.gr/ims/external_projects/digital_crete-gr.html [ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών/I.T.E.]).
- 2) Αντώνης Κοτσώνας, *πολλαπλά λήμματα στον κατάλογο της έκθεσης Ελεύθερνα: Πόλη – Ακρόπολη – Νεκρόπολη*, επιμ. Ν. Χ. Σταμπολίδης, Αθήνα 2004, 240-271.

2006

- 3) Κατερίνα Παναγοπούλου, «Νομίσματα και οικονομία», στο *Ιστορία των Ελλήνων*. Τόμ. 4: *Ελληνιστικοί Χρόνοι*, Αθήνα 2006, 618-657.

2007

- 4) Έφη Αβδελά, *Διδάσκοντας Ιστορία στο Γυμνάσιο. Προτάσεις για την αξιοποίηση του διδακτικού υλικού*, σε συνεργασία με τους Φωτεινή Ασημακοπούλου, Τριαντάφυλλο Πετρίδη, Θεοδώρα Ρόμπου, επιστημονικές υπεύθυνες Βενετία Αποστολίδου – Ελένη Χοντολίδου, Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2005-2007, ΥΠΕΠΘ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2007, 30 σελ.

- 5) Αντώνης Αναστασόπουλος, «Η Βέροια στα χρόνια των Οθωμανών: μια δυναμική κοινωνία», *Πολιτιστικά Δρώμενα*, 47 (Μαρ.-Απρ.-Μάιος 2008), 21-30 [κείμενο απευθυνόμενο στο ευρύ κοινό].
- 6) Ηλίας Κολοβός, *Εισαγωγή στα οθωμανικά τουρκικά*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Τουρκολογία, Ρέθυμνο (Ψηφιακό Κέντρο Εκπαιδευτικών Μέσων Π.Κ.) 2008 [δidaκτικό εγχειρίδιο].
- 7) Δήμητρα Μυλωνά, «Τα οστά από το Βυζαντινό Σπίτι στην Αγία Άννα, Πυργί», στο Θ. Καλπαξής, Ν. Πούλου, Α. Γιαγκάκη, Μ. Ξανθοπούλου, Λ. Μανταλάρα και Δ. Μυλωνά, *Ελεύθερα, Τομέας II. 3. Το Βυζαντινό Σπίτι στην Αγία Άννα*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Κρήτης, Ρέθυμνο 2008, 335-348 [δημοσίευση υλικού].
- 8) -----, «Ποια είναι η τοπική ιστορία του Αστακού Αιτωλοακαρνανίας; Εκπαιδευτικό υλικό 15», στο *Εκπαιδευτικό υλικό εκπαιδευομένων: Πιλοτική εφαρμογή αλιευτικού τουρισμού για την ανάδειξη της αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και παράδοσης, του Μέτρου 4.6 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2000-6*, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου – Τμήμα Ιχθυοκομίας-Αλιείας, 2008, 97-102 [εκπαιδευτικό υλικό].
- 9) -----, «Ποιοι τόποι ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος υπάρχουν στον Αστακό Αιτωλοακαρνανίας; Εκπαιδευτικό υλικό 16», στο *Εκπαιδευτικό υλικό εκπαιδευομένων: Πιλοτική εφαρμογή αλιευτικού τουρισμού για την ανάδειξη της αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και παράδοσης, του Μέτρου 4.6 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2000-6*, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου – Τμήμα Ιχθυοκομίας-Αλιείας, 2008, 103-110 [εκπαιδευτικό υλικό].
- 10) -----, «Είδη ψαριών και η ιστορία τους. Εκπαιδευτικό υλικό 17», στο *Εκπαιδευτικό υλικό εκπαιδευομένων: Πιλοτική εφαρμογή αλιευτικού τουρισμού για την ανάδειξη της αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και παράδοσης, του Μέτρου 4.6 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2000-6*, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου – Τμήμα Ιχθυοκομίας-Αλιείας, 2008, 114-134 [εκπαιδευτικό υλικό].
- 11) -----, «Συνταγές. Εκπαιδευτικό υλικό 17», στο *Εκπαιδευτικό υλικό εκπαιδευομένων: Πιλοτική εφαρμογή αλιευτικού τουρισμού για την ανάδειξη της αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και παράδοσης, του Μέτρου 4.6 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2000-6*, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου – Τμήμα Ιχθυοκομίας-Αλιείας, 2008, 135-146 [εκπαιδευτικό υλικό].
- 12) Νικόλαος Χρ. Σταμπολίδης, Μικρό βιβλίο και CD «Σκηνές από την καθημερινή ζωή στην αρχαιότητα» / Booklet and CD “Scenes from Daily Life in Antiquity” (2008) [εκπαιδευτικό υλικό, συνοδευτικό έκθεσης].

Άλλες ξενόγλωσσες εργασίες/δημοσιεύσεις

2004

- 1) Vassiliki Foskolou, λήμματα για δύο εικόνες και ένα εικονογραφημένο χειρόγραφο της Ιεράς Μονής Αγίας Αικατερίνης Σινά στον κατάλογο της έκθεσης *Byzantium Faith and Power (1261–1557)*, επιμ. H. Evans, The Metropolitan Museum of Art New York (Μάρτιος – Ιούλιος 2004), Νέα Υόρκη 2004, αρ. 203, 204, 213, σελ. 344-345, 354.
- 2) Demetra Mylona, 'Fish Remains', στο J. Soles και C. Davaras (επιμ.), *Mochlos IC, Period III, Neopalatial Remains on the Coast: The Artisans' Quarter and the Chalinomouri Farmhouse*, INSTAP Academic Press, Φιλαδέλφεια 2004, 121-125, Tables 26-33, Plate 27 [δημοσίευση υλικού].
- 3) -----, και A. Powell, 'The Faunal Remains', στο R. Hodges, W. Bowden, K. Lako (επιμ.), *Byzantine Butrint: Excavations and Surveys, 1994-1999*, Oxbow Books, Οξφόρδη 2004, 305-320 [δημοσίευση υλικού].
- 4) Andrew Wilson, Paul Bennet, Eleni Zimi, et al., 'Euesperides (Benghazi): Preliminary Report on the Spring 2004 Season', *Libyan Studies*, 35 (2004), 149-190 [έκθεση αρχαιολογικής ανασκαφής].

2005

- 5) Antonis Anastasopoulos, 'Islamic Tombstones of Rethymno' στο *Common Cultural Heritage: Developing Local Awareness Concerning the Architectural Heritage Left from the Exchange of Populations in Turkey and Greece*, The Foundation of Lausanne Treaty Emigrants, Κωνσταντινούπολη 2005, 222-223 [αναφορά ερευνητικού προγράμματος].
- 6) Demetra Mylona, 'The Animal Bones from the Pyrgouthi in Berbati Valley in the Argolid', στο J. Hjohlman, A. Penttinen και B. Wells, *Pyrgouthi: A Rural Site in the Berbati Valley from the Early Iron Age to Late Antiquity. Excavations by the Swedish Institute at Athens, 1995-1997*, Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae, Series in 4°. LII, Swedish Institute in Athens, Στοκχόλμη 2005, 301-308 [δημοσίευση υλικού].
- 7) ----- και P. Lymbrakis, 'Microfaunal Remains from Pyrgouthi in Berbati Valley in the Argolid', στο J. Hjohlman, A. Penttinen και B. Wells, *Pyrgouthi: A Rural Site in the Berbati Valley from the Early Iron Age to Late Antiquity. Excavations by the Swedish Institute at Athens, 1995-1997*, Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae, Series in 4°. LII, Swedish Institute in Athens, Στοκχόλμη 2005, 299-300 [δημοσίευση υλικού].
- 8) Andrew Wilson, Paul Bennet, Eleni Zimi, et al., 'Euesperides 2005: Preliminary Report on the Spring 2005 Season', *Libyan Studies*, 36 (2005), 135-182 [έκθεση αρχαιολογικής ανασκαφής].

2006

- 9) Andrew Wilson, Paul Bennet, Eleni Zimi, et al., 'Euesperides 2006: Preliminary Report on the Spring 2006 Season', *Libyan Studies*, 37 (2006), 117-157 [έκθεση αρχαιολογικής ανασκαφής].

2007

- 10) Demetra Mylona, 'Fish Remains from Well 576', στο H. Iin Sackett, A. MacGillivray και J. Driessen (επιμ.), *Palaikastro: Two Late Minoan Wells*. Suppl. Vol. No. 43, The British School at Athens, 2007 [δημοσίευση υλικού].
- 11) -----, 'Fish Remains from Well 605', στο H. Iin Sackett, A. MacGillivray και J. Driessen (επιμ.), *Palaikastro: Two Late Minoan Wells*. Suppl. Vol. No. 43, The British School at Athens, 2007 [δημοσίευση υλικού].

Μεταφραστικό έργο

2004

- 1) A. Nükhet Adıyeke και Nuri Adıyeke, «Οι αποστασίες από το ισλάμ στην Κρήτη στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης» (μτφρ. Ηλίας Κολοβός), *Κρητολογικά Γράμματα*, 19 (2004), 33-41.
- 2) Michel Fontenay, «Κούρσος και πειρατεία στη Μεσόγειο (16ος-18ος αι.)» (μτφρ. Ελευθερία Ζέη), στο Σπ. Ασδραχάς, Αντ. Τζαμτζής, Τζ. Χαρλάφτη (επιμ.), *Ελλάδα και θάλασσα*, Μέλισσα, Αθήνα 2004, 107-121.

2005

- 3) H. A. R. Gibb και H. Bowen, *Η ισλαμική κοινωνία και η Δύση: Μελέτη της επίδρασης του δυτικού πολιτισμού στη μουσουλμανική κουλτούρα στην Εγγύς Ανατολή*, μτφρ.-σχόλια Ηλίας Κολοβός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.
- 4) Jonathan Israel, *Η Ευρώπη και ο Ριζοσπαστικός Διαφωτισμός. Μια τυπολογία των διανοητικών και πολιτισμικών πηγών της νεωτερικότητας*, Ετήσια Διάλεξη Κ.Θ. Δημαρά 2004, μτφρ. Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2005.

2006

- 5) Georges Benrekassa, «Μετριοπαθής, μετριοπάθεια, μετριοπαθής ιδεολογία. Η έννοια της μετριοπάθειας από την κλασική περίοδο έως την περίοδο των αστών» (μτφρ. Ελευθερία Ζέη) στο Αλεξάνδρα Σφοίνη (εισαγ.-επιμ.), *Ιστορία των εννοιών. Διαδρομές της ευρωπαϊκής ιστοριογραφίας*, ΕΜΝΕ-Μνήμων, Αθήνα 2006, 233-285.
- 6) Jacques Le Goff, *Η Ευρώπη γεννήθηκε τον Μεσαίωνα*, μτφρ. Ελευθερία Ζέη, επιμ. Αγγ. Ελεφάντης και Άννα Μαραγκάκη, Πόλις, Αθήνα 2006.

2008

- 7) Cemal Kafadar, *Ανάμεσα σε δύο κόσμους: η κατασκευή του οθωμανικού κράτους*, μτφρ. Αντώνης Αναστασόπουλος, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2008 (με συμπληρωματική βιβλιογραφία και δύο χάρτες).

Παράρτημα 2
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ
Η ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
(ΜΕΛΗ ΔΕΠ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ Π.Δ. 407/80
ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2008-2009)
(2004-2008)

Διεύθυνση επιστημονικών προγραμμάτων

- 1) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Δράση για την αναμόρφωση και συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού ιστορίας για το Γυμνάσιο στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2005-2007».
Φορέας χρηματοδότησης: ΕΠΕΑΕΚ II.
Επιστημονική υπεύθυνη: Έφη Αβδελά.
Συνεργάτες: Στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2005-2007», 29 εξωτερικοί συνεργάτες, από τους οποίους 3 μεταπτυχιακοί φοιτητές και 1 υποψήφιος διδάκτορας.
Διάρκεια: 2005-2007.
Άλλες παρατηρήσεις: Εγκρίθηκαν από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τα βιβλία ιστορίας για την Α΄ και τη Β΄ γυμνασίου και εκκρεμεί η έγκριση για το βιβλίο της Γ΄ γυμνασίου.
- 2) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «‘Νέοι εν κινδύνω’ στη μεταπολεμική Ελλάδα: η περίπτωση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων», ΑΚ 2576.
Φορέας χρηματοδότησης: Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας, Πανεπιστημίου Κρήτης.
Επιστημονική υπεύθυνη: Έφη Αβδελά.
Συνεργάτες: Δύο μεταπτυχιακοί φοιτητές και μία εξωτερική συνεργάτρια.
Διάρκεια: 2007-2008.
- 3) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «‘Νέοι εν κινδύνω’ στη μεταπολεμική Ελλάδα: η περίπτωση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων», ΑΚ 2755.
Φορέας χρηματοδότησης: Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας, Πανεπιστημίου Κρήτης.
Επιστημονική υπεύθυνη: Έφη Αβδελά.
Συνεργάτες: Μία εξωτερική συνεργάτρια, υποψήφια διδάκτωρ.
Διάρκεια: 2008-2009.
- 4) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Καταγραφή και διάσωση μουσουλμανικών επιτύμβιων στηλών Ρεθύμνου».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Αντώνης Αναστασόπουλος.
Συνεργάτες: Οι κύριοι συνεργάτες είναι τέσσερις μεταπτυχιακοί φοιτητές α΄ κύκλου και δύο διδάκτορες ερευνητές.
Διάρκεια: 2001-σήμερα.

Άλλες παρατηρήσεις: Το πρόγραμμα διεξάγεται με τη συνεργασία της 28^{ης} Εφορείας Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων.

- 5) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Μετάφραση και έκδοση του υπ' αριθ. 1 οθωμανικού ιεροδικαστικού κώδικα της Βέροιας των ετών 1602-1603.
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Αντώνης Αναστασόπουλος, Ηλίας Κολοβός, Ελένη Γκαρά.
Συνεργάτες: Μία μεταπτυχιακή φοιτήτρια α' κύκλου και ένας υποψήφιος διδάκτορας.
Διάρκεια: 2005-σήμερα.
- 6) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Telling Children about the Past: An Interdisciplinary Perspective».
Φορέας χρηματοδότησης: Πανεπιστήμιο του Bergen, Νορβηγία.
Επιστημονική υπεύθυνη: Νένα Γαλανίδου.
Συνεργάτες: Liv Helga Dommasnes και μια διεθνής διεπιστημονική ομάδα.
Διάρκεια: 2002-2007.
Άλλες παρατηρήσεις: Ερευνητικό πρόγραμμα με τελικό προϊόν συλλογικό τόμο.
- 7) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Μελέτη και τελική δημοσίευση των νεολιθικών ευρημάτων από τις ανασκαφές του Στυλιανού Αλεξίου στον Κατσαμπά.
Φορέας χρηματοδότησης: Institute for Aegean Prehistory (INSTAP).
Επιστημονική υπεύθυνη: Νένα Γαλανίδου.
Συνεργάτες: 6 μεταδιδακτορικοί ερευνητές και 2 καθηγητές Πανεπιστημίου (Κάτια Μαντέλη, Αργυρώ Ναυπλιώτη, Νέλλη Φωκά-Κοσμετάτου, Γιώργος Ηλιόπουλος, Peter Tomkins, Peter Day [Παν/μιο του Sheffield], Νίκος Χανιωτάκης [Παν/μιο Κρήτης]).
Διάρκεια: 2004-2008.
- 8) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Human Presence during the Palaeolithic in the Kastoria Lake Basin: The Evidence from the Pantazopoulos Collection».
Φορέας χρηματοδότησης: Institute for Aegean Prehistory (INSTAP).
Επιστημονική υπεύθυνη: Νένα Γαλανίδου.
Συνεργάτες: Στέφανος Λιγκοβανλής, Σοφία Δουλκερίδου, Νικολέτα Ντόλια.
Διάρκεια: 2005-2006.
- 9) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η εθνοαρχαιολογία της τροφοσυλλογής. Μια μελέτη της συλλογής, αποθήκευσης και κατανάλωσης σαλιγκαριών στην Κρήτη».
Φορέας χρηματοδότησης: Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης.
Επιστημονική υπεύθυνη: Νένα Γαλανίδου.
Συνεργάτες: Μαρία Χαλόγλου.
Διάρκεια: 2006.
- 10) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η δυτική τέχνη στην Κρήτη».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Επιστημονική υπεύθυνη: Όλγα Γκράτζιου.

Συνεργάτες: Αρχαιολόγοι της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και δύο μεταπτυχιακές φοιτήτριες, που σήμερα εκπονούν διδακτορικές διατριβές.

Διάρκεια: 1996-σήμερα.

- 11) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η διαμόρφωση ομάδων πολιτικής διοίκησης και η ευρωπαϊκή καποδιστριακή εμπειρία, 1797–1818».

Επιστημονική υπεύθυνη: Ελευθερία Ζέη.

Διάρκεια: 2005-2006.

Άλλες παρατηρήσεις: Ερευνητική ομάδα στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος για την κατάρτιση Ψηφιακού Βιογραφικού Λεξικού του Επτανησιακού Διαφωτισμού, της συγκρότησης της Επτανήσου Πολιτείας και των πολιτικών παραγώγων της (1797-1818): Ιόνιο Πανεπιστήμιο, τμήμα Ιστορίας, επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος: Νίκος Καραπιδάκης.

- 12) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Δημιουργία και συμπλήρωση βάσης δεδομένων, καθώς και ψηφιοποίηση φωτογραφικού υλικού και σχεδίων, με στόχο να προχωρήσει η μελέτη και δημοσίευση της «Λεπτής κεραμικής από τις αρχαίες Ευεσπερίδες στη Λιβύη (600-250 π.Χ.)».

Φορέας χρηματοδότησης: Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Επιστημονική υπεύθυνη: Ελένη Ζυμή.

Συνεργάτες: 2 προπτυχιακοί φοιτητές και 1 μεταπτυχιακή φοιτήτρια α' κύκλου.

Διάρκεια: 2008-2009.

- 13) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Έλληνες καλλιτέχνες στη Δύση (15^{ος}-18^{ος} αι.)».

Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Επιστημονικός υπεύθυνος: Παναγιώτης Ιωάννου.

Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές α' κύκλου και μετακινούμενοι μέσω του προγράμματος Leonardo da Vinci.

Διάρκεια: 2007-σήμερα.

- 14) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανασκαφές Αρχαίας Ιτάνου.

Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή.

Επιστημονικός υπεύθυνος: Θανάσης Καλπαξής.

Συνεργάτες: Χριστίνα Τσιγωνάκη.

Διάρκεια: 2004-σήμερα.

- 15) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Ψηφιακή διαχείριση ανασκαφικών δεδομένων – πιλοτικό παράδειγμα: η βασιλική Α' της Αρχαίας Ιτάνου».

Φορέας χρηματοδότησης: ΕΠΕΑΕΚ II, Πυθαγόρας 1: ενίσχυση ερευνητικών ομάδων στα Πανεπιστήμια.

Επιστημονικός υπεύθυνος: Θανάσης Καλπαξής.

Συνεργάτες: Χριστίνα Τσιγωνάκη.

Διάρκεια: 2004-2008.

Άλλες παρατηρήσεις: Το πρόγραμμα εκπονήθηκε από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης σε συνεργασία με το Εργαστήριο Γεωφυσικής-Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης και Αρχαιοπεριβάλλοντος του

Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας και το πανεπιστήμιο Paris I.

- 16) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η νησιωτική κοινωνία της Άνδρου κάτω από οθωμανική κυριαρχία».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας και Καίρειος Βιβλιοθήκη Άνδρου.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Ηλίας Κολοβός.
Συνεργάτες: Δύο μεταπτυχιακοί φοιτητές, που σήμερα εκπονούν διδακτορική διατριβή.
Διάρκεια: 2002-σήμερα.
- 17) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Βάση δεδομένων για την οθωμανική Κρήτη».
Φορέας χρηματοδότησης: Ε.Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας», με χρηματοδότηση από το Γ΄ Κ.Π.Σ.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Ηλίας Κολοβός.
Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές α΄ κύκλου, κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, μεταδιδακτορικοί ερευνητές και εξωτερικοί συνεργάτες.
Διάρκεια: 2004-2006, 2007-2008.
Άλλες παρατηρήσεις: Πρόκειται για υποπρόγραμμα του ερευνητικού προγράμματος «Ψηφιακή Κρήτη: Μεσογειακές Πολιτισμικές Διαδρομές». Φορέας διεξαγωγής του προγράμματος ήταν το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
- 18) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Πετρογραφική ανάλυση κεραμικής από την Ελεύθερνα».
Φορέας χρηματοδότησης: INSTAP Study Center.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Αντώνης Κοτσώνας.
Συνεργάτες: Ελένη Νοδάρου.
Διάρκεια: 2005-2008.
- 19) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ταξινόμηση τοπικών αρχείων (Αίγιο, Αμοργός, Βίλια, Σύμη, Σύρος).
Φορέας χρηματοδότησης: Τοπικοί φορείς – Πανεπιστήμιο Κρήτης.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Χρήστος Λούκος.
Συνεργάτες: Προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.
Διάρκεια: 1996-σήμερα.
- 20) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η πόλη στους νεότερους χρόνους».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Χρήστος Λούκος.
Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές και διδάκτορες ερευνητές.
Διάρκεια: 1994-2006.
- 21) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Οι πόλεις της Ανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων κατά τη νεότερη εποχή».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Χρήστος Λούκος, Ανδρέας Λυμπεράτος, Σωκράτης Πετμεζάς, Χρήστος Χατζηιωσήφ.

Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες.
Διάρκεια: 2006-σήμερα.

- 22) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ηλεκτρονική ταξινόμηση αρχείου Υγείας και Πρόνοιας της Νομαρχίας Κυκλάδων.
Φορέας χρηματοδότησης: Ίδρυμα Λάτση.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Χρήστος Λούκος.
Διάρκεια: 2008.
- 23) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Παρίσι-Αθήνα, 1919-1939: Το διπλό ταξίδι- Paris-Athènes 1919-1939 ou le double voyage».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, Γαλλική Σχολή Αθηνών, Μουσείο Μπενάκη.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Ευγένιος Ματθιόπουλος (εκ μέρους του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών).
Διάρκεια: 2008-σήμερα.
- 24) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η τεχνοκριτική στην Ελλάδα. Αρθρογραφία-βιβλιογραφία ελλήνων τεχνοκριτών του 20^{ου} αιώνα».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Ευγένιος Ματθιόπουλος.
Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές.
Διάρκεια: 2004-σήμερα.
- 25) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Οικισμοί, πληθυσμός και οικονομία στον ελληνικό χώρο (13ος-16ος αι.)».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Κώστας Μουστάκας.
Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές α' κύκλου.
Διάρκεια: 2004-σήμερα.
- 26) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Αρχαιο-περιβαλλοντικά προγράμματα σε ανασκαφές (Βρύσινας, Θρόνος-Κεφάλαια, Ελεύθερνα).
Φορέας χρηματοδότησης: ποικίλες πηγές.
Επιστημονική υπεύθυνη: Δήμητρα Μυλωνά.
Συνεργάτες: Προπτυχιακοί φοιτητές.
Διάρκεια: 2007-σήμερα.
- 27) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Networks in the Greek World».
Φορέας χρηματοδότησης: Ποικίλες πηγές χρηματοδότησης (π.χ., Πανεπιστήμιο Κρήτης, Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης, Costamare Shipping Company).
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Κατερίνα Παναγοπούλου, Κρίστου Κωνσταντακοπούλου.
Συνεργάτες: Εξωτερικοί συνεργάτες.
Διάρκεια: 2004-σήμερα.
- 28) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Ιστορία της υπαίθρου: Η ελληνική αγροτική οικονομία στο Μεσοπόλεμο».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Σωκράτης Πετμεζάς.

Συνεργάτες: Μεταπτυχιακοί φοιτητές.
Διάρκεια: 2002-2008.

- 29) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Αστική εξέλιξη και οικιστικό πλέγμα, 1830-1960. Η σχέση πόλης – υπαίθρου».
Φορέας χρηματοδότησης: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Σωκράτης Πετμεζάς.
Συνεργάτες: Ένας μεταπτυχιακός φοιτητής.
Διάρκεια: 2008-σήμερα.
- 30) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανασκαφή, προστασία και ανάδειξη ενός αρχαιολογικού χώρου. Ελεύθερνα, 2000-2008.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Νίκος Σταμπολίδης.
Διάρκεια: 2000-σήμερα.
- 31) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Ολυμπιονίκες της αρχαιότητας».
Επιστημονικός υπεύθυνος: Νίκος Σταμπολίδης.
Διάρκεια: 2003-2004.
- 32) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Κύπρος-Αιγαίο-Κρήτη».
Επιστημονικός υπεύθυνος: Νίκος Σταμπολίδης.
Διάρκεια: 2004-σήμερα.
- 33) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «PLOES. Sea Routes. From Sidon to Huelva – Interconnections in the Mediterranean; 16th-6th c. B.C.».
Επιστημονικός υπεύθυνος: Νίκος Σταμπολίδης.
- 34) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Τάφος Α1Κ1 της αρχαίας Ελεύθερνας. Αρχαιολογική-ανθρωπολογική-παλαιοβοτανική μελέτη.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Νίκος Σταμπολίδης.
- 35) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Τα σφραγίσματα της Δήλου». Σειρά δημοσιεύσεων.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Νίκος Σταμπολίδης.
- 36) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανασκαφικό και ερευνητικό πρόγραμμα για το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα.
Φορέας χρηματοδότησης: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
Επιστημονική υπεύθυνη: Ίρις Τζαχίλη.
Συνεργάτες: Ν. Κραχτοπούλου (μεταδιδακτορική ερευνήτρια), Κ. Σμπόνιας (επίκουρος καθηγητής στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο), Γ. Κορδατζάκη (μεταδιδακτορική ερευνήτρια), Θ. Τσέλιος (μεταδιδακτορικός ερευνητής), Γιώργος Αλεξόπουλος (αρχαιολόγος Γ' ΕΠΚΑ), προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές.
Διάρκεια: 1999-σήμερα.
- 37) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ευρωπαϊκό πρόγραμμα DressId (ερευνητικό πρόγραμμα για την ενδυμασία στη ρωμαϊκή περίοδο).
Φορέας χρηματοδότησης: European Commission Culture Programme.
Επιστημονική υπεύθυνη: Ίρις Τζαχίλη (για την Ελλάδα).
Συνεργάτες: Ελένη Ζυμή, Παυλίνα Καραναστάση, Κατερίνα Παναγοπούλου, εξωτερικοί συνεργάτες.
Διάρκεια: 2007-2012.

- 38) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Διαχρονικοί νησιωτικοί πολιτισμοί: η περίπτωση της Θηρασίας».
Φορέας χρηματοδότησης: Πανεπιστήμιο Κρήτης και Institute for Aegean Prehistory.
Επιστημονικές υπεύθυνες: Ίρις Τζαχίλη, Μαρίζα Μαρθάρη, Κλαίρη Παλυβού.
Συνεργάτες: Εξωτερικοί συνεργάτες, προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές.
Διάρκεια: 2007-σήμερα.
Άλλες παρατηρήσεις: Διαπανεπιστημιακό και διδρυματικό πρόγραμμα συνεργασίας του Πανεπιστημίου Κρήτης με την ΚΑ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και τη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ.
- 39) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «*Ευλογίες*. Τα αναμνηστικά προσκυνήματος και ο ρόλος τους στις λατρευτικές πρακτικές. Εντοπισμός, καταγραφή και μελέτη των *ευλογιών* της μέσης και ύστερης βυζαντινής εποχής (8^{ος}-15^{ος} αιώνας)».
Φορέας χρηματοδότησης: Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης.
Επιστημονική υπεύθυνη: Βασιλική Φωσκόλου.
Συνεργάτες: 2 μεταπτυχιακές φοιτήτριες (Γεωργία Δανδάλη, Άρτεμις Νικολακάκη) και 3 εξωτερικοί συνεργάτες [Παντελής Καμπόλης (προγραμματιστής), Σοφία Μίχου (γραφίστρια – σχεδιάστρια ηλεκτρονικών σελίδων), Valerie Nunn (μεταφράστρια)].
Διάρκεια: 2006-σήμερα.
- 40) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** RAMSES II, ευρωπαϊκό δίκτυο αριστείας (Réseau d'Excellence des centres de recherche en sciences humaines sur la Méditerranée), F6-Citizens and Governance in a Knowledge-based Society, γενικοί θεματικοί άξονες: *Μνήμη, Συγκρούσεις, Ανταλλαγές*.
Φορέας χρηματοδότησης: Commission européenne – 6e PCRD.
Επιστημονική υπεύθυνη: Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου (εθνικός εκπρόσωπος) [2006-2008: μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του ίδιου ευρωπαϊκού προγράμματος].
Διάρκεια: 2006-2010.
Άλλες παρατηρήσεις: Γενικός συντονιστής: CNRS-Γαλλία, Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme (Aix-en-Provence).
- 41) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Μητρώο επιχειρήσεων-επιχειρηματιών και μνημείων (προ)βιομηχανικής κληρονομιάς νομού Μεσσηνίας, 19ος-20ός αιώνας».
Φορέας χρηματοδότησης: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
Επιστημονική υπεύθυνη: Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου.
Συνεργάτες: Δήμητρα Βασιλειάδου, Γιώργος Σερεμετάκης, Γιάννης Πελεκούδας.
Διάρκεια: 2006-2008.
- 42) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Δημιουργία λευκώματος φωτογραφιών και κειμένων «Ο Πύργος στην τροχιά της *μαυρομάτας*».
Φορέας χρηματοδότησης: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
Επιστημονική υπεύθυνη: Μαρία Χριστίνα Χατζιωάννου.

Συνεργάτες: Αλέξης Φραγκιάδης, Δήμητρα Βασιλειάδου, Στάθης Κουτρουβίδης.
Διάρκεια: 2007-2008.

Συμμετοχή σε επιστημονικά προγράμματα

- 43) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** COST A36: Tributary Empires Compared.
Φορέας χρηματοδότησης: COST (intergovernmental framework for European Co-operation in Science and Technology).
Επιστημονικός υπεύθυνος: Peter Fibiger Bang.
Συμμετοχή: Αντώνης Αναστασόπουλος (μέλος διαχειριστικής επιτροπής).
Διάρκεια: 2005-2009.
- 44) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Επιφανειακή έρευνα στην κοιλάδα του Κοκκυτού, Θεσπρωτία».
Φορέας χρηματοδότησης: Φιλανδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο και Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Björn Forsen.
Συμμετοχή: Νένα Γαλανίδου.
Διάρκεια: 2008.
- 45) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Bibliothèque de la Méditerranée.
Συμμετοχή: Ελευθερία Ζέη.
Διάρκεια: 2004-2005.
Άλλες παρατηρήσεις: Συνεργασία του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών/Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών με το Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme για την κατάρτιση μιας ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης σε θέματα σχετικά με τη Μεσόγειο.
- 46) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** COST A35: Programme for the Study of European Rural Societies – ομάδα εργασίας 3: “Peasant societies”.
Φορέας χρηματοδότησης: COST (intergovernmental framework for European Co-operation in Science and Technology).
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Erich Landsteiner και Ernst Langthaler.
Συμμετοχή: Ελευθερία Ζέη.
Διάρκεια: 2006.
- 47) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανασκαφή της πόλης των Ευεσπερίδων (σύγχρονης Βεγγάζης) στη Λιβύη.
Φορείς χρηματοδότησης: British Academy, Society for Libyan Studies, Craven Committee of the University of Oxford, Department of Antiquities of Libya.
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Andrew Wilson, Paul Bennett και Ahmed Buzaian.
Συμμετοχή: Ελένη Ζυμή.
Διάρκεια: 1998-2007.
- 48) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Μεταφράσεις Ιεροδικαστικών Κωδίκων Τουρκικού Αρχείου Ηρακλείου».
Φορέας χρηματοδότησης: Δήμος Ηρακλείου – Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη.
Επιστημονική υπεύθυνη: Ελισάβετ Ζαχαριάδου.
Συμμετοχή: Ηλίας Κολοβός.

Διάρκεια: 2002-σήμερα.

- 49) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Αρχαία Αγίου Όρους».
Φορέας χρηματοδότησης: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Κρίτων Χρυσοχοΐδης.
Συμμετοχή: Ηλίας Κολοβός.
- 50) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Archives de l'Athos».
Φορέας χρηματοδότησης: Κολέγιο της Γαλλίας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Jacques Lefort.
Συμμετοχή: Ηλίας Κολοβός.
- 51) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Archives de l'Athos».
Φορέας χρηματοδότησης: Κολέγιο της Γαλλίας.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Jacques Lefort.
Συμμετοχή: Ηλίας Κολοβός.
- 52) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανασκαφή και μελέτη υλικού από την ανασκαφή του πανεπιστημίου της Οξφόρδης στο Λευκαντί της Εύβοιας.
Φορέας χρηματοδότησης: Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου και Πανεπιστήμιο Οξφόρδης.
Επιστημονική υπεύθυνη: Ειρήνη Λαιμού.
Συμμετοχή: Αντώνης Κοτσώνας.
- 53) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** The Kalaureia Research Program – «Η πόλις, ο θεός και η θάλασσα».
Φορέας χρηματοδότησης: The Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (Το Ερευνητικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας της Σουηδίας).
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Arto Penttinen και Berit Wells.
Συμμετοχή: Δήμητρα Μυλωνά (συντονισμός αρχαιο-περιβαλλοντικού προγράμματος και έρευνα γύρω από το ζήτημα των θαλασσινών κοινοτήτων).
Διάρκεια: 2007-2012.
- 54) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Πιλοτική εφαρμογή αλιευτικού τουρισμού για την ανάδειξη της αλιευτικής και υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας και παράδοσης».
Φορέας χρηματοδότησης: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιεία 200-2006, μέτρο 4.6.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Ι. Κλαδάς.
Συμμετοχή: Δήμητρα Μυλωνά (υπεύθυνη για το αρχαιογνωστικό και το εθνογραφικό κομμάτι γύρω από ζητήματα αλιευτικής τεχνολογίας, ψαριών και θαλασσινής κουζίνας).
Διάρκεια: 2007-2008.
Άλλες παρατηρήσεις: Ο συντονισμός του προγράμματος έγινε από το Τ.Ε.Ι. Ιχθυοκομίας και Αλιείας Ηγουμενίτσας.
- 55) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Μελέτη των ελληνιστικών οικονομιών.
Φορέας χρηματοδότησης: Μη σταθερές πηγές χρηματοδότησης.
Επιστημονικός υπεύθυνος: J. K. Davies, Z. Archibald, V. Gabrielsen.
Συμμετοχή: Κατερίνα Παναγοπούλου.
Διάρκεια: 1998-σήμερα.
- 56) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** COST A35: Programme for the Study of European Rural Societies.

- Φορέας χρηματοδότησης:** COST (intergovernmental framework for European Co-operation in Science and Technology).
Επιστημονικός υπεύθυνος: Gerard Beaur.
Συμμετοχή: Σωκράτης Πετμεζάς (μέλος διαχειριστικής επιτροπής).
Διάρκεια: 2005-2009.
- 57) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** *La construction des genres (masculin et féminin).*
Φορέας χρηματοδότησης: Pheacie EA 3563: Les pratiques culturelles dans les sociétés grecque et romaine (Universités Paris I Panthéon, Paris VII Diderot, Ministère de la recherche et de l'éducation).
Επιστημονική υπεύθυνη: Violaine Sebillotte Cuchet.
Συμμετοχή: Αναστασία Σεργίδου.
- 58) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** *Le corps et le vêtement. Pratiques politiques et culturelles du vêtement dans les cités grecques et romaines.*
Φορέας χρηματοδότησης: Pheacie EA 3665: Les pratiques culturelles dans les sociétés grecque et romaine (Universités Paris I Panthéon, Paris VII Diderot, Ministère de la recherche et de l'éducation).
Επιστημονική υπεύθυνη: Valerie Huet.
Συμμετοχή: Αναστασία Σεργίδου.
- 59) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** «Η ναυτιλιακή ιστορία των Ελλήνων, 18ος αιώνας».
Φορέας χρηματοδότησης: Πυθαγόρας Ι – Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων στα Πανεπιστήμια.
Επιστημονική υπεύθυνη: Τζελίνα Χαρλαύτη.
Συμμετοχή: Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου.
Διάρκεια: 2004-2007.
- 60) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Αγγελολώρι Ημαθίας.
Φορέας χρηματοδότησης: Wiener Laboratory, American School of Classical Studies at Athens (2004), Institute for Aegean Prehistory, Philadelphia (2007).
Επιστημονική υπεύθυνη: Ε. Στεφανή.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2004, 2007, 2008.
- 61) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Djaja'de El-Mughara, Βόρεια Συρία.
Φορέας χρηματοδότησης: UMR 5133, Centre National de la Recherche Scientifique.
Επιστημονικός υπεύθυνος: E. Coquegniot.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2004-2005, 2007.
- 62) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Güvercinçayası, Καπαδοκία, Τουρκία.
Φορέας χρηματοδότησης: UMR 5133, Centre National de la Recherche Scientifique και İstanbul Üniversitesi.
Επιστημονική υπεύθυνη: S. Gülçür.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.

Διάρκεια: 2004-2006.

- 63) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Sonjan, Νότια Αλβανία.
Φορέας χρηματοδότησης: Ecole Française d’Athènes.
Επιστημονικός υπεύθυνος: G. Touchais.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2005-σήμερα.
- 64) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Aratashen, Νότια Αρμενία.
Φορέας χρηματοδότησης: “Mission de Caucase”, Υπουργείο Εξωτερικών της Γαλλίας.
Επιστημονικοί υπεύθυνοι: C. Chataigner και R. Badalyan.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2006, 2008-2009.
- 65) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Πρόγραμμα πειραματικής αρχαιολογίας «Obsidiennes anatoliennes et échanges au Néolithique».
Φορέας χρηματοδότησης: «ATIP Jeunes Chercheurs, Centre National de la Recherche Scientifique» (2006-2007), ANR-Centre National de la Recherche Scientifique, “Mission de Caucase”, Υπουργείο Εξωτερικών της Γαλλίας (2008-2011).
Επιστημονικός υπεύθυνος: L. Astruc.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2006-2011.
- 66) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Αρχοντικό Γιαννιτσών, Βόρεια Ελλάδα.
Φορέας χρηματοδότησης: Institute for Aegean Prehistory, Philadelphieia (2007) (ανανέωση της χρηματοδότησης ζητήθηκε και εγκρίθηκε για το 2009).
Επιστημονικές υπεύθυνες: Α. Πιλάλη και Α. Παπανθίμου.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2007-σήμερα.
- 67) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τα Μάλια, το βορειοανατολικό τμήμα του ανακτόρου (ανασκαφές 1981-1992).
Φορέας χρηματοδότησης: Ecole Française d’Athènes.
Επιστημονικός υπεύθυνος: Pascal Darcque.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2007.
- 68) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Musular, Καππαδοκία, Τουρκία.
Φορέας χρηματοδότησης: UMR 5133, Centre National de la Recherche Scientifique και İstanbul Üniversitesi.
Επιστημονική υπεύθυνη: M. Özbaşaran.
Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.
Διάρκεια: 2001, 2007.
- 69) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Aşıklı Höyük, Καππαδοκία, Τουρκία.

Φορέας χρηματοδότησης: UMR 5133, Centre National de la Recherche Scientifique και İstanbul Üniversitesi.

Επιστημονική υπεύθυνη: M. Özbaşaran.

Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.

Διάρκεια: 2007-2008.

- 70) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Aktopraklık, Μαρμαράς, Τουρκία.

Φορέας χρηματοδότησης: UMR 5133, Centre National de la Recherche Scientifique και İstanbul Üniversitesi.

Επιστημονικός υπεύθυνος: N. Karul.

Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.

Διάρκεια: 2008.

- 71) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από την θέση Κλεισούρα, Αργολίδα.

Επιστημονικοί υπεύθυνοι: M. Κουμουτζέλη και J. Kozłowski.

Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.

Διάρκεια: 2008-2009.

- 72) **Τίτλος / αντικείμενο προγράμματος:** Ανάλυση των οστέινων αντικειμένων από τον οικισμό Κρυονέρι νομού Σερρών.

Φορέας χρηματοδότησης: Wiener Laboratory, American School of Classical Studies at Athens.

Επιστημονική υπεύθυνη: Δ. Μαλαμίδου.

Συμμετοχή: Ροζαλία Χρηστίδου.

Διάρκεια: 2008-2009.

Παράρτημα 3
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΣΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ
(2004-2008)

2004

- 1) «Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά τον 19^ο αιώνα (1830-1914)» (Υδρα, 1-3 Οκτωβρίου 2004)· συμπόσιο που διοργανώθηκε υπό την αιγίδα του Ιστορικού Αρχείου της Alpha Bank.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Σωκράτης Πετμεζάς.

- 2) ‘The Interface between Philosophy and Rhetoric in Classical Athens’ (Ρέθυμνο, 29-31 Οκτωβρίου 2004)· διεθνές συνέδριο που συνδιοργάνωσαν τα Τμήματα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Άννα Μίσσιου.

- 3) ‘Fear of Slaves – Fear of Enslavement in the Ancient World’ (29th GIREA Conference) (Ρέθυμνο, 4-7 Νοεμβρίου 2004)· διεθνές συνέδριο του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Κατερίνα Παναγοπούλου, Αναστασία Σεργίδου.

- 4) «Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού – Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου» (2004)· διεθνές συμπόσιο.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Νικόλαος Σταμπολίδης.

- 5) ‘Aegean Metallurgy in Bronze Age’ (Ρέθυμνο, 19-21 Νοεμβρίου 2004)· διεθνές συμπόσιο που συνδιοργάνωσαν το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, το Εθνικό Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών «Δημόκριτος» και τα αρχαιολογικά μουσεία Ηρακλείου και Χανίων.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Ίρις Τζαχίλη.

2005

- 6) «Ημέρες Κεραμικής» (Γαράζο Μυλοποτάμου, 11 Μαΐου 2005)· ημερίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης στο πλαίσιο των ομώνυμων εκδηλώσεων που οργάνωσαν το Κέντρο Νεότερης Κεραμικής, η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνου και ο Εκπολιτιστικός-Επιμορφωτικός Σύλλογος Γαράζου (8-13 Μαΐου 2005).

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Ίρις Τζαχίλη.

- 7) ‘Networks, Exchanges and Conflicts in the Circum-Mediterranean Area’ (Αθήνα, 26-28 Μαΐου 2005)· διεθνές σεμινάριο στο πλαίσιο του Thematic Network of European Social Science Research Centres on the Mediterranean Area (REMSH).

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου.

- 8) 'Emotions over Time: Ancient Pathê – Modern Sentiments. A Comparative Approach' (Ρέθυμνο, 9-10 Δεκεμβρίου 2005)· διεθνές συνέδριο του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Ηλίας Κουλακιώτης, Αναστασία Σεργίδου.

2006

- 9) «Η Κρήτη και η ανατολική Μεσόγειος, 1645-1840» (Ρέθυμνο, 13-15 Ιανουαρίου 2006)· 6^ο Διεθνές Συμπόσιο του Προγράμματος Τουρκικών Σπουδών του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Αντώνης Αναστασόπουλος, Ηλίας Κολοβός, Θανάσης Καλπαξής, Σωκράτης Πετμεζάς.

- 10) 'Networks in the Greek World' (Ρέθυμνο, 26-28 Μαΐου 2006)· διεθνές συνέδριο που συνδιοργάνωσαν το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, το Birkbeck College του Λονδίνου και το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Αθανάσιος Καλπαξής, Νικόλαος Σταμπολίδης, Παυλίνα Καραναστάση, Κατερίνα Παναγοπούλου.

- 11) 'The Economic Development of South-eastern Europe in the 19th Century' (Κέρκυρα, 9-10 Ιουνίου 2006)· διεθνές συμπόσιο που διοργανώθηκε υπό την αιγίδα του Ιστορικού Αρχείου της Alpha Bank.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Σωκράτης Πετμεζάς.

- 12) 'Gender, Family and Property in Legal Theory and Practice: The European Perspective from 10th-20th Century' (Ρέθυμνο, 21-23 Σεπτεμβρίου 2006)· διεθνές συνέδριο του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Έφη Αβδελά, Αντώνης Αναστασόπουλος, Αγλαΐα Κάσδαγλη.

2007

- 13) 'Crime, Violence and the Modern State' (Ρέθυμνο, Μάρτιος 2007)· διεθνές συνέδριο του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και του SOLON Partnership.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Έφη Αβδελά.

- 14) 'State Agricultural Policies: Causes, Implementation and Consequences' (Möschberg του Grosshöchstetten Ελβετία, 5-7 Ιουνίου 2007)· διεθνής συνάντηση εργασίας-συνέδριο στο πλαίσιο του προγράμματος COST, δράση A35: 'Programme for the Study of European Rural Societies'.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Σωκράτης Πετμεζάς.

- 15) Ημερίδα για το έργο του J.-P. Vernant (Ρέθυμνο, Νοέμβριος 2007)· διεθνής επιστημονική συνάντηση του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Μέλη οργανωτικής επιτροπής: Θανάσης Καλπαξής, Χρήστος Λούκος, Άννα Μίσιου, Κατερίνα Παναγοπούλου, Αναστασία Σεργίδου.

- 16) 'War, Armies and Empires' (Ρέθυμνο, 2-4 Νοεμβρίου 2007)· διεθνής συνάντηση εργασίας-συνέδριο στο πλαίσιο του προγράμματος COST, δράση

A36: 'Tributary Empires Compared: Romans, Mughals and Ottomans in the Pre-Industrial World from Antiquity till the Transition to Modernity'.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Αντώνης Αναστασόπουλος.

- 17) «Αναθεωρήσεις του πολιτικού. Ανθρωπολογική και ιστορική έρευνα στην ελληνική κοινωνία» (Μυτιλήνη, Νοέμβριος 2007): διεθνές επιστημονικό συμπόσιο του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Έφη Αβδελά.

2008

- 18) 'Social Groups and Practices of Trading in the Mediterranean (17th-19th Centuries)' (Αθήνα, 4-5 Απριλίου 2008): διεθνής συνάντηση εργασίας των INE-EIE / Centro Interdipartimentale di Studi Europei e Mediterranei / Università di Trieste, Istituto di Studi Sulle Società Mediterranee / CNR – Napoli, Dipartimento di Scienze Storiche / Università di Bari, MMSH, TELEMME / Université de Provence (Aix-Marseille).

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου.

- 19) 'Antiquity and the Ruin: Vision, Time, Emotion, Fragmentarity, and the Reception of the Past' (Παρίσι, 5-7 Ιουνίου 2008): διεθνές συνέδριο που οργανώθηκε από το Royal Holloway, University of London στο πλαίσιο ερευνών της επιστημονικής ομάδας PHEACIE του Πανεπιστημίου Paris I.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Αναστασία Σεργίδου.

- 20) «Ο Καποδίστριας και η εποχή του. 180 χρόνια από την άφιξη του Κυβερνήτη στην Αίγινα» (Αίγινα, 26-28 Σεπτεμβρίου 2008).

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου.

- 21) «Αρχαιολογικό έργο Κρήτης. Α' παγκρήτια επιστημονική συνάντηση» (Ρέθυμνο, 28-30 Νοεμβρίου 2008): συνέδριο που συνδιοργανώθηκε από την 28^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Τρις Τζαχίλη.

- 22) «Οικονομική και κοινωνική ιστορία: θεωρητικές αναζητήσεις και εμπειρικές έρευνες» (Ρέθυμνο, 10-13 Δεκεμβρίου 2008): διεθνές συνέδριο που συνδιοργάνωσαν το δίκτυο του ΗΔΟΙΣΤΟ, το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, το Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας.

Μέλος οργανωτικής επιτροπής: Σωκράτης Πετμεζάς.

Μέλη επιστημονικής επιτροπής: Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, Χρήστος Χατζηιωσήφ.

Παράρτημα 4
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

- 1) *Αλήθεια* (Αναστασία Σεργίδου)
- 2) *Αράχνη* (Ιρις Τζαχίλη)
- 3) *Αριάδνη* (Δημήτρης Κυρίτσης)
- 4) *Ευλιμένη* (Νικόλαος Σταμπολίδης)
- 5) *Τα Ιστορικά* (Τόνια Κιουσοπούλου)
- 6) *Μνήμων* (Χρήστος Λούκος)
- 7) *Σύγχρονα Θέματα* (Εφη Αβδελά)
- 8) *Archaeological and Anthropological Sciences* (Νένα Γαλανίδου)
- 9) *Clio. Histoire, Femmes et Sociétés* (Εφη Αβδελά)
- 10) *Crimes and Misdemeanours. Deviance and the law in historical perspective* (Εφη Αβδελά)
- 11) *Etudes Balkaniques* (Paris, Centre Pierre Bélon) (Σωκράτης Πετμεζάς)
- 12) *Gender & History* (Εφη Αβδελά)
- 13) *Memoria e Ricerca. Rivista di storia contemporanea* (Χρήστος Χατζηιωσήφ)
- 14) *Nouvelles Questions Féministes* (Εφη Αβδελά)
- 15) *The Turkish Historical Review* (Αντώνης Αναστασόπουλος)

Παράρτημα 5
ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΩΣ ΚΡΙΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

(λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρα αυτών των προσκλήσεων, δεν παρατίθενται τα στοιχεία των προσκεκλημένων κριτών)

- 1) *Αριάδνη*
- 2) *Δελτίο της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*
- 3) *Σύγχρονα Θέματα*
- 4) *Archaeological and Anthropological Sciences*
- 5) *Aspasia. International Yearbook of Central, Eastern, and Southeastern European Women's and Gender History*
- 6) *Athenische Mitteilungen. Mitteilungen des Deutschen archäologischen Instituts. Abteilung Athen*
- 7) *Byzantine and Modern Greek Studies*
- 8) *Dialogues d'Histoire Ancienne*
- 9) *Dumbarton Oaks Papers*
- 10) *European History Quarterly*
- 11) *European Review of Economic History*
- 12) *Gender & History*
- 13) *International Journal of Turkish Studies*
- 14) *International Journal of Maritime History*
- 15) *Journal of Field Archaeology*
- 16) *Journal of Modern Greek Studies*
- 17) *Mediterranean Historical Review*

Προσκλήσεις διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης ως κριτές σε άλλες επιστημονικές εκδόσεις:

- 18) Πρακτικά του 2^{ου} διεθνούς συνεδρίου Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας (Αθήνα, 17-21/10/2005).
- 19) Επιστημονικές εκδόσεις του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ).

Παράρτημα 6
ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΣΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
(2004-2008)

- 1) Έφη Αβδελά: κεντρική ομιλήτρια στη Διεθνή Συνάντηση ‘Gender and Identity in Contemporary Greece’, University of Oxford – University of Cambridge, Οξφόρδη, Οκτώβριος 2008.
- 2) Έφη Αβδελά: ελληνο-ισπανική συνάντηση ‘La condición femenina y los movimientos feministas en España Grecia: preferentes, comparaciones y convergencias’, Universidad Autonoma de Madrid, Μαδρίτη, Νοέμβριος 2008.
- 3) Αντώνης Αναστασόπουλος: μαθήματα και διάλεξη στο Πανεπιστήμιο Βοσπόρου, Τμήμα Ιστορίας (Τουρκία), Μάιος 2005 (μέσω του προγράμματος ERASMUS).
- 4) Νένα Γαλανίδου: διάλεξη στο Πανεπιστήμιο του York, Μεγάλη Βρετανία, 2006.
- 5) Παυλίνα Καραναστάση: διάλεξη στο Αρχαιολογικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου Ludwig-Maximilian του Μονάχου, Γερμανία, 30 Ιουνίου 2008.
- 6) Παυλίνα Καραναστάση: διάλεξη στο Αρχαιολογικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου Karl-Ruprecht της Χαϊδελβέργης, Γερμανία, 1 Ιουλίου 2008.
- 7) Τόνια Κιουσοπούλου: διάλεξη στο European University Institute, Φλωρεντία, 2004.
- 8) Τόνια Κιουσοπούλου: διάλεξη στο Πανεπιστήμιο Βελιγραδίου, 2007.
- 9) Ηλίας Κολοβός: σειρά τεσσάρων σεμιναρίων στην Ecole Pratique des Hautes Etudes, Section des Sciences Historiques et Philologiques, Παρίσι, Γαλλία, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2006.
- 10) Ηλίας Κολοβός: μαθήματα και διάλεξη στο Πανεπιστήμιο Βοσπόρου, Τμήμα Ιστορίας (Τουρκία), Απρίλιος 2006 (μέσω του προγράμματος ERASMUS).
- 11) Ηλίας Κολοβός: διάλεξη στο Τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου, 13 Νοεμβρίου 2007.
- 12) Δήμητρα Μυλωνά: διάλεξη στο Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Στοκχόλμης, Σουηδία, 19 Φεβρουαρίου 2008.
- 13) Κατερίνα Παναγοπούλου: διάλεξη στο Corpus Christi College Classics Seminar, *Beyond the City State: The Coinage of Kingdoms, Leagues and Federations*, Πανεπιστήμιο Οξφόρδης, Μεγάλη Βρετανία, 28 Φεβρουαρίου 2007.

- 14) Σωκράτης Πετμεζάς: διάλεξη σε Osmanlı Bankası – Boğaziçi Üniversitesi, Κωνσταντινούπολη, Τουρκία, 2005.
- 15) Σωκράτης Πετμεζάς: διάλεξη στο European University Institute, Φλωρεντία, Ιταλία, 2007.
- 16) Σωκράτης Πετμεζάς: διάλεξη στην EHES, Παρίσι, Γαλλία, 2007.
- 17) Αναστασία Σεργίδου: διάλεξη στο Université de Grenoble III, CPER, Rhône-Alpes, Γαλλία, Μάιος 2005.
- 18) Αναστασία Σεργίδου: μαθήματα και δημόσια διάλεξη στο University of Reading, Μεγάλη Βρετανία (Μάρτιος 2006) (μέσω του προγράμματος ERASMUS).
- 19) Αναστασία Σεργίδου: διάλεξη στο Università Ca'Foscari, Βενετία, Ιταλία, Μάιος 2008.
- 20) Νικόλαος Σταμπολίδης: Λούβρο, Σικελία (Κατάνια, Γέλα), Κων/πολη, Κύπρο και αλλού.
- 21) Ίρις Τζαχίλη: διάλεξη στο Τμήμα Ιστορίας και Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου της Valencia, Ισπανία, 5 Απριλίου 2006.
- 22) Χριστίνα Τσιγωνάκη: διάλεξη στη Société Française d'Archéologie Classique, Παρίσι, Γαλλία, Μάιος 2008.
- 23) Βασιλική Φωσκόλου: διάλεξη στην Archäologische Staatsammlung – Museum für Vor-und Frühgeschichte του Μονάχου, στο πλαίσιο της έκθεσης «Die Welt von Byzanz – Europas östliches Erbe», Μόναχο, Γερμανία, Φεβρουάριος 2005.
- 24) Ροζαλία Χρηστίδου: διάλεξη στο «Au-delà de la notion de technologie expédiente», Table ronde dans le cadre du thème transversal 3 de l'UMR 7041 «Systèmes de production et de circulation», Maison de l'Archéologie et de l'Ethnologie de Nanterre, Παρίσι, Γαλλία, 15 Μαρτίου 2004.
- 25) Ροζαλία Χρηστίδου: διάλεξη στο «Actualité préhistorique», Séminaire de Maîtrise, DEA et de Recherche, UMR 5133, Maison de l'Orient méditerranéen, CNRS /Université Lyon 2, Λιόν, Γαλλία, 23 Μαρτίου 2004.
- 26) Ροζαλία Χρηστίδου: δύο διαλέξεις στο Museo delle Origini, Dip. Scienze Storiche, Archeologiche e Antropologiche dell'Antichità, Università di Roma 'La Sapienza', Ρώμη, Ιταλία, 19 και 20 Μαΐου 2004.
- 27) Ροζαλία Χρηστίδου: διάλεξη στο Archelogický Ústav Av ČR, Charles University, Πράγα, Τσεχία, 7 Δεκεμβρίου 2005.
- 28) Ροζαλία Χρηστίδου και Α. Choyke: διάλεξη στο İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Prehistorya Anabilim Dalı, Κωνσταντινούπολη, Τουρκία, 22 Μαρτίου 2007.

Παράρτημα 7
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ,
ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ
ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

- 1) Έφη Αβδελά: μέλος του Research Council του European University Institute, Φλωρεντία.
- 2) Έφη Αβδελά: μέλος της Ομάδας για την Έρευνα στην Ιστορία των Γυναικών και του Φύλου, ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Ομοσπονδίας για την Έρευνα στην Ιστορία των Γυναικών (International Federation for Research in Women's History / Fédération Internationale pour la Recherche de l'Histoire des Femmes).
- 3) Έφη Αβδελά: μέλος της International Society for History Didactics – Internationale Gesellschaft für Geschichtsdidaktik – Société Internationale pour la Didactique de l'Histoire.
- 4) Αντώνης Αναστασόπουλος: μέλος της The Turkish Studies Association.
- 5) Αντώνης Αναστασόπουλος: μέλος της διαχειριστικής επιτροπής του χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιστημονικού δικτύου COST A36: Tributary Empires Compared (2005-2009).
- 6) Ηλίας Κολοβός: μέλος του Διεθνούς Συλλόγου Οθωμανικής Κοινωνικής και Οικονομικής Ιστορίας (International Association for Ottoman Social and Economic History).
- 7) Κατερίνα Παναγοπούλου: μέλος διεθνούς ομάδας για τη μελέτη των ελληνιστικών οικονομιών, που συντονίζεται από τα Πανεπιστήμια του Λίβερπουλ και της Κοπεγχάγης και που διοργανώνει περιοδικά συνέδρια γύρω από όψεις του συγκεκριμένου θέματος. Στο πλαίσιο αυτής της ομάδας, έλαβε την πρωτοβουλία διοργάνωσης ειδικής ερευνητικής ομάδας για την εφαρμογή της θεωρίας κοινωνικών δικτύων στην αρχαιότητα.
- 8) Σωκράτης Πετμεζάς: μέλος της διαχειριστικής επιτροπής του χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιστημονικού δικτύου COST A35: Prog.Re.s.So.R.E. (Programme de Recherches sur les Sociétés Rurales Européennes) (2007-2009): στο πλαίσιο του ίδιου ερευνητικού δικτύου είναι μέλος της επταμελούς εκδοτικής επιτροπής (editorial board) της σειράς 'Rural History in Europe' που συνεργάζεται με τον εκδοτικό οίκο Brepols (Turnheim, Βέλγιο).
- 9) Αναστασία Σεργίδου: εκλεγμένο μέλος του εργαστηρίου Pheacie (EA 3563): Les pratiques culturelles dans les sociétés grecque et romaine (Université Paris I Panthéon, UFR 09 Histoire – Ministère de la recherche et de l'éducation).

- 10) Χρήστος Χατζηιωσήφ: ιδρυτικό μέλος και μέλος του επιστημονικού συμβουλίου του Center for Mediterranean Studies στο Istituto Italiagno per gli Studi Filosofici στη Νεάπολη της Ιταλίας.
- 11) Ροζαλία Χρηστίδου: μόνιμο μέλος της αρχαιολογικής αποστολής του *İstanbul Üniversitesi – Prehistorya Anabilim Dalı* στην Καππαδοκία.

Παράρτημα 8
ΒΡΑΒΕΙΑ – ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
(2004-2008)

- 1) Έφη Αβδελά: μέλος του Research Council του European University Institute, στη Φλωρεντία, από το 2007 και για έξι χρόνια.
- 2) Κατερίνα Παναγοπούλου: British School at Athens Postdoctoral Fellowship, για μελέτη υλικού στα Μουσεία Ashmolean, Fitzwilliam, Βρετανικό (2008-2009).
- 3) Νικόλαος Σταμπολίδης: τιμητική διάκριση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο Μυλοποταμιτών για την προσφορά του στην περιοχή (2005).
- 4) Νικόλαος Σταμπολίδης: Σταυρός του Ταξιάρχη της Τιμής (Commendatore) από τον Πρόεδρο της Ιταλικής Δημοκρατίας (2008).
- 5) Ροζαλία Χρηστίδου: Wiener Laboratory Research Associateship, American School of Classical Studies at Athens (2004).
- 6) Ροζαλία Χρηστίδου: Research Grant, Institute for Aegean Prehistory (2007, 2009).
- 7) Ροζαλία Χρηστίδου: Wiener Laboratory Research Fellowship in Faunal Studies, American School of Classical Studies at Athens (2008-2009).

Παράρτημα 9
ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΕ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
(2004-2009)

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ακαδημαϊκό έτος 2004-2005

ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- 1) Bernard Knapp, «Mediterranean Island Identities: The Case of Cyprus», 13.10.2004.
- 2) Κατερίνα Αλεξοπούλου, «Λογικές του μύθου: Ο μύθος του Μελέαγρου», 20.10.2004.
- 3) Richard Alston, «Close Kin Marriage: Family structures in Roman Egypt», 2.11.2004.
- 4) Olga Levaniouk, «Homeric “Migrating cities”», 29.11.2004.
- 5) Hasan Badawi, «Ισλάμ: θρησκεία, πολιτική, πολιτισμός», 14.12.2004.
- 6) Monika Linder, «From the papyrus to the digital image – the special collections of the Leipzig University Library in the light of their Greek fonds», 24.5.2005.

Π.Μ.Σ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ

- 7) Μαρία Δαμηλάκου, «Το λιμάνι του Μπουένος Άιρες: αστική ανάπτυξη, μετανάστευση και εργασία», 21.10.2004.
- 8) Ζαχαρίας Μουτούκας, «Θεσμοί, δίκτυα και πολιτικές παρεμβάσεις: ένα πρόβλημα οικονομικής ιστορίας στην ισπανική Αμερική του 18ου αιώνα», 1.12.2004.
- 9) Thomas W. Gallant, «Murder on Black Mountain: love and death on a 19th Greek Island», 9.3.2005.

ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

- 10) Σία Αναγνωστοπούλου, «Η ιστορική διαδρομή του κεμαλισμού: Το Ισλάμ και η Κύπρος στο πλαίσιο του κεμαλισμού» (σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Τουρκικών Σπουδών του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών), 30.11.2004.
- 11) Άννα Μπαλιάν, «Μια περιήγηση στο Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης της Αθήνας» (σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Τουρκικών Σπουδών του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών), 9.12.2004.

ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

- 12) Βαγγέλης Αθανασόπουλος, «Μεταμοντερνισμός και διαφήμιση», 16.12.2004.
- 13) Αναστασία Γιαγκάκη, «Πρόσφατες τάσεις στην έρευνα της βυζαντινής κεραμικής: Το παράδειγμα των αμφορέων», 17.12.2004.

Ακαδημαϊκό έτος 2005-2006

Π.Μ.Σ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ

- 1) Εύη Καρούζου, «Ορισμοί: έγκλημα και εγκληματίας», 20.10.2005.

- 2) Shani D'Cruze, «Murder, Gender and History: Interpersonal Violence as a Subject for Research», 23.11.2005.
- 3) Γιάννης Κόκκωνας, «Το τζιμπούκι: Ένα μακρινό ξαδερφάκι του Ρωσσοαγγλόγαλλου και ο 'μισάνθρωπος' δημιουργός του», 30.11.2005.
- 4) Nicolas Sanchez Dura, «Technology, violence, politics and photographic representation in the 30s», 2.3.2006.

TOMEAS ANATOLIKΩN KAI AΦΡΙΚΑΝΙΚΩN ΣΠΟΥΔΩN

- 5) Meltem Toksöz, «Merchants and Migrants: An Ottoman Port-Town in the Eastern Mediterranean», 28.9.2005.
- 6) Γιώργος Δέδες, «Αφηγηματικές πηγές της πρώιμης οθωμανικής ιστορίας» (σεμιναριακά μαθήματα στο Π.Μ.Σ. στην Τουρκολογία), 28.11 έως 4.12.2005
- 7) Βαγγέλης Κεχριώτης, «Το ζήτημα των προνομίων και οι αντιδράσεις των ελληνορθόδοξων στις πολιτικές των Νεοτούρκων», 2.5.2006.
- 8) Γιώργος Σαλακίδης, «Τα χρηματικά βακούφια του Yenisehir-i Fenar (Λάρισα) σύμφωνα με δύο βακουφικά muhasebe defteri: Το παράδειγμα του βακουφίου του Akcelizade Elhac Ahmed Ağa, του πιθανού ιδρυτή του mevlevihane της πόλης» (σεμιναριακό μάθημα στο Π.Μ.Σ. στην Τουρκολογία), 19.5.2006.

TOMEAS APXAIΟΛΟΓΙΑΣ KAI ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

- 9) Μιλτιάδης Πολυβίου, «Η παραγωγή του αρχιτεκτονικού έργου κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή», 1.12.2005.
- 10) M. Nishiyama, «Ανασύσταση του πορφυρού χρώματος μετά από 2000 χρόνια», 11.5.2006.

Π.Μ.Σ. APXAIΟΣ MEΣOΓEΙΑKOC KOΣMOΣ

- 11) Lynette Mitchell, «Images of Monarchy in Thucydides», 26.10.2005.
- 12) Carmen Alfaro, «Purple Dyes Production in Punic and Roman Ibiza», 2.11.2005.
- 13) Μάκης Απέργης, «Αρχαία Οικονομική Ιστορία: λίγα δεδομένα, πολλή ανάλυση», 7.12.2005.
- 14) Μιχάλης Φωτιάδης, «Πειθάρχηση: η Ιδεολογία της Ευρωπαϊκής Προϊστορίας σήμερα και στην καταγωγή της», 8.12.2005.
- 15) Βίκτωρ Σαρηγιαννίδης, «25 χρόνια αρχαιολογικής έρευνας στο Τουρκμεκιστάν: οι πρόσφατες ανακαλύψεις στη Μαργιανή», 1.3.2006.
- 16) Αλέκα Λιανέρη, «Αρχαία και Νεότερη Δημοκρατία: ιστορικότητες και χρονικότητες», 3.5.2006.
- 17) Γιώργος Σουρής, «Η ελληνική πόλη στο πλαίσιο του Ρωμαϊκού Imperium», 10.5.2006.
- 18) Sally Humphreys, «Archaeology and Ritual: some Questions», 24.5.2006.

Ακαδημαϊκό έτος 2006-2007

- 1) Katerina Kopaka (Πανεπιστήμιο Κρήτης), «Three decades of Prehistoric Archaeology at the University of Crete», Μινωικό Σεμινάριο, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, Ρέθυμνο, 29.9.2006.
- 2) Yücel Terzibaşoğlu (Πανεπιστήμιο Βοσπόρου [Boğaziçi Üniversitesi]), «Eleni Hatun's Olive Groves, or How Individual Property Rights Were Constructed in Ottoman Anatolia in the Late 19th Century», 18.10.2006 [επισκέφτηκε το Τμήμα στο πλαίσιο της ανταλλαγής ERASMUS με το τμήμα Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Βοσπόρου].
- 3) Agnietzka Kotlinska (Πανεπιστήμιο Vrosouav [Wroklaw]), «Actors in the Campaign of Alexander the Great», 25.10.2006.

- 4) Ε. Κυριατζή (Εργαστήριο Fitz, Βρετανική Σχολή Αθηνών), «Ερευνητικό Πρόγραμμα Κυθήρων: η μελέτη του τοπίου μέσα από τη διεπιστημονική ανάλυση της επιφανειακής κεραμικής», 1.11.2006.
- 5) Κατερίνα Χαρβάτη, (Max Plank Institut, Λειψία), «Η Καταγωγή και εξέλιξη του ανθρώπου στην Ευρώπη», Νοέμβριος 2006.
- 6) Πολυχρόνης Τζεδάκης (Πανεπιστήμιο του Leeds), «Εισαγωγή στη μελέτη του παλαιοπεριβάλλοντος», Νοέμβριος 2006.
- 7) Ε. Νοδάρου (INSTAP Study Center for East Crete), «Τεχνικές Ανάλυσης Κεραμικής: θεωρία και πρακτική, δυνατότητες και προοπτικές, με έμφαση στην πετρογραφία», Μάιος 2007.
- 8) Denise Leesch (Έφορος στο Τμήμα Αρχαιοτήτων του Neuchatel), «Η Διαχείριση της Πολιτιστική Κληρονομιάς στην Ελβετία: Σωστική Αρχαιολογία» και «Οι Μαγδαληνικές υπαίθριες θέσεις στο Champreveyres και το Monruz, στις όχθες της λίμνης Neuchatel, Ελβετία», Μάιος 2007.
- 9) Silvia Montiglio (University of Wisconsin-Madison), «Odysseus the Philosopher: Plato's Rehabilitation of an Abused Hero», 23.5.2007.
- 10) Θανάσης Βιώνης, «Αρχαιολογικές μαρτυρίες για την καθημερινή ζωή στο Αιγαίο, 7^{ος}-19^{ος} αιώνας μ.Χ.: πρόσφατες έρευνες και πρώτα συμπεράσματα», 24.5.2007.

Στο πλαίσιο των ανταλλαγών του προγράμματος Erasmus, η καθηγήτρια Gisela Bock (Freie Universitaet Berlin) δίδαξε μεταξύ 19-23.3.2007 στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Σύγχρονη Ευρωπαϊκή και Ελληνική Ιστορία, με θέμα: «From the League of Nations to the United Nations: Collective Security, Colonialism, Refugees, Labor and Women».

Ακαδημαϊκό έτος 2007-2008

Π.Μ.Σ. ΑΡΧΑΙΟΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

- 1) G.Cadogan (Παν/μιο Reading, Μεγ. Βρετανία), «Ο μινωικός οικισμός και η έπαυλη στο Μύρτο-Πύργο (Ιεράπετρα)», 27.2.2008.
- 2) Κ. Βλασσόπουλος (Παν/μιο Νότινγχαμ, Μεγ. Βρετανία), «Ιδιοκτησία ή κυριαρχία; Μια άλλη οπτική πάνω στην αρχαία δουλεία», 5.3.2008.
- 3) Rebecca Sweetman (Παν/μιο St Andrews, Μεγ. Βρετανία), «Roman Crete: Long-Term Continuity and No Change?», 14.5.2008.

B. ΑΝΟΙΧΤΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ: 'ΑΝΤΑΛΛΑΓΕΣ – ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ' (Διοργ.: Ίρις Τζαχίλη – Κατερίνα Παναγοπούλου)

- 4) Σελήνη Ψωμά (ΚΕΡΑ/ΕΙΕ), «Νομίσματα για τις πανηγύρεις», 1.10.2007.
- 5) Veronique Chankowski (Directrice des Etudes, Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών), «Από τη λογιστική στην 'οικονομία της αγοράς': η πόλη-κράτος και οι δημοσιονομικές της δυνατότητες», 30.10.2007.
- 6) Robert Pitt (Ass. Director, Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών), «Contractors and Corruption in Ancient Greek Public Buildings», 16.4.2008.
- 7) Γιώργος Δεληγιαννάκης (Παν/μιο Πατρών – Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου), «Νέα στοιχεία για την οικονομία του Νοτιοανατολικού Αιγαίου κατά την Ύστερη Αρχαιότητα», 28.5.2008.

Π.Μ.Σ. ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΛΟΓΙΑ

- 8) Leslie Peirce (New York University): α) Μεταπτυχιακό σεμινάριο με θέμα: *Legislating sexual order: crime and punishment in Ottoman imperial law*, 13.5.2008, β) Διάλεξη με θέμα: *Much ado about matrimony: lovers' desires*,

family controls, and state scrutiny in early modern Ottoman Anatolia, 15.5.2008 (Η επίσκεψη της Leslie Peirce οργανώθηκε από κοινού από το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «ΤΟ ΦΥΛΟ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ» των Τμημάτων Κοινωνιολογίας, Ιστορίας & Αρχαιολογίας, και Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών και του Π.Μ.Σ. στην Τουρκολογία.).

- 9) Θεοχάρης Σταυρίδης (Πανεπιστήμιο Κύπρου): δύο σεμιναριακά μαθήματα στο Π.Μ.Σ. στην Τουρκολογία με θέμα τον Μαχμούτ Πασά Αγγέλοβιτς, μεγάλο βεζίρη του Μεχμέτ Β΄ του Πορθητή, 29 και 30 Μαΐου 2008.

Π.Μ.Σ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ

- 10) Jürgen Kocka (Freie Universität Berlin), «Η άνοδος και η παρακμή της αστικής τάξης στο 19^ο και στον 20^ο αιώνα: η γερμανική περίπτωση στην Ευρώπη», 19.3.2008.
- 11) Maria Todorova (University of Illinois at Urbana-Champaign), «Το ζωντανό αρχείο του Vasil Lefski και η κατασκευή του εθνικού ήρωα της Βουλγαρίας», 2.4.2008.
- 12) Πόλλη Θαναηλάκη, «Η οικονομία και η κοινωνία ως καθοριστικοί παράγοντες δημιουργίας γυναικείας εκπαίδευσης στην Ελλάδα το 19^ο αιώνα», 6.5.2008.
- 13) Κατερίνα Παπακωνσταντίνου, «Δρόμοι του εμπορίου-δρόμοι της μετανάστευσης : 18ος αιώνας», 7.5.2008.
- 14) Νίκος Μανιτάκης, «Καθολική ψηφοφορία, καθολική στράτευση και καθολική εκπαίδευση. Η κρατικοποίηση της δημοτικής εκπαίδευσης και η πορεία προς μια μαζική κοινωνία στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα», 13.5.2008.
- 15) Γαβριέλλα Ετμεκτσόγλου, «Ένα έθνος θυμάτων; Οι κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις αφηγήσεων αυτοθυματοποίησης στην ενοποιημένη Γερμανία», 14.5.2008.
- 16) Αυγούστα Δήμου, «Συγκριτική ιστορία και μεταφορά ιδεών: Μεθοδολογικές προσεγγίσεις», 15.5.2008.
- 17) Μάνος Περάκης, «Όψεις της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της «κρατικής» παρέμβασης στην κρητική ατμοπλοΐα (1873-1913)», 20.5.2008.
- 18) Νίκος Ποταμιάνος, «Τάξεις και κουλτούρα στις απόκριες της Αθήνας, 1880-1920». 28.5.2008.

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 (ενδεικτικά)

- 1) Κατερίνα Ρωμοπούλου (Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου), «Αρχαιολογία, πολιτική και πολίτες», 6.11.08.
- 2) Ελευθερία Ζέη (Πανεπιστήμιο Κρήτης), «Η νύχτα στη νησιώτικη πόλη, 15^{ος}-18^{ος} αιώνας: όψεις της συγκρότησης του νεότερου κράτους», 26.11.2008.
- 3) Νατάσα Κωνσταντινίδου, «Θρησκεία, μαγεία, εκκοσμίκευση και νεοτερικότητα κατά τον ευρωπαϊκό 16-19ο αιώνα: Μια ιστοριογραφική προσέγγιση», 8.4.2009.
- 4) Δ. Μποςνάκης (αρχαιολόγος της ΚΒ΄ ΕΠΚΑ), «Τα ευρήματα του αποθέτη του Απόλλωνος Δαλίου στην Κάλυμνο: Ο ντυμένος ενεπίγραφος Κούρος», 30.4.2009.
- 5) Peter Garnsey (Πανεπιστήμιο του Cambridge), “Bones and the historian”, 6.5.2009.
- 6) Φλώρα Τσιλάγα, «Στην τροχιά του εμφυλίου πολέμου: η δράση του οργανισμού UNRRA στην Ελλάδα (Απρίλιος 1945-Ιούνιος 1947)», 13.5.2009.

- 7) Kate Fleet, α) “The economic Ottoman: economic approaches in the early Ottoman state”, 13.5.2009, β) “The place of the sultan: pageantry and power in Istanbul politics”, 15.5.2009 (δύο σεμιναριακές διαλέξεις στο πλαίσιο του Π.Μ.Σ. στην Τουρκολογία σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Τουρκικών Σπουδών του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ).
- 8) Χριστίνα Κουλούρη, «Η πολιτισμική ιστορία των σπορ τον 19^ο αιώνα. Πολιτισμικές μεταφορές και συγκριτική ιστορία», 20.5.2009.
- 9) Γιώργος Λιακόπουλος, «Τα GIS στην υπηρεσία της οθωμανικής καταστιχολογίας: το παράδειγμα της πρώιμης οθωμανικής Πελοποννήσου», 21.5.2009.
- 10) Α. Ντάρλας, «Σπήλαια της Μάνης: διαχρονικοί τόποι ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας», 23.5.2009.
- 11) Α. Ντάρλας, «Η ανασκαφή του σπηλαίου Καλαμάκια και η συμβολή της στη μελέτη της ελλαδικής Μέσης Παλαιολιθικής», 23.5.2009.
- 12) Δήμος Κουσούρης, «Η ποινική δίωξη των δωσίλογων της Κατοχής, 1944-1949», 27.5.2009.
- 13) Γιάννης Παπαδόπουλος, «Οθωμανική νομιμοφροσύνη και βαλκανικοί εθνικισμοί: ταυτίσεις και ταυτότητες των μεταναστών από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στις Ηνωμένες Πολιτείες», 28.5.2009.
- 14) Luigi Mascilli Migliorini (University of Naples), “Teaching Mediterranean History”, 1.6.2009.
- 15) Curtis Runnels (Boston University), Tom Strasser (Providence College), “A Mesolithic Site Location Model for Greece”, 10.6.2009.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ – ΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ακαδημαϊκό έτος 2004-2005

- *The interface between philosophy and rhetoric in classical Athens*, 29-31 Οκτωβρίου 2004.
Οργάνωση: Τμήματα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Φιλοσοφικών & Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης.
Οργανώτριες: Άννα Μίσσιου και Χλόη Μπάλλα.
- *29th Conference of the Groupement International de Recherches sur l'Esclavage Antique: Fear of Slaves – Fear of Enslavement in the Ancient Mediterranean (Discourse, Representations, Practices)*, 4-7 Νοεμβρίου 2004.
Οργανώτρια: Αναστασία Σεργίδου.
- *International Symposium on Aegean Metallurgy in Bronze Age*, 19-21 Νοεμβρίου 2004.
Οργανωτές: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «Δημόκριτος» και Αρχαιολογικά Μουσεία Ηρακλείου και Χανίων.
Υπεύθυνη οργάνωσης: Ίρις Τζαχίλη.
- *Engendering prehistoric 'stratigraphies' in the Aegean and the Mediterranean / Έμφυλες προϊστορικές 'στρωματογραφίες' στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο* (στο πλαίσιο του διατμηματικού προπτυχιακού προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ «Το Φύλο στις Κοινωνικές Επιστήμες»), 2-5 Ιουνίου 2005.
Οργανώτρια: Κατερίνα Κόπακα.

Ακαδημαϊκό έτος 2005-2006

- *Κοινωνικοί αγώνες και Διαφωτισμός: Επιστημονική Συνάντηση στη μνήμη του Φίλιππου Ηλιού*, 14-15 Οκτωβρίου 2005. Συνάντηση που έγινε στη μνήμη του επίτιμου διδάκτορος του Τμήματος Φίλιππου Ηλιού.
- *Emotions over Time: Ancient Pathè and Modern Sentiments, a Comparative Investigation*, 9-10 Δεκεμβρίου 2005.

Οργανωτές: Αναστασία Σεργίδου και David Konstan (Brown University).

- *Ερμηνευτικοί δρόμοι της Αρχαιολογίας: Η αντίληψη του χώρου και του όγκου και η μελέτη των αρχαιολογικών καταλοίπων. Δημερίδα αφιερωμένη στον Καθηγητή Νικόλα Φαράκλα*, 11-12 Δεκεμβρίου 2005.
- *Networks in the Greek World*, 26-28 Μαΐου 2006.

Οργανωτές: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, Κολέγιο Birkbeck του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών.

Υπεύθυνες οργάνωσης: Κατερίνα Παναγοπούλου και Χριστίνα Κωνσταντακοπούλου (Birkbeck College, London).

Ακαδημαϊκό έτος 2006-2007

- *Gender, family and property in legal theory and practice: the European perspective from 10th-20th century / Κοινωνικό φύλο, περιουσία και οικογένεια οικογένεια. Νομική θεωρία και νομικές πρακτικές στον ευρωπαϊκό χώρο, 10^{ος}-20^{ος} αιώνας. Τέταρτο διεθνές συνέδριο του δικτυακού τύπου «Διαφορές κατά κοινωνικό φύλο στις νομικές κουλτούρες της Ευρώπης- 10^{ος} –20^{ος} αιώνας» [‘Gender differences in European Legal Cultures / Geschlechterdifferenz in europäischen Rechtskreisen’], 21-23 Σεπτεμβρίου 2006.*

Οργανωτές: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ.

- *Βίοι Παράλληλοι: Αρχαίες Νησιωτικές Κοινωνίες στην Κρήτη και την Κύπρο – Parallel Lives: Ancient Island Societies in Crete and Cyprus*, Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο, Λευκωσία, 30 Νοεμβρίου-2 Δεκεμβρίου 2006.

Οργανωτές: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης, Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κύπρου (Αρχαιολογική Ερευνητική Μονάδα) και Βρετανική Σχολή Αθηνών.

- *Crime, Violence and the Modern State – Historical Perspectives*, 9-11 Μαρτίου 2007.

Οργανωτές: Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης και SOLON Partnership.

- *Πρώτη Συνάντηση Μεταπτυχιακών Φοιτητών Ιστορίας της Τέχνης*. Ινστιτούτο, 13-15 Ιουλίου 2007.

Οργανωτές: Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Ιστορίας της Τέχνης και Εταιρεία Ελλήνων Ιστορικών Τέχνης.

Ακαδημαϊκό έτος 2007-2008

- Διεθνής επιστημονική συνάντηση COST A 36: “Tributary Empires Compared: War, Armies and Empires”, Working Group Meeting, 2-4 Οκτωβρίου 2007.

Τοπικοί οργανωτές: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ και Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης.

- Επιστημονική ημερίδα στη μνήμη του *Jean Pierre Vernant*, 23 Νοεμβρίου 2007.

- 13^η Θερινή Συνάντηση Μεταπτυχιακών Φοιτητών Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, 16-18 Ιουλίου 2008.

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 (ενδεικτικά)

- *Αρχαιολογικό έργο Κρήτης. Α΄ παγκρήτια επιστημονική συνάντηση*, 28-30 Νοεμβρίου 2008.
Οργανωτές: 28^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- *Οικονομική και κοινωνική ιστορία: θεωρητικές αναζητήσεις και εμπειρικές έρευνες*, 10-13 Δεκεμβρίου 2008.
Οργανωτές: δίκτυο ΗΔΟΙΣΤΟ, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ.

Παράρτημα 10
ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ
ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A) Απογραφικό δελτίο μαθημάτων

Πανεπιστήμιο Κρήτης
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

Όνομα διδάσκοντος / διδάσκουσας	
Τομέας	

**I. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΔΑΧΤΗΚΑΝ ΤΟ ΤΡΕΧΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ**

Κω δ. αριθμός μαθήματο ς	Τίτλος μαθήματος	Είδος μαθήματος (παράδοση: Π, προπτυχιακό σεμινάριο: ΠΣ, μεταπτυχιακό σεμινάριο: ΜΣ)	Εξά μηνο που διδάχτηκε (Χ.Ε., Ε.Ε.)

I.1 Σύντομη περιγραφή μαθημάτων

1)
2)
3)

4)

I.2 Ενημέρωση φοιτητών – Αξιολόγηση από τους φοιτητές

Πώς ενημερώνονται οι φοιτητές για τα μαθήματα και το περιεχόμενό τους (γραφτή ανακοίνωση / σχετικό κείμενο στην ιστοσελίδα του Τμήματος / άλλος τρόπος)	Σημειώστε τους κωδικούς των μαθημάτων για τα οποία χρησιμοποιήσατε την πλατφόρμα Moodle	Γίνεται αξιολόγηση των μαθημάτων σας από τους φοιτητές; (Ναι / Όχι) (βλ. και IV.3 και IV.4 παρακάτω)

II. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

II.1 Οργάνωση και περιεχόμενο μαθήματος

II.1.1 Σχετικά με τα μαθήματα που διδάζατε κατά το τρέχον ακαδημαϊκό έτος:

Ποια μαθήματα διδάξατε για πρώτη φορά (σημειώστε τα με τους κωδικούς τους);	Για μαθήματα που έχετε διδάξει ξανά: ποιο ακαδημαϊκό εξάμηνο ήταν η προηγούμενη φορά που τα διδάξατε;

II.1.2 Οργανώνετε στο πλαίσιο των μαθημάτων σας εκπαιδευτικές επισκέψεις φοιτητών / διαλέξεις ειδικών ή άλλες δραστηριότητες μόνοι σας ή σε συνεργασία με άλλους φορείς (π.χ., αρχεία ή εφορείες αρχαιοτήτων); Αν ναι, μπορείτε να τις περιγράψετε εν συντομία; Ποια προβλήματα αντιμετωπίζετε στην οργάνωση τέτοιων δραστηριοτήτων;

II.2 Βιβλιογραφική υποστήριξη μαθημάτων

II.2.1 Από πού προτείνετε στους φοιτητές να μελετήσουν για τα μαθήματά σας (βιβλιογραφία, σημειώσεις, διαδίκτυο, άλλη πηγή);

Π.2.2 Πότε και πώς ενημερώνετε τους φοιτητές για τη βιβλιογραφία και τον τρόπο εξέτασης των μαθημάτων σας;

--

Π.3 Αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στο μάθημα

Π.3.1 Τρόποι αξιολόγησης

Σημειώστε στον πίνακα που ακολουθεί τη μέθοδο ή τις μεθόδους που χρησιμοποιείτε για την αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στο μάθημά σας (αν οι μέθοδοι διαφέρουν κατά μάθημα, σημειώστε δίπλα το είδος ή τον κωδικό του μαθήματος).

Εξέταση γραπτή στο τέλος του εξαμήνου	
Εξέταση προφορική στο τέλος του εξαμήνου	
Πρόοδος (ενδιάμεση εξέταση):	
Κατ' οίκον εργασία:	
Προφορική παρουσίαση εργασίας:	
Προφορική παρουσίαση εργασίας και κατόπιν υποβολή γραπτής εργασίας	
Εργαστήριο ή πρακτικές ασκήσεις:	
Άλλη μέθοδος:*	

* Περιγράψτε συνοπτικά τυχόν άλλους τρόπους αξιολόγησης.

ΙΙΙ. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΙΙΙ.1 Βιβλιοθήκη και εργαστήρια

ΙΙΙ.1.1 Θεωρείτε ότι η Βιβλιοθήκη καλύπτει ικανοποιητικά τις βιβλιογραφικές ανάγκες των μαθημάτων σας; Αν όχι, περιγράψτε εν συντομία το πρόβλημα.

--

ΙΙΙ.1.2 Άλλα σχόλια για τη Βιβλιοθήκη σε σχέση με την κάλυψη των αναγκών του μαθημάτων σας.

--

ΙΙΙ.1.3 Χρησιμοποιείτε κάποιο εργαστήριο στο πλαίσιο των μαθημάτων σας; Υπάρχει στο πλαίσιο των μαθημάτων σας ανάγκη για κάποιο εργαστήριο

που δεν υφίσταται σήμερα; Αν ναι, περιγράψτε εν συντομία τι είδους εργαστήριο.

III.2 Αξιοποίηση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

III.2.1 Χρησιμοποιείτε εκπαιδευτικό λογισμικό; Αν ναι, ποιο; (περιγράψτε συνοπτικά)

III.2.2 Χρησιμοποιείτε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στη διδασκαλία των μαθημάτων και πώς; (π.χ., προβολή ψηφιακών εικόνων)

III.2.3 Χρησιμοποιείτε μαθησιακά βοηθήματα βασισμένα σε ΤΠΕ; Αναφέρατε παραδείγματα.

III.2.4 Χρησιμοποιείτε ΤΠΕ στην αξιολόγηση των φοιτητών; Αν ναι, πώς;

III.2.5 Χρησιμοποιείτε ΤΠΕ στην επικοινωνία σας με τους φοιτητές; Πώς; (π.χ., ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)

III.2.6 Θεωρείτε πως το Τμήμα προσφέρει στους φοιτητές του επαρκή πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο για τις ανάγκες του μαθήματος σας; Έχετε κάποιες προτάσεις;

IV. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

IV.1 Είστε ικανοποιημένοι από το χρόνο κατά τον οποίο μαθαίνετε τον αριθμό και τον κατάλογο των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι στο μάθημά σας; Αν όχι, τι προτείνετε;

--

IV.2 Παρουσία των φοιτητών στο μάθημα

IV.2.1 Κατά την εκτίμησή σας, τι ποσοστό των εγγεγραμμένων φοιτητών κατά μέσο όρο παρακολουθεί τις παραδόσεις σας;

0-20%	
20-40%	
40-60%	
60-80%	
80-100%	
Δεν γνωρίζω	

IV.2.2 Αν το ποσοστό αυτό αλλάζει κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, έχετε παρατηρήσει πότε γίνεται αυτό; Αν υπάρχει αλλαγή, είναι προς τα πάνω ή προς τα κάτω;

--

IV.2.3 Αντιμετωπίζετε προβλήματα σε ό,τι αφορά απουσίες φοιτητών από τα σεμινάρια σας κατά τη διάρκεια του εξαμήνου;

--

IV.3 Εφαρμόζετε διαδικασία αξιολόγησης του μαθήματος και της διδασκαλίας από τους φοιτητές; Αν ναι, χρησιμοποιείτε το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο του Τμήματος ή άλλο; Αν ισχύει το δεύτερο, επισυνάψτε δείγμα του ερωτηματολογίου σας.

--

IV.4 Αν δεν εφαρμόζετε διαδικασία αξιολόγησης του μαθήματος και της διδασκαλίας από τους φοιτητές, ποιο είναι το σκεπτικό σας;

--

V. ΓΕΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Έχετε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο σχετικά με προβλήματα που αντιμετωπίσατε ή αντιμετωπίζετε στη διεξαγωγή των μαθημάτων σας (οργάνωση, γραμματειακή/διοικητική υποστήριξη, υποδομές, φοιτητές κλπ.) ή/και σχετικές προτάσεις;

--

B) Απογραφικό δελτίο έργου

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

ΕΤΗΣΙΟ ΑΤΟΜΙΚΟ ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

Όνομα μέλους εκπαιδευτικού προσωπικού:	
Τομέας:	

I. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ / ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ή ΑΛΛΟ ΕΡΓΟ³

I.1 Αριθμός δημοσιεύσεων

	<i>Ελληνόγλωσσες</i>					<i>Ξενόγλωσσες</i>				
	Βιβλία (μονογραφίες)	Επιμέλει ες συλλογικών και άλλων τόμων	Άρθρα σε συλλογικούς τόμους	Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά	Άλλες εργασίες / δημοσιεύσεις	Βιβλία (μονογραφίες)	Επιμέλει ες συλλογικών και άλλων τόμων	Άρθρα σε συλλογικούς τόμους	Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά	Άλλες εργασίες / δημοσιεύσεις
2008										
2007										
2006										
2005										
2004										
Σύνολο										

Επεξηγήσεις: Άλλες εργασίες / δημοσιεύσεις

³ Αφορά γνωστικά αντικείμενα εξαιρετικής και αδιαμφισβήτητης ιδιαιτερότητας, όπως προσδιορίζονται από τα Π.Δ. 123/1984, 390/1995, και 187/1996.

I.2 Επιστημονικές δημοσιεύσεις

Καταγράψτε τις δημοσιεύσεις της τελευταίας πενταετίας σύμφωνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση

I.3 Βιβλιοκρισίες

Καταγράψτε τις βιβλιοκρισίες που έχουν δημοσιευτεί για τις δημοσιεύσεις σας της τελευταίας πενταετίας

I.4 Ερευνητικά προγράμματα και έργα

I.4.1 Ποια ερευνητικά προγράμματα ή/και έργα που υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη κατά την τελευταία πενταετία συντονίζετε; Σε ποια απλώς συμμετέχετε;

I.4.2 Συμμετέχουν εξωτερικοί συνεργάτες ή/και μεταδιδακτορικοί ερευνητές στα ερευνητικά αυτά προγράμματα ή/και έργα; Σημειώστε ποια είναι αυτά τα προγράμματα.

I.4.3 Πόσοι προπτυχιακοί φοιτητές συμμετέχουν στις ερευνητικές σας δραστηριότητες το τελευταίο έτος; Πόσοι μεταπτυχιακοί και πόσοι υποψήφιοι διδάκτορες;

I.5 Άλλη επιστημονική δραστηριότητα

I.5.1 Σε ποιες επιτροπές διοργάνωσης συνεδρίων έχετε συμμετάσχει την τελευταία πενταετία;

I.5.2 Σε ποιες συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών συμμετέχετε ή έχετε συμμετάσχει την τελευταία πενταετία;

--

I.5.3 Σε ποια περιοδικά έχετε προσκληθεί ως κριτής την τελευταία πενταετία;

--

I.5.4 Άλλη επιστημονική δραστηριότητα

--

I.6 Συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια και προσκλήσεις σε πανεπιστήμια του εξωτερικού

I.6.1 Καταγράψτε τον αριθμό των διεθνών συνεδρίων στα οποία έχετε συμμετάσχει ως ομιλητής την τελευταία πενταετία.

--

I.6.2 Καταγράψτε τις προσκλήσεις που έχετε δεχτεί για να κάνετε διαλέξεις και να προσφέρετε μαθήματα σε πανεπιστήμια του εξωτερικού την τελευταία πενταετία.

--

I.7 Βραβεία / διακρίσεις / τιμητικοί τίτλοι

Καταγράψτε βραβεία, διακρίσεις και τιμητικούς τίτλους που έχετε λάβει την τελευταία πενταετία.

--

II. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

II.1 Χρησιμοποιείτε κάποιο εργαστήριο για τις ανάγκες της έρευνάς σας;

--

II.2 Καλύπτουν οι εντός του Πανεπιστημίου διαθέσιμες υποδομές τις ανάγκες της ερευνητικής σας δραστηριότητας; Αν όχι, ποια από τα ερευνητικά σας αντικείμενα δεν καλύπτονται από τις διαθέσιμες υποδομές;

Π.3 Πόσο συχνά ανανεώνονται οι ερευνητικές υποδομές; Είναι σύγχρονος ο υπάρχων εξοπλισμός και ποια η λειτουργική του κατάσταση ή ποιες οι τυχόν ανάγκες ανανέωσης/εκσυγχρονισμού του;

Π.4 Θεωρείτε επαρκή τη χρηματοδότηση για προμήθεια, συντήρηση και ανανέωση των ερευνητικών υποδομών;

Π.5 Έχετε ερευνητικές συνεργασίες

(α) Με συναδέλφους του Τμήματος ή με άλλες ακαδημαϊκές μονάδες του ιδρύματος;

(β) Με φορείς και ιδρύματα του εσωτερικού;

(γ) Με φορείς και ιδρύματα του εξωτερικού;

III. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αναφέρατε δραστηριότητες που απευθύνονται ή έχουν αντίκτυπο στο κοινωνικό σύνολο (π.χ. εκθέσεις, δημοσιεύσεις ή διαλέξεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό, συνεργασίες με φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης κ.ά.).

IV. ΑΛΛΑ ΣΧΟΛΙΑ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ / ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ

Προσθέστε όποιο άλλο σχόλιο, παρατήρηση ή συμπλήρωση κρίνεται σκόπιμο / σκόπιμη σε ό,τι αφορά την ενότητα «ερευνητικό και επιστημονικό έργο».

**Γ) Απογραφικό δελτίο υποδομών, διοικητικών ζητημάτων
και προσφερόμενων υπηρεσιών**

**Πανεπιστήμιο Κρήτης
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας**

**ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ**

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

Όνομα:

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Τμήμα

- 1) Πόσο αποτελεσματικές θεωρείτε πως είναι οι υπηρεσίες που προσφέρει η γραμματεία και το υπόλοιπο προσωπικό του Τμήματος;

--

- 2) Θεωρείτε ότι το διοικητικό προσωπικό επαρκεί για τις ανάγκες του Τμήματος; Αν όχι, ποιες είναι οι ανάγκες για επιπλέον προσωπικό κατά την κρίση σας;

--

- 3) Το ωράριο λειτουργίας της Γραμματείας του Τμήματος επαρκεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών;

--

- 4) Έχετε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες στο Τμήμα;

--

Κεντρική διοίκηση

- 5) Πόσο αποτελεσματικές θεωρείτε πως είναι οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι εκτός Τμήματος διοικητικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου; Πού εντοπίζετε προβλήματα;

Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ)

- 6) Πόσο αποτελεσματικές θεωρείτε πως είναι οι υπηρεσίες που προσφέρει ο ΕΛΚΕ; Πού εντοπίζετε προβλήματα;

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

- 7) Θεωρείτε ικανοποιητική τη χρηματοδότηση, την οργάνωση, τη στελέχωση και εν γένει τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης; Πού εντοπίζετε προβλήματα;

- 8) Πόσο ικανοποιητικό κρίνετε το ωράριο λειτουργίας της Βιβλιοθήκης;

ΚΤΗΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Τμήμα

- 9) Πόσο επαρκείς είναι οι χώροι του Τμήματος, συμπεριλαμβανομένου του Σπιτιού του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης; Ποιες ανάγκες εκτιμάτε ότι υπάρχουν;

- 10) Πόσο επαρκείς και κατάλληλες είναι οι αίθουσες διδασκαλίας του Τμήματος και ο εξοπλισμός τους; Καταγράψτε τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε ως προς την κάλυψη των αναγκών των μαθημάτων σας (π.χ. χωρητικότητα, κατάσταση συντήρησης αίθουσας, πίνακας, φωτισμός / συσκότιση, κλιματισμός, προβλήματα στην εγκατάσταση

και λειτουργία του φορητού εξοπλισμού σας κλπ.), καθώς και τις αναγκαίες κατά την άποψή σας βελτιώσεις.

11) Πόσο επαρκές και κατάλληλο είναι το γραφείο σας;

12) Πώς κρίνετε τον τεχνικό εξοπλισμό που σας διατίθεται από το Τμήμα;

13) Πώς κρίνετε την προσβασιμότητα του Τμήματος σε ΑΜΕΑ;

14) Πώς κρίνετε το επίπεδο συντήρησης και καθαριότητας των εγκαταστάσεων του Τμήματος;

15) Έχετε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο σχετικά με τις κτηριακές υποδομές και τον εξοπλισμό του Τμήματος;

Εκτός Τμήματος κτηριακές υποδομές

16) Πόσο επαρκείς και κατάλληλες είναι οι εκτός Τμήματος αίθουσες διδασκαλίας και ο εξοπλισμός τους; Καταγράψτε τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε ως προς την κάλυψη των αναγκών των μαθημάτων σας (π.χ. χωρητικότητα, κατάσταση συντήρησης αίθουσας, πίνακας, φωτισμός / συσκότιση, κλιματισμός, προβλήματα στην εγκατάσταση και λειτουργία του φορητού εξοπλισμού σας κλπ.), καθώς και τις αναγκαίες κατά την άποψή σας βελτιώσεις.

17) Πώς κρίνετε την προσβασιμότητα των κτηριακών υποδομών του Πανεπιστημίου σε ΑΜΕΑ;

18) Πώς κρίνετε το επίπεδο συντήρησης και καθαριότητας των εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου;

19) Έχετε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο σχετικά με τις κτηριακές υποδομές και τον εξοπλισμό του Πανεπιστημίου;

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

20) Θεωρείτε πως οι υποδομές και οι υπηρεσίες της πόλης του Ρεθύμνου καλύπτουν τις ανάγκες του Τμήματος και του Πανεπιστημίου; Πού εντοπίζετε προβλήματα;

21) Θεωρείτε ότι προκύπτουν ακαδημαϊκά, διοικητικά ή άλλα προβλήματα από το γεγονός ότι το Πανεπιστήμιο Κρήτης είναι μοιρασμένο μεταξύ Ρεθύμνου και Ηρακλείου; Αν ναι, μπορείτε να προσδιορίσετε τα σημαντικότερα;

ΑΛΛΑ ΣΧΟΛΙΑ

22) Έχετε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο που εμπίπτει στην ενότητα «Υποδομές, διοικητικά ζητήματα και προσφερόμενες υπηρεσίες»;

Δ) Ερωτηματολόγιο μαθήματος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ – ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ / ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ**

Τα ερωτηματολόγια διανέμονται από τον διδάσκοντα ή τη διδάσκουσα σε ώρα του μαθήματος κατά προτίμηση μεταξύ της 8^{ης} και 10^{ης} εβδομάδας διδασκαλίας της παράδοσης ή της 11^{ης} και 13^{ης} εβδομάδας του σεμιναρίου. Συμπληρώνονται **ανωνύμως** από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες. Τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια συλλέγονται και επιστρέφονται στο διδάσκοντα / τη διδάσκουσα πριν από το τέλος του μαθήματος από φοιτητή ή φοιτήτρια που ο διδάσκων / η διδάσκουσα ορίζει για το σκοπό αυτό. Τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια παραμένουν στα χέρια του διδάσκοντα / της διδάσκουσας και δεν είναι προσβάσιμα σε κανέναν άλλο.

Η συμπλήρωση του εμπιστευτικού αυτού ερωτηματολογίου προσφέρει στο διδάσκοντα / στη διδάσκουσα χρήσιμες πληροφορίες για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη μελλοντικών μαθημάτων. Ιδιαίτερη αξία έχουν τα σχόλια που μπορείτε να συμπεριλάβετε στο τέλος του ερωτηματολογίου.

Τίτλος και κωδικός μαθήματος

Διδάσκων (ονοματεπώνυμο):

Ημερομηνία συμπλήρωσης ερωτηματολογίου:

Βαθμολογική κλίμακα

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5
Απαράδεκτη	Μη ικανοποιητική	Μέτρια	Ικανοποιητική	Πολύ καλή

Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι:

A1 (παραδόσεις). Το μάθημα:

1. Το αντικείμενο και ο στόχος του μαθήματος ήταν σαφής;					
2. Τα θέματα που καλύφθηκαν ανταποκρίνονταν στους στόχους και το αντικείμενο του μαθήματος;					
3. Οι παραδόσεις ήταν καλά οργανωμένες;					
4. Αν έγινε χρήση πρωτότυπων ή μεταφρασμένων πηγών, βοήθησε στην καλύτερη κατανόηση του θέματος;					
5. Αν έγινε προβολή ψηφιακών εικόνων, βοήθησε στην καλύτερη κατανόηση του θέματος;					
6. Αν έγινε χρήση της πλατφόρμας Moodle, θεωρείτε ότι διευκόλυνε την παρακολούθηση του μαθήματος;					
7. Πόσο ικανοποιητική βρίσκετε τη βιβλιογραφία ως προς την κάλυψη του μαθήματος;					
8. Πόσο εύκολα διαθέσιμη είναι η βιβλιογραφία στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη;					
9. Βαθμολογήστε το πόσο εγκαίρως θεωρείτε ότι σας γνωστοποιήθηκε η βιβλιογραφία του μαθήματος.					
10. Σας χρησίμευσαν γνώσεις που είχατε από προηγούμενα μαθήματα;					

A2 (σεμινάρια). Το μάθημα:

1. Ο διδάσκων / η διδάσκουσα έθεσε με σαφήνεια το αντικείμενο και το στόχο του σεμιναρίου;					
2. Οι εργασίες που ανατέθηκαν ανταποκρίνονταν στους στόχους και το αντικείμενο του σεμιναρίου;					
3. Πόσο εποικοδομητική βρήκατε τη συνεργασία σας με τον διδάσκοντα /τη διδάσκουσα;					
4. Το θέμα της εργασίας δόθηκε εγκαίρως;					
5. Το διάστημα που σας δόθηκε για να προετοιμαστείτε για την παρουσίαση της εργασίας ήταν επαρκές;					
6. Σας χρησίμευσαν γνώσεις που είχατε από προηγούμενα μαθήματα;					
7. Σε ποιο βαθμό η Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη κάλυψε τις βιβλιογραφικές σας ανάγκες για το					

σεμινάριο;					
8. Η συγκεκριμένη εργασία σας βοήθησε να κατανοήσετε πτυχές του μαθήματος;					
9. Πόσο ικανοποιητική κρίνετε τη συμμετοχή των φοιτητών / φοιτητριών στο σεμινάριο;					
10. Αν έγινε χρήση της πλατφόρμας Moodle, θεωρείτε ότι διευκόλυνε τη διεξαγωγή του σεμιναρίου;					

Β. Ο διδάσκων / η διδάσκουσα:

11. Είναι επαρκώς προετοιμασμένος/-η για το μάθημα;					
12. Ο τρόπος με τον οποίο αναλύει και παρουσιάζει τις έννοιες και το περιεχόμενο του μαθήματος είναι κατανοητός;					
13. Ενθαρρύνει το διάλογο με τους φοιτητές την ώρα του μαθήματος;					
14. Είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του/της (παρουσία στα μαθήματα, έγκαιρη διόρθωση γραπτών εξετάσεων ή εργασιών, ώρες συνεργασίας με τους φοιτητές);					
15. Θεωρείτε πως ο διδάσκων / η διδάσκουσα είναι γενικά προσιτός/-ή στους φοιτητές;					
16. Πετυχαίνει να διεγείρει το ενδιαφέρον των φοιτητών για το αντικείμενο του μαθήματος;					

Γ. Εγώ ο/η φοιτητής/τρια:

17. Δήλωσα το μάθημα γιατί: μου άρεσε κάποιο προηγούμενο μάθημα του διδάσκοντος / της διδάσκουσας ☐ με ενδιέφερε το θέμα ☐ δεν είχα άλλη επιλογή με βάση του πρόγραμμα αυτού του εξαμήνου ☐ είμαι πρωτοετής και το μάθημα είναι εισαγωγικό ☐ το δήλωσαν και οι φίλοι / φίλες μου ☐ άλλος λόγος (ποιος;) ☐
18. Ήμουν παρών / παρούσα: σε όλα τα μαθήματα ☐ στα περισσότερα ☐ περίπου στα μισά ☐ σε λιγότερα από τα μισά ☐
19. Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου αφιερώνω κάθε εβδομάδα για τη μελέτη του συγκεκριμένου μαθήματος: Καθόλου χρόνο ☐ Λιγότερη από 1 ώρα ☐ 1-5 ώρες ☐ 5-10 ώρες ☐ πάνω από 10 ώρες ☐
Φύλο: Άντρας ☐ Γυναίκα ☐

Εξάμηνο σπουδών: Α' Β' Γ' Δ' Ε' ΣΤ' Ζ' Η' Θ' **μεγαλύτερο (κυκλώστε)**

Παρατηρήσεις και σχόλια σχετικά με τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του μαθήματος και προτάσεις προς τον διδάσκοντα ή τη διδάσκουσα:

Παράρτημα 11
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Ενδεικτικά προγράμματα προπτυχιακών σπουδών
(κατευθύνσεις Α1, Α2, Β)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Α1

Εξάμηνα Σπουδών		1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο	7ο	8ο	Σύνολο Μαθημ.
Αρχαία Ελληνική Θεματογραφία	(ΑΕΦ)	1	1							2
Αρχαία Ελληνική Φιλολογία	(ΑΕΦ)									
ή Βυζαντινή Φιλολογία	(ΒΥΦ)			1						1
Λατινική Φιλολογία	(ΛΑΦ)	1	1							2
Αρχαία Ιστορία	(ΑΙΣ)	1	1		1	1	1			5
Βυζαντινή Ιστορία	(ΒΙΣ)	1				1	1			3
Ιστορία Μέσων Χρόνων	(ΙΜΧ)	1		1			1			3
Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων	(ΙΝΧ)		1	1				1		3
Τουρκολογία ή	(ΤΟΥ)									
Αραβολογία ή	(ΙΑΡ)									
Αφρικανολογία	(ΙΑΦ)		1		1					2
Προϊστορική ή	(ΠΑΡ)									
Κλασική ή	(ΚΑΡ)									
Βυζαντινή Αρχαιολογία ή	(ΒΑΡ)									
Ιστορία της Τέχνης της Δύσης	(ΙΤΔ)	1	1	2						4
Οποιαδήποτε Ιστορία					1	1			1	3
Ελεύθερη Επιλογή					2	1	1	1	1	6
Προσεμινάρια				1	1					2
Σεμινάρια						1	1	2	2	6
Σύνολο Μαθημάτων		6	6	6	6	5	5	4	4	42

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Α2 (με 6 σεμινάρια)

Εξάμηνα Σπουδών	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο	7ο	8ο	Σύνολο Μαθημ.
Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων (ΙΝΧ)	1	1	1	1	1	1	1	1	8
ΙΝΧ (επταετία άσκηση)								1	1
Αρκαία Ιστορία (ΑΙΣ)	1	1							2
Βυζαντινή Ιστορία (ΒΙΣ) ή/και Ιστορία Μέσων Χρόνων (ΙΜΧ)	1	1							2
Τουρκολογία (ΤΟΥ) ή Αραβολογία (ΙΑΡ) ή Αφρικανολογία (ΙΑΦ)			1	1	1				3
Αρκαολογία	1	1							2
Ελεύθερες Επιλογές Ιστορίας			1	1		1			3
Ιστορία της Τέχνης της Δύσης (ΙΤΔ)			1	1	1				3
Παιδαγωγικά					1	1	1		3
Νεοελληνική Φιλολογία (ΝΕΦ)	1	1							2
Άλλα Μαθήματα από το Τμήμα Φιλολογίας	1	1							2
Μαθήματα από τη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και το ΦΚΣ			2	2		1			5
Σύνολο παραδόσεων	6	6	6	6	4	4	2	2	36
Σεμινάρια ΙΝΧ					1	1	1	1	4
Σεμινάριο από τον Τομέα Αρκαίας και Μεσαίωνικής Ιστορίας (ΑΜΙ)								1	1
Σεμινάριο Ελεύθερης Επιλογής από το Τμήμα Ιστορίας και Αρκαολογίας							1		1
Σύνολο σεμιναρίων					1	1	2	2	6
Σύνολο Μαθημάτων	6	6	6	6	5	5	4	4	42

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Α2 (με 7 σεμινάρια)

Εξάμηνα Σπουδών	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο	7ο	8ο	Σύνολο Μαθημ.
Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων (ΙΝΧ)	1	1	1	1	1	1	1	1	8
ΙΝΧ (επταετία άσκηση)								1	1
Αρκαία Ιστορία (ΑΙΣ)	1	1							2
Βυζαντινή Ιστορία (ΒΙΣ) ή/και Ιστορία Μέσων Χρόνων (ΙΜΧ)	1	1							2
Τουρκολογία (ΤΟΥ) ή Αραβολογία (ΙΑΡ) ή Αφρικανολογία (ΙΑΦ)			1	1	1				3
Αρκαολογία	1	1							2
Ελεύθερες Επιλογές Ιστορίας			1	1					2
Ιστορία της Τέχνης της Δύσης (ΙΤΔ)			1	1	1				3
Παιδαγωγικά					1	1	1		3
Νεοελληνική Φιλολογία (ΝΕΦ)	1	1							2
Άλλα Μαθήματα από το Τμήμα Φιλολογίας	1	1							2
Μαθήματα από τη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και το ΦΚΣ			2	2					4
Σύνολο παραδόσεων	6	6	6	6	4	2	2	2	34
Σεμινάρια ΙΝΧ					1	1	1	1	4
Σεμινάριο από τον Τομέα Αρκαίας και Μεσαίωνικής Ιστορίας (ΑΜΙ)						1			1
Σεμινάριο από τον Τομέα Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών (ΑΑΣ)							1		1
Σεμινάριο Ελεύθερης Επιλογής από το Τμήμα Ιστορίας και Αρκαολογίας								1	1
Σύνολο σεμιναρίων					1	2	2	2	7
Σύνολο Μαθημάτων	6	6	6	6	5	4	4	4	41

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Β

Εξάμηνα Σπουδών	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο	7ο	8ο	Σύνολο Μαθην.
Αρχαία Ελληνική Θεματογραφία (ΑΕΦ)	1	1							2
Αρχαία Ελληνική Φιλολογία (ΑΕΦ) ή Βυζαντινή Φιλολογία (ΒΥΦ)	1		1						2
Λατινική Φιλολογία (ΛΑΦ)	1								1
Αρχαία Ιστορία (ΑΙΣ)	1			1					2
Βυζαντινή Ιστορία (ΒΙΣ) ή/και Ιστορία Μέσων Χρόνων (ΙΜΧ)		1		1					2
Ιστορία Νεότερων Χρόνων (ΙΝΧ)		1	1						2
Ιστορία (οποιαδήποτε ιστορία συμπεριλαμβάνομένων και των μαθημάτων του Τομέα Ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών)				1					1
Προϊστορική Αρχαιολογία (ΠΑΡ)		1	1		1		1		4
Κλασική Αρχαιολογία (ΚΑΡ)	1		1		1	1			4
Βυζαντινή Αρχαιολογία (ΒΑΡ)		1	1		1	1			4
Ιστορία της Τέχνης της Δύσης (ΙΤΔ)	1		1	1		1		1	5
Ελεύθερη Επιλογή		1		1	1	1	1	1	6
Συμμετοχή σε ανασκαφική ή άλλη έρευνα πεδίου που διεξάγεται από τον Τομέα*				1*					1*
Σεμινάρια					1	1	2	2	6
Σύνολο	6	6	6	5+1*	5	5	4	4	42

Ενδεικτικά προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών

Π.Μ.Σ. «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία»

Κατευθύνσεις «Κλασική Αρχαιολογία» και «Αρχαία Ιστορία»

Α' εξάμηνο

- Σεμινάριο κλασικής αρχαιολογίας/αρχαίας ιστορίας.
- Έναρξη προετοιμασίας για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (βιβλιογραφική αναζήτηση θέματος).

Β' εξάμηνο

- Σεμιναριακό μάθημα άλλης κατεύθυνσης του Π.Μ.Σ. ή ειδικό σεμιναριακό μάθημα που προσφέρει το Π.Μ.Σ. ή σεμινάριο κλασικής φιλολογίας, αρχαίας φιλοσοφίας κλπ. από άλλο Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Προετοιμασία για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (ολοκλήρωση βιβλιογραφικής αναζήτησης και σύνταξη ερευνητικής πρότασης).

Γ' εξάμηνο

- Σεμινάριο αρχαιολογίας/αρχαίας ιστορίας.
- Έρευνα για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Δ' εξάμηνο

- Σεμιναριακό μάθημα άλλης κατεύθυνσης του Π.Μ.Σ. ή ειδικό σεμιναριακό μάθημα που προσφέρει το Π.Μ.Σ. ή σεμινάριο κλασικής φιλολογίας, αρχαίας φιλοσοφίας κλπ. από άλλο Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Σύνταξη και δημόσια υποστήριξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Κατεύθυνση «Προϊστορική Αρχαιολογία»

Α' εξάμηνο

- Σεμινάριο προϊστορικής αρχαιολογίας.
- Σεμιναριακό μάθημα άλλης κατεύθυνσης του Π.Μ.Σ. ή ειδικό σεμιναριακό μάθημα που προσφέρει το Π.Μ.Σ. ή σεμινάριο κλασικής φιλολογίας, αρχαίας φιλοσοφίας κλπ. από άλλο Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Έναρξη προετοιμασίας για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (βιβλιογραφική αναζήτηση θέματος).

Β' εξάμηνο

- Σεμινάριο προϊστορικής αρχαιολογίας.
- Προετοιμασία για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (ολοκλήρωση βιβλιογραφικής αναζήτησης και σύνταξη ερευνητικής πρότασης).

Γ' εξάμηνο

- Σεμιναριακό μάθημα άλλης κατεύθυνσης του Π.Μ.Σ. ή ειδικό σεμιναριακό μάθημα που προσφέρει το Π.Μ.Σ. ή σεμινάριο κλασικής φιλολογίας, αρχαίας φιλοσοφίας κλπ. από άλλο Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Έρευνα για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Δ' εξάμηνο

- Σεμινάριο προϊστορικής αρχαιολογίας.
- Σύνταξη και δημόσια υποστήριξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Π.Μ.Σ. «Ιστορία Τέχνης της Δύσης»

Α' εξάμηνο

- Σεμινάριο ιστορίας της τέχνης.
- Έναρξη προετοιμασίας για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (βιβλιογραφική αναζήτηση θέματος).

Β' εξάμηνο

- Σεμινάριο ιστορίας της τέχνης.
- Προετοιμασία για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (ολοκλήρωση βιβλιογραφικής αναζήτησης και σύνταξη ερευνητικής πρότασης).

Γ' εξάμηνο

- Σεμινάριο ιστορίας της τέχνης ή σεμινάριο από τα Π.Μ.Σ. «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος» / κατεύθυνση «Κλασική Αρχαιολογία», «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία», «Φιλοσοφία» του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Έρευνα για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Δ' εξάμηνο

- Σεμινάριο ιστορίας της τέχνης.
- Σύνταξη και δημόσια υποστήριξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Π.Μ.Σ. «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία»

Α' εξάμηνο

- Σεμινάριο σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας.
- Σεμινάριο σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας.

Β' εξάμηνο

- Σεμινάριο σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας.
- Έναρξη προετοιμασίας για την τελική μεταπτυχιακή εργασία – επιτόπια άσκηση σε αρχείο, ερευνητικό ίδρυμα, πολιτιστικό κέντρο ή ερευνητικό πρόγραμμα.

Γ' εξάμηνο

- Σεμινάριο σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας.
- Προετοιμασία για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (ολοκλήρωση βιβλιογραφικής αναζήτησης και σύνταξη ερευνητικής πρότασης).

Δ' εξάμηνο

- Σεμινάριο σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας.
- Έρευνα σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Ε' εξάμηνο

- Σύνταξη και δημόσια υποστήριξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Π.Μ.Σ. «Τουρκολογία»

Α' εξάμηνο

- Σεμινάριο οθωμανικής ιστορίας.
- Σεμινάριο από άλλο Π.Μ.Σ. του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης (Π.Μ.Σ. στις Βυζαντινές Σπουδές, Π.Μ.Σ. στη Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία, Π.Μ.Σ. στην Ιστορία της Τέχνης).
- Εισαγωγή στην οθωμανική γλώσσα.
- Τουρκική γλώσσα.
- Έναρξη προετοιμασίας για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (βιβλιογραφική αναζήτηση θέματος).

Β' εξάμηνο

- Σεμινάριο οθωμανικής ιστορίας.
- Οθωμανική διπλωματική και παλαιογραφία.
- Τουρκική γλώσσα.
- Προετοιμασία για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (ολοκλήρωση βιβλιογραφικής αναζήτησης και σύνταξη ερευνητικής πρότασης).

Γ' εξάμηνο

- Σεμινάριο οθωμανικής ιστορίας.
- Οθωμανική διπλωματική και παλαιογραφία.
- Τουρκική γλώσσα.
- Έρευνα σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Δ' εξάμηνο

- Σεμινάριο οθωμανικής ιστορίας.
- Οθωμανική διπλωματική και παλαιογραφία.
- Τουρκική γλώσσα.
- Σύνταξη και δημόσια υποστήριξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Π.Μ.Σ. «Βυζαντινές Σπουδές»

Α' εξάμηνο

- Σεμινάριο της κύριας κατεύθυνσης που έχει επιλέξει ο/η φοιτητής/ήτρια.
- Σεμινάριο άλλης κατεύθυνσης του Π.Μ.Σ.
- Έναρξη προετοιμασίας για την τελική μεταπτυχιακή εργασία.

Β' εξάμηνο

- Σεμινάριο της κύριας κατεύθυνσης που έχει επιλέξει ο/η φοιτητής/ήτρια.
- Άσκηση ή εργαστήριο.
- Προετοιμασία για την τελική μεταπτυχιακή εργασία (ολοκλήρωση βιβλιογραφικής αναζήτησης και σύνταξη ερευνητικής πρότασης).

Γ' εξάμηνο

- Σεμινάριο άλλης κατεύθυνσης του Π.Μ.Σ.
- Άσκηση ή εργαστήριο.
- Έρευνα για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Δ' εξάμηνο

- Σεμινάριο της κύριας κατεύθυνσης που έχει επιλέξει ο/η φοιτητής/ήτρια.
- Έρευνα για τη σύνταξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Ε' εξάμηνο

- Σύνταξη και δημόσια υποστήριξη της τελικής μεταπτυχιακής εργασίας.

Παράρτημα 12

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ (ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΕΤΗ 2007-2008 ΚΑΙ 2008-2009) (δεν περιλαμβάνονται τα μαθήματα ξένων γλωσσών)

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κατάλογος προπτυχιακών μαθημάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008

Χειμερινό εξάμηνο

Παραδόσεις:

- Η ελληνική πόλη κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους (Α. Μίσιου)
- Η Ρώμη και ο ελληνιστικός κόσμος (Κατερίνα Παναγοπούλου)
- Πολιτισμικές πτυχές του πολέμου στην αρχαϊκή και κλασική Ελλάδα (Α. Σεργίδου)
- Κράτος και κοινωνία κατά την εποχή των Κομνηνών (Τ. Κιουσοπούλου)
- Βυζάντιο και Δυτική Ευρώπη (Δ. Κυρίτσης)
- Τα μεσαιωνικά Βαλκάνια (Κ. Μουτσάκας)
- Η τέταρτη τάξη. Οι γυναίκες στη μεσαιωνική κοινωνία (Α. Κάσδαγλη)
- Δεσμοί εξάρτησης στην κοινωνία της μεσαιωνικής Δύσης (Μ. Κουμανούδη)
- Οι ιταλικές πόλεις κατά τον πρώιμο Μεσαίωνα (Μ. Μιόττο)
- Ιστορία του φύλου στη Δύση, 19^{ος}, 20^{ος} αιώνας (Ε. Αβδελά)
- Η Γαλλική Επανάσταση (Χ. Χατζηϊωσήφ)
- Εισαγωγή στην ιστορία της νεότερης Ελλάδας, 1830-1912 (Σ. Πετμεζάς)
- Το πρώτο πολιτικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών, 1790-1830 (Γ. Κοκκινάκης)
- Η μαζική εκπαίδευση στην Ελλάδα και την Ευρώπη, 19^{ος}-20^{ος} αιώνας (Ν. Μανιτάκης)
- Διεθνείς σχέσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Α. Αναστασόπουλος)
- Ο οθωμανικός 15^{ος} αιώνας: η συγκρότηση της αυτοκρατορίας (Η. Κολοβός)
- Εισαγωγή στην Προϊστορική Αρχαιολογία (Ν. Γαλανίδου)
- Η ανατολική Μεσόγειος κατά τη Νεολιθική Εποχή (Δ. Παπακωνσταντίνου)
- Ιστορία των μουσείων στην Ελλάδα (Θ. Καλπαξής)
- Εισαγωγή στην Κλασική Αρχαιολογία (Π. Καραναστάση)
- Η αρχαιολογία των νεκρών: ταφικά τελετουργικά έθιμα και πρακτικές στην κλασική αρχαιότητα (Ε. Ζυμή)
- Εισαγωγή στη Μελανόμορφη και Ερυθρόμορφη αττική αγγειογραφία (Κ. Κοπανιάς)
- Εισαγωγή στη βυζαντινή αρχιτεκτονική (Ο. Γκράτζιου)
- Πρωτοβυζαντινή τέχνη (Μ. Ξανθοπούλου)

- Το έργο του Πικάσσο τα χρόνια 1930-1973 (Ε. Ματθιόπουλος)
- Τάξη και Χάος: Λεονάρντο ντα Βίντσι (Π. Ιωάννου)
- Η τέχνη στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα (Α. Μάλαμα)

Σεμινάρια:

- Μακεδονία και Θράκη κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους: ζητήματα ιστορικής γεωγραφίας (Α. Μίσσιου)
- Ελληνικές θεότητες και λατρεία στην κλασική Ελλάδα (Α. Σεργίδου)
- Βυζαντινή Κωνσταντινούπολη (Τ. Κιουσοπούλου)
- Η μεσαιωνική Θράκη. Θέματα ιστορικής γεωγραφίας (Δ. Κυρίτσης)
- Ζητήματα πολιτικής θεωρίας και πρακτικής στο Βυζάντιο (Κ. Μουστάκας)
- Ο νοτάριος και η κοινωνία της ελληνολατινικής Ανατολής (Μ. Κουμανούδη)
- Οι εμπορικές δραστηριότητες των ιταλικών πόλεων στη Μεσόγειο από τον Πρώιμο Μεσαίωνα μέχρι τον 14^ο αιώνα (Μ. Μιόττο)
- Η μεταπολεμική Ευρώπη και η Ελλάδα (Ε. Αβδελά)
- Η ιστοριογραφία της οθωμανικής Μικράς Ασίας (Χ. Χατζηϊωσήφ)
- Ζητήματα συνταγματικής ιστορίας των Η.Π.Α. (Γ. Κοκκινάκης)
- Ιστορία του τουρισμού στην Ευρώπη, 19^{ος}-20^{ος} αιώνας (Ν. Μανιτάκης)
- Η δουλεία στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Α. Αναστασόπουλος)
- Προϊστορία της Μακεδονίας και της Θράκης (Ι. Τζαχίλη)
- Δημοσίευση προϊστορικών λιθοτεχνιών (Ν. Γαλανίδου)
- Υλικός πολιτισμός και διακρίσεις στην Προϊστορία (Δ. Παπακωνσταντίνου)
- Δελφοί-Δήλος-Ακρόπολη-Ολυμπία. Ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στα μεγάλα ελληνικά ιερά (Θ. Καλπαξής)
- Πραξιτέλης. Οι γλυπτές δημιουργίες του και ο απόηχός τους (Π. Καρανασάση)
- Αρχαιότητες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως την Ύστερη Αρχαιότητα (Ν. Σταμπολίδης)
- Η τέχνη των λαών της ανατολικής Μεσογείου κατά την αρχαϊκή και κλασική εποχή: μια συγκριτική θεώρηση (Κ. Κοπανιάς)
- Από τη Θεσσαλονίκη στην Αδριανούπολη. Ζητήματα μνημειακής τοπογραφίας (Ο. Γκράτζιου)
- Βυζαντινή μεταλλοτεχνία (Μ. Ξανθοπούλου)
- Εισαγωγή στις μεθόδους της Ιστορίας της Τέχνης (Ε. Ματθιόπουλος)
- Ζητήματα λειτουργίας των καλλιτεχνικών θεσμών στον 20^ό αιώνα (Α. Μάλαμα)

Εαρινό εξάμηνο

Παραδόσεις:

- Έλληνες και Πέρσες κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους (Α. Μίσσιου)
- Πτολεμαϊκή Αίγυπτος (Κ. Παναγοπούλου)
- Όψεις της αρχαίας ιστορικής γεωγραφίας και εθνογραφίας (Α. Σεργίδου)

- Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και το κράτος της Ηπείρου (Τ. Κιουσοπούλου)
- Ζητήματα κοινωνικού φύλου κατά την Ύστερη Αρχαιότητα και τη Βυζαντινή Εποχή (Δ. Κυρίτσης)
- Εισαγωγή στη Βυζαντινή Ιστορία (Ε. Ράγια)
- Δυτικές κυριαρχίες στον ελλαδικό χώρο: η γη και οι αγρότες (Μ. Κουμανούδη)
- Νησιωτικές κοινωνίες, 19^{ος}-20^{ος} αι. (Χ. Λούκος)
- Ο Ναπολέων Βοναπάρτης, η Γαλλία και η Ευρώπη (Χ. Χατζηϊωσήφ)
- Η οθωμανική Ελλάδα κατά τον 18^ο αιώνα (Σ. Πεμεζάς)
- Προφορική ιστορία: μεθοδολογικά και θεωρητικά ζητήματα (Ν. Μανιτάκης)
- Έμφυλες προσεγγίσεις της οθωμανικής περιόδου (Α. Αναστασόπουλος)
- Θέματα οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Η. Κολοβός)
- Εισαγωγή στην ιστορία των Αράβων (Μ. Μιόττο)
- Οι προϊστορικές γραφές στο Αιγαίο (Α. Καρναβά)
- Η αρχαιολογία της τροφής και το Προϊστορικό Αιγαίο (Δ. Μυλωνά)
- Ο ρωμαίος αυτοκράτορας Αύγουστος και η εποχή του (Π. Καρανασάση)
- Ιερά της αρχαίας Ελλάδας: χώροι λατρείας και όψεις του θρησκευτικού βίου (Α. Κοτσώνας)
- Βυζαντινή αρχιτεκτονική: γραπτές μαρτυρίες και αρχιτεκτονικά κατάλοιπα (Ο. Γκράτζιου)
- Εικονογραφικά προγράμματα μνημειακής ζωγραφικής της Μέσης Βυζαντινής Περιόδου (Κ. Λινάρδου)
- Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική των πρωτοβυζαντινών χρόνων (Β. Συθιακάκη)
- Το έργο του Βαν Γκογκ (Ε. Ματθιόπουλος)
- Μανιερισμός και «τρέλα» στην ευρωπαϊκή τέχνη (16^{ος} αι.) (Π. Ιωάννου)

Σεμινάρια:

- Πλούταρχος, *Αλέξανδρος* (Α. Μίσσιου)
- Η Θράκη μέσα από τη μαρτυρία των αρχαίων επιγραφών και των νομισμάτων (Κ. Παναγοπούλου)
- Ζητήματα της αγροτικής κοινωνίας κατά την Ύστερη Βυζαντινή Εποχή (Τ. Κιουσοπούλου)
- Βυζαντινή επαρχιακή διοίκηση (Ε. Ράγια)
- Η τέταρτη σταυροφορία και οι επιπτώσεις της (Μ. Κουμανούδη)
- Ο Μεσοπόλεμος (Ε. Αβδελά)
- Οικονομική και κοινωνική ιστορία της Ελλάδας, 1912-1960 (Σ. Πετμεζάς)
- Από την φιλανθρωπία στο κράτος πρόνοιας (Γ. Κοκκινάκης)
- Φοιτητικές αποδημίες: οι σπουδές των Ελλήνων στο εξωτερικό (18^{ος}-20^{ος} αιώνας) (Ν. Μανιτάκης)
- Η Κρήτη στο οθωμανικό πλαίσιο, 17^{ος}-19^{ος} αι. (Η. Κολοβός)
- Θέματα αραβοϊσλαμικής ιστορίας από την προϊσλαμική περίοδο μέχρι το 16^ο αιώνα (Μ. Μιόττο)

- Αγαιακή τεχνολογία της εποχής του Χαλκού IV: αρχιτεκτονική (Κ. Κόπακα)
- Ζωοαρχαιολογία: άνθρωποι και ζώα στο προϊστορικό Αιγαίο (Δ. Μυλωνά)
- Και μετά την ανασκαφή, τι; Η περίπτωση της νεκρόπολης της Ελεύθερνας (Ν. Σταμπολίδης)
- Τοπικά εργαστήρια αρχαϊκής πλαστικής (Α. Κοτσώνας)
- Το βυζαντινό εικονογραφημένο βιβλίο: λόγος και εικόνα (Κ. Λινάρδου)
- Πρωτοβυζαντινή αρχαϊκή γλυπτική (Β. Συθιακάκη)
- Από το «Ουρητήριο» του Μαρσέλ Ντισαν στα «Σκατά» του Πιέρο Μαντσόνι. Ατελέσφορες προσπάθειες απόρριψης της τέχνης κατά τον 20ό αιώνα (Ε. Ματθιόπουλος)
- Μαικήνες και συλλέκτες (Π. Ιωάννου)

Κατάλογος προπτυχιακών μαθημάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

Χειμερινό εξάμηνο

Παραδόσεις:

- Παιδεία και εκπαίδευση στην αρχαία Ελλάδα των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων (Άννα Μίσιου)
- Εισαγωγή στην αρχαία ιστοριογραφία (Αν. Σεργίδου)
- Ιστορία της Ρώμης από τη Δικτατορία του Σύλλα στους Σεβήρους (Δ. Κρητσωτάκης)
- Οι βυζαντινές πόλεις (Τόνια Κιουσοπούλου)
- Ύστερη Αρχαιότητα: η μεταμόρφωση ενός κόσμου (Δ. Κυρίτσης)
- Το Βυζάντιο και η θάλασσα (Κ. Μουστάκας)
- Εισαγωγή στην ιστορία της ιστοριογραφίας (Ε. Αβδελά)
- Ευρώπη και Εγγύς Ανατολή, 18ος-20ος αιώνας. Ανταλλαγές, επιρροές, εισβολές (Χ. Χατζηϊωσήφ)
- Ιστορία της Ευρώπης στο 19ο αιώνα (1815-1914) (Σ. Πετμεζάς)
- Κοινωνικές ελίτ στην Ευρώπη, 16ος-19ος αιώνας (Ελ. Ζέη)
- Εισαγωγή στην ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Α. Αναστασόπουλος)
- Εξεγέρσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Ηλ. Κολοβός)
- Οι Άραβες πριν το ισλάμ (Μ. Μιόττο)
- Νησιωτικά πολιτισμικά τοπία της 2ης χιλιετίας π.Χ. στο Αιγαίο (Κ. Κόπακα)
- Εισαγωγή στο μυκηναϊκό πολιτισμό (Ι. Τζαχίλη)
- Μεσολιθική Ελλάδα (Ν. Γαλανίδου)
- Κανόνες και εξαιρέσεις στην αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική (Θ. Καλπαζής)
- Ελληνικές πόλεις και «εμπόρια» στη Μεσόγειο (9ος-5ος αι. π.Χ.) (Ν. Ζυμή)
- Θυσίες, προσφορές και «Ιερά γεύματα». Μια αρχαιολογική προσέγγιση της οικονομικής και συμβολικής τους διάστασης (Δ. Μυλωνά)
- Βυζαντινή ζωγραφική: τεχνικές και εκφραστικά μέσα (Ο. Γκράτζιου)
- Η Κωνσταντινούπολη και τα μνημεία της (Χ. Τσιγωνάκη)

- Ρεαλιστικές τάσεις στη γαλλική τέχνη του 19ου αιώνα: από τον Κουρμπέ στον Μανέ (Ε. Ματθιόπουλος)
- Αναγέννηση και αναγεννήσεις (Π. Ιωάννου)
- Από το Φονταινμπλό στις Βερσαλλίες: γαλλική τέχνη του 16ου και 17ου αιώνα (Τ. Κορνέζου)

Σεμινάρια:

- Θρησκευτικοί θεσμοί αρχαϊκής και κλασικής Ελλάδας. Οι πηγές (Α. Σεργίδου)
- Σχέσεις κέντρου και περιφέρειας: Εποχή του Αδριανού (Δ. Κρητσωτάκης)
- Ιστορία των βυζαντινών σπουδών (Τ. Κιουσοπούλου)
- Νομίσματα και σφραγίδες ως πηγές της βυζαντινής ιστορίας (Δ. Κυρίτσης)
- Το διαμεσογειακό εμπόριο και οι σχέσεις μεταξύ Δυτικής Ευρώπης και ισλαμικού κόσμου (Μ. Μιόττο)
- Η ελληνική κοινωνία στο Μεσοπόλεμο. Εθνική ολοκλήρωση, οικονομική κρίση, θεσμική εκτροπή (Χ. Χατζηϊωσήφ)
- Κράτος, πολιτική και οικονομία στην Ελλάδα (1830-1914) (Γ. Κοκκινάκης)
- Πόλη και ύπαιθρος στη λεκάνη της Μεσογείου, 17ος-18ος αιώνας: ζητήματα ιστοριογραφίας (Ε. Ζέη)
- Η Βέροια και η περιοχή της κατά την οθωμανική περίοδο (Α. Αναστασόπουλος)
- Ανθρώπινες μορφές στην τέχνη του Αιγαίου την Εποχή του Χαλκού (Κ. Κόπακα)
- Ο κόσμος των ανθρώπων του Νεάντερταλ (Ν. Γαλανίδου)
- Σημαντικοί αρχιτέκτονες της αρχαίας Ελλάδας (Θ. Καλπαξής)
- Μακεδονική μνημειακή ζωγραφική (Ν. Ζυμή)
- Η θάλασσα και οι θαλασσινοί. Οι παράκτιες κοινότητες της κλασικής Ελλάδας και η αρχαιολογική τους διερεύνηση (Δ. Μυλωνά)
- Το βυζαντινό μοναστήρι του Οσίου Λουκά (Ο. Γκράτζιου)
- Ζητήματα βυζαντινής ζωγραφικής (Β. Φωσκόλου)
- Από το Βυζάντιο στην Κωνσταντινούπολη: η γέννηση μιας πρωτεύουσας (Χ. Τσιγωνάκη)
- Μουσεία και πινακοθήκες στην Ευρώπη (16ος-18ος αιώνας) (Π. Ιωάννου)
- Ροκοκό (Τ. Κορνέζου)

Εαρινό εξάμηνο

Παραδόσεις:

- Ιστορία της αρχαίας Ελλάδας κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ. (Α. Μίσιου)
- Η Βαλκανική Χερσόνησος κατά τους ελληνιστικούς χρόνους: κρατικοί σχηματισμοί, κοινωνία και οικονομία μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση (Κ. Παναγοπούλου)
- Η θρησκευτική ζωή των Ρωμαίων (Δ. Κρητσωτάκης)
- Από τις πηγές στην αφήγηση: το έργο του ιστορικού του βυζαντινού Μεσαίωνα (Δ. Κυρίτσης)

- Οι πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις των θρησκευτικών διενέξεων στο Βυζάντιο (Κ. Μουστάκας)
- Εκκλησία και κοινωνία στη μεσαιωνική Δύση (Α. Κάσδαγλη)
- Ιστορία του Πανεπιστημίου στη νεότερη Ελλάδα (Χ. Χατζηϊωσήφ)
- Το ελληνικό σοσιαλιστικό και εργατικό κίνημα (μέχρι τη δικτατορία του Μεταξά) (Σ. Πετμεζάς)
- Η αμερικανική κοινωνία στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα (Γ. Κοκκινάκης)
- Κοινωνικά κινήματα στην Ευρώπη, 18^{ος}-19^{ος} αι.(Ε. Ζέη)
- Στρατός και πόλεμος στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Α. Αναστασόπουλος)
- Ο Μωάμεθ και το ισλάμ (Μ. Μιόττο)
- Πρώιμη εποχή του Χαλκού στο Αιγαίο και τη Μικρά Ασία (Ι. Τζαχίλη)
- Παλαιολιθική τέχνη (Ν. Γαλανίδου)
- Πειραματική αρχαιολογία και η μελέτη της χρήσης των οστών (Ρ. Χρηστίδου)
- Εισαγωγή και επισκόπηση στην Κλασική Αρχαιολογία (11^{ος} αι. π.Χ. έως τη ρωμαϊκή περίοδο) (Ν. Σταμπολίδης)
- Σημαντικά πολιτικά και καλλιτεχνικά κέντρα των ελληνιστικών χρόνων (Π. Καραναστάση)
- Ελληνική αρχιτεκτονική: ναοδομία και οικιστική (1000-300 π.Χ.)(Ε. Ζυμή)
- Απεικονίσεις του μύθου (Α. Κοτσώνας)
- Εικονογραφημένα χειρόγραφα βιβλία (Ο. Γκράτζιου)
- Υστεροβυζαντινή τέχνη (Β. Φωσκόλου)
- Η «έκρηξη του χρώματος» στη γαλλική τέχνη του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα: ιμπρεσιονισμός, μεταϊμπρεσιονιστικές τάσεις και φωβισμός. Από τον Μονέ στον Ματίς (Ε. Ματθιόπουλος)
- Όψεις της Αναγέννησης (15^{ος} αιώνας) (Π. Ιωάννου)
- Παρίσι-Ρώμη-Παρίσι: το έργο του Νικολά Πουσέν (1594-1665) (Τ. Κορνέζου)

Σεμινάρια:

- Ξενοφώντας, *Ελληνικά* (Α. Μίσιου)
- Σημασία και μέθοδοι της πολιτικής προπαγάνδας στη Ρώμη (Δ. Κρητσωτάκης)
- Γυναίκες, άνδρες και παιδιά στη βυζαντινή κοινωνία (Τ. Κιουσοπούλου)
- Μοναστήρια και μοναστικός βίος στο Βυζάντιο (Τ. Κιουσοπούλου)
- Ο Βασίλειος Β΄ και η εποχή του (Δ. Κυρίτσης)
- Χρησμολογία και εσχατολογία στη βυζαντινή ιστοριογραφία (Κ. Μουστάκας)
- Κοινωνικό φύλο στη μεσαιωνική Ευρώπη. Γυναικείες και ανδρικές δραστηριότητες (Α. Κάσδαγλη)
- Ιστορία και ιστορικοί τον 20^ό αιώνα (Ε. Αβδελά)
- Έντυπο και τυπογραφία στην Ελλάδα (19^{ος}-20^{ός} αι.)(Χ. Λούκος)
- Θέματα κοινωνικής και πολιτισμικής ιστορίας της οθωμανικής Ελλάδας κατά τον 18^ο αιώνα (Σ. Πετμεζάς)
- Θεωρίες του δημοκρατικού κράτους (18^{ος}-20^{ός} αι.)(Γ. Κοκκινάκης)

- Κοινωνικές ελίτ στη λεκάνη της Μεσογείου, 17^{ος}-19^{ος} αιώνας: ιστοριογραφικά ζητήματα (Ε. Ζέη)
- Θέματα νεότερης και σύγχρονης ιστορίας των Αράβων, από το 15^ο αιώνα μέχρι σήμερα (Μ. Μιόττο)
- Τεχνικές στο Αιγαίο της εποχής του Χαλκού (Ι. Τζαχίλη)
- Αρχαία ελληνική τεχνολογία: υφαντική και υφάσματα στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους (Ε. Ζυμή)
- Εικόνα και μύθος στην πρώιμη ελληνική τέχνη (Α. Κοτσώνας)
- Η εικονογράφηση της ιστορίας: το εικονογραφημένο χειρόγραφο της «Σύνοψης Ιστοριών» του Ιωάννη Σκυλίτζη (Ο. Γκράτζιου)
- Μυστράς (Β. Φωσκόλου)
- Βυζαντινές οχυρώσεις (Χ. Τσιγωνάκη)
- Το Παρίσι ως καλλιτεχνική μητρόπολη του 20^{ου} αιώνα (Ε. Ματθιόπουλος)
- Ιστορίες της Τέχνης (Π. Ιωάννου)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κατάλογος μεταπτυχιακών μαθημάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008

Π.Μ.Σ. «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία»

Χειμερινό εξάμηνο

- Εκκρηματισμός και έγγειος ιδιοκτησία κατά τους ελληνιστικούς χρόνους (Κ. Παναγοπούλου)
- Θάνατος: ταφικές πρακτικές στους ελληνιστικούς χρόνους (Ε. Ζυμή)

Εαρινό εξάμηνο

- Ζητήματα ιστοριογραφίας: αρχαίες πηγές και νεότερες προσεγγίσεις (Α. Σεργίδου)
- Αρχαιολογία των ανθρώπων: άυλη πολιτισμική παράδοση στο προϊστορικό Αιγαίο; Ενδείξεις από την υλική παραγωγή (Κ. Κόπακα)
- Οι προϊστορικές γραφές στο Αιγαίο: ζητήματα έρευνας και ερμηνείας (Α. Καρναβά)
- Ψηφιδωτά των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων (Π. Καραναστάση)

Π.Μ.Σ. «Ιστορία Τέχνης της Δύσης»

Χειμερινό εξάμηνο

- Πηγές ιστορίας της τέχνης (Π. Ιωάννου)

Εαρινό εξάμηνο

- Θεωρία και ιστορία της πρόσληψης (Ν. Χατζηνικολάου)

Π.Μ.Σ. «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία»

Χειμερινό εξάμηνο

- Ζητήματα ιστορίας και ιστοριογραφίας της δεκαετίας 1940-1950 (Χ. Λούκος)
- Οι νεότερες ιστοριογραφικές τάσεις στις Ιστορία του Κόσμου (World history) ή της Παγκοσμιοποίησης (Global history) (Σ. Πετμεζάς)

Εαρινό εξάμηνο

- Φύλο και ιστορία (Ε. Αβδελά)
- Εισαγωγή στην ιστορία των νομισματικών συστημάτων (Γ. Κοκκινάκης)
- Τεχνολογία, οικονομική ανάπτυξη και δημοκρατία (Χ. Χατζηιωσήφ)

Π.Μ.Σ. «Τουρκολογία»

Χειμερινό εξάμηνο

- Οθωμανική παλαιογραφία (Η. Κολοβός)
- Αφηγηματικές πηγές της οθωμανικής ιστορίας (Μ. Σαρηγιάννης)

Εαρινό εξάμηνο

- Μεθοδολογικά ζητήματα χρήσης και ερμηνείας των πηγών της οθωμανικής περιόδου (Α. Αναστασόπουλος)
- Οθωμανική παλαιογραφία (Μ. Σαρηγιάννης)

Π.Μ.Σ. «Βυζαντινές Σπουδές»

Χειμερινό εξάμηνο

- Ζωγράφοι ορθόδοξοι και δυτικοί του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα: συγκλίσεις και αποκλίσεις στην τέχνη, την καλλιτεχνική δραστηριότητα και την κοινωνική παρουσία (Ε. Δρακοπούλου)
- Οι νέες τεχνολογίες εργαλείο για την επιστημονική έρευνα και τη διαχείριση έργων τέχνης – Άσκηση (Ε. Δρακοπούλου)
- Εκκλησία και γαιοκτησία στη μεσαιωνική Ευρώπη (Α. Κάσδαγλη)

Εαρινό εξάμηνο

- Εικονομαχία (Δ. Κυρίτσης)
- «Κρητική Σχολή». Η ιστορία της έννοιας και τα είδη της ζωγραφικής που ο όρος προσδιορίζει (Ο. Γκράτζιου)

Κατάλογος μεταπτυχιακών μαθημάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

ΠΜΣ «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία»

Χειμερινό εξάμηνο

- Αθηναίων Πολιτεία (Α. Μίσιου)
- Θεωρίες και έρευνες στην Προϊστορική Αρχαιολογία (Ι. Τζαχίλη)
- Ταξιδεύοντας στη Μεσόγειο της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου (Ν. Σταμπολίδης)

Εαρινό εξάμηνο

- Οι αγορές στην ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο: θεσμοί και πρακτικές (Κ. Παναγοπούλου)
- Βιοπολιτισμικές μεταβολές στην εποχή του Λίθου (Ν. Γαλανίδου)
- Προσεγγίσεις και ερμηνείες των προϊστορικών οστέινων αντικειμένων (Ρ. Χρηστίδου)
- Ζητήματα της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής (Π. Καρανασάση)

ΠΜΣ «Ιστορία Τέχνης της Δύσης»

Χειμερινό εξάμηνο

- Η πρόσληψη του έργου του Βαν Γκογκ κατά τον 20^ο αιώνα (Ε. Ματθιόπουλος)

Εαρινό εξάμηνο

- Σχέδιο εναντίον χρώματος: θεωρητικές αντιπαραθέσεις και καλλιτεχνική παραγωγή από το 16^ο έως τον 18^ο αιώνα (Τ. Κορνέζου)

ΠΜΣ «Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία»

Χειμερινό εξάμηνο

- Εθνική ιδεολογία και κρατική συγκρότηση στην Ελλάδα (1750-1920)(Σ. Πετμεζάς)
- Οι «πατέρες του έθνους»: πολιτικές προϋποθέσεις και κοινωνικές προεκτάσεις της «προσωπολατρίας» στις Ηνωμένες Πολιτείες (18^{ος}-20ος αιώνας) (Γ. Κοκκινάκης)

Εαρινό εξάμηνο

- Εθνοπολιτισμικές ομάδες, επιχειρήσεις και εμπορικές πρακτικές στη Μεσόγειο, 18^{ος}-20^{ος} αιώνας (Μ.-Χ. Χατζηϊωάννου)
- Οι πόλεις στην Ανατολική Μεσόγειο (19^{ος}-20^{ος} αιώνας) (Χ. Λούκος)
- Πανεπιστήμιο και ακαδημαϊκή διανόηση στην Ελλάδα και την Ευρώπη (19^{ος}-20^{ος} αιώνας) (Χ. Χατζηιωσήφ)

ΠΜΣ «Τουρκολογία»

Χειμερινό εξάμηνο

- Εισαγωγή στην οθωμανική παλαιογραφία (Η. Κολοβός)
- Εισαγωγή στην οθωμανική ιστορία (Μ. Σαρηγιάννης)

Εαρινό εξάμηνο

- Οθωμανικό κράτος και κοινωνία (Α. Αναστασόπουλος)
- Οθωμανική διπλωματική και παλαιογραφία (Μ. Σαρηγιάννης)

ΠΜΣ «Βυζαντινές Σπουδές»

Χειμερινό εξάμηνο

- Γραπτός λόγος και τέχνη: η συμβολή των πηγών στη μελέτη της βυζαντινής τέχνης (Β. Φοσκώλου)
- Το ιδεολογικό υπόβαθρο και οι συμβολικές διαστάσεις της «Βασιλείας των Ρωμαίων» (Κ. Μουστάκας)

Εαρινό εξάμηνο

- Πρωτοβυζαντινή αρχαιολογία: θεωρία και πράξη (Χ. Τσιγωνάκη)
- Η κοινωνία της ελληνολατινικής Ανατολής (13^{ος}-15^{ος} αι.) (Χ. Γάσπαρης)